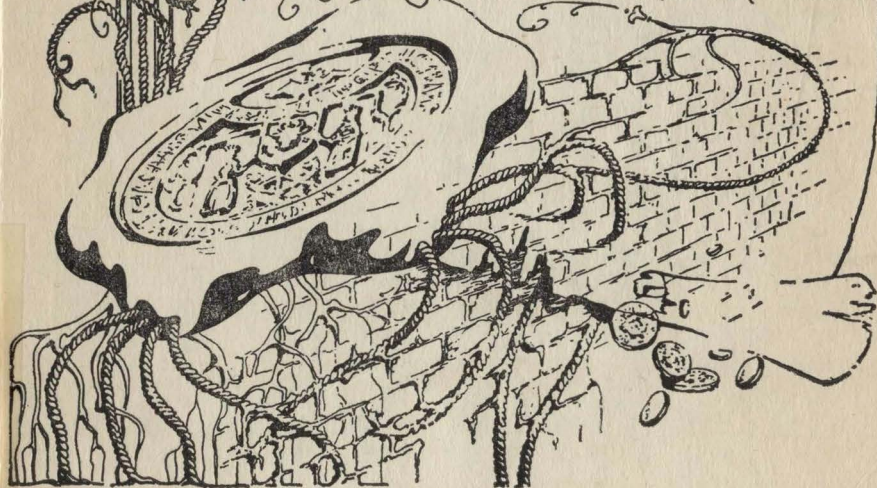

ACTUL SEMINARULUI SPECIAL

COMITATE AUXILIARE
de Istorie

COORDONATOR: ADINA BERCIU-DRĂGHICESCU

EDITURA UNIVERSITĂȚII BUCUREȘTI

1993

BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
București

Cota III 444319
Inventar 791152

CAIETUL SEMINARULUI SPECIAL DE ȘTIINȚE AUXILIARE ALE ISTORIEI

OPUSCULA BIBLIOLOGICA, ARHIVISTICA, NUMISMATICA

IV

Coordonator: lector univ. dr.
ADINA BERCIU-DRĂGHICESCU

Editura Universității București,
1993

<https://biblioteca-digitala.ro> / <https://unibuc.ro>

Biblioteca Centrală Universitară
BUCUREȘTI
Cota III. 444319
Inventar 797.152

Referenți științifici: Conf. dr. Gh. D. ISCRU
Prof. LIDIA BRÂNCEANU (DGAS)

II 444319
se ține de vol. 3 și 2 și 1 în 6. m. 1952

Toate drepturile sunt rezervate Editurii Universității București.
Orice reproducere sau traducere, fie și parțială, precum și
contrafacerea de orice tip intră sub incidența Codului Penal.

ISBN 973 - 9160 - 09 - 3

342/94

CUPRINS

Introducere	5
Lista abrevierilor	7
Lector dr. Adina Berciu-Drăghicescu – <i>Arhivistică românească. Bibliografie</i>	9
Daniela Dulharu (anul III Biblioteconomie). <i>Codicologie. Bibliografie</i>	66
Ruxandra Țuchel, Lidia Stoica (anul IV Bibliologie). <i>Miniaturistică. Bibliografie</i>	75
Petre Dănilă (anul III, Biblioteconomie). <i>Vexilologie. Bibliografie</i>	79
Lidia Brâncănu (DGAS). <i>Inedit: Mihai Eminescu în viziunea lui B. P. Hasdeu</i>	85
Lector dr. Adina Berciu-Drăghicescu. <i>Izvoare istorice publicate în „Revista Arhivelor Statului Român”, editată de Cezar Bolliac</i>	88
Lector dr. Constantin Dominte. <i>O însemnare meteorologică. Mânăstirea Sucevița, toamna 1867</i>	92

*
* *

110 ani de la nașterea lui NICOLAE TITULESCU (1882–1992)

Andrei Potcoavă – <i>Nicolae Titulescu și filatelia românească</i>	99
--	----

*
* *

MEDALISTICĂ

Col. (r) Ioan Dogaru – <i>Medalii emise în 1992</i>	109
Aurică Smaranda – <i>Eveniment numismatic: medalia „Brăila 625”</i>	118

*
* *

NOTE BIBLIOGRAFICE

Col. (r) Ioan Dogaru. <i>Ștefan cel Mare în medalistica românească</i> . București, Editura Recoop, 1987, 56 p., (Aurică Smaranda)	120
--	-----

<i>15 ani de la înființarea Secției numismatice C.C.A., 1976–1991.</i> București, Tipografia Militară a M.A.N., 1991, 48 p. + ilustrații (Aurică Smaranda)	121
Maria Dogaru; Ioan Dogaru. <i>Eminescu în documente de metal.</i> București, Ed. pentru Turism, 1991, 96 p. + ilustrații (Aurică Smaranda)	122
Martine Dalas. <i>Corpus des sceaux français du Moyen Âge.</i> vol. II. <i>Les sceaux des rois et de regence.</i> Paris, Archives Nationales, 1991, 337 p. + ilustrații, tabele (Cătălina Vlădescu, anul IV, Bibliologie)	123

*
* *

ADDENDA

Anca Ghiață, <i>Brăila și ținutul înconjurător într-un registru de recensămînt inedit de la sfîrșitul secolului al XVI-lea</i>	126
--	-----

INTRODUCERE

Prezentul volum, al IV-lea din serie, se înscrie pe linia celorlalte trei, încercînd să contribuie, cît mai bine cu putință, la cunoașterea izvoarelor istorice naționale și a istoriografiei problematice de științe auxiliare. După cum se poate observa din sumar, am continuat publicarea de materiale realizate de studenți, de data aceasta de studenții Facultății de Litere, secția Bibliologie și de la Colegiul de Biblioteconomie și arhivistică.

Încercăm să continuăm, și prin prezentul volum, firul subțire al cercetărilor din domeniul științelor auxiliare ale istoriei necesare atît pentru formația de istorie cît și pentru aceea de filolog și bibliolog.

În acest volum, un loc aparte îl ocupă bibliografiile de științe auxiliare: arhivistică, miniaturistică, codicologie, vexilologie, considerînd absolut necesară publicarea acestor instrumente de lucru.

O altă categorie de studii o constituie acelea care au drept sursă de informare documentele de arhivă.

Numismatica este și de data aceasta prezentă atît prin noi medalii jubiliare cît și prin cîteva note cu caracter bibliografic referitoare la lucrările recente.

Lector dr. ADINA BERCIU-DRĂGHICESCU

LISTA DE ABREVIERI

- AARMSI** – Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice. București.
- A Inst. Ist. PCR** – Analele Institutului de Istorie a partidului de pe lângă CC-PCR. București.
- AIIAI** – Analele Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol“, Iași.
- AIINC** – Anuarul Institutului de Istorie Națională. Cluj.
- AM** – Arheologia Moldovei. Institutul de istorie și arheologie „A. D. Xenopol“, Iași.
- AMN** – Acta Musei Napocensis, Cluj.
- AMP** – Acta Musei Porolissensis. Muzeul de Istorie și Artă, Zalău.
- AUB** – Analele Universității București.
- Apulum** – Apulum. Acta Musei Apulensis, Alba-Iulia.
- BCIR** – Buletinul Comisiei Istorice a României, București.
- BDA** – Buletinul de Documentare Arhivistică, București.
- BOR** – Biserica Ortodoxă Română, București.
- BSNR** – Buletinul Societății Numismatice Române, București.
- BSSAR** – Bulletin de la Section Scientifique de L'Académie Roumaine, Bucarest.
- CI** – Cercetări Istorice, Iași.
- CNA** – Cronica Numismatică și Arheologică, București.
- Crisia** – Crisia. Muzeul „Țării Crișurilor“, Oradea.
- Cumidava** – Cumidava. Muzeul județean Brașov, Brașov.
- Dacia** – Dacia. Revue d'archéologie et d'histoire ancienne, București.
- DDIA** – Documente recent descoperite și informații arheologice. Academia de Științe Sociale și Politice, București.
- DGAS** – Direcția Generală a Arhivelor Statului.
- EA** – Editura Academiei.
- Forschungen** – Forschungen zur Volks und Landeskunde, Sibiu.
- Hierasus** – Hierasus. Muzeul județean Botoșani, Botoșani.
- Hrisovul** – Hrisovul. Buletinul Școlii de Arhivistică, București.
- LIP** – Lupta întregului popor. Revista română de istorie militară, București.
- MI** – Magazin istoric. Revistă de cultură istorică, București.
- MO** – Mitropolia Olteniei, Craiova.
- Oltenia** – Oltenia. Muzeul Olteniei, Craiova.

- Peuce** – Peuce. Muzeul „Delta Dunării“, Tulcea.
- RA** – Revista Arhivelor. Direcția Generală a Arhivelor Statului, București.
- REF** – Revista de Etnografie și Folclor, București.
- RÉSEE** – Revue des Études Sud-Est Européen, Bucarest.
- RI** – Studii. Revista de Istorie, București.
- RIAF** – Revista pentru Istorie, Arheologie și Filologie, București.
- RIR** – Revista Istorică Română, București.
- RM** – Revista Muzeelor, București.
- RMMI** – Revista Muzeelor și Monumentelor Istorice, București.
- RRH** – Revue Roumaine d’Histoire, Bucarest.
- RR** – Revue Roumaine. Publication mensuelle de culture, Bucarest.
- SAO** – Studia et Acta Orientalia, București.
- Sargetia** – Sargetia. Acta Musei Deventis, Muzeul județean Hunedoara, Deva.
- SCI** – Studii și Cercetări de Istorie, Cluj.
- SCMCM** – Studii și Comunicări, Muzeul Câmpulung Muscel, Câmpulung-Muscel.
- SCN** – Studii și Cercetări de Numismatică, București.
- SCIVA** – Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie. Institutul de arheologie, București.
- SMIMed.** – Studii și Materiale de Istorie Medie, București.
- SMIMod.** – Studii și Materiale de Istorie Modernă, București.
- SIB** – Studii de Istoria Banatului, Timișoara.
- Studii Clasice** – Studii Clasice. Sibiu.
- Suceava** – Suceava. Anuarul Muzeului Județean, Suceava.
- Transilvania** – Transilvania. Foaia Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român. Brașov, Sibiu, 1868–1878, 1881–1946.
- Valachica** – Valachica. Muzeul județean Dîmbovița, Tîrgoviște.

ARHIVISTICĂ ROMÂNEASCĂ. BIBLIOGRAFIE

Lector dr. ADINA BERCIU-DRĂGHICESCU

Arhivistica, atât ca teorie cât și ca practică are începuturi vechi și rezultate bogate, formând obiectul cercetărilor specialiștilor.

În afară de lucrarea: *Bibliografia arhivisticii românești*, București, DGAS, 1969, până acum nu s-a mai publicat o bibliografie consacrată, în mod special, acestei discipline a științei istorice.

În acest sens prezenta lucrare, fără pretenția de a fi exhaustivă încearcă, plecând de la menționata bibliografie a arhivisticii românești, să completeze locurile rămase libere în istoriografia noastră.

Cum este și firesc, bibliografia are un caracter selectiv și signaletic încercând însă să cuprindă toate domeniile acestei științe auxiliare a istoriei. Ea adună lucrările apărute în România, de la cele mai vechi, din secolul al XIX-lea și până în anul 1992.

Această bibliografie care a încercat să semnaleze cele mai importante lucrări, studii și articole din domeniu dar care poate fi oricând completată, credem că va fi utilă atât studenților cât și specialiștilor. Materialul a fost structurat după următorul plan:

I. Instrumente de lucru: Bibliografii. Dicționare. Enciclopedii. Tratatate. Lucrări de sinteză.

II. Studii speciale de arhivistică.

a) Istoricul arhivelor.

b) Rolul și utilitatea arhivelor.

c) Învățământ arhivistic. Pregătire profesională.

d) Terminologie arhivistică.

III. Legislație, reglementări, probleme arhivistice:

a) Texte și comentarii de legi, aplicarea lor și reglementări arhivistice;

b) Organizarea administrativă a arhivelor.

IV. Arhive particulare.

V. Personalul arhivelor.

VI. Practică arhivistică:

a) Studii de teorie și practică arhivistică;

b) Achiziționarea, selecționarea, prelucrarea, păstrarea și folosirea materialelor documentare.

VII. Publicațiile Arhivelor Statului:

A) Instrumente de cercetare științifică:

a) îndrumătoare, inventare, indici cronologici, albume;

b) ghiduri, repertorii, cataloage.

B) Ediții de documente. Publicații de documente și alte izvoare;

C) Prezentări de fonduri (studii, articole etc.);

D) Documente românești în arhive străine; documente străine în arhivele românești;

E) Periodice.

VIII. Tehnici moderne în serviciul arhivelor.

IX. Conservare–restaurare.

X. Relații publice:

a) Valorificare. Expoziții.

b) Manifestări internaționale. Relații externe.

I. INSTRUMENTE DE LUCRU: BIBLIOGRAFII, DICȚIONARE, ENCICLOPEDII, TRATATE, LUCRĂRI DE SINTEZĂ

- ADAMESCU, GHEORGHE, *Contribuțiune la bibliografia românească*, vol. I–III, București, 1921–1928.
- ADAMESCU, GHEORGHE, *Bibliografia și organizarea unei bibliografii științifice, la noi. În: Omagiu lui N. Dragomirescu*, București, 1928, p. 451–462.
- ALDEA, IOAN, *Apulum. Acta Musei Apulensis*, vol. XI–XX (1973–1982). Indice de autor. În: „Apulum”, 1983, 21 p. 449–472.
- Analele Universității București (1952–1973). Indice bibliografic*. Redactori: Mircea Duduleanu, Ioana Borocan, București, 1981, 292 p.
- Arhivele Statului în istoria României. Ghid bibliografic*, București, 1968, 459 p.
- ARICESCU, C.D., *Bibliografia periodicelor*. În: „Columna lui Traian”, București, 1873.
- ATANASIU, A., D., *Tabla de materii pe 25 ani cu începere de la anul I (1888–1889) până la anul XXV (1914) inclusiv*. În: „Arhiva. Organul Societății științifice și literare din Iași”. Volumul jubiliar, XXV, 1914, Iași.
- BĂDĂRĂU SANDA, *Bibliografie de specialitate despre microfilme și microfilmare în arhive. În: Culegere de referate*, Sesiunea 1969, București, DGAS, 1971, p. 221–233.
- Bibliografia arhivistică a României*, În: BDA, I, 1979, p. 63–88.
- Bibliografia istorică a României*, vol. I (1944–1969) autori: Ioachim Crăciun, Gh. Hristodal, Marcel Stirban, Ludovic Bathory, Eh. Iancu, Gelu Neamțu, Eh. Dumitrașcu, București, E.A. 1970, p. 41–43, vol. IV (1969–1974), autori: Gh. Hristodal, Marcel Stirban, Ludovic Bathory, Eh. Iancu, Nicolae Bocșan, Ludovic Jardeky, București, E.A., 1975, p. 72–77 vol. V, (1974–1979), autori: Ștefan Pascu, Gh. Hristodal, Marcel Stirban, Ludovic Bathory, Eh. Iancu, Nicolae Bocșan, Ioan Nistor, București, E.A., 1980, p. 57–61 vol. VI (1979–1984), autori: Ștefan Pascu, Gh. Hristodal, Ludovic Bathory, Gheorghe Iancu, Adrian Rusu, Nicolae Păun, Stelian Mindruț, Ioan Nistor, București, E.A., 1985, p. 69–73, vol. VII, (1984–1989), autori: Gh. Hristodal, Ludovic Bathory, Gh. Iancu, Delia Marga, Nicolae Păun, Stelian Mondruț, Constantin Ivaneș, București, 1990, p. 61–64.
- Bibliografia românească modernă (1831–1918)*. Vol. I A.–C. Prefață de Gabriel Strempele. Coordonare generală: Gabriel Strempele. Coordonare bibliografică: Neonilă Onofrei, Valeria Trifu, autori: Neonila Onofrei, Lucreția Angheluță, Liana Miculescu, Cornelia Gilorteanu, Tamara Teodorescu, București, Editura științifică și enciclopedică, 1984, 910 p.
- BUFNEA MARIA–FLORICA. *Bibliografia „Revistei de etnografie și folclor” (1956–1980)*. În: REF, 25, 1980, nr. 2, p. 171–246.
- BĂLUȚĂ GHEORGHE. *Bibliografie*. În: RR, 37, 1983, nr. 8–9, p. 197–210.

- BURLACU IOANA; GROZAV VIOREL; PALIU P. *Bibliografie*. În: RA, 11, 1968, nr. 1, p. 245–266.
- BURLACU IOANA; GROZAV VIOREL; TUDORICĂ MIOARA. *Revista Arhivelor, 1968–1969. Index alfabetic*. În: RA, 1970, 47, nr. 1, p. 341–351.
- Carnetul studentului București*, 1939, ed. a II-a, 1945, 24 p.
- CONSTANTINESCU, JUSTIN; FIRAN FLOREA; NEDELCEA TUDOR. *Arhivele Olteniei (1922–1943). Bibliografie*, București, Ed. științifică, enciclopedică, 1983, 376 p.
- Dicționar al științelor speciale ale istoriei*, București, Ed. științifică și enciclopedică, 1982, 268 p.
- Dicționar de terminologie arhivistică contemporană a țărilor socialiste. Prezentare*, în: BDA, 2, 1963, p. 55–59.
- FĂNESCU, MIHAIL, *Bibliografie, Revista Arhivelor (1924–1947)*. În: RA, 1969, 12, nr. 1, p. 327–351.
- FĂNESCU, MIHAIL; ANDREI KISS. *Genealogie, heraldică, numismatică și medalistică*, În: BDA, 3, 1972, p. 68–98.
- FOTINO, CORALIA, *Bibliographie historique (Pour les années 1963–1967)* În: R.R.H., 1965, 4, nr. 2, p. 359–369; nr. 6, p. 1245–1254; 1966, 5, nr. 6, p. 1021–1032; 1967, 6, nr. 1, 151–162, nr. 3, p. 491–504; nr. 5, p. 841–850; 7, 1968, nr. 2, p. 327–340, nr. 4, p. 665–676, nr. 6, p. 831–850, 1959, 8, nr. 1, p. 187–197.
- FRUMUZACHE, IULIA, *Bibliografie a revistelor redactate de M. Kogălniceanu*. În: „Arhiva Română”, IV, 1940, p. 324–342; VI, 1941, p. 413–429.
- Ghidul studentului în istorie. Istoria României*. Întocmit de Nicolae Boșșan, Nicolae Edroiu, Adrian Rusu, Pompiliu Teodor, Introducere de Ștefan Pascu, Cluj-Napoca, Biblioteca Centrală Universitară, 1980, 243 p.
- ILIESCU, VASILE, *Ghid de documentare în științele sociale*, partea I-a, București, Arhivele Statului, f.a., 388 p, p. 33–36.
- IONAȘCU, ION. *Arhiva genealogică română*, În: RIR, XIV, 1944, p. 296.
- IVANOF. Ed. *Ziridava I–XII. Suma Sumarum*, În: „Ziridava”, XII, 1980, V, p. 945–963.
- MAFTEI, IONEL. *Personalități ale științei, culturii și artei românești. Prezentări bibliografice. Partea I*, Iași, 1968, 319 p.
- MATEESCU TUDOR; IOANA BURLACU; GABRIELA MĂRĂȘOIU. *Publicațiile Arhivelor Statului (1860–1977). Bibliografie analitică*. Vol. I, București, DGAS, 1978, 189 p. cu ilustrații; vol. II (1978–1985), București, DGAS, 1987, 154 p.
- MĂRZA EVA; MIRCEA IOAN. *Cartea românească și străină veche din Biblioteca Filialei Arhivelor Statului Alba*, În: „Apulum”, 1983, 21, p. 239–244.
- MUSTER DUMITRU N. *Bibliografie. Bibliologie. Biblioteconomie. Lămuriri și precizări*, În: „Hrisovul”, II, 1942, p. 107–118.
- NICOLAESCU, ȘTEFAN, STOICA. *Întregire la bibliografia românească veche*, În: RIR, XVI, 1946, p. 372–375.
- PAPACOSTEA, ȘERBAN. *Bibliografie, arhivistică, muzeografie*, În: RI, 18, 1965, nr. 4, p. 982–984.
- PENELEA GEORGETA. *Bibliographie historique 1977 (I–III)*, În: RRH, 18, 1979, nr. 4, p. 849–862; 1980, 19, nr. 1, p. 129–142, nr. 4, 765–774.
- Repertoriul colectiv al bibliografiilor nepublicate*; 1969, 1970, 1972, 1973, 1981, 1983, București, DGAS, 1984.
- Revista Arhivelor 1924–1985. Bibliografie tematică*. Întocmită de Mioara Tudorică, București, DGAS, 1988, p. 157–340 (arhivistică).
- Revista de istorie. Indice bibliografic (1948–1985)*, redactor responsabil Doina Făget, București, Biblioteca Centrului Universitar, 1989, p. 41–66.

- SACERDOȚEANU, AURELIAN. *Arhivistica*, București, Ed. didactică și pedagogică, 1970, 331 p.
- SACERDOȚEANU, AURELIAN. *Bibliografia operei lui B. P. Hașdeu*. În: R.A., 1968, 65 nr. 2, p. 201–216; nr. 3, p. 332–350; nr. 4, p. 427–449; 1989, 66, nr. 1, p. 101–112.
- ȘERBAN, CONSTANTIN. *La bibliographie – méthode de recherche pour l'histoire de Roumanie*. În: „Nouvelles études d'histoire”, Vol. IV, Publiées à l'occasion du XIII-e Congrès des sciences historiques, Moscou, 1970, Bucarest, E.A., 1970, p. 359–367.
- SIMONESCU, PAUL. *Contribuții la o bibliografie a bibliografiilor istorice românești*. În: „Studii și cercetări de Bibliologie”, București, 1957, 2, p. 213–230.
- SIMONESCU, DAN. *Contribuții la Bibliografia românească veche*. În: „Studii și Cercetări de Bibliologie”, București, 1955, 1, p. 246–256.
- SIMONESCU, DAN. *Bibliografia – documentarea – informatica, mijloace indispensabile cercetării și metodologiei științifice*. În: AUB, Lb. lit. română, 21, nr. 1–2, p. 77–88.
- Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Index alphabeticus 1964–1970*, Cluj, Universitatis Biblioteca, 1972, 298 p.
- TAFTĂ, LUCIA; ISTICIOAIA-BUDURA TATIANA. *Bibliographie Historique (1978–1979) (I–IX)* RRH, 1981, 20, nr. 1, p. 181–204; nr. 2, p. 369–392; nr. 3, p. 561–575; nr. 4, p. 795–806; 1982, 21, nr. 3–4, p. 481–494; 1983, 22, nr. 2, p. 183–195, nr. 3, p. 273–284; nr. 4, p. 403–412; 1984, nr. 1, p. 85–98.
- TOMESCU, MIRCEA. *Revista pentru istorie, arheologie și filologie, I–XVI (1882–1992), Repertoriu bibliografic*, București, 1945, 60 p.
- TUDORICĂ, MIOARA. *Revista Arhivelor 1976–1980, Index alfabetic*. În: RA, 1981, 58, nr. 2, p. 240–262.
- WAGNER, GABRIELA. *Bibliographie historique. (Pour les années 1969–1971)*. În: RRH, 1972, 11, nr. 4; 1973, 12, nr. 1, p. 193–223, nr. 3, p. 619–643, nr. 4, p. 837–855; 1974, 13, nr. 1, p. 183–210. p. 380–381.

II. STUDII SPECIALE DE ARHIVISTICĂ

a) Istoricul arhivelor

- Arhivele Statului și Regulamentul Organic*, In: RA, vol. I-I, 1927-1929, p. 269.
- APOSTOLESCU, VIRGIL. *Distrugerea de arhive în „focul cel mare” de la Iași din 1827*, In: *Arhivele Statului, 125 de ani de activitate*, București, DGAS, 1957, p. 247-257, cu rezumate în limba rusă, p. 479-480 și în limba franceză, p. 501-502.
- Archiv des Vereines für Siebenbürgische Landeskunde, 1843*, Sibiu, Verlag des Vereines, I-II; III, 1846, p. 373-376.
- Les Archives de l'Etat de Roumanie*. Textes de Ileana Leonte, Mihai Fănescu, Valeria Sindelar, București, 1969, 31, p. + il.
- Arhivele Statului, 125 de ani de activitate 1830-1956*, București, 1957, 516 p. cu ilustr.
- Arhivele Statului 150 de ani de la înființare*, București, DGAS, 1982, 72 p.
- Arhivele Statului din România - Realizări și perspective*. In: BDA, 2, 1980, p. 16-29.
- Arhivele Statului Cluj - la 50 de ani*. In: RA, 1970, nr. 2, p. 649-652.
- Arhivele Statului din Craiova, 50 de ani de existență (1931-1981)*, București, DGAS, 1981, 184 p. + ilustr.
- BURLACU, IOANA. *Les archives de Roumaine après 1945*. In: „Archives et Bibliothèques de Belgique”, Bruxelles, 1987, 58, nr. 3-4, 431-441.
- Centenarul Arhivelor Statului*, In: RA, 1936-1937, III, 1, nr. 6-7, p. 180.
- 15 ani de activitate a Arhivelor Statului Arad*, Timișoara, 1966, 9 p.
- 15 ani de activitate arhivistică în R.P.R.*, In: RA, 1962, nr. 2, p. 3-18.
- CHIPURICI, NICOLAE. *Noua casă mehedințeană a Arhivelor Statului*, In: RA, 1982, nr. 2, p. 82-83.
- CIOBANU, VASILE. *Neue Quellen zur Geschichte der Siebenbürger Sachsen in den Jahren 1918-1944*. In: *Forschungen*, 1980, 23, nr. 2, p. 49-58.
- CIUCĂ, D. MARCEL. *Arhivele Statului din România la 160 de ani de la întemeiere*. In: RA, 1991, nr. 2, p. 180-188.
- DREGĂN, IOAN. *Șapte decenii de activitate a Arhivelor Statului din Cluj*. In: RA, 1991 (apărut 1992) nr. 2, p. 188-196.
- DUZINCHEVICI, GHEORGHE. *Arhive și instituții sibiene evacuate în Țara Românească în timpul revoluției din 1848*, In: RI, 1971, 24, nr. 2, p. 365-368.
- DUZINCHEVICI, GHEORGHE. *Zur Geschichte des Staatsarchivs von Hermannstadt*. In: „Forschungen”, nr. 2, 1959, p. 5-96.
- EDROIU, NICOLAE. *Mișcarea arhivistică în România după 1918*, In: „Studia historica”, București 1980, 25, fasc. I, p. 75-80.

- FĂNESCU, MIHAIL. *Contribuții la istoricul arhivelor din județul Prahova pînă la 1831*. In: Arhivele Statului, județul Prahova. Sesiune de comunicări și referate, 29 mai 1971, București, 1973, p. 20–27.
- GAL, IONEL. *Arhivele Statului în cei 30 de ani de la eliberare*. In: RA, 1974, nr. 1, p. 339–343.
- GAL, IONEL. *Realizări și perspective în Arhivele Statului*. In: RA, 1977, nr. 2, p. 3–7.
- GAL, IONEL. *Noi perspective în activitatea arhivistică*. In: RA, 1978, nr. 2, p. 33–37.
- GHEORGHIAN, IULIA. *Contribuții la organizarea și dezvoltarea Cancelariei domnești pînă la mijlocul secolului al XVII-lea*. In: Culegere de referate. Sesiunea 1969, București, DGAS, 1971, p. 25–32.
- GÎRNEAȚĂ, IOAN-COSTICĂ. *Noul local al Arhivelor Statului Vaslui*. In: RA, 1981, nr. 1, p. 53–55.
- GONCIU, DUMITRU. *15 ani de la înființarea unor unități ale Arhivelor Statului*. In: RA., 1966, nr. 2, p. 323–325.
- GORE, PAUL. *Arhivele*. In: RA, 1924–1926, 5, nr. 1–3, p. 8–20.
- GÖLLNER, C. *Aus der Geschichte des Hermannstädter Staatsarchivs*. In: „Forschungen“, 1980, 23, nr. 1, p. 137–139.
- GRAMA, ANA. *Destinul dramatic al unor arhive sibiene (martie 1849)*. In: RA, 1992, nr. 1, p. 29–33.
- GYULAI, PAUL. *O mărturie cu privire la soarta unei vechi arhive în secolul al XVII-lea*. In: RA, 1969, nr. 1, p. 263–268.
- IVĂNESCU, D. *Noul local al Arhivelor Statului Iași*. In: RA, 1978, nr. 2, p. 291–295.
- IVĂNESCU, D. *Die staatsliche Archive von Jassy, Volk und Kultur*. In: RA, 1983, nr. 2, p. 46–48.
- MATEESCU, TUDOR. *Aspecte din activitatea Arhivei Statului din Țara Românească în timpul revoluției de la 1848, Iași*. In: RA, 1972, 49, nr. 2, p. 217–232 (Facs.).
- MATEESCU, TUDOR. *Arhivele din Dobrogea în timpul stăpînirii otomane*. In: RA, 1974, nr. 1–2, p. 229–240.
- MATEESCU, TUDOR, CIUCĂ, MARCEL. *Arhiva generală a Țării Românești*. In: RA, 1985, nr. 2, p. 213–222.
- MATEI, AL. *Arhivele Statului Cluj la 50 de ani*. In: RA, 1970, nr. 2, p. 649–652.
- METEȘ, ȘTEFAN. *Arhivele din Ardeal după război*. In: RA, 1924–1926, nr. 1–3, p. 85–87.
- MOISIL, CONSTANTIN. *Arhivele Statului*. In: CNA, 1923, 3–4, p. 21–23.
- MOISIL, CONSTANTIN. *Arhivele Statului: Regulamentul Organic*. In: RA, II, 1927–1929, nr. 4–5, București, 1929, p. 269–289.
- MOISIL, CONSTANTIN. *Din istoria arhivelor românești. Arhive județene și școala de arhivari*. In: RA, II, 1927–1929, nr. 4–5, 1929, p. 220–222.
- MOISIL, CONSTANTIN. *Arhivele Statului*. In: „Boabe de grîu“, an I, decembrie 1930, nr. 10, p. 592–601.
- MOISIL, CONSTANTIN. *Problema arhivelor românești*. In: RA, III, 1936–1937, nr. 6–7, București, 1937, p. 1–46.
- MOISIL, CONSTANTIN. *Arhivele României*. In: *Enciclopedia Română*, vol. I, București, 1938, p. 320–324.
- MOLDOVAN, ANDREI. *Districul Chioarului. Perioada de funcționare și arhiva creată (1566–1876)*. In: RA, 1971, 48, nr. 2, p. 287–299.
- NICOLESCU, GHEORGHE. *Arhivele și arhivistica militară. Scurt istoric 1860–1949*. In: BDA, I, 1984, p. 6–23.
- NISTOR, ALEXANDRU. *Organizarea și funcționarea scaunului secuiesc Ciuc. Arhiva creată (sec. XIII–sec. XIX)*. In: Culegere și referate. Sesiunea 1969. București, DGAS, 1971, p. 19–23.

- NUSSBÄCHER, GERNOT. *Contribuții la istoricul arhivei Bistriței, în secolele XVI–XX*. In: RA, 1970, nr. 1, p. 5–22.
- ONCIUL, DIMITRE. *Din istoria Arhivelor Statului*. In: *Prinos lui D. A. Sturdza la împlinirea celor șaptezeci de ani*, București, 1903, p. 329–353 și extras – cu Regulamentul Arhivelor Statului.
- PARASCHIV, ION. *Arhivele Statului în Republica Populară Română*. In: *Arhivele Statului – 125 ani de activitate*, p. 3–6, cu rezumate în limba rusă, p. 469–470 și franceză, p. 491–492.
- PASCU, ȘTEFAN. *Breve sguardo egi archivi romeni*. In: „Archivi”, Roma, 1942, p. 60–76.
- POTRA, GEORGE. *Contribuțiuni la istoricul Arhivelor românești*. In: RA, 1963, nr. 1, p. 1–29.
- PRICOP, A. *Arhivele Statului Iași – privire retrospectivă*. In: RA, 1977, nr. 3, p. 305–306.
- RANCA, IOAN. *Noul edificiu al Filialei Arhivelor Statului județul Mureș*. In: RA, 1979, nr. 3, p. 302–304.
- RUSU, ION. *Arhivele Statului Filiala Năsăud după 25 ani de activitate*. In: RA, 1963, IV, nr. 2, p. 257–265.
- SACERDOȚEANU, AURELIAN. *Proiecte pentru palatul Arhivelor Statului*. București, 1940, 32 p. + III f. pl.
- SACERDOȚEANU, AURELIAN. *Vechile noastre arhive*. In: „Hrisovul” III, 1943, p. 129–132.
- SACERDOȚEANU, AURELIAN. *Arhivele Statului*. In: „Buletinul Centrului Român de Documentație”, V, 1944, nr. 1/4, p. 6–7.
- SOLOMON, VIORICA, DUȚĂ ALEXANDRU. *Noul local al Arhivelor Statului din Galați*. In: RA, 1, 1981, nr. 1, p. 51–53.
- SULESCU, N. *Studii pentru construirea unui palat al Arhivelor Statului București*. In: RA, 1960, nr. 1, p. 3–30.
- TAMAȘ, CORNELIU. *Noul sediu al Arhivelor din Rîmnicu Vilcea*. In: RA, 1983, nr. 4, p. 402–406.
- TIMARU, CONSTANTIN. *Aspecte actuale ale problemei arhivelor din R.P.R.*, In: RA, 1958, nr. 1, p. 7–12.
- TITILEANU, Gh. *Arhivele Statului la un pătrar de veac de la eliberarea țării*. In: RA, 1969, 12, nr. 2, p. 3–13.
- TITILEANU, Gh. *Arhivele Statului la 140 de ani*, In: RA, 1971, nr. 2, p. 267–274.
- UNGUREANU, GHEORGHE. *Contribuție la cunoașterea arhivelor moldovenești pînă la Regulamentul Organic (1832)*. In: RA, III, (1936–1937), 1937, p. 63–78.
- VLAICU, MONICA. *Aus der Tätigkeit des Hermannstädter Staatsarchivs (1944–1980)*. In: „Forschungen”, 1981, 24, nr. 2, p. 109–112.
- ZIMMERMANN, FRANZ. *Der Archiv der Stadt Hermannstadt und der Sächsischen Nation*, Hermannstadt, 1887.

II. b) Rolul și utilitatea arhivelor

- AGACHE, D. *Pe marginea unor izvoare cartografice*. In: AIIAI, 1984, 21, p. 463–466.
- Arhivele administrației locale din Moldova – Izvoare ale istoriei și arheologiei românești*. Referat prezentat de Eugenia Anghel la cel de la XVI-lea Congres Internațional de istoria științei, In: BDA, 2, 1981, p. 31.
- ARIMIA, VASILE. *Arhivele – tezaur de informare și educație patriotică*. In: RA, 1980, nr. 3–4, p. 277–286.
- ARIMIA, VASILE. *Cîteva probleme pe linia aprecierii valorii documentare*. In: RA, 1985, nr. 4, p. 391–393.

- AVAKIAN, GRIGORE. *Arhivele rusești din Cetatea Albă și importanța lor pentru istoria românilor*. In: RA, an I, 1925, nr. 2, p. 189-200.
- BAICU, LEONID. *Sursele documentare arhivistice ieșene și cercetările de istorie modernă*. In: RA, 1977, nr. 3, p. 312-313.
- BALICA GHEORGHE. *Informații arheologice în materialele documentare din Arhivele Statului de la Iași (I)*. In: RA, 1963, nr. 2, p. 113-156; (II), 1965, nr. 2, p. 254-261; (III), 1971, nr. 2, p. 275-286.
- BARBU, PAUL. *Cîteva documente păstrate la Filiala Arhivelor Statului din județul Dolj cu privire la izvoarele de ape minerale de la Gigheria*. In: RA, 1984, 1, p. 49-50.
- BĂLINTESCU, ALEXANDRU; ILEANA PETRESCU. *Arhivele și cercetarea monografică*. In: RA, 1963, nr. 2, p. 107-132.
- BERCIU, DUMITRU. *Arhivele pămîntului românesc*. In: RA, 1982, 59, nr. 1, p. 14-17.
- BOTEZ, CONSTANTIN; STANCIU Gh. *Arhivele și cercetarea monografică*. In: RA, 1963, nr. 1, p. 56-70.
- BOTEZ, CONSTANTIN; GHEORGHE BALICA. *Arhivele izvor bogat de informare privind istoricul exploatărilor forestiere din Moldova*. In: RA, 1966, XI, nr. 2, p. 101-104.
- BURLACU, IOANA. *Arhivele și arhitectura. Informații documentare privind restaurarea turnului Goliei din Iași*. In: RA, 1973, nr. 2, p. 254-259.
- BURLACU, IOANA. *Dimitre Onciul și evaluarea unui document istoric*. In: RA, 1991 (apărut 1992) nr. 2, p. 230-232.
- CATRINA, CONSTANTIN. *Bibliotecile populare în documentele de arhivă*, In: „Revista de Bibliologie”, 1973, 26, nr. 3, p. 171-172.
- CÂNDEA, VIRGIL. *Contribuția arhivelor la dezvoltarea prieteniei și colaborării între popoare*. In: RA, 1982, nr. 1, p. 17-21.
- CĂPÎLNEAN, VASILE. *Arhivele maramureșene, izvor de informare pentru istoria învățămîntului*. In: RA, 1973, nr. 2, p. 242-247.
- Cercetarea documentelor de arhivă în sprijinul dezvoltării economiei naționale*. In: RA, 1982, nr. 2, p. 146-156.
- CHIPURICI, NICOLAE. *Preocupări ale Filialei Arhivelor Statului Mehedinți pentru cunoașterea potențialului hidroenergetic din zonă*. In: RA, 1984, nr. 1, p. 45.
- CICALĂ, IOAN. *Importanța fondurilor arhivistice locale pentru studiul istoriei contemporane a României*. În: AIIA, 1973, 16, p. 457-465.
- COJOCARU, ION. *Săpături arheologice consemnate arhivistic*. În: RA, 1987, nr. 4, p. 426-430. *Comunicări științifice. Sesiunea octombrie 1972*. București, DGAS, 1973, p. 173-340.
- CONSTANTINESCU, N. N. *Arhivele și cercetările economice*. În: RA, 1962, nr. 2, p. 29-38.
- Contribuția Arhivelor Statului la îmbogățirea bazei documentare cu privire la revoluția de eliberare națională și socială antifascistă și antiimperialistă*. În: RA, 1979, nr. 3, p. 235-240.
- Documente de arhivă în sprijinul cunoașterii și valorificării resurselor hidroenergetice în Oltenia (I-II)*. În: RA, 1983, 60, nr. 4, p. 409-414; 1984, 61, nr. 1, p. 44-50.
- DIMA, ELENA. *Permanența lui Nicolae Iorga. Bibliotecile Arhivelor Statului*. În: „Hierasus”, 1980, nr. 3, p. 163-169.
- DOGARU, MARIA. *Sprijinirea procesului de învățămînt de către Arhivele Statului*. În: RA, 1971, nr. 1, p. 148-151.

- DUMITRESCU, SORIN. *Proiecte de microhidrocentrale și alte amenajări hidrotehnice în județul Dolj întocmite pe baza cercetării documentare de la Filiala Arhivelor Statului Dolj, II*. În: RA, 1984, 61, nr. 1, p. 44–45.
- EDROIU, NICOLAE. *Arhivele și pregătirea studenților în istorie*. În: RA, 1970, nr. 2, p. 656–658.
- FĂNESCU, MIHAIL. *Folosirea materialelor documentare în acțiuni culturale-educative*. În: RA, 1964, nr. 2, p. 71–83.
- FĂNESCU, MIHAIL; IOSIF ADAM. *Contribuția Arhivelor Statului la publicarea izvoarelor istoriei patriei*. În: RA, 1964, nr. 1, p. 21–50.
- GAL, IONEL. *Fondul Arhivistic Național – parte integrantă a patrimoniului cultural al națiunii*. În: RA, 1975, 52, nr. 1, p. 28–30.
- GAL, IONEL. *Cercetarea științifică și arhivele*. În: RI, 1980, 33, nr. 6, p. 1185–1191.
- GAL, IONEL. *Opinii privind arhivele economice*. În: RA, 1980, 57, nr. 1, p. 132–138.
- GAL, IONEL. *Modalități de valorificare a informației economice din arhive*. În: RA, 1983, nr. 2, p. 131–136.
- GANE, EMIL. *Arhiva și războiul*. În: RA, L, 1946, VII, p. 143–147.
- GROȘU, MIRCEA. *Valoarea documentară a condicilor mănăstirești de socoteli (sec. XVIII)*. În: RI, 1970, 23, nr. 1, p. 3–54.
- HURMUZACHE, ȘTEFAN. *Documentele arhivistice în sprijinul economiei naționale*. În: RA, 1982, nr. 4, p. 376–384.
- HURMUZACHE, ȘTEFAN. *Considerații privind valoarea documentar-istorică a documentelor create în domeniul juridic și necesitatea perfecționării indicatoarelor termenelor de păstrare (masă rotundă)*. În: RA, 1987, 64, nr. 2, p. 46–75; nr. 3, p. 172–191.
- Importanța documentelor economice pentru cercetarea științifică (Masă rotundă)*. În: RA, 1985, 62, nr. 4, p. 368–391.
- IONESCU, R. *Cercetarea documentelor în scopul rezolvării cererilor oamenilor muncii*. În: RA, 1977, nr. 3, p. 259–260.
- IORGA, NICOLAE. *Despre adunarea și tipărirea izvoarelor relative la Istoria Românilor. Rolul și misiunea Academiei Române*. În: *Prinos lui D. A. Sturza, la împlinirea celor șaptezeci de ani, București, 1903*, p. 1–127.
- Izvoare sigilate în Serviciul istoriei științei și a tehnicii*. În: BDA, 2, 1981, p. 34–37.
- LUNGU, CORNELIU. *Din activitatea științifică a filialelor Arhivelor Statului*. În: RA, 1975, nr. 4, p. 469–471.
- MATEESCU, TUDOR; CIUCĂ MARCEL. *Mănăstirile din Țara Românească și Moldova ca locuri de depunere a documentelor*. În: MO, 37, 1985, nr. 5–6, p. 445–452.
- MATEI, ALEXANDRU. *Arhivistică și demografie istorică*. În: RA, 1973, nr. 2, p. 307–314.
- MATEI, ALEXANDRU. *Arhivele în viziunea academicianului D. Prodan*. În: „Tribuna”, Cluj, 1982, 26, nr. 10, p. 5.
- MĂRCUȘ, ION. *Cîteva propuneri în problema folosirii materialelor arhivistice*. În: RA, 1958, nr. 1, p. 186–194.
- MĂRCUȘ, ION. *Arhivele Statului din regiunea Cluj în slujba științei și culturii*. În: RA, 1961, nr. 1, p. 294–309.
- MOGA, AUREL. *Arhivele în slujba cercetării etnografice*. În: RA, 1964, nr. 2, p. 61–70.
- MOCANU, MARIN RADU. *Document istoric – izvor de cultură*. În: RA, 1991, nr. 4, p. 437–442.

- MUNTEANU, ALEXANDRU ION. *Arhivistica și cercetarea științifică*. În: RA, 1991 (apărut 1992) nr. 3, p. 287–291.
- MUREȘAN, ALEXANDRU. *Probleme ale activității arhiviste din țara noastră*. În: RA, 1959, nr. 1, p. 35–43.
- MUREȘAN, IOAN. *Valorificarea informațiilor documentare privind existența unor substanțe minerale utile prin cercetări geologice*. În: RA, 1983, 60, nr. 2, p. 135–139.
- NASTOVICI, ALEXANDRU. *Arhivele în ajutorul prospecțiunilor geologice actuale*. În: RA, 1984, 61, nr. 4, p. 419–424.
- NEACȘA, TEODOR. *Importanța materialelor documentare cu caracter tehnic ca izvoare de cercetare*. În: *Culegere de referate, Vol. II*, București, 1974, p. 41–48.
- NEGULESCU, C. *Folosirea științifică a materialelor arhiviste la sala de studiu din Direcția Generală a Arhivelor Statului*. În: RA, 1959, nr. 2, p. 260–275.
- NICULA VASILE. *Unele probleme cu privire la completarea bazei documentare păstrată la Arhivele Statului*. În: RA, 1973, nr. 2, p. 341–346.
- Opinii privind arhivele economice*. În: RA, 1980, nr. 1, p. 132–138.
- PANAIT, I. PANAIT. *Datele arheologice și corelarea lor cu informațiunile din arhive*. În: RA, 1982, 59, nr. 2, p. 186–187.
- PANAITESCU, PETRE; ION, DONAT. *Arhivele în sprijinul cercetărilor istorice*. În: RA, 1963, nr. 1, p. 71–83.
- PASCU, ȘTEFAN. *Arhivele în slujba istoriei naționale*. În: RA, 1982, 59, nr. 1, p. 9–14.
- PRODAN, DAVID. *Arhivele Statului din Cluj*. În: RA, 1991, (apărut 1992), nr. 2, p. 196–1991.
- PRUT, CONSTANTIN. *„Arhivele” artei populare*. În: *Trepte de civilizație românească*. București, Ed. Politică, 1982, p. 131–143.
- PURECE, SERGIU. *Informații arheologice în documentele de la Arhivele Statului Vâlcea*. În: RA, 1973, nr. 2, p. 248–253.
- PUȘCAȘ, IOAN. *Arhiva episcopiei catolice de Oradea. Istoric, sisteme de arhivare, importanța documentară*. În: RA, 1980, 57, nr. 1, p. 125–131.
- RAUȘ, NICOLAE. *Corelarea documentului de arhivă și a informației de presă în cercetarea istorică modernă și contemporană*. În: *Anale de istorie*, 1970, 16, nr. 4, p. 125–141.
- RĂDUCĂNESCU, A. *Arhivele Statului – o instituție constănțeană de cultură*. În: *Comunicări și referate de bibliologie*. Biblioteca județeană Constanța, Constanța, 1984, p. 156–163.
- RĂDUȚIU, AUREL. *Cîteva mărturii contemporane despre importanța arhivei din Blaj în lupta de emancipare națională a românilor din Transilvania în sec. al XVIII-lea*. În: *Sub semnul lui Clio. Omagiu acad. prof. Ștefan Pascu, Cluj*, 1974, p. 345–351.
- RÂPEANU, B. I. *Documentul cinematografic – sursă a istoriei contemporane*. În: RA, 1973, nr. 2, p. 225–226.
- REGLEANU, M. *Sugestii formulate în 1883 cu privire la depistarea și păstrarea monumentelor arheologice și a documentelor*. În: RA, 1970, 47, nr. 2, p. 639–640.
- Rolul cultural științific al arhivelor. Intervenția delegației române la referatul delegației poloneze. Folosirea materialelor arhiviste, în sprijinul culturii, științei și muncii de educație prezentat la cea de a VIII-a Consfătuire, Budapesta, 1982*. În: BDA, 3, 1982, f. 5–8.
- RUSU, GHEORGHE. *Arhivele Statului din Iași – 160 de ani de activitate*. În: RA, 1991 (apărut 1992) nr. 4, p. 449–465.
- SASU, ELISABETA. *Tezaurul documentar al Radioteleviziunii*. În: RA, 1980, nr. 3–4, p. 287–294.

- SIMONESCU, RADU. *Istoria cărții – mijloc de valorificare a tezaurului cultural mondial și național*. În: „Probleme de Bibliologie”, 1978, p. 15–21.
- STOICA, MIRCEA. *Arhivele Sibienze – Izvor inepuizabil pentru cercetarea trecutului istoric*. În: „Cibinium”, Sibiu, 1980, p. 74–76.
- SZASZ, CAROL. *Arhivele în slujba cercetătorilor istoriei artei*. În: RA, 1962, nr. 1, p. 46–49.
- ȘTEFĂNESCU, ȘTEFAN. *Rolul arhivelor în istoria civilizațiilor*. În: RA, 1982, nr. 1, p. 6–9.
- TEODORESCU, VIRGILIU. *Informații referitoare la activitatea desfășurată de către comisia superioară a monumentelor publice*. În: RA, 1969, nr. 1, p. 129–150.
- TIMARU, CONSTANTIN. *Aspecte actuale ale problemei arhivelor din R.P.R.* În: RA, I, 1958, nr. 1, p. 7–12.
- TIMBUS, MIRCEA. *Arhivele arădene izvoare ale cunoașterii istorice*. În: RA, 1991, nr. 1, p. 120–126.
- TODERICIU, DORU. *Cercetarea arhivelor, o necesitate a științei moderne*. În: RA, 1968, nr. 1, p. 107–112.
- ZARZĂRĂ, ION. *Informații din arhive privind câteva surse de alimentare cu apă a Craiovei*. În: RA, 1984, nr. 1, p. 48–49.

II. c) Învățămînt arhivistic. Pregătire profesională

- ANDREESCU, CONSTANTIN. *Școala de arhivistică și cerințele metodei istorice*. În: „Hrisovul”, vol. IV, 1944, p. 56–59.
- ANDRIEȘESCU, IOAN. *Cîteva considerațiuni și îndemnuri de început cu privire la Istoria veche și științele ei ajutoare*. Cu o introducere despre Petru Rășcanu și Teohari Antonescu, București, 1920, 48 p.
- BOERAȘ, FI. *Pregătirea lucrătorilor de arhivă de la instituții și întreprinderi*. În: RA, 1965, nr. 2, p. 291–294.
- BOLONTOC, D. *Reciclarea personalului cu pregătire medie*. În: RA, 1976, nr. 1, p. 82–83. *Carnetul studentului*, București, 1939, 2, 1945, 86 p.
- COMAN, VOICA. *Pregătirea profesională a cadrelor de specialitate din Arhivele Statului*. În: RA, 1963, nr. 1, p. 293–301.
- GIURESCU, C. C. *Curs de informare în studiile istorice (Metodologie istorică)*, București, editat de Seminarul de istoria Românilor, 1929–1930, 432 p.
- GOLIMAS, AUREL. *Formarea specialiștilor și necesitatea unui institut de arhivistică*. În: RA, 1982, nr. 3, p. 277–278.
- GRĂMĂDĂ, N. *Studii mărunte din domeniul științelor auxiliare ale istoriei*. În: „Codrul Cosminului”, București, VIII, 1933–1934, p. 387–416.
- HOLBAN, MARIA; VIRGINIA SACERDOȚEANU. *Culegere de facsimile pentru Școala de arhivistică*. Seria latină, fasc. I, București, 1942, 8 p.
- HURMUZACHE, GABRIELA. *O nouă formă de pregătire profesională arhivistică*. În: RA, 1976, nr. 1, p. 80–82.
- IORGA, NICOLAE. *Adevăr și greșeală în scrierea istoriei, Lecție de deschidere la Universitatea din București*, nov. 1935, 34 p.
- La Scuola di Archivistica, Paleografia, diplomatica romana*. În: „Arhivi”, Roma, 1942, p. 139–143.
- Lecții de deschidere. Inaugurarea cursurilor și catalogul expoziției*. Noiembrie, 1942, București, 1943, 160 p. + 6 fir. + 11 f. pl. (Lucrările Scoalei de Arhivistică).

- MATEESCU, TUDOR. *Probleme de bază ale Tratatului de arhivistică*. În: RA, 1978, nr. 2, p. 160–165.
- MATEI ALEXANDRU. *Arhivistică și demografie istorică*. În: RA, 2, 1973, nr. 2, p. 307–314.
- MATEI ALEXANDRU. *Cursurile de perfecționare în limba și paleografia latină și în limba germană și paleografia greacă*. În: RA, 1976, nr. 1, p. 78–80.
- MOCANU, R. MARIN. *Considerații teoretice privind știința arhivistică*. În: RA, 1973, nr. 2, p. 206–208.
- MOISIL, CONSTANTIN. *Din istoria arhivelor românești. Arhive județene și școala de arhivari*. În: 1927–1929, nr. 4–5, p. 220–222.
- MOISIL, CONSTANTIN. *Arhivele Statului*. În: „Boabe de grâu”, an. I, (decembrie. 1930), nr. 10, p. 502–601.
- MOISIL, CONSTANTIN. *Școala superioară de arhivistică și paleografie*. În: RA, II, 1927–1920 452–453; III 1936–1937, p. 180.
- MOISIL, CONSTANTIN. *Din istoria Școlii de arhivistică*. În: „Hrisovul”, I, 1941, p. 11–45.
- POȘTĂRIȚĂ, EMILIA. *Pregătirea profesională a arhiviștilor*. În: RA, 1974, nr. 4 p. 534–535.
- RUS, TR. IOANA. *Școala de arhivistică, București. 1969*, În: RA, 1969, VII, nr. 1, p. 135–150.
- SACEDOȚEANU, AURELIAN. *Sarcina științelor auxiliare ale istoriei*. În: „Raze de lumină”, X, 1938, p. 302–318 și XII, 1940, p. 19.
- SACEDOȚEANU, AURELIAN. *Dare de seamă despre Arhivele Statului făcută către Consiliul de perfecționare*, 8 fasc., anii 1938–1946, București, 1940–1947. (Extrase din RA, IV, 1, 1940, p. 110–143; IV, 2 1941, p. 335–378; V, 1, 1942, p. 166–209; V, 2, 1943, p. 395–428; VI, 1, 1944, p. 99–128; VI, 2, 1945, p. 387–315; VII, 1, 1946, p. 112–143; VII, 2, 1947, p. 343–368).
- SACEDOȚEANU, AURELIAN. *Culegere de facsimile pentru Școala de Arhivistică, Seria română*. Fasc. I, București, 1942, 7 p. + 16 f. facs.
- SACEDOȚEANU, AURELIAN. MIHAIL G. REGLEANU. *Culegere de facsimile pentru Școala de Arhivistică. Seria greacă*. Fasc. I, București, 1942, p. 8 + 20 f. facs.
- SACEDOȚEANU, AURELIAN, DAMIAN P. BOGDAN. *Culegere de facsimile pentru Școala de Arhivistică. Seria slavă*. Fasc. I, București, 1943, p. 8 + 20 f. facs. I.
- SACEDOȚEANU, AURELIAN. *Introducere în arhivistică*. În: „Hrisovul” IV, 1944, p. 60–80.
- SACEDOȚEANU, AURELIAN. *Pregătirea arhiviștilor*. În: „Hrisovul”, V, 1945, p. 5–41.
- SACEDOȚEANU, AURELIAN. *Arhivistica*. În: „Hrisovul”, VII, 1947, p. 5–47.
- SACEDOȚEANU, AURELIAN. *Metoda alcătuirii unui studiu de istorie*. În: Ra, IX, 1967, nr. 1, p. 21–34.
- SACEDOȚEANU, AURELIAN. *Arhivistica*, București, Edit. didactică și pedagogică, 1971, 331 p. *Școala de arhivistică*. În: „Hrisovul”, I, 1941, p. 502–541; „Hrisovul”, II, 1942, p. 217–218.
- SIRUNI, H. DJ. *Culegere de facsimile pentru Școala de arhivistică. Seria turcă*. Fasc. I, București, 1943, 8 p. +20 facs.
- SULICA, SZILARD. *Történetírás es történeti segedtudam anyok. Romania-ban. (Istoriografia și științele auxiliare ale istoriei în România)*. În: „Turul”, 1926, évi XL, Kötetéböl. Budapest, f. a., 13 p.
- TATOMIR, VIRGIL. *Din experiența Ministerului Industriei Metalurgice pentru pregătirea personalului care lucrează în arhivele unităților sale*. În: RA, 1977, nr. 3, p. 257.
- TAMARU, CONSTANTIN. *Despre pregătirea cadrelor de specialitate în domeniul arhivisticii*. În: RA, 1959, nr. 1, p. 164–174.
- TURLEA, PETRE; GOROVEI, ȘTEFAN S.; NĂSTASE, LUCIAN. *Școala nouă de istorie. Mărturii documentare*. În: AIIAI, 1985, 22, vol. I, p. 335–376; 1986, 23, vol. II, p. 355–396.

II. d) Terminologie arhivistică

- BOERAȘ, FLOAREA. *Considerații cu privire la noțiunea de fond arhivistic*. În: RA, 1974, nr. 1–2, p. 269–274.
- BOGDAN, DAMIAN, P. *Glosarul cuvintelor românești din documentele slavo-române*. București, 1946, 271 p.
- CIHODARU, CONSTANTIN. *Originea unor termeni referitori la vârfurile societății feudale din țara noastră (stăpîn, ban, jupîn, voievod)*. În: „Memoria Antiquitatis”, Piatra Neamț 1970, nr. 2, p. 389–401.
- DJAMO-DIACONIȚĂ, LUCIA. *Limba documentelor slavo-române emise în Țara Românească în secolele XIV și XV*, București, EA., 1971, 399 p.
- LIMONA, D. *Glosar*. În: RA, 1971, 48, nr. 2, p. 317–318; nr. 4, p. 651–658.
- MĂRCUȘ, ION. *Probleme de terminologie a materialelor documentare create pe teritoriul Transilvaniei*. În: RA, 1963, nr. 2, p. 67–79.
- MĂRCUȘ, ION. *Sensul arhivistic al unității de păstrare și necesitatea deținirii acestuia pentru activitatea de prelucrare a materialelor documentare*. În: RA, 1968, nr. 2, p. 287–295.
- ȘUTEU, VALERIU. *Cîteva probleme privitoare la elaborarea unui dicționar de arhivistică*. În: RA, 1975, nr. 1, p. 57–59.
- UNGUREANU, GHEORGHE. *Problemele de terminologie arhivistică*. În: RA, 1965, nr. 1, p. 3–22.
- UNGUREANU, GHEORGHE; BALICA, GH. *Cuvinte și expresii vechi. Contribuție la cunoașterea terminologiei vechilor materiale documentare*. În: RA, 1969, nr. 2, p. 281–284.
- VOICULESCU, MIRCEA. *Probleme lexicografice ridicate de cercetarea fondului documentar din arhive*. În: Comunicări științifice sesiunea, 1972, București, 1973, p. 291–294.

III. LEGISLAȚIE, REGLEMENTĂRI, PROBLEME ARHIVISTICE

a) Texte, comentarii de legi, aplicarea lor și reglementări arhivistice

- ARIMIA, VASILE. *Legislația arhivistică și documentele de la persoanele fizice*. În: RA, 1975, nr. 2, p. 187–190.
- BLĂNĂRU, DORIN. *Preocupări ale consiliilor populare din județul Vaslui pentru aplicarea actelor normative în activitatea de arhivă*. În: RA, 1980, nr. 1, p. 62–65.
- BLĂNĂRU, DORIN. *Aspecte juridice ale activității arhivistice privind documentele secrete de stat*. În: RA, 1985, nr. 2, p. 176–180.
- CĂPĂȚÎNĂ, NICOLAE; DAN LIVEZEANU. *Sanționarea contravențiilor*. În: RA, 1979, nr. 2, p. 158–150.
- CĂPÎLNEAN, VASILE. *Considerații privind aplicarea articolului 10 din Decretul 472/1971*. În: RA, 1983, nr. 4, p. 418–419.
- CHIPURICI, NICOLAE. *Unele concluzii cu privire la aplicarea prevederilor art. 49 din Decretul 472/1971*. În: RA, 1977, nr. 4, p. 431–432.
- CIUCĂ, ELENA. *Din experiența Arhivelor Statului Municipiului București pe linia activității de îndrumare și control la arhive*. În: RA, 1985, nr. 4, p. 398–399.
- COMAN, VOICA. *Concluzii privind situația arhivelor create de organizațiile socialiste din ramurile industriei ușoare și finanțe-bănci*. În: RA, 1983, nr. 4 p. 406–409.
- COMĂNESCU, I. *Fondul arhivistic de stat și arhivele Instanțelor Judecătorești*. În: RA, 1959, nr. 2, p. 244–249.
- CONDREA, CONSTANTIN. *Precizări privind modul de aplicare a Decretului 472/1971 la organizațiile de recuperare și valorificare a materialelor refolosibile*. În: RA, 1985, nr. 3 p. 306–307.
- Consiliul Internațional al Arhivelor. Fondul Internațional pentru dezvoltarea arhivelor. Statut, regulament și proceduri de funcționare*. În: BDA, 2, 1976, p. 62–74.
- Decretul nr. 17 pentru trecerea Arhivelor Statului de la Ministerul Învățământului Public al Ministerului Afacerilor Interne*. În: „Buletinul Oficial al R.P.R.”, nr. 14, din 9.02.1951, p. 201.
- Decretul nr. 353 pentru înființarea Fondului Arhivelor de Stat al R.S.R.* În „Buletinul Oficial” nr. 19 din 26 iulie 1957, p. 137–139.
- Decretul nr. 398 pentru organizarea arhivelor în Principatele Unite*, În: „Monitorul Oficial” nr. 124, 8 iulie 1862, p. 503.
- Decretul nr. 472 privind Fondul Arhivistic Național al Republicii Socialiste România*. În: RA, 1972, nr. 2, p. 199–216.

- Decretul nr. 472/1971 privind Fondul Arhivistic Național al Republicii Socialiste România republicat în temeiul art. V. din Decretul Consiliului de Stat nr. 206/1975, p. 22–28.
- Decret pentru concentrarea la Arhivele Statului a tuturor actelor mănăstirilor. În: „Monitorul Oficial” nr. 142, 25 iulie 1863, p. 577.
- Decret nr. 1845 relativ la ridicarea și depunerea documentelor în Arhivele Statului. În: „Monitorul Oficial” nr. 276, 16/28 decembrie 1869, p. 1259.
- Decret nr. 2232 privind organizarea Statului. În: „Monitorul Oficial”, nr. 151, 12 iulie 1925, p. 8289–8292.
- Decret nr. 2352 privind modificarea unor dispozițiuni din Legea de organizare a Arhivelor Statului. În: „Monitorul Oficial” nr. 181, 9 august 1934, p. 5098.
- DINU, CRISTINA; NICULA, VASILE. Cercetarea documentelor în vederea eliberării de certificate, copii și extrase. În: RA, 1979 nr 3, p. 305–307.
- Instrucțiuni generale nr. 6720 din 27.XI.1957, pentru organizarea și funcționarea organelor și instituțiilor de stat, ale organizațiilor economice și ale organizațiilor obștești cu indicatorul tip, cuprinzător al termenelor de păstrare a dosarelor, registrelor și altor materiale, București, 1959, 86–87 p., ed. a II-a, București, 1959, p. 74–75. Cuprinde și scris. nr. 353/1957 și H.C.M. – nr. 119/1957.
- Instrucțiuni pentru întocmirea și ținerea evidenței materialelor documentare din Fondul Arhivistic de Stat al R.S.R., București, 1965, DGAS. 26–27 p.,
- Instrucțiunile nr. 222 din 1.IX. 1968 privind condițiile de păstrare a materialelor documentare din Fondul Arhivistic de Stat, București, 1968, 17–18 p.
- IONESCU, RADU. Cîteva probleme referitoare la eliberarea actelor de vechime în muncă. În: RA, 1984, nr. 1, p. 51–56.
- JÁKO, SIGISMUND. Instrucțiuni arhivistice ale oficiilor din Transilvania 1575–1851. Problema reorganizării arhivelor vechi din Transilvania. În: RA, 1958, nr. 1 p. 34–81.
- KISS, ADRIAN. Kolesosvar levellara vendjenek, fejá dese a XIV Szazadtel a XVIII szazard vegeling. (Dezvoltarea ordinii de funcționare a arhivei orașului Cluj din secolul al XIV-lea pînă în secolul al XVIII-lea). În: Emlékkönyv. Kelemen lajos özűleteosenek myőlevanadik evfordulojara, p. 416–435.
- Legea nr. 64 din 5 aprilie 1932 pentru modificarea unor dispozițiuni din legea organizarea Arhivelor Statului. În: „Monitorul Oficial” nr. 81, I, 5 aprilie 1932, p. 2235–2236.
- Legislație și reglementări în materie de arhive și gestiune a documentelor: Studiu RAMP însoțit de principii directoare. Program general de informare UNISIST. Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură, Paris, 1986. În: BDA, 1–2, 1987, p. 1–134.
- Lege pentru depunerea documentelor și arhivelor mănăstirilor zise Brîncovenesti la Arhivele Statului. În: „Monitorul Oficial” nr. 543 din 10/22 martie 1865, p. 246.
- Legislație cu privire la arhive. În: RA, 1978, nr. 2, p. 186.
- Legea de organizare a Arhivelor Statului, București, 1925, 29 p.
- LIVEZEANU, DAN. Concluzii privind controlul efectuat la arhivele organizațiilor din ramura minieră. În: RA, 1984, nr. 2, p. 192–193.

III. b) Organizarea administrativă a arhivelor

- ALMAȘI, ISTVAN. Considerații preliminare asupra sistematizării arhivei de muzică populară. În: „Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei” anii 1968–1970, Cluj, 1971, (apărut 1972). p. 105–110.
- ANTONIU, VANGHELE. Reguli vechi pentru organizarea Arhivelor Statului. În: RA, 1944, nr. 1, p. 60–90.

- BLĂNARU, CONSTANTIN. *Organizarea Arhivelor Statului*. În: RA, 1924-1926, nr. 3, 1926, p. 417.
- BIANU, I. *Visuri, gânduri și planuri dinainte cu o jumătate de secol pentru organizarea arhivelor și muzeelor țării*. În: RA, 1927-1929, nr. 4-5, p. 265-268.
- Cronica Arhivelor*. (1 Septembrie 1940-31 august 1941). În: RA, 1941, nr. 2, p. 419-467.
- DOGARU, MARIA. *Vechi instrucțiuni pentru preluări de materiale documentare în Moldova 1832-1838*. În: RA, 1966, nr. 1, p. 137-144.
- DRĂGHICI, NATALIA. *Activitatea de standardizare parte integrantă a informării și documentării științifice și tehnice*. În: RA, 1984, nr. 4, p. 478-480.
- DUMITRICĂ, FLORICA. *Din experiența muncii de îndrumare și control a serviciului regional al Arhivelor Statului, Ploiești*. În: RA, 1963, nr. 2, p. 97-106.
- FĂNESCU, MIHAIL. *Termene de accesibilitate la cercetarea materialelor documentare prevăzute în legislația arhivistică din diferite țări*. În: BDA, 2, 1973, p. 92.
- FLORESCU, ION. *Aspecte privind aplicarea art. 26, din Decretul 472/1971*. În: RA., 2, 1978, nr. 1, p. 86-88.
- HALICHIAS, ANA-CRISTINA. *Opinii din unități productive privind organizarea arhivelor*. În: RA, 1984, nr. 3, p. 321-324.
- H.C.M. nr. 312 privind criteriile de stabilire a prețurilor de achiziție a bunurilor din patrimoniul cultural național*. În: RA, 1975, nr. 2, p. 186.
- H.C.M. nr. 119 privind organizarea Direcției Generale a Arhivelor Statului și administrarea Fondului Arhivistic de Stat al R.P.R.*, În: „Colecția de hotărâri și dispoziții ale Consiliului de Miniștri ai R.P.R.,” nr. 36, 13 august 1957, p. 626-630.
- Hotărârea nr. 472 privitoare la atribuțiunile și normele defuncționare ale Direcțiunii Statului, 29 mai 1951*. În: „Buletinul Oficial” nr. 67 din 16 iunie 1951, p. 713-714.
- LUPAȘ, IOAN. *Un tablou statistic al arhivelor județene și orașenești din Transilvania*. În: RA, 1-4, 1924-1926, nr. 3, p. 73-74.
- MĂRCUȘ, ION. *Asupra unei probleme de arhivistică: organizarea arhivelor autorităților și instituțiilor publice*. În: RA, IV, 1941, nr. 2, p. 284-288.
- MATEESCU, TUDOR. *Preocupări pentru organizarea Arhivelor Statului în secolul al XIX-lea. Contribuția lui Alexandru Secviodox (1780-1869)*. În: RA, 1988, nr. 2, p. 222-224.
- „Masă rotundă” la Iași în legătură cu prevederile Decretului 472/1971. În: RA, 1975, 2, p. 212-217, nr. 3, p. 282-286.
- MATEESCU, TUDOR; RADU, MARIN, MOCANU. *Reglementări noi de arhivă*. În: RA, 1972, nr. 2 p. 399-403.
- MATEI, ALEXANDRU. *Seleționarea instanțelor judecătorești. Din experiența comisiei regionale de expertiză și control a serviciului Arhivelor Statului Cluj*. În: RA, 1962, nr. 1, p. 92-101.
- MOCANU, RADU, MARIN. *Legislația arhivistică și documentele cinematografice*. În: RA, 1973, nr. 2, p. 350-351.
- MOCANU, RADU, MARIN. *Rolul de îndrumare și control a Arhivelor Statului*. În: RA, 1979, nr. 4, p. 400-404.
- MOLDOVAN, LIVIU. *Un vechi regulament de selecționare a arhivelor județene*. În: RA, 1958, nr. 2, p. 275-276.

- NECȘA, TEODOR. *Precizări privind întocmirea și folosirea nomenclatorului și indicatorului în arhivele curente*. În: RA, 1975, nr. 1, p. 60–63.
- NECȘA, TEODOR. *Aplicarea actelor normative în activitatea de arhivă*. În: RA, nr. 4, 1978, p. 447–448.
- NECȘA, TEODOR. *Evidențierea documentelor create și deținute de organizațiile socialiste și de celelalte organizații*. În: RA; 1979, nr. 4, p. 408–410.
- NEGULESCU, ELISABETA. *Noul nomenclator al Consiliilor populare din județul Prahova*. În: BDA, 1, 1983, p. 57.
- NEGULESCU, ELISABETA. *Începuturile organizării arhivelor pe teritoriul județului Prahova*. În: *Arhivele Statului județul Prahova. Sesiunea comunicări și referate, 29 mai 1971, București, DGAS.*, 1973, p. 28–32.
- Organizarea și dezvoltarea fondului arhivistic național. Notă raport prezentată de delegația română la cea de a VI-a Consfătuire a conducerii serviciului de arhivă din țările socialiste, Sofia, 1978, nr. 2.*
- Organizarea arhivelor statului*. În: RA, 1924–1926, nr. 1–3, p. 332–337.
- Ordinul Ministerului Agriculturii nr. 580 din 6 decembrie 1960 privind: Regulamentul pentru organizarea și funcționarea arhivei din Centrala Ministerului Agriculturii și a arhivelor unităților sale pedinte. Instrucțiuni pentru reglementarea confecționării, folosirii, evidenței și distrugerii sigiliilor, ștampilelor și parafelor cu sau fără stemă R.P.R.*
- PĂSCULESCU, NINA. *Cîteva probleme referitoare la eliberarea actelor de vechime în muncă*. În: RA, 1983, nr. 3, p. 284–287.
- POȘTĂRIȚĂ, EMILIA. *Obligațiile rezultate din art. 28 al Decretului 472/1971*. În: RA, 1978, nr. 2, p. 166–168.
- POȘTĂRIȚĂ, EMILIA. *Evoluția organizatorică a instituțiilor arhivistice după primul război mondial. Contribuția lui Constantin Moisil*. În: Sesiune de comunicări și referate, 29 mai 1971, București, 1973, p. 39–46.
- PLEȘA, IOAN; TEODOR, MAVRODIN; DUMITRU, ZAHARIA. *Din experiența muncii de îndrumare și control al filialelor Arhivelor Statului: Alba, Argeș, Bacău*. În: RA, 1984, nr. 2, p. 180–184.
- PRUNĂ, LIVIA. *Soluționarea cererilor adresate de oamenii muncii Direcției Generale a Arhivelor Statului*. În: RA, 1979, nr. 1, p. 25–26.
- PRUNĂ, LIVIA. *Cîteva probleme referitoare la eliberarea actelor de vechime în muncă*. În: RA, nr. 3, 1983, p. 283–284.
- Regulament pentru legalizarea actelor vechi prezentate la Arhivele Statului*. În: „Monitorul Oficial” nr. 127, 14 iunie 1924, p. 6563–6564.
- Regulamentul pentru organizarea serviciului Arhivelor Statului*. În: „Monitorul Oficial”, nr. 263, 25 iulie 1872, p. 975.
- Reglementări privind activitatea de informare documentară, editură și poligrafie. Stas 8660-70; 8256-88; 6254-62; 1032-70*. În: BDA, 1988, 1–2, p. 15–45.
- Reglementări și precizări cu privire la activitatea sălilor de studiu ale Arhivelor Statului, BDA. 1–2, 1988, p. 144.*
- Regulamentul Școlii superioare de arhivistică și paleografie. Aprobate cu Înaltul Decret Regal nr. 1863 din 30 mai–iunie 1931, București, 8 p.*
- Repertoriu al actelor oficiale care reglementează activitatea arhivistică în anul 1938–1939*. În: RA, vol. III, 1939, nr. 8, p. 435–445.

- SACERDOȚEANU, AURELIAN. *Dare de seamă despre Arhivele Statului făcută către Consiliul de perfecționare (1 octombrie 1938–31 decembrie 1939)*. În: RA, 1940, nr. 1, p. 110–143.
- SACERDOȚEANU, AURELIAN. *Dare de seamă despre Arhivele Statului făcută de către Consiliul de perfecționare (1 ianuarie–31 decembrie 1940)*. În: RA, IV, 1941, nr. 2, p. 335–378.
- SACERDOȚEANU, AURELIAN. *Dare de seamă despre Arhivele Statului pe 1941 făcută de către Consiliul de perfecționare*. În: RA, VI, 1942, nr. 1, p. 166–209.
- SACERDOȚEANU, AURELIAN. *Dare de seamă despre Arhivele Statului pe 1942 făcută de către Consiliul de perfecționare însoțită în anexă de rapoartele secțiilor*. În: RA, VII, 1943, nr. 2, p. 395–428.
- SACERDOȚEANU, AURELIAN. *Dare de seamă despre Arhivele Statului pe 1943 făcută de Consiliul de perfecționare*. În: RA, 1944, nr. 1, p. 99–128.
- SACERDOȚEANU, AURELIAN. *Dare de seamă despre Arhivele Statului pe 1944 făcută de către Consiliul de perfecționare*. În: RA, 1944–1945, nr. 2, p. 187–315.
- SACERDOȚEANU, AURELIAN. *Organizarea arhivelor armatei*, București, 1945, 15 p.
- SACERDOȚEANU, AURELIAN. *Dare de seamă despre Arhivele Statului pe 1945 făcută de Consiliul de perfecționare*. În: RA, 1946, nr. 1, p. 112–143.
- SACERDOȚEANU, AURELIAN. *Dare de seamă despre Arhivele Statului pe anul 1946 făcută de către Consiliul de perfecționare*. În: RA, 1947, nr. 2, p. 343–368.
- SACERDOȚEANU, AURELIAN. *Ghidul Arhivelor Statului din București*. În: RA, 1946, nr. 2, p. 368–375.
- Sfatul Popular al Regiunii Pitești. Instrucțiuni generale privind organizarea și funcționarea arhivei Rm. Vilcea*, 1955, 46 p.
- TIMARU, CONSTANTIN. *Aspecte actuale ale problemei arhivelor din R.P.R.*, În: RA, 1958, nr. 1, p. 7–12.
- TITLEANU, GHEORGHE. *Probleme actuale ale activității arhivistice*. În: RA, 1972, nr. 3, p. 353–361.
- ȚURCANU, AL., *Măsuri pentru aplicarea decretului 472/1971 în județul Brăila*. În: RA, 1977, nr. 3, p. 258–259.
- VANGHELE, ANTONIU. *Reguli vechi pentru organizarea Arhivelor Statului*. În: RA, 1944, nr. 1, p. 60–90.
- VERESS, ANDREI, *Orânduiele românești vechi tipărite în Ardeal (1744–1848)*, București, 1926, 30 p.

IV. ARHIVE PARTICULARE

- ADAM, MARIETA. *Documente inedite din arhiva Cretzulescu (sec. XVII)*. In: SMIMed, 1973, 6, p. 359-361.
- ANDREESCU, CONSTANTIN, I. *Documentele Kogălnicenilor din arhiva Fundației Culturale Mihail Kogălniceanu*. În: „Arhiva Românească”, București, VII, 1941, p. 3-42.
- ANDREESCU, ȘTEFAN. *Documente privitoare la Mareș Băjescu (sec. XVII, logofăt vistiernic, mare vornic, mare ban al Craiovei și ispravnic al scaunului Bucureștilor)*. În: MO., 1966, 18, nr. 7-8, p. 697-705.
- ANINEANU, MARTA. *Un manuscris al lui Ion Bălăceanu publicat anonim 1848-1903. (Din arhivele personale păstrate la Biblioteca Academiei R.P.R.)*. În: „Studii și Cercetări de Bibliografie”, București, 1960, 3, p. 273-277.
- ANINEANU, MARTA. *Arhive personale și corespondență (la Biblioteca Academiei R. S. România)*. În: Revista de Bibliologie, București, 1967, 20, nr. 8, p. 451-456, (facs.).
- Academia R. S. România - filiala Cluj. *Arhiva istorică. Arhive familiale, fasc. I: Arhiva Anderco de Homorod. Catalog*, Cluj, 1972, 1 vol. multigrafat.
- *** *Arhiva generalului Gheorghe Magheru. Catalog de documente (1582-1880)*. București, DGAS, 1968, 50 p. (facs.).
- Arhivele particulare. Masa rotundă a „Revistei Arhivelor”*, În: RA, 1972, nr. 3, p. 363-397.
- BĂLAN, TEODOR. *Din corespondența lui Mihail Kogălniceanu cu frații Hurmuzaki (1840-1865)*. În: „Arhiva Românească”, București, 1944, 9, part. I, p. 59-72.
- BĂLEANU, ALEX. I. *Poetul G. Sion și arhivele Statului din Iași (15 iulie 1855 - 27 aprilie 1856)*. În: *Omagiul lui Gh. Sion*, Iași 1940.
- BĂLAN, TEODOR. *Eudoxiu Hurmuzaki și colecția lui de documente*. În: Anuar Inst. Ist. Naț., București, 1945, 10, p. 223-256.
- BĂLINTESCU, ALEXANDRU. *Arhiva generalului Gheorghe Magheru. Catalog de documente 1582-1880*, București, DGAS 1968, 178 p. + 16 facs. + 1 pl.
- BĂLINTESCU, ALEXANDRU; HOREA, NESTORESCU-BĂLCEȘTI. *Catalogul arhivei generalului Gheorghe Magheru 1665-1880, Rîmnicu Vilcea*, 1980, 223 p.
- BOIA, GUSTAV. B. P. *Hasdeu în corespondență cu Gustav Wenzel*. În: „Manuscriptum”, București, 1972, 3, nr. 2, p. 152-157.
- BOICU, LUCIAN. *Cazul diplomatului Al. Beldiman în Arhiva Hohenzollern-Sigmaringen*. În: AIIAI, 1984, 21, p. 497-499.
- BOTEZAN, IOANA. *Fondul de documente Ioan Micu Moldovan (1883-1915)*. În: RA, 1970, nr. 2, p. 505-516.
- BOTEZAN, IOANA; ALEXANDRU, MATEI. *Arhiva personală Timotei Cipariu*, DGAS, București, 1982, 520 p.

- BRĂTESCU, CONSTANTIN. *Fondul personal „Romulus Novacovici”*. În: RA, 1985, nr. 4, p. 408–412.
- BRÂNCEANU, LIDIA. *Date privind colecția de artă a scriitorului Mihai Tican – Romano și donația sa*. În: R.M.M. 1986, nr. 4, p. 70.
- BRÂNCEANU, LIDIA. *Demersurile poetului Aron Cotruș pentru prezentarea în Italia a sculptorului Constantin Brâncuși*. În: RMM, 1986, nr. 10, p. 81.
- BRÂNCEANU, LIDIA. *Documente referitoare la activitatea desfășurată de Aron Cotruș la Milano (1929–1930)*. În: RM, 1988, nr. 6, p. 49.
- BURLACU, IOANA. *Din corespondența lui Gheorghe Teodorescu Kirileanu cu Constantin Meissner*. În: RA, 1982, nr. 4, p. 406–412; 1983, nr. 3, p. 309–314.
- BUZATU, GHEORGHE. *Pagini inedite din corespondența literară primită de N. Iorga (1890–1919)*. În: „Anuar lingv. ist. lit.”, Iași, 1971, 22, p. 185–195.
- CARATAȘU, MIHAI. *Cîteva scrisori inedite ale patriarhului Hrisant al Ierusalimului adresate „Companiei grecești” din Sibiu*. În: BOR, 1982, 100, nr. 3–4, p. 380–393.
- CĂPÎLNEAN, VASILE. *Scrieri inedite ale lui George Barițiu în arhivele maramureșene (1879–1891)*. În: RA, 1980, nr. 1, p. 68–76.
- CĂPÎLNEAN, VASILE. *Colecția de documente „Gheorghe Crișan” (ARHIVA ziarului „Cronica” și a suplimentului literar „Cronica literară”, Baia Mare, 1936–1940 și Bacău, 1941)*. În: RA, 1987, nr. 2, p. 197–199.
- CERNOVODEANU, PAUL. *Elemente de istorie militară românească în colecția Hurmuzachi*. În: „Lupta întregului popor: Revista română de istorie militară”, București, 1987, nr. 3, p. 35–37.
- CHIPURICI, NICOLAE. *Fondul documentar personal al lui Ștefan Odobleja*. În: Mehedinți – istorie și cultură. Vol. II, Drobeta Turnu-Severin, 1980, p. 611–614.
- CHIPURICI, NICOLAE; RĂȚOI, TUDOR. *Colecția dr. Constantin I. Istrati (1429–1945). Inventar arhivistic 13, București, DGAS, 1988, 588 p.*
- CORFUS, ILIE. *Îndreptări la documente din colecția Hurmuzachi*. În: RIR, XVII, 1947, fasc. I, p. 158–161.
- Din arhiva familiei Sturdza de la Miclăușani. Manuscrise și documente dăruite la 18 iunie 1904 de Dimitrie C. Sturdza-Scheianu, București, 1907, 20 p. + 2 f. – Cu portretele marilor logofeți Dimitrie Ioan Sturdza și Constantin Dimitrie Sturdza.*
- DUMITRU, SILVIA. *Însemnări despre istoria Țării Românești în fondul „George Sion” de la BCU., Cluj-Napoca*. În: „Biblioteca și învățămînt”, Cluj-Napoca, vol. VIII, 1984, p. 349–357.
- GHEORGHE, ELENA. *Centenar Vasile Pârvan (documente 1909–1927)*. În: RA, 1982, nr. 4, p. 395–401.
- DUȚĂ, ALEXANDRU. *Colecția de hărți a F.A.S. Galați*. În: RA, 1991, (apărut 1992) nr. 1, p. 126–134.
- GUBOGLU, MIHAI. *Manuscrisele și tipăriturile orientale din fondul „T. Cipariu” al bibliotecii filialei din Cluj a Academiei R.P.R.* În: București, istorie și literatură, București, vol. III, 1957, p. 147–166.
- HUMINIC-TECLEAN, MARIA. *Un important izvor istoric: memoriile personale, (1916–1918)*. În: Apărarea sănătății ieri și azi, București, Ed. Medicală, 1984, p. 327–343.
- ILIE, CRISANTA. *Diplomați români. Grigore Gafencu*. În: RA, 1990, nr. 1, p. 72–82.
- IONESCU-GION, D. *Un iubitor al istoriei: ing. Mihai Bălăianu și donația sa de documente (1736–1860)*. În: RA, 1982, nr. 3, p. 348.

- ISAR, NICOLAE. Un tezaur documentar inedit: corespondența lui Al. Chustofi (1852–1856). În: RA, 1987, nr. 1, p. 82–93, nr. 2, p. 200–207.
- MANOLACHE, MIHAI. *O scrisoare cu sigiliul lui Anton Pann*. În: „Mitropolia Ardealului“, Sibiu 1972, 17, nr. 3–4, p. 386–387.
- MANU, EMIL, Vasile Pîrvan – bibliotecarul. *Corespondență inedită cu Ioan Bianu (1905–1909)*. În: „Studia bibliologica“, București, 1969, 3, p. 717–727.
- MARIAN, RODICA. *Arhiva Blaga*. În: „Contemporanul“ 1985, nr. 21, p. 5.
- MAROSI, ILDIKÓ. *Arhiva Asociației Literare Kemeny Zsigmond. Scrisori, acte, însemnări (1876–1948)*, București, Edit. Kriterion, 1973, p. 613–615 p.
- MIHĂILESCU, LIDIA. *Demersurile istoriografului C.D. Aricescu pentru executarea portretului lui T. Vladimirescu*. În: RMM, 1982, nr. 1, p. 58.
- MIHĂILESCU, LIDIA. *Din tezaurul arhivelor: Theodor Aman. Inedit*. În: RM, 1982, nr. 4, p. 76.
- MIHĂILESCU, LIDIA. *Din tezaurul arhivelor: mărturia despre Paolo Mercuri*. În: RM, 1983, nr. 5, p. 68.
- MIHĂILESCU-BRÂNCEANU, LIDIA. *Ștefan Luchian și Ludovic Dolinski în corespondență cu Theodor Aman*. În: RMM, 1984, nr. 7, p. 47.
- MÎNDRUȚ, STELIAN. *Fondul personal „Axente Banciu“ (1875–1959)*. În: Biblioteca și învățămîntul, Cluj-Napoca, vol. VIII, 1984, p. 358–363.
- MUREȘAN, ANGELA. *Scurtă privire asupra Corpusului de documente al lui Gheorghe Șincai*. În: „Apulum“, 1973, 11, p. 783–793.
- NASTOVICI, AL. *Fondul familiei „Basarab Brâncoveanu“ (sec. XVI–XX)*. În: RA, 1985, nr. 1, p. 60–62.
- *** *Pagini dintr-o arhivă inedită: Arhiva Miron Cristea. Ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Antonie Plămădeală. Documente literare, București, Ed. Minerva, 1984, 435 p.*
- PĂLTĂNEA, PAUL. *Alexandru Ioan Cuza. Corespondență și acte inedite*. În: C.I, 1980, 11, p. 669–675.
- PODĂREANU, CRISANTA. *Fondul personal Miron Cristea*. În: RA, 1992, nr. 1, p. 93–97.
- PODĂREANU, CRISANTA. *Fondul personal general Alexandru Socec*. În: RA, 1991, nr. 4, p. 557–561.
- POP, AUGUȘTIN, Z. N. *Catalogul corespondenței lui Mihail Kogălniceanu*, București, 1959, 467 p.
- POP, AUGUȘTIN Z. N. *Amintirea lui Aron Punnul. Cu o scrisoare din arhiva T. Maiorescu*. În: „Tribuna“, 1982, 26, nr. 2, p. 1–8.
- POTRA, GEORGE. *Goleștii – mozaic documentar*. În: „Studii și Cercetări de Istorie“, Golești, 1980, 3, p. 19–17.
- RACHIERU, MIHAI. *Informații documentare despre oameni de știință și cultură aflate în fondurile păstrate la filiala Arhivelor Statului județul Prahova*. În: *Pagini din trecutul istoric al județului Prahova, Ploiești, 1971, p. 179–185.*
- RUSU, ADRIAN, ANDREI. *Documente medievale ale familiei Wesselényi*. În: AMP, 1981, 5, p. 311–346.
- SACERDOȚEANU, AURELIAN. *Colecția „Hurmuzaki“*, În: RA, 1969, nr. 2, p. 31–57.
- Scrisori către G. Ibrăileanu. Studii și documente vol. II, Ediție îngrijită de M. Bordeianu, Viorica Botez, Gr. Botez. Prefață I. Lăzărescu, Al. Teodorescu vol. III. Prefață de N. I. Popa, București, Ed. Minerva, 1971, 1973, XIII + 512 p. (II), XIV + 545 p. (III).*

- SUFARU, CONSTANTIN. *Contribuție la repertoriul corespondenței stolnicului Constantin Cantacuzino (1702–1715)*. În: RI, 1966, nr. 4, p. 683–705.
- SOFRONIE, MIHAI. *Din fondul arhivistic Ioan Lupăș (scrisori către I. Lupăș 1923–1946)*. În: „Mitropolia Ardealului”, Sibiu, 1987, 32, nr. 3, p. 108–114.
- ȘTEFĂNESCU, LIVIU. *Fondul documentar „Matei Basarab” de la Muzeul de Istorie al Municipiului București, (Catalog)*. În: RA, 1985, nr. 2, p. 184–190.
- STURDZA-SĂUCEȘTI, MARCEL; HURMUZACHE ȘTEFAN. *Documente despre Ioniță Sandu-Sturdza (1760–1800)*. În: RA., 1972, nr. 4, p. 611–657.
- SUCIU, IOAN, DIMITRIE; L. DEMENY, E. GLÜK. *Archiva Vukovics*. În: RA, 1967, nr. 2, p. 297–308.
- ȚARĂLUNGĂ, ECATERINA. *Dimitrie Cantemir în arhivele Grigore G. Tocilescu*. În: Transilvania, 1988, 17, nr. 6, p. 38–40; nr. 7, p. 45–47, 55; Manuscriptum, 1987, 18, nr. 2, p. 88–90.
- TIMBUS, MIRCEA. *Fondul personal „Roman R. Ciorogariu” (Arad)*. În: RA, 1986, nr. 2, p. 184–196.
- ȚINCULESCU D., CIUCĂ, M. D. *Colecția Gh. Nicolaiasa (1500–1902)*. În: RA, 1970, nr. 1, p. 165–189 (facs.).
- TOCILESCU, GRIGORE. *Scrisori către Al Odobescu (1877). Documente despre Dimitrie Cantemir. Publicate de Ecaterina Țarălungă*. În: „Manuscriptum”, 1988, 19, nr. 2, p. 158–165.
- TRANDAFIRESCU, NATALIA. *Fondul personal „Doctor Apostol Arsachi” (sec. al XIX-lea)*. În: RA, 1984, nr. 3, p. 333–339.
- Transilvania. *Stampe, planuri, hărți din Colecția G. Oliszewski, București, 1925, 15 p. + 3 f. pl., cu 7 fig. (Muzeul Arhivelor Statului)*.
- URSUȚIU, LIVIU. *Norme din anul 1803 privind ordonarea și păstrarea arhivelor familiale*. În: RA, 1991 (apărut 1992), nr. 3, p. 381–398.
- URSUȚIU, MARIA. *Arhiva familiei Betlen de Iktar*. În: RA, 1971, nr. 1, p. 83–99.
- URSUȚIU, MARIA. *Arhiva familiei Anderco de Homorod*. În: RA, 1972, nr. 3, p. 435–440.
- URSUȚIU, MARIA. *Formarea și funcționarea unei arhive familiale feudale transilvănene*. În: RA, 1973, nr. 2, p. 187–192.

V. PERSONALUL ARHIVELOR

- ANGHELI, DUMITRU. *Petrache Teulescu, arhivist 1859–1862*. În: *Figuri de arhiviști*, București, DGAS, 1971, p. 85–93.
- ANTONESCU, IULIAN. *Nicolae Ungureanu (1927–1981)*. În: *RMM*, 1981, nr. 20, p. 87.
- ARIMIA, VASILE. *Nicolae Iorga*. În: *RA*, 1965, nr. 2, p. 153–163.
- BĂDĂRĂU, SANDA-RODICA. *Iordache Rasti (director al Arhivelor Statului 1831–1837)*. În: *Figuri de arhiviști*, București, DGAS, 1971, p. 7–17.
- BĂLAN, TEODOR. *Vasile Tintilă*. În: *RA*, 1939, III, 2, nr. 8, p. 185–206.
- BĂLAN, TEODOR. *Cîteva scrisori ale lui Dimitrie Onciul către Sever Zotta*. În: *RA*, 1944–1945, VI, nr. 2, p. 156–164.
- BARAVACHE-CRIVĂȚ, CORNELIA. *Grigore Alexandrescu (director al Arhivelor Statului 1849–1854)*. În: *Figuri de arhiviști*, București, DGAS, 1971, p. 33–41.
- BRÂNCEANU, LIDIA. *B. P. Hasdeu – director general al Arhivelor Statului (1876–1900). Documente*. În: *RA*, 1988, nr. 2, p. 178–201.
- BURLACU, IOANA. *Aurelian Sacerdoțeanu director general al Arhivelor Statului*. În: *RA*, 1992, nr. 1, p. 34–36.
- DECEI, AUREL; MATEI AL. *Bibliographie des travaux de l'historien Ștefan Meteș*. În: *RRH*, 1972, 11, nr. 3, p. 539–546.
- DRĂGAN, MIHAI. *B. P. Hasdeu (monografie)*, Iași, Ed. Junimea, 1972, 312 p.
- FĂNESCU, MIHAIL M. *Gheorghian Pesacov. Contribuții la cunoașterea vieții și activității sale*. În: *Arhivele Statului 125 de ani de activitate*, București, 1957, p. 287–301, cu rezumate: rus p. 480–481 și francez p. 503.
- FĂNESCU, MIHAIL. *Dimitrie Onciul (director general al Arhivelor Statului între anii 1900–1923)*. În: *Figuri de arhiviști*, București, DGAS., p. 199–227 (fig., fasc.).
- FĂNESCU, MIHAIL. *Grigore Manu (director general al Arhivelor Statului 1866–1869)*. În: *Figuri de arhiviști*, București, 1971, p. 131–155.
- FĂNUICĂ, I GH. *Din manuscrisele lui Aricescu*. În: *RA*, V, 1942–1943, nr. 2, p. 460–462. *Figuri de arhiviști*, București, DGAS, 1971, 328 p.
- GAL, IONEL. *Dimitrie Onciul, director general al Arhivelor Statului*. În: *RA*, 1981, 58, nr. 4, 464–474.
- GEORGESCU, LUCILIA. *Constantin Brăiloiu, întemeietor și conducător al „Arhivei de folclor a Societății compozitorilor români”*. În: *REF*, 1968, tom. 13, nr. 6, 15 p.

- GRAMA, VIOREL. *Liviu Moldovan – profesor, statistician și arhivist*. În: RA, 1991, nr. 4, p. 503–505.
- GUBOGLU, MIHAIL, H. Dj. *Siruni la 80 de ani*. În: RA, 1970, 47, nr. 2, p. 652–655, (fig.).
- Hașdeu Bogdan Petriceicu la Arhivele Statului. Corespondență (1867–1879)*. Prefață și note de Lidia Mihăilescu–Brâncănu. În: „Manuscriptum”, 1988, 19, nr. 1, p. 122–132.
- IORDĂNESCU, AUREL. *Medalion istoric: Dimitre Onciul (1856–1923)*. În: Studii Ist., Art., București, 1973, 22, p. 105–110.
- ISAC, VIRGINIA. B. P. *Hasdeu la Arhivele din Cracovia*. În: RA, 1978, nr. 3, p. 363–364.
- IVĂNESCU, D. *Teodor Codrescu*. În: RA, 1966., nr. 1, p. 213–226.
- IVĂNESCU, D. *Teodor Codrescu – (arhivistul statului la Iași în 1956)*. În: Figuri de arhiviști, București, DGAS, 1971, p. 65–83.
- LEONTE, ILEANA. *Cezar Bolliac (director general al Arhivelor Statului în anii 1864–1866)*. În: Figuri de arhiviști, București, D.G.A.S., 1971, p. 113–129 (fig.).
- MATEI, ALEXANDRU; *Ion Rusu-Simion „arhivist”*. În: RA, 1985, nr. 2, p. 223–225.
- MATEESCU, TUDOR. *Ion Heliade Rădulescu (arhivistul statului 1843–1848)*. În: Figuri de arhiviști, București, 1971, p. 19–31.
- MERA, LAURENȚIU. *Din viața și activitatea lui Ion Mărcuș*. În: RA, 1991, nr. 2, p. 199–208. *Ștefan Meteș la 85 de ani*. Cluj–Napoca 1977, 580 p. + 1 f. portret.
- MIHĂILĂ, GHEORGHE. *Din activitatea lui Bogdan Petriceicu Hașdeu la Arhivele Statului: Cuvente den bătrâni*. În: RA, 1982, nr. 4, p. 344–352.
- MIHĂILESCU, CLAUDIA. *Opera lui C. D. Aricescu*. În: RA, 1942–1943, V, nr. 2, p. 469–472.
- MOȚ, TIBERIU. *Ioachim Miloia (1897–1940), primul director al Arhivelor din Timișoara*. În: Figuri de arhiviști, București, DGAS., p. 315–322, (fig.).
- NUSSBÄCHER, GERNOT. *Din activitatea arhivistică a lui Cristian Pomarius*. În: RA, 1965, nr. 2, p. 169–180.
- NUSSBÄCHER, GERNOT. *Albert Berger (1864–1936), organizator al vechii arhive bistrițene și editor de ocumente*. În: Figuri de arhiviști, București, DGAS, 1971, p. 257–262.
- OLTEANU, ȘTEFAN. *Profesorul Damian P. Bogdan la 75 de ani*. În: Drobeta, 1985, p. 407–410.
- PANAIT, I. PANAIT. *Profesorul universitar dr. docent Ion Ionașcu*. În: RMMI, 1980, 49, nr. 1, p. 80–81.
- PECICAN, OVIDIU. *Contribuția lui Bogdan Petriceicu Hasdeu la publicarea documentelor slavo-române*. În: *Comunicări ale cercurilor științifice studențești*. Istorie, 1, Cluj–Napoca, 1984, p. 129–138.
- POPOVICI, VICTORIA. *Constantin Moisil (1876–1957)*. În: RA, 1970, nr. 3, p. 206–211.
- POȘTĂRIȚĂ, EMILIA. *Constantin Moisil (director general al Arhivelor Statului între anii 1923–1930)*. În: *Figuri de arhiviști*, București, DGAS., 1971, p. 263–295.
- REGLEANU, MIHAI. *Nicolae Filimon*. În: RA, 1985, nr. 2, p. 164–168.
- REGLEANU, MIHAI. *Bogdan Petriceicu Hașdeu (director general al Arhivelor Statului între anii 1876–1900)*. În: *Figuri de arhiviști*, București, 1971, p. 177–197. (Facs. fig.).
- RUS, TR.; PÎRVULESCU, M. *Cezar Bolliac*. În: RA, 1966, nr. 1, p. 227–234.
- RUSU, IOAN. *100 de ani de la nașterea academicianului Iuliu Moisil, întemeietorul Arhivelor Statului din Năsăud*. În: RA, 1958, 1, nr. 2, p. 311–314.
- RUSU, IOAN. *Virgil Șotropa (1867–1954)*. În: RA, 1967, nr. 2, p. 269–278.

- RUSU, IOAN. *Iuliu Moisiil primul director al Arhivelor Statului din Năsăud*. În: *Figuri de arhiviști*. București, DGAS., 1971, p. 297–311 (fig.).
- SACERDOȚEANU, AURELIAN. *Ineditele lui Aricescu*. În: RA, 1942–1943, V, nr. 2, p. 452.
- SACERDOȚEANU, AURELIAN. *Bogdan Petriceicu Hasdeu. 28 febr. 1838–25 august 1907*. În: RA, 1942, V, nr. 1, p. 1–10.
- SACERDOȚEANU, AURELIAN. *Constantin D. Aricescu 18 martie 1823–18 februarie 1387*. În: RA, 1942–1943, V, nr. 2, p. 297–302.
- SCHUSTER-STEIN, PAUL, Franz. *Zimmermann (1850–1935). Bëgründer des modernen siebenbürgisch. Sëchischten Archivwesens*. În: „Tribuna României“, București, 1985, 14, nr. 289, p. 12.
- SCURTU, NICOLAE. G. *Călinescu – funcționar la Arhivele Statului. Contribuții documentare*. În: RA, 1976, nr. 3, p. 325–326.
- SONTAG, FRITZ. *Franz Zimmermann (arhivistul orașului Sibiu între anii 1876–1906)*. În: *Figuri de arhiviști*, București, D.G.A.S., 1977, p. 230–236, (fig.).
- SOVEJA, MARIA. *Constantin D. Aricescu*. În: RA, 1966, nr. 2, p. 209–214.
- SINDELARU, VALERIA. *Grigore Bengescu II (director al Arhivelor Statului în anii 1862–1864)*. În: *Figuri de arhiviști*, București, 1971, p. 101–112, (fac.).
- ȚABREA, ILIE. *Opera științifică a domnului Constantin Moisiil*. În: RA, 1938, III, 2, nr. 8, p. 383–393. Publicații periodice la care a colaborat: I. Istorie (nr. 1–35); II. Arheologie (nr. 36–72); III. Arhivistică (nr. 73–84); IV. Numismatică (nr. 85–168); V. Medalistică (nr. 169–197); VI. Sigilografie și heraldică (nr. 198–211); VII. Didactică (nr. 212–226); VIII. Diverse: Informațiuni diferite, bibliografie, necrologuri, cronică (nr. 227–266).
- ȚABREA, ILIE. *Constantin Moisiil, pionier al numismatiei românești*, București, Ed. științifică, 1970, 159 p. (cu bibliografia lucrărilor).
- UNGUREANU, GHEORGHE. *Poetul Costachi Conachi organizator al arhivelor moldovenești 1831–1833*. În: RA, 1939, III, nr. 2, p. 334–340.
- UNGUREANU, GHEORGHE. *Gheorghe Asachi*. În: RA, 1963, nr. 2, p. 201–231.
- UNGUREANU, GHEORGHE. *Din activitatea lui Vasile Alecsandri ca arhivist al statului*. În: RA, 1964, nr. 2, p. 259–280.
- UNGUREANU, GHEORGHE. *Gheorghe Asachi 1788–1869*. În: *Figuri de arhiviști*, București, 1971, p. 289–291.
- UNGUREANU, GHEORGHE. *Vasile Alecsandri (arhivist al statului între 1850–1853)*. În: *Figuri de arhiviști*, București, D.G.A.S., 1971, p. 43–63.
- UNGUREANU, GHEORGHE. *Sever Zotta (directorul general al Arhivelor Statului din Iași între anii 1912–1935)*. În: *Figuri de arhiviști*, București, DGAS, 1971, p. 129–137).
- VULPE, ILIE. *Constantin D. Fortunescu – întemeietorul Arhivelor Statului din Craiova*. În: RA, 1991, nr. 4, p. 500–503.
- ZOTTA, SEVER. *Conducătorii Arhivelor Statului din Iași în curs de 100 de ani*. În: RA, 1941, nr. 2, p. 381–382.

V. PRACTICA ARHIVISTICĂ

a) Studii de teorie și practică arhivistică

- BOERAȘ, FLOREA. *Considerații privind noțiunea de fond arhivistic*. În: RA, 1974, nr. 1-2, p. 269-274.
- COMĂNESCU, ION. *Fondul arhivistic de stat și arhivele instanțelor judecătorești*. În: RA, 1959, nr. 2, p. 244-249.
- GAL, IONEL. *Fondul Arhivistic Național; parte integrantă a patrimoniului cultural al națiunii*. În: RA, 1975, nr. 1, p. 28-30.
- MĂRCUȘ, ION. *Cîteva propuneri în problema folosirii materialelor arhivistice*. În: RA, 1958, nr. 1, p. 186-194.
- MĂRCUȘ, ION. *Sensul arhivistic al unității de păstrare și necesitatea definirii acesteia pentru activitatea de prelucrare a materialelor documentare*. În: RA, 1968, nr. 2, p. 287-295.
- MUREȘANU, AL. *Probleme ale activității arhivistice în țara noastră*. În: RA, 1959, nr. 1, p. 35-43.
- NICULA, VASILE. *Puncte de vedere privind fondarea în Arhivele Statului*. În: RA, 1984, nr. 3, p. 314-319.
- STANCIU, GHEORGHE; BOTEZ, CONSTANTIN. *Arhivele și cercetarea monografică*. În: RA, 1963, nr. 1, p. 56-70.

b) Achiziționarea, selecționarea, prelucrarea, păstrarea și folosirea materialelor documentare

- AMANCEI, MARIA; RACHIERU MIHAI. *Noi achiziții și donații de documente la Serviciul regional al Arhivelor Statului Bacău*. În: RA, 1966, nr. 2, p. 195-198.
- APAN, MIHAI. *Cîteva probleme în atenția comisiilor de selecționare de la organizații*. În: RA, 1983, nr. 4, p. 415-417.
- Arhivele Statului Banat - Timișoara. Aspecte din munca arhivistică în regiunea Banat* (f. a., f. 1, f. e.), 1961, 23 p.
- BARDOS, GERTRUDE. *Cîteva documente cu privire la selecționarea actelor în trecut*. În: RA, 1960, nr. 1, p. 257-266.
- BOTEZAN, IOANA. *Aspecte privind tehnica întocmirii arhivelor personale și rolul lor în cercetarea științifică actuală*. În: *Comunicări științifice, sesiunea 1972*, București, 1973, p. 209-213.
- BOTEZAN, IOANA. *Aspecte privind tehnica întocmirii registrelor arhivelor personale și rolul lor în cercetarea științifică actuală*. În: RA, 1973, nr. 2, p. 209-213.

- BOUNEGRU, SANDA. *Din experiența arhiviștilor de la F. A. S. Brăila. Prelucrarea și preluarea arhivelor de la C.A.P.-uri*. În: RA, 1984, nr. 1, p. 57–59.
- BRĂTESCU, CONSTANTIN. *Considerații privind evidența și păstrarea documentelor cu caracter tehnic de la organizațiile socialiste din județul Caraș-Severin*. În: BDA., 1, 1980, p. 16–24.
- BRĂTESCU, CONSTANTIN. *Achiziții noi, F.A.S., Caraș-Severin*. În: RA, 1983, nr. 1, p. 53–54.
- CACIORA, ANDREI. *Sistemul de constituire, arhivare și evidență a materialelor documentare create de municipalitatea județeană Arad precum și modul lor de prelucrare*. În: *Culegere de referate. Sesiunea 1969*, București, 1971, p. 149–161.
- CACIORA, ANDREI. *Fondarea documentelor c. eate de către organele teritoriale ale administrației de stat*. În: RA, 1987, nr. 2, p. 195–196.
- CĂPÎLNEAN, VASILE. *Cîteva achiziții de documente făcute de Arhivele Statului Baia Mare în anii 1971–1972*. În: RA, 1973, nr. 2, p. 415–417.
- CHIPURICI, NICOLAE. *Preluarea documentelor de la unitățile socialiste din județul Mehedinți*. În: RA, 1979, nr. 2, p. 160–162.
- CHIPURICI, NICOLAE. *Despre distrugerii de documente feudale mehedințene*. În: AO, 1981, nr. 1, p. 173–177.
- CHIPURICI, NICOLAE. *Filiala Arhivelor Statului Mehedinți. Noi achiziții*. În: RA, 1986, nr. 3, p. 288–295.
- CHIPURICI, NICOLAE I. *Probleme de delimitare a documentelor contemporane pe fonduri arhivistice*. În: RA, 1986, nr. 2, p. 212–220.
- CIUCĂ, MARCEL-DUMITRU. *Arhivele existente în depozitele Arhivelor Statului și la alți deținători*. În: RA, 1978, nr. 4, p. 429–443.
- CIUCĂ, MARCEL-DUMITRU. *Ordonarea și inventarierea documentelor aflate în depozitele Arhivelor Statului*. În: RA, 1979, nr. 3, p. 264–302.
- COHN, EMILIA. *Ordonarea și inventarierea arhivelor școlare*. În: RA, 1974, nr. 1–2, p. 265–267.
- COHN, EMILIA. *Nomenclatorul de dosare și indicatorul de termene de păstrare – instrumente de bază în activitatea arhivistică*. În: RA, 1979, nr. 1, p. 17–22.
- COLIBAN, TIBERIU. *Grăbirea ritmului prelucrării materialelor documentare constituite după sistemul numărului de bază și păstrarea în coli de conexas*. În: RA, 1966, 2, p. 205–208.
- COMAN, VOICA. *Seleționarea documentelor și depunerilor lor la Arhivele Statului*. În: RA, 1973, nr. 1, p. 31–36.
- COMAN, VOICA. *Date cu privire la evoluția modului de constituire a arhivei curente*. În: *Culegere de referate*, vol. II, București, DGAS, 1974, p. 151–164.
- COMAN, VOICA. *Seleționarea documentelor*. În: RA, 1979, 2, p. 157–158.
- COMAN, VOICA. *Inventarierea documentelor organizațiilor socialiste*. În: RA, 1981, nr. 3, p. 312–317.
- COMAN, VOICA. *Seleționarea documentelor la organizații*. În: RA, 1982, nr. 4, p. 370–376.
- COMAN, VOICA. *Metodologia de elaborare a nomenclatorului dosarelor*. În: RA, 1984, nr. 4, p. 414–419.
- COMAN, VOICA; ȘLIVĂȚ, ALEXANDRU. *Punerea în lucru a fondurilor din epocile modernă și contemporană*. În: RA, 1963, VI, nr. 2, p. 80–88.
- COMAN, VOICA; NICOLAE, VASILE. *Arhivele foto, cinematografice și sonore. Importanța lor. Sistemele de ordonare și evidență*. În: *Culegere de referate, sesiunea 1969*, București, DGAS, 1971, p. 197–206.
- COMĂNESCU, ION. *Fondul arhivistic de stat și arhivele instanțelor judecătorești*. În: RA, 1959, nr. 2, p. 244–245.

- Conceptul de depozit intermediar în activitatea și practica arhivistică.* În: BDA, 1, 1984, p. 51–59.
- CRĂCIUN, O. *Arhiva Radioteleviziunii române.* În: RA, 1976, nr. 4, p. 421–424.
- DIMA, ELENA. *Concluzii pe marginea acțiunii de întocmire a fișelor analitice de evidență ale cărților vechi românești din bibliotecile documentare ale Arhivelor Statului.* În: BDA, nr. 3, 1983, p. 33–37.
- DINU, CRISTINA. *Documente inedite intrate în patrimoniul DGAS, (1980).* În: RA., 1981, nr. 3 p. 325–327.
- DINU, CRISTINA; NICULA, VASILE. *Constituirea dosarelor pe termene de păstrare.* În: RA., 1978 nr. 4, p. 444–446.
- Directive metodologice privind pregătirea ghidurilor generale ale arhivelor naționale. Studiu RAMP.* În: BDA, 2, 1985, p. 26–74.
- DOGARU, MARIA, *Vechi instrucțiuni arhiviste pentru preluări de materiale documentare (Moldova 1832–1838).* În: RA., 1966, nr. 1, p. 137–144.
- DOGARU, MARIA; HURMUZACHE, GABRIELA. *Cercetarea și clasificarea tematică a informațiilor din documente.* În: Știința și tehnica în arhive, București, 1976, p. 165–171.
- DOGARU, MARIA; HURMUZACHE, GABRIELA. *Clasificatorul tematic – instrument de bază în cercetarea tematică.* În: RA., 1976, nr. 1, p. 50–52.
- DRĂGHICI, NATALIA. *Aspecte de activitate tehnică în Arhivele Statului.* În: RA., 1973, nr. 3, p. 555–560.
- DUZINCHEVICI, GHEORGHE. *Contribuții la tehnica întocmirii fișelor de catalog și inventar la documentele din Transilvania.* În: RA., 1959, nr. 1, p. 252–269.
- DUZINCHEVICI, GHEORGHE. *Noi achiziții la Filiala Arhivelor Statului Sibiu.* În: RA., 1961, nr. 2, p. 197–209.
- Filiala Arhivelor Statului județean Harghita. Achiziții Noi.* În: RA., 1986, 63, nr. 2, p. 197–200.
- FLORESCU, I. *Considerații privind constituirea fondului de asigurare.* În: RA., 1978, nr. 3, p. 301.
- HALICHIAS, CRISTINA-ANA. *Consfătuirea de probleme metodologice ale activității arhivelor. Pitești, 6 dec. 1983.* În: BDA, 1984, 1, p. 3–5.
- HURMUZACHE, ȘTEFAN, *Metodologia cercetării arhivelor străine.* În: RA., 1982, nr. 1, p. 75–81.
- Îmbogățirea fondului documentar la Direcția Generală a Arhivelor Statului, F.A.S., Covasna–Harghita.* În: RA., 1981, nr. 4, p. 81–485.
- Instrucțiuni privitoare la întocmirea fișelor pentru evidența fondurilor arhiviste.* București, 1953, 67 p.
- Instrumente arhiviste de informare științifică. Referatul delegației române la cea de a VI-a consfătuire a conducătorilor serviciilor de arhivă din țările socialiste (Sofia).* În: BDA, 1, 1978 p. 170–172.
- ISAC, VIRGINIA. *Despre originea alcătuirii unor condici de documente privind proprietățile bisericesti din Moldova.* În: RA., 1960, nr. 1, p. 278–281.
- IVĂNESCU, DUMITRU. *Îmbogățirea fondului arhivistic național la F.A.S. Iași.* În: RA., 1979, nr. 4, p. 412–415.
- JAKO, SIGISMUND. *Instrucțiuni arhiviste ale oficiilor din Transilvania 1575–1841. Problema reorganizării arhivelor vecchi din Transilvania.* În: RA., 1958, 1, nr. 1, p. 34–81.
- KISS, ANDREI. *„Seleționare de arhivă” din interesul obștesc în anul 1542.* În: *Sub semnul lui Clio. Omagiu acad. prof. Ștefan Pascu, Cluj, 1974, p. 464–475.*
- KISS, ANDREI. *Vechile inventare, registrele auxiliare de arhivă și cele de registratură din Transilvania.* În: RA., 1978, nr. 1 p. 67–79.

- KOVACS, MAGDALENA. *Organizarea administrației orașenești în Arad și Caransebeș în perioada 1699–1918 și arhivele create*. În: Culegere de referate. Sesiunea 1969, București, 1971, p. 33–39.
- LEONTE, I.; PAPADOPOL, L. *Din materialele documentare achiziționate de Arhivele Statului în anul 1962*. În: RA., 1913, VI, nr. 1, p. 302–306.
- MATEESCU, TUDOR. *Despre limitele cronologice ale selecționării documentelor*. În: RA. 1990, nr. 4 p. 412–417.
- MĂRCUȘ, ION. *Cîteva observațiuni privitoare la selecționarea arhivelor vechi*. În: RA., 1944, VI, nr. 1, p. 91–98.
- MĂRCUȘ, ION. *Cîteva observațiuni privitoare la selecționarea arhivelor vechi*. În: RA., 1958, nr. 1, p. 186–194.
- MĂRCUȘ, ION. *Cu privire la prelucrarea tehnico-științifică a materialelor documentare create de instituțiile din Transilvania*. În: RA., 1962, V, nr. 2, p. 265–280.
- MĂRCUȘ, ION; ARIMIA, VASILE. *Instrucțiunile arhivistice – factor de seamă în îmbunătățirea muncii*. În: RA., 1967, nr. 1, p. 3–20.
- MATEI, ALEXANDRU. *Selecționarea arhivelor instanțelor judecătorești. Din experiența comisiilor regionale de expertiză și control a Serviciului Arhivelor Statului, Cluj*. În: RA., 1962, nr. 1, p. 92–102.
- MATEESCU, TUDOR. *Aspecte ale relațiilor Arhivei Statului din Țara Românească cu instituțiile centrale pînă la 1862*. În: *Comunicări Științifice*. Sesiunea octombrie, 1972, București, 1973 p. 198–206.
- MATEESCU, TUDOR. *Din istoricul selecționării materialelor documentare în țara noastră: „Comisia pentru cercetarea și alegerea datelor”*. În: Culegere de referate, vol. II, București, 1974, p. 206–218.
- MERA, LAURENȚIU. *Noi achiziții la Arhivele Statului Cluj*. În: RA., 1985, nr. 2, p. 181–183.
- MICLUȚĂ, V. *Unele materiale documentare achiziționate de DGAS, în anii 1963–1965*. În: RA., 1966, nr. 1, p. 145–148.
- MINULESCU, GABRIELA; HAY, MEDWIG; ILIESCU, RODICA. *Principii și criterii de bază referitoare la prelucrarea materialelor documentare, prezentată sub formă de microfilme*. În: Culegere de referate, Sesiunea 1969, DGAS, 1971, p. 235–247.
- MOCANU, MARIN, RADU. *Colecția arhivistică*. În: BDA, nr. 1, 1983, p. 145–151.
- MOCANU, MARIN, RADU. *Cu privire la preluarea în custodie*. În: RA., 1984, nr. 3, p. 325–327.
- MOISUC, ELENA. *Noi achiziții de xerografii după documente din arhivele vieneze*. În: RA., XII, 1, 1969, p. 181–193.
- MOISUC, ELENA. *Tematica colecției de documente microfilmate din Arhivele R.F. Germania (I–II)*. În: RA., 1981, nr. 3, p. 328–336; 1983, nr. 2., p. 172–181.
- MOLDOVAN, LIVIU. *Un vechi regulament de selecționare a arhivelor județene*. În: RA., 1958, nr. 2, p. 274–276.
- MOT, TIBERIU. *Considerații privind selecționarea interioară a unităților arhivistice*. În: RA., 1985, nr. 2, p. 172–175.
- NECȘA, TEODOR. *Precizări privind întocmirea și folosirea nomenclatorului și inventarului în arhivele curente*. În: RA., 1975, nr. 1, p. 60–65.
- NECȘA, TEODOR. *Aplicarea actelor normative în activitatea de arhivă*. În: RA., 1978, nr. 4, p. 447–448.
- NECȘA, TEODOR; BALANTOC, DUMITRU. *Înregistrarea documentelor și consfătuirea arhivei curente*. În: RA., 1972, nr. 2, p. 406–473.

- NICHIFOR, OCTAVIA. *Prelucrarea actelor de stare civilă și importanța lor*. În: *Culegere de referate, Sesiunea 1969, București, DGAS, 1971, p. 171–181.*
- NICULA, VASILE. *Ordonarea și inventarierea documentelor care nu au fost constituite potrivit nomenclatorului*. În: RA., 1972, nr. 4, p. 596–599.
- NICULA, VASILE. *Dosarul – unitate de bază în constituirea arhivelor curente*. În: RA., 1973, nr. 4, p. 631–635.
- NICULA, VASILE. *Principiile reconstituirii fondurilor dezorganizate și plicarea lor la unitățile socialiste*. În: RA., 1975, nr. 3, p. 286–288.
- NICULESCU, ADRIAN. *Raționalizarea sistemului de evidență a documentelor*. În: RA., 1981, nr. 1, p. 56–58.
- Norme tehnice pentru înregistrarea, gruparea în dosare, selecționarea și păstrarea documentelor scrise și tipărite, a sigiliilor și ștampilelor de către organizațiile socialiste și celelalte organizații*. În: RA., 1973, nr. 3, p. 513–520.
- Norme tehnice privind desfășurarea activității în Arhivele Statului*, București, DGAS, 1976, 122 p.
- Numărul de arhivă*. În: RA., 1958, nr. 2, p. 277–282.
- NUSSBÄCHER, GERNOT. *Sisteme de arhivare înainte de introducerea sistemului de registratură în unele arhive orășenești din Transilvania sec. XV–XVII*. În: *Culegere de referate – Sesiunea 1969, București, 1971, p. 141–148.*
- PÎRVULESCU, MARIA. *Cotele documentelor și codificarea lor în vederea regăsirii informațiilor*. În: RA., 2, 1973, p. 213–217.
- POPA, GHEORGHE. *Achiziții noi F.A.S., Teleorman*, În: RA., 1986, nr. 4, p. 427–429.
- POPESCU, GHEORGHE. *Întocmirea registrului general de arhivă și a tabulatorului fondurilor pentru evidența de bază a materialelor arhivistice*. În: *Arhivele Statului 125 ani de activitate*, București, 1957, p. 455–487, cu rezumate rusă p. 489–490 și limba franceză p. 511–512.
- POPESCU, SABINA. *Fotografia ca document istoric. Organizarea și prelucrarea colecției de fotografii*. În: *Culegere de referate, Sesiunea 1969, București, 1971, p. 207–219.*
- PRALEA, MIHAELA. *Aspecte privind depozitarea și păstrarea arhivelor militare*. În: BDA, 1, 1984, p. 24–28.
- PREDESCU, VALERIA. *Un îndrumător în sprijinul lucrătorilor din arhive*. În: RA., 1961, nr. 2, p. 34–42.
- PUȘCAȘ, IOAN. *Principii și criterii de selecționare a documentelor* În: RA., 3, 1982, p. 242–245.
- RĂDUCANU, AURELIA. *Prezentarea fondului „Inspectoratul general administrativ Constanța”*. În: *Culegere de referate, Sesiunea 1969, București, DGAS, 1971, p. 133–140.*
- REGLEANU, MIHAIL, G. *Cîteva observații cu privire la citarea materialului folosit din Arhivele Statului*. În RA., 1958, nr. 1, p. 320–321.
- REGLEANU, MIHAIL. *Aspecte din trecut privitoare la munca de evidență a fondurilor arhivistice la Arhivele Statului în București*, În: RA., 1959, II, nr. 2, p. 250–259.
- REGLEANU, MIHAIL. *Ordonarea și inventarierea documentelor feudale din Țara Românească și Moldova*. În RA., 1962, nr. 2, p. 247–264.
- REGLEANU, MIHAIL. *Introducerea sistemului de registratură în instituțiile din Țara Românească*. În: RA., 1968, nr. 1, p. 53–72.
- RELI, SIMEON. *Ceva despre fondurile arhivistice din Arhivele Bucovinei*. În: „Codrii Cosminului”, București, an II, 1926, nr. 3, p. 305–311.
- RUS, TRAIAN. *Aspecte din activitatea Arhivelor Statului în legătură cu problema averilor mănăstirești închinat*. În: RA., 1983, nr. 3, p. 304–309.

- RUS, IOAN. *Colecțiile arhivistice de la Filiala Arhivelor Statului Bistrița-Năsăud*. În: *Culegere de referate*, vol. II, București, 1974, p. 49–57.
- SACEDORȚEANU, AURELIAN. *Ceva despre transcrierea documentelor românești*. În: RA., 1939, vol. III, 2–8, p. 283–312.
- SACEDORȚEANU, AURELIAN. *Instrucțiuni arhivistice*, București, 1948, 47 p.
- SACEDORȚEANU, AURELIAN. *Unde se păstrau vechile acte normative în Țara Românească*. În: RA., 2, 1973, p. 175–181.
- SASSU, CONSTANTIN. *O mare pierdere arhivistică*. În: RA. 1928–1929, nr. 5 p. 435–436.
- SZASZ, CAROL. *Observații asupra metodelor de arhivare în arhiva primăriei orașului Baia Mare și a prefecturii comitatului Maramureș*. În: RA., 1959, 1, p. 270–282.
- SZASZ, VASILICA; CĂPÎLNEAN, VASILE. *Achiziții noi. F.A.S., Covasna și Maramureș*. În: RA., 1984, 61, nr. 1, p. 60–63.
- SIMĂ, VIOLETA. *Achiziții noi. F.A.S. județul Argeș*. În: RA., 1986, nr. 4, p. 426–427.
- SOVEJA, MARIA. *Cîteva păreri privind prelucrarea materialelor documentare de la Serviciul arhiva istorică centrală*. În: RA., 1966, nr. 1, 205–212.
- SOVEJA, MARIA; M. LĂZĂRESCU. *Prelucrarea tehnico-științifică a materialelor documentare din Fondul Arhivistic de Stat*. În: RA., 1962, V, nr. 2, p. 219–246.
- STĂNCIULESCU, ȘTEFAN; ELEONORA, MITRESCU. *Indexarea informațiilor cuprinse în documentele păstrate la Arhivele Statului*. În: *Știința și tehnica în Arhive*, București, 1976, p. 172–177.
- SUCIU, I. ION. *Selecționarea arhivelor judecătorești. Pregătirea și datoria arhivistului*. În: RA. 1947, VII, nr. 2, p. 239–263.
- Știința și tehnica în arhive. Comunicări prezentate în sesiunea științifică din 25 iunie 1976*, București, DGAS, 1976, 195, p.
- TATOMIR, VIRGIL. *Întocmirea nomenclatorului de dosare și a indicatorului cu termene de păstrare în arhiva Ministerului Agriculturii*. În: RA., 1962, nr. 1, p. 70–87.
- TEXE, ROZALIA. *Evoluția sistemului de registratură cu evidențele create în arhivele comitatelor din Transilvania și folosirea acestora ca instrumente de informare științifică*. În: RA., 1964, nr. 2, p. 32–60.
- TUDORICĂ, MIOARA; DOGARU, MARIA. *Unele considerente în legătură cu verificarea existenței și a stării materialelor documentare*. În: RA., 1967, nr. 1, p. 121–124.
- UNGUREANU, GHEORGHE. *Cu privire la selecționarea arhivelor și eliminarea materialelor nefolosibile*. În: RA., 1959, nr. 1, p. 91–108.
- UNGUREANU, GHEORGHE. *Cu privire la existența, păstrarea și folosirea materialelor documentare aflate la organizațiile socialiste din regiunea Iași*. În: RA., 1961, nr. 2, p. 13–33.
- VASILESCU, VERONICA. *Cîteva încercări de cercetare a autenticității actelor de cancelarie*. În: *Comunicări științifice, sesiunea 1972*, București, 1973, p. 276–285.
- VĂTAFU-GĂITAN, SILVIA. *Îmbogățirea fondului documentar la Direcția Generală a Arhivelor Statului*. În: RA., 1987, 64, nr. 3, p. 346–347.
- VĂTAFU-GĂITAN, SILVIA; LIVIU BOAR; RADU GHEORGHE. *Noi fonduri la sala de studiu a Direcției Generale a Arhivelor Statului (1984)*. F.A.S., Harghita; F.A.S., Neamț. În: RA, 1985, nr. 4, p. 402–407.
- VERES, S. ANDREI. *Un nou sistem de catalogare a arhivelor*. În: RA, 1925, I, nr. 2, p. 177–188.
- VLĂDESCU, I. *Adunarea, clasarea și păstrarea materialului istoric. Sistemul fișelor și al cărților numerotate*. Documentul-fișe În: AO, Craiova, 1925, IV, nr. 21–22, p. 393–413.

VI. PUBLICAȚIILE ARHIVELOR STATULUI

A. INSTRUMENTE DE CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ:

e) Îndrumătoare, inventare, indici cronologici, albume

- APOSTOLESCU, VIRGIL; EMA, APOSTOLESCU. *Isprăvnicia județului Iași 1828–1860. Inventar arhivistic*, București, DGAS, 1984, 872 p.
- Arhiva magistratului orașului Brașov; *Inventarul actelor neînregistrate, vol. I–II* București, 1959–1961, 445 p. (I); IV + 427 p. (II). DGAS, 1969, rezumatul documentelor din anii 1657–1763 (I); 1991 rez. doc. din 1764–1808. Indice onomastic toponimic de locuri (I–II).
- ANTONIU, L. VANGHELE. *Indice cronologic nr. 8 Actele serviciului. Documente istorice. Mănăstiri: Cădărușani și Căluș*, București, DGAS, 1953, 92 p.
- Les Archives de L'Etat de Roumanie. Album (Textes de: Ileana Leonte, Mihail Fănescu, Valeriu Sindelar.)* București, DGAS, 1971, 32 p. (fig. ilustr.);
- BERZA, MIHAI. *Indices (per volumi I–III del Diplomatarium Italicum) Roma, 1934*. În: „*Diplomatarium italicum*”, Roma, III, 1934, p. 277–421.
- BIANU, IOAN; M. CARTOJAN, *Album de paleografie românească*, București, 1926, 4 p + XXXI, f. pl.; ed. a II-a, București, 1929, 4 p + XXXV pl; ed. III-a, București, 1940, 12 p. + XLIV f. pl.
- BURLACU, IOANA; TEODORESCU, VIRGIL. *Din tezaurul arhivelor. Album de documente, Fotografii realizate de: Traian Petrache, Alexandru Tănăsescu, București, 1976, 152 p. cu facts. în parte color, Bibliografie.*
- CEAUȘU, SIMONA. *Despre metodologia elaborării edițiilor de documente*. În: RA, 1990, nr. 1, p. 67–71.
- Colecția de documente de la Arhivele Statului Bacău (1424–1848), 1976. Inventar arhivistic, București, DGAS, 1976, 368 p.
- COMĂNESCU, ION, G. *Indice cronologic nr. 17, Actele secției Bunuri – Publice, București, Mănăstirile Pantelimon-Pasărea; Plătirești, Plumbuita, Poiana Mărului, Plovraci, Predeal*. DGAS, București, 1950, 95 p.
- Comisia Europeană a Dunării 1856–1949. Inventar arhivistic întocmit de Cezar Behan; Alexandru Duhoi; Stelian Iordache; Viorica Solomon*, București, DGAS, 1987, 252 p.
- Din tezaurul arhivistic craiovean, Prefectura județului Dolj vol. I, 1830–1864; vol. II. 1865–1877; vol. III. 1879–1888*. Inventar arhivistic. Întocmit de: Paul Barbu, Ilie Bogheanu, Viorica Bora, București, DGAS, 1984, 680 p.; 1986, 643 p.; 1987, 553 p.
- DUZINCHEVICI GH. *Un vechi inventar de arhivă, Pomarius I, 1546*. În: RA, 1958, nr. 1, p. 257–262.

- Epitropia generală a Casei spitalelor Sfântul Spiridon Iași 1824–1948. Inventar arhivistic. Întocmit de: Isac Virginia, Ivănescu, Dumitru Pricop Adrian, Anghel Rodica, Apostolescu Virgil, Cruceanu Florica. Colaboratori: Poștăriță Emilia, București, DGAS, 1971, 309.*
- FĂNICĂ, ION G. *Indice cronologic nr. 7, Actele secției Bunuri Publice, București, Mănăstirile: Brâncoveanu, Brebu, Bucovăț, Buliga, Butoi. București, DGAS, 1949, 81 p.*
- GHERGHIAN, IULIA; LEONTE, ILEANA. *Indice cronologic nr. 15, Documente istorice. Mănăstirile; Sf. Ioan, Focșani, Ighiabu, Jiția și Roaba, Măgureni, București, Manu, Mărcuța, Mărgineni, București, DGAS, 1958 247 p.*
- GHEORGHIAN, IULIA; NEGULESCU, CONSTANȚA; VASILE, T. ION. *Indice crono, ogic nr. 13, Documente istorice. Mănăstirile: Govora, Gruiu, Hagi Dina și Hotărani, București, DGAS, 1958, 95 p.*
- GHERMAN, MIRCEA; ȘTEFĂNESCU, RADU, *Un inventar inedit în documente brâncovenesti confiscate la Brașov, în anul 1715. În: „Valachica”, 1978–1979, 10–11 p., 261–266.*
- GRECEANU, RADU, *Indice cronologic nr. 16. Actele secției Bunuri Publice, București, Mănăstirile: Mihai-Vodă, București, Mislea, Motru, Mămăiești, Nifon, Nucetul, DGAS, București, 1949, 279 p.*
- GRECEANU, RADU. *Indice crologic nr. 14. Actele secției Bunuri Publice București. Mănăstirile: Hurezi, Iordăcheanu, Sf. Ioan, București, DGAS, București, 1951, 176 p.*
- Indice de documente aflate în Arhiva Statului și nepublicate încă, broșura I, 1874, LII + 116 + XIV, broșura II, 1876, II + 120 + 11 p* În: „Revista istorică a Arhivelor României”.
- Inventarul Arhivelor Statului București – Cernăuți – Chișinău – Cluj – Craiova – Iași – Năsăud – Timișoara – Brașov – București, 1939, 420 p.*
- Îndrumător în Arhivele Statului, județul Alba, vol. I, Autori: Aurel Baranță. Ioan Mircea, s.a. București, 1989, 580 p.*
- Îndrumător în Arhivele Statului, județul Arad, vol. I, întocmit de: Andrei, Cacioara, Mircea Timbus, Magdalena Kovacs, București, 1974, 246–248, cu facts.*
- Îndrumător în Arhivele Centrale, vol. I–II, întocmit de Maria Soveja. București, 1971–1974, vol. I, 1972.*
- Îndrumător în Arhivele Centrale, vol. I–III, întocmit de Maria Soveja, Iulia Gheorghian, Marcel Ciucă, București, 1971–1974.*
- Îndrumător în Arhivele Statului județul Argeș, întocmit de Mavrodin Teodor, Mircea Gîlgă. Violeta, Sima, București, 1984, 325 p. cu ilustrații.*
- Îndrumător în Arhivele Statului, județul Bacău, vol. I întocmit de Zaharia Dumitru, Emilia Chiriacescu, București, DGAS, 1979, 332 p. Indice general p. 305–320.*
- Îndrumător în Arhivele Statului județul Bacău, vol. II, București, DGAS, 1989, 520 p.*
- Îndrumător în Arhivele Statului, Banat, vol. I, întocmit de Bardos Gertrude și Moș Tiberiu, sub îndrumarea lui Coruș Aurel, București, 1966, 158–160 p.*
- Îndrumător în Arhivele Statului, județul Bistrița-Năsăud, întocmit de Alexandru Nistor, Ioan Mureșan, Ion Rusu-Sărăceanu, Ioan Viraj, București, DGAS, 1981, 515 p.*
- Îndrumător în Arhivele Statului, județul Brăila, întocmit de: Nicolae Mocioiu, Gheorghe Iavorski, Stanca Bounegru, Gabriela Vidis, București, 1979, 348 p., cu ilustrații. Îndrumătoare arhiviste, 14, indice general, p. 319–342.*

Îndrumător în Arhivele Statului municipiul București, vol. I, întocmit de Tatomir Virgil, București, 1976, 348 p. cu ilustrații.

Îndrumător în Arhivele Statului municipiul București, vol. I, Îndrumătoare arhivistice 12, București, 1976.

Îndrumător în Arhivele Statului, municipiul București, vol. II, București, DGAS, 1984, 276 p.

Îndrumător în Arhivele Statului, județul Cluj, vol. I, coordonator Al. Matei, întocmit de Radu Ardevan, Ion Bordea, Lia Dragomir (și alții), București, DGAS, 1979, 426 p. cu ilustrații.

Îndrumător în Arhivele Statului, județul Cluj, vol. II, București, DGAS, 1984, 391 p.

Îndrumător în Arhivele Statului, județul Constanța, întocmit de: Marin Stanciu, Aurelia Răducănescu, Maria Sacev, Maria Stoia, București, 1977, 244 p. cu fig., Indice general, p. 217–232.

Îndrumător în Arhivele Statului, județul Dolj, întocmit de Paul Barbu, Ilie Bogheanu, București, 1976, 245–247 p. cu ilustrații.

Îndrumător în Arhivele Statului, județul Harghita, întocmit de Liviu Boar, București, DGAS, 1988, 192 p.

Îndrumător în Arhivele Statului, județul Hunedoara, întocmit de Frățilă Ion, Nicolae Wardegger, Mihai Cerghedean, București, DGAS, 251 cu ilustrații.

Îndrumător în Arhivele Statului, județul Ialomița, întocmit de Mihai Cotenescu și Alexandru Vlădăreanu, Redactor: Mioara Tudorică. București, DGAS, 1985, 240 p. cu ilustrații.

Îndrumător în Arhivele Statului Iași, Vol. I Iași, 1947, 96 p.; vol. II. București, 1956, 194–196 p., vol. III, București, DGAS, 1959, 183 p. – Indice de materii, nume și toponimice (II, III).

Îndrumător în Arhivele Statului din Iași, vol. I, întocmit de Apostolescu Virgil, Balica Gheorghe, Isac Virginia, Ivănescu Dumitru, sub conducerea lui Gheorghe Ungureanu, București, DGAS, 1970, 312 p.

Îndrumător în Arhivele Statului, județul Ilfov, întocmite de M. Ajităriței, Vasile Manole, Elena Ciucă, redactor coordonator Ioana Burlacu, București, 1975, 379 p. cu lustr.

Îndrumător în Arhivele Statului județul Maramureș, întocmit de: Căpîleanu Vasile, Ion Sabău, Coloman Aszoczki, Adalbert Baloghi și Vasile Schreck, București, DGAS, 1974, 335 p. cu ilustrații.

Îndrumător în Arhivele Statului județul Mehedinți, întocmit de: N. Chipurici, M. Măneanu, vol. I, București, DGAS, 1974, 168 p. cu facs (I).

Îndrumător în Arhivele Statului, județul Mureș, vol. I. București, DGAS, 1984, 390–392 p. cu ilustrații.

Îndrumător în Arhivele Statului, județul Neamț, întocmit de Măță Ioan, Radu Gheorghe, București, DGAS, 1985, 234 p. cu ilustrații.

Îndrumător în Arhivele Statului, județul Prahova, ed. a I-a, și a II-a, întocmit de M. Rachieru, Elisabeta Negulescu, Virginia Nistor, Dumitrica Florica, E. Hanganu și N. Socalis. Bibliografie, București, D.G.A.S., 1971–1972, 239 p. (ed. I) 271 p. (ed. II).

Inventarul protocoalelor primăriei Sibiu 1521–1700, întocmit de Gh. Duzinchevici, Evdochia Buta, Herta Gündisch, București, DGAS, 233–235 p.

Îndrumător în Arhivele Statului județul Vilcea, întocmit de Tamaș Corneliu, Petre, Bărdașu, Sergiu Purice, București, DGAS, 1972, 224 p. cu facs.

IONESCU-NIȘCOV, TRAIAN; SOVEJA, MARIA, *Acte de cancelarie domnească Ornamente și miniaturi. Reproduseri în culori ale unor acte originale din Țara Românească și Moldova*

emise între 1605–1819. Studiu introductiv de Traian Ionescu-Nișcov, București, Editura Meridian, 1974, 119 p. (50 pl.).

- LEONTE, ILEANA. *Indicele cronologic nr. 18. Actele secției Bunuri Publice, București, Mănăstirea Radu-Vodă*, București, 1948, 541 p.
- LEONTE, ILEANA, *Indice cronologic nr. 22. Actele secției Bunuri Publice, București, Mănăstirile Tismana și Trivalea*, București, 1951, 164 p.
- LEONTE, ILEANA, *Indice cronologic nr. 19. Actele secției Bunuri Publice-București, Mănăstirile Rîmnicul Sărat, Rîncaciiov, Răzvan, Rătăști, Recea, Rogoz, Sadova, Sârindar, Sf. Sava-București și Seaca-Mușetești*, 1951, 185 p.
- LEONTE, ILEANA, M. FĂINESCU, L. PAPADOPOUL. *Indice cronologic nr. 10, Documente istorice. Mănăstirile: Comana, Corneț, Cotmeana, Cotroceni și schiturile lor*, DGAS, București, 1954, 2, 259–261 p.
- POPIȚI, GR. *Conspiciul arhivelor din Banat, București, 1950*, p. 75, (Publicațiile Arhivelor Statului, Direcția regională Timișoara).
- POPIȚI, GR. *Indice cronologic nr. 24, Actele Arhivei Militare, vol. I*, București, 1952, 179 p.; vol. II, București, 1955, 300 p.
- REGLEANU, MIHAIL G. *Conspiciul sumar al manuscriselor de la Arhiva istorică centrală, cu un tabel de corespondență a cotelor vechi*, În: RA, 1958, p. 195–216.
- REGLEANU, MIHAIL. *Indice cronologic, nr. 3, Episcopia Buzău, București*, DGAS, 1958, 444–447 p.
- SACERDOȚEANU, AURELIAN, *Indice cronologic nr. 11, Actele secției Bunuri Publice, Mănăstirile: Cozia, Crasna, Dălăruți, Dealul, Dedulești, Dintruniemn, Sfânta Ecaterina, București și Fedeleșciarei*, București, DGAS., 1947, 178 p.
- SACERDOȚEANU, AURELIAN. *Despre editarea documentelor. București, 1932*, 15 p. Extras din „Arhivele Olteniei”, X, Craiova, nr. 54, 1931.
- SACERDOȚEANU, AURELIAN. *Ceva despre un corpus al izvoarelor istoriei românilor*. În: „Arhiva Românească”, IV, 1940, p. 73–102.
- Scrierea chirilică românească, Album de paleografie, București, DGAS, 1982, 137 p. (27 p. text + 102 planșe).
- Secretariatul de stat al Moldovei, 1832–1862. Inventar arhivistic, București, DGAS, 1966, 491–493 p.
- SUCIU, ȘTEFAN; NUSSBÄCHER, GERNOT; CINCU, MONICA, *Relațiile Țării Românești și Moldovei cu Brașovul 1369–1803. Inventar arhivistic nr. 12*, București, DGAS, 1986, 255 p.
- TAMAȘ, CORNELIU; BĂRDAȘU, PETRE; PURICE, SERGIU, *Prefectura județului Vâlcea, vol. I*. București, 1977, 480 p. (1830–1814).
- TATOMIR, VIRGIL, *Ateneul Român. Inventar arhivistic*, București, DGAS, 1974, 171 p.

VII. A. b) GHIDURI, REPERTORII, CATALOAGE.

– Ghiduri –

- Carnetul studentului. Prefață de prof. Aurelian Sacerdoțeanu*. București, 1939, 24 p.; ed. a II-a. 86 p. (Lucrările Școlii de arhivistică).
- Ghidul microfilmelor. Documente din arhivele străine (aflate în fondul Direcției Generale a Arhivelor Statului)*, vol. I–II (vol. I – 239 p., 1978, (vol. II – 215 p., 1979), (III – 251 p.), 1979 vol. II.

– Repertorii –

- ANDRONESCU, MARTA. *Repertoriul documentelor Țării Românești publicate pînă azi vol. I (1290–1508)*. În: BCIR, XVI, 1937–1938, p. 3–234.
- CONSTANTIN, RADU. *Vechiul drept românesc scris. Repertoriul izvoarelor. 1340–1640, întocmit de Radu Constantinescu. Redactor Gabriela Mărășoiu, București DGAS, 1984, 313 p.*
- CRĂCIUN, IOACHIM; ILIEȘ, AURORA. *Repertoriul manuscriselor de cronici interne, sec. XV–XVIII privind istoria României, București, 1963, 504 p.*
- Documente din arhivele franceze referitoare la primul război mondial. Repertoriu, DGAS, București, 1983, 392 p. cu ilustr.*
- MARIN, MARIA. *Colecția de documente a Filialei Arhivelor Statului municipiului București (1437–1980)*. În: RA., 1984, nr. 4, p. 425–427.
- MIHAIL, PAUL. *Regestele actelor moldovenesti din arhiva de la Constantinopol a Sf. Mormînt, Chișinău, 1934. 56 p. Extras din „Revista Societății istorico-arheologice bisericești din Basarabia”, Chișinău, vol. XXIV, 1934.*
- PINTILIE, FLORIN. *Lista, documentelor publicate în Revista Arhivelor*. În: RA., 1987, nr. 4, p. 468–475.
- POTRA, GEORGE. *Tezaurul documentar al județului Dâmbovița (1418–1800). Vol. I, București. 1972, 996 p. (facs.)*
- RĂDUȚIU, AUREL; GYEMANT, LADISLAU. *Repertoriul actelor oficiale privind Transilvania tipărite în limba română, 1701–1847, București, Ed. științifică și enciclopedică, 1981, 352 p.*
- Registru cronologic de acte românești ce se află la muntele Athosului*. În: „Românul”, 1863, nr. 54, din 29 iunie, p. 213–214.
- Repertoriul tematic al manuscriselor muzicale bizantine și postbizantine (secolele XIV–XIX). Vol. I, întocmit de Adriana Siril, București, Ed. Muzicală, 1986, 144 p.*
- TURCU CONSTANTIN. În legătură cu „Condicele Asachi” (Despre „Condica generală a documentelor publice depuse în Arhivele Moldovei 1832). În: RA., 1946–1947, 7, nr. 2, p. 375–377.

– Cataloage –

- BĂLINTESCU, ALEXANDRU. *Arhiva generalului Gheorghe Magheru. Catalog de documente 1582–1880, București, 1968, D.G.A.S., 178 p. + 16 facs. + 1 pl.*
- BLAJ, PAVEL. *Catalogul documentelor domnești din colecția Muzeului Județului Suceava (secolul al XVIII-lea)*. În: „Suceava”, 1984–1985, 11–12, p. 319–324.
- BOTEZAT, IOANA; ALEXANDRU, MATEI. *Arhiva personală Țimotei Cipariu. Catalog*. București, DGAS, 1982, 519 p. cu ilustru.
- Cartea românească veche în bibliotecile documentare ale Arhivelor Statului. Catalog*. Întocmit: de Elena Dima; Gh. Buluță; Simona, Ceaușu, București, 1985, 368 p. cu ilustrații.
- Catalogul documentelor referitoare la viața economică a Țărilor Române în secolele XVII–XIX*. Documente din Arhivele Statului Sibiu, Vol. I–II. București, 1966–1967, 581 p., 523 p. (II).
- LIMONA DUMITRU; LIMONA ELENA. *Catalogul documentelor grecești din Arhivelor Statului de la orașul Stalin, vol. I–II, București, DGAS, 1958, XIII + 803 p. (I); VII + 429–431 p. + 6 facs. (II). 2498 rez. doc. dintre anii 1577–1854 (I); 1638 rez. dintre 1774–1837 (II); introducere, indice general (I–II), glosar (II).*

- LIMONA, DUMITRU. *Catalogul documentelor referitoare la viața economică a Țărilor Române din sec. XVII-XIX. Documente din Arhivele Statului Sibiu. Vol. I-II*, București, 1966-1967, (I) 581-583 p.; V 523 p.
- Catalogul documentelor moldovenești din Direcția Arhivelor Centrale, vol. I-V + supliment I, București 1957-1975. Vol. I 1387-1620, 576-578 p., vol. II 1621-1652, 567 p., vol. III 1653-1675 692 p., vol. IV 1676-1700, 647 p., vol. V - 1701-1729, 656 p. Supliment I - 1403-1700, 491 p.*
- Catalog de documente privind istoria orașului Turnu-Severin (1833-1944)*, Turnu-Severin, 1972.
- Catalogul documentelor românești din Arhivele Statului Brașov, vol. I-II*, București, 1955-1975, vol. I 1521-1799, 598-600p., vol. II - 1800-1825, 1111-1112 p.
- Catalogul documentelor Țării Românești, vol. I-II*, București, 1947-1974, vol. I - 1639-1600 întocmit de Ion Radu-Mircea, 324 p., vol. II 1601-1620, 843 p. + 16 f. pl. întocmit de Maria Soveja, Dana Duca-Tinculescu, Reghina Dragomir.
- Catalogul documentelor Țării Românești din Arhivele Statului, vol. III (1621-1632)*, București, 1978, 903 p., vol. IV (1633-1639). (Perioada domniei lui Matei Basarab). Întocmit de: Marcel-Dumitru Ciucă, Silvia Vătafu-Găitan, București, Direcția Generală a Arhivelor Statului, 1981, 911 p; vol. V, București, 1985; vol. VI (1645-1649), București, DGAS, 1993, 804 p.
- Catalogul manuscriselor românești vol. I-IV*, București 1907-1931, București, 1967. Vol. I-II întocmit de Ion Bianu și R. Caracș; vol. III întocmit de Ion Bianu și G. Nicolaisa; vol. IV întocmit de G. Stempel, Fl. Moșil și L. Stoianovici.
- CĂPĂȚÎNĂ, PETRE. *Despre condicii și registrele de stare civilă păstrate la Filiala Arhivelor Statului Buzău (sec. XIX)*. În: Culegere de referate, Sesiunea 1969, București, 1971, p. 183-187.
- CHIPURICI, NICOLAE. *Un secol din viața satelor mehedințene 1800-1907. Catalog de documente, vol. I*, București, DGAS, 1982, 472 p. cu ilustr.
- Din tezaurul documentar sucevean. Catalog de documente 1393-1849*. Întocmit de: Vasile Gh. Miron, Mihai Ștefan Ceașu, Gavril Sevastița Irimescu, București, DGAS, 1983, 752 p.
- Documente economice din arhiva Casei comerciale Ioan St. Stamu, 1714-1876. Catalog. Vol. I*. Autori: Dumitru Limona, Natalia Trandafirescu, București, 1983, 1089 p. cu ilustrații.
- DUMITRIU-SNAGOV, ION. *Catalogul manuscriselor românești din „Biblioteca Apostolică Vaticană”* În: RI., 1981, 34, nr. 5, p. 959-972.
- GĂNEȚ, GRIGORE; GĂRNEAȚĂ, COSTICĂ-IOAN. *Tezaur arhivistice vasluian. Catalog de documente (1399-1877)*, București, DGAS, 1986, 367 p.
- GEORGESCU, MARIA; POPA, GHEORGHE. *Documente referitoare la istoria județului Teleorman 1441-1700. Catalog. vol. I*. București, DGAS, 1989, 408 p.
- GUBOGLU, MIHAIL. *Catalogul documentelor turcești vol. I (1558-1913)* București, 1960, 683 p. + 40 facs., *Țara Românească; vol. II 1455-1829*, București, DGAS, 1965, XLVII + 655 p. + 18 facs. /Moldova/.
- ISAC, VIRGINIA. *Catalog de documente din Arhivele Statului Iași - Moldova, vol. I 1398-1595*, București, DGAS, 1989, 827 p. ilustrații în text.
- JUGĂNARU, VETURIA. *Catalogul colecției de incunabile (din Biblioteca Muzeului Brukenthal), Sibiu, Biblioteca Muzeului Brukenthal, 1969, 206 p. (fig. facs)*.
- LINȚA, ELENA. *Despre „Catalogul manuscriselor slavo-române din R.S. România”, În: „Romanoslavica”, București, 1984, 12, . 351-366.*
- LITZICA, CONSTANTIN; NESTOR, CAMARIANO. *Catalogul manuscriselor grecești din Biblioteca Academiei Române; tomul I întocmit de Constantin Litzica; tomul II întocmit de Nestor Camariano*, București, 1909-1940, VII + 564 p. + 15 f. facs. (I); 205 p. (II).

- Manuscrise și cărți rare existente în colecțiile bibliotecii „Gh. Asachi”* – Catalog alcătuit de I. Kara, Fascicola I, Iași, Biblioteca municipală Gh. Asachi, Iași, 1972, 48 p. (fig.).
- MIRON, VASILE GH. *Din tezaurul documentar sucevean. Catalog de documente (1393–1849)*. DGAS, București, 1983, 750 p. cu facs.
- MOISUC, ELENA. *Industria textilă din Brașov și Țara Birsei. Catalog de documente 1413–1820, vol. I*, București, 1960, DGAS, 595 p. – 597 p.
- NAGHIU, IOSIF E. *Catalogul manuscriselor episcopiei Lugojului*. În: „Hrisovul”, VII, 1947, p. 207–212.
- NĂSTASE, DUMITRU; F. MARINESCU. *Les acts roumains de Simonopetra (Mont Athos)*. Catalogul sommaire, Athènes, 1981, 159 p. facs.
- ȘTEFĂNESCU, LIVIU. *Catalogul documentelor epocii lui Matei Basarab păstrate în colecțiile Muzeului de istorie a Municipiului București*. În: Matei Basarab și București, 1983, p. 143–165.
- TAMAȘ, CORNELIU; SOARE, ION; CARMEN-MARIA, ANDREESCU. *Tezaur medieval vilcean. Catalogul documentelor de la Arhivele Statului din Rm. Vilcea, vol. II. Comori arhivistice vilcene (1467–1800)*, București, DGAS, 1985, p. 452.
- TAMAȘ, CORNELIU; SOARE ION; MARIA ANDREESCU. *Tezaur medieval vilcean. Catalogul documentelor de la Arhivele Statului din Rîmnicu Vilcea (1388–1715), Vol. I*, București, 1983, 430 p.
- ȚUCULESCU-DUCA, DOINA; MARCEL-DUMITRU, CIUCĂ. *Catalogul documentelor Țării Românești din Arhivele Statului, vol. III (1621–1632)*, București, DGAS, 1978.
- Viața teatrală la Focșani (1851–1980)*. Catalog întocmit de Elisabeta Herica, Elena Stoica, prof. Al temciuc, Focșani, 1980, 48 p. cu ilustrații în text.
- ZAHARIA, DUMITRU. *Colecția de documente de la Filiala Arhivelor Statului Bacău (1400–1864)*. Catalog, întocmit de Zaharia Dumitru, București, DGAS, 1986, 480 p.

VII. B. EDIȚII DE DOCUMENTE. PUBLICAȚII DE DOCUMENTE

- Actele Arhivei militare I (1724–1800)*, București, Arh. St. Timiș, 1952, 180 p.
- APOSTOLESCU, VIRGIL. *Mărturii documentare privind distrugerile și înstrăinările de materiale arhivistice în Moldova pînă în secolul XVIII*. În: AIIAI, 1979, 16, p. 325–343.
- BOGDAN, DAMIAN P. *Patru acte muntene din anii 1593–1630 aflate în arhiva Fundației Culturale M. Kogălniceanu*. În: „Arhiva Românească”, III, 1939, p. 175–191.
- BOLLIAC, CEZAR. *Regulamentul Arhondologic. Pravila lui Caragea. Condicta criminală de la 1851*. În: „Republica Română”, I, Paris, 1851, p. 50–88, p. 379–383.
- BRÂNCEANU, LIDIA. *Documente de arhivă referitoare la elaborarea „Istoriei critice a românilor” de Bogdan Petriceicu Hasdeu*. În: RMMI, 1988, nr. 9, p. 51–55.
- BUZATU, GHEORGHE; SECAȘIU, CLAUDIU. *Din arhiva istorică a României contemporane. Însemnările lui George Brătianu despre evenimentele din zilele de 22 și 23 august 1944: Depozițiile și interogatoriile lui Ion și Mihai Antonescu (mai 1946)*. În: AIIAI, 1985, 22, vol. 2, p. 679–684.

- CERNOVODEANU, PAUL; DEMENY, L; DUMITRESCU-TAFTĂ, LUCIA. *Documente românești din secolele XVI–XVIII în Arhivele Statului din Sfîntu Gheroghe*. În: „Aluta”, Sf. Gheorghe, 1970, 2, p. 137–155 (facs.), 1971, 3, p. 175–196 (facs.).
- COLIBAN, TIBERIU. *Colecțiile de documente întocmite în trecut în arhivele brașovene (sec. XVI–XIX)*. În: „Cumidava”, 1970, p. 545–558.
- CIUȚĂ, ION. *Bacăul oglindit în documentele cancelariei Moldovei secolului al XV-lea*. În: „Carpica”, Bacău, 1984, 16, p. 127–132.
- Condica de venituri și cheltuieli a Visteriei de la leatul 7202–7212 (1694–1704)*. În: Rev. Istorică a Arhivelor României, București, 1873, VII + 750 p. (ediție C.D. Aricescu).
- CONSTANTINESCU, RADU. *Pravile românești din secolul al XVII-lea. Texte inedite*. În: „Limba română”, București, 1987, 36, nr. 1, p. 79–78.
- COTENESCU, MIHAI. *Categorii de documente create de Direcția Generală Agricolă a județului Ialomița*. În: RA, 1988, nr. 1, p. 110.
- COVACI, V; APAN, M. *Instituții judecătorești din Transilvania în perioada dualismului (1867–1918)*. În: Culegere de referate. Sesiunea 1969, București, 1971, p. 91–108.
- COZMA, ELENA. *Reprezentări heraldice pe documente de cancelarie din Moldova (sec. XVII–XVIII) păstrate la Arhivele Statului Iași*. În: RA., 1986, nr. 2, p. 221–225.
- DIACONESCU, ILIE GH. *Un manuscris de cancelarie la mănăstirea Glavacioc (1844)*. În: „Glasul Bisericii”, București, 1971, 30, nr. 3–4, p. 343–360. (fig.).
- Din arhive. Documente privitoare la participarea României la războiul antihitlerist*. În: LIP, 1984, nr. 2, p. 69–71, 94.
- Documente economice din arhiva Casei comerciale Ioan St. Stancu vol. I (1714–1876)*. Autorii: Dumitru Limona, Natalia Trandafirescu. București, DGAS, 1981, 109 p; Vol. II (1860–1876). Autori: Dumitru Limona, Natalia Trandafirescu, București, DGAS, 1987, 927 p.
- Documente din arhive ieșene. Vol. III*. Ediție și note de D. Ivănescu, București, Ed. Minerva, 1988, 330 p.
- Documente străine despre istoria poporului român în colecția de microfilme a Arhivelor Statului (1382–1733–1918)*. București, 1989, 29 p.
- ENE, ILEANA. *O istorie a Teatrului Național în arhiva Muzeului Literaturii Române*. În: RMMI., 1988, 25, nr. 3, p. 54–58.
- GAL, IONEL. *Documentele din perioada lui Matei Basarab păstrate la Arhivele Statului – izvor de cunoaștere a istoriei patriei*. În: Matei Basarab și Buceruștii, București, 1983, p. 31–34.
- GAL, IONEL. *Preocupări ale Arhivelor Statului de editare a izvoarelor istorice privind anul revoluționar 1848*. În: Studia et Acta Musci Nicolae Bălcescu, Caietele Bălcescu, 1984, nr. 9–10, p. 11–16.
- GIURESCU, C.C. *Anatesterul. Condica de porunci a visteriei lui Constantin Brâncoveanu*. În: SMIM ed., 1962, 5, p. 353–504.
- HALICHIAS, ANA-CRISTINA. *Editarea documentelor scrise în limba latină. Masă rotundă*. În: RA, 1986, 63, nr. 4, p. 416–425.
- HURMUZACHE, ȘTEFAN; ARIMIA, VASILE. *Necesitatea reeditării colecției „Eudoxiu Hurmuzaki”*. În: RA, 1981, nr. 3, p. 298–311.

- IORGA, NICOLAE. *Acte străine din arhivele Galiției, vechii Prusii și Țărilor de Jos*. În: Studii și documente cu privire la istoria românilor, vol. XXIII, 1913, 517 p.
- Înaltul Divan. 1831–1847. București, DGAS, 1958, 363 p. + 6 pl.
- LEONTE, ILEANA. *Condica mănăstirii Radu Vodă din București. Descrierea arhivistică*. În: RA, 1969, 12, nr. 2, p. 87–105. (fig.).
- MANOLACHE, MIHAI. *Documente din arhiva Muzeului bisericii Sfințitul Nicolae din Scheii Brașovului*. În: BOR, 1971, 89, nr. 11–12, p. 1224–1229 (fasc.).
- MANOLE, VASILE. *Izvoare privitoare la arhivele Daciei Romane*. În: RA, 1991, (apărut 1992), nr. 4, p. 469–500.
- MATEESCU, TUDOR; CIUCĂ, MARCEL. *Arhiva generală a Țării Românești. (Documente 1815–1829)*. În: RA, 1985, nr. 2, p. 213–222.
- MIRCEA, ION-RADU. *Catalogul documentelor Țării Românești 1369–1600*. Secția istorică de la Arhivele Statului din București, București, Cartea Românească, 1947, XVI + 324 p.
- MIOC, DAMASCHIN; CHIPER, IOAN. *Editarea izvoarelor istoriei naționale – preocupare constantă a școlii istorice românești contemporane*. În: RI, 1980, 34, nr. 7–8, p. 1489–1520.
- NAGHIU, IOSIF. *Catalogul manuscriselor latinești și în limbi moderne de la Biblioteca Centrală din Blaj*. În: „Hrisovul“, III, 1943, p. 35–74.
- NAGHIU, IOSIF. *Manuscrise și arhive de la Oradea*. În: „Hrisovul“, VII, 1947, p. 212–222.
- POPIȚI, GR. *Conspectul arhivelor din Banat, București, 1950*, 75 p.
- POȘTĂRIȚĂ, EMILIA. *Condica mării logofeții de toate cărțile lui Constantin Brâncoveanu vv., 1692–1713. Descrierea arhivistică*. În: RA, 1974, nr. 1–2, p. 219–227.
- RADU, ION, MIRCEA. *Observații cu privire la catalogul documentelor Țării Românești, 1369–1600*. În: RA, 1947, VII, 2, p. 264–277.
- RĂDULESCU, ANDREI. *Izvoarele codului Calimachi*. București, 1928.
- RUSU, AL. *Condicele de circulări bisericești din secolele XVIII–XIX, un bogat izvor pentru cercetători*. În: RA, 1960, nr. 2, p. 193–200.
- SACEDORȚEANU, AURELIAN. *Hrisovul lui Constantin Brâncoveanu pentru mănăstirea Hurezi (1695)*. În: RA, 1958, nr. 9–12, p. 701–704.
- SIMONESCU, DAN. *Publicarea izvoarelor istorice naționale în preocupările Academiei Române*. În: R.I., 1966, 19, nr. 6, p. 1121–1129.
- SIMONESCU, DAN. *Codex aureus (cu studiu introductiv anexă și note)*. București, Ed. Meridiane, 1972, 104 p.
- TADEU, LOGOFĂȚUL. *Condica de documente*, București, DGAS, 1891, 160 p.
- VÎRTOSU, EMIL. *Un diplomat manuscris al Țării Românești (1841)*. În: RA, 1958, nr. 1, p. 131–149; nr. 2, p. 70–116.
- VULTUR, SMARANDA. *Acte și documente din secolul al XIX-lea. Relația dintre juridic și administrativ*. În: Caietul cercului de studii, II, 1984, Universitatea din Timișoara, p. 140–148.
- ZUB, ALEXANDRU. *Problema editării izvoarelor în istoriografia română din epoca modernă*. În: „Carpica“, 1971, 1, p. 375–413.

VII. C. PREZENTĂRI DE FONDURI (STUDII, ARTICOLE)

- Actele Arhivei Militare. Arhivele Statului Timișoara*, vol. I-II, București, DGAS, 1952-1955; vol. I, 179 p.; II, 300 p.
- Arhivele Statului - Regiunea Banat-Timișoara, Timișoara*, 1966, 8 p.
- Arhivele Statului județul Prahova. Sesiunea de comunicări și referate*. București, 1973, 20 p. cu ilustrații.
- BALICA, GH. *Primăria municipiului Iași (1832-1949)*. În: RA, 1967, nr. 1, p. 151-170.
- BARBU, PAUL. *Din tezaurul arhivistic craiovean. Prefectura județului Dolj (1830-1864)*, vol. I, DGAS, București, 1984, 680 p.
- BARBU, PAUL; VICTOR, CHIRIȚĂ; ILIE, VULPE. *Filiala Arhivelor Statului județului Dolj*. București, DGAS, 68 p.
- BĂLAN, TEODOR. *Arhivele bucovinene*. În: RA, 1926, II, nr. 3, p. 301-304.
- BĂLAN, TEODOR. *Arhivele Statului din Bucovina*. În: RA, vol. III, 1, 1936-1937, nr. 6-7, p. 94-98.
- BOAR, LIVIU. *Filiala Arhivelor Statului județul Harghita. (Micromonografie)*. București, DGAS, 1984, 64 p.
- BRĂTESCU, CONSTANTIN; SILVIA, MOLDOVAN. *Filiala Arhivelor Statului județul Caraș-Severin. (Micromonografie)*. București, 1983, 72 p.
- BULAT, T. G. *O arhivă centrală la Craiova în 1838*. În: RA, I, nr. 1-3, 1924-1926, p. 201-203.
- CĂPĂȚÎNĂ, PETRE; VENERA, TUDOSE; CONSTANȚA, TĂNASE. *Filiala Arhivelor Statului județul Buzău. (Micromonografie)*, București, 1983, 48 p.
- CĂPÎLNEAN VASILE. *Filiala Arhivelor Statului județul Maramureș*. București, DGAS, 1982, 76 p.
- CERVATIUC, ȘTEFAN; GIOSAN, STELA; DOINA, MUREȘAN. *Filiala Arhivelor Statului județul Botoșani*, București, 1982, 63 p.
- CHIPURICI, NICOLAE. *Filiala Arhivelor Statului județul Mehedinți, (micromonografie)*, București, 1983, 60 p.
- CONDREA, C-TIN; PÎRVAN, DOBRIN. *Filiala Arhivelor Statului județul Dâmbovița*, București, 1983, 68 p.
- COTENESCU, MIHAI. *Filiala Arhivelor Statului județul Ialomița*. București, 1982, 55 p.
- DASCĂLU, NICOLAE. *Fondul „România” din arhiva Biroului pentru servicii strategice al Statelor Unite ale Americii (1941-1945)*. În RA, 1983, 60, nr. 4, p. 420-427.
- DINCULESCU, N. GHEORGHE. *Arhivele Statului din Oltenia*. În: RA, vol. III, 1, nr. 6-7, 1936-1937, p. 99-103.
- DRIEDENFELS, EUGEN. *Die Archive Siebenbürgens als Quellen vaterländischer Geschichte*. În: Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde, vol. II, 1846, p. 3-29.
- Filiala Arhivelor Statului județul Argeș*, București, 1986, 50 p., DGAS.
- Filiala Arhivelor Statului județul Galați*. București, 1986, fig., DGAS, 42 p.
- Filiala Arhivelor Statului județul Giurgiu*, București, 1984, 43 p. fig., DGAS, rez. în limba franceză p. 43.
- Filiala Arhivelor Statului județul Bistrița-Năsăud*, București, 1986, 63 p., fig., DGAS.
- Filiala Arhivelor Statului județul Brașov*. București, 1986, 46 p. DGAS.
- FLORESCU, ION. *Considerații privind constituirea Fondului de asigurare*. În: RA, 1978, nr. 3, p. 301.
- FRĂȚILĂ, ION. *Filiala Arhivelor județul Hunedoara (Micromonografie)*. București, 1983, 68 p.
- GĂITAN-VĂTAFU, SILVIA. *Îmbogățirea fondului documentar al Direcției Generale a Arhivelor Statului*. În: RA, 1991, (apărut 1992), nr. 1.

- GEORGESCU, DRAGOMIR; P. CÂNCEA. *Date de istorie socială în fondul „Creditul financiar rural”*. În: RA, 1971, nr. 1.
- IORDACHE, S. *Precizări asupra unor documente de la Filiala Arhivelor Statului Galați*. În: RA, 1990, nr. 1, p. 45–52.
- LUPAȘ, ION. *Un tablou statistic al arhivelor județene și orășenești din Transilvania*. În: RA, 1924–1926, nr. 1–3, p. 73–76.
- MATEI, ALEXANDRU. *Filiala Arhivelor Statului județul Cluj*. București, 1982, 60 p.
- MAVRODIN, TEODOR. *Filiala Arhivelor Statului județul Argeș*, București, DGAS, 1983, 66 p., fig., rezumat în limba franceză, p. 65–66.
- MĂRCUȘ, ION. *Arhivele Statului din regiunea Cluj în slujba științei și culturii*. În: RA, 1961, nr. 1 p. 294–309.
- MERA, LAURENȚIU. *F.A.S. Cluj*. În: RA, 1983, nr. 1, p. 50–53.
- MIHAI, GHEORGHE. *Filiala Arhivelor Statului județul Olt*. București, DGAS, 1984, 72 p.
- MILOIA, I. *Arhivele Banatului*. În: RA, III, 2, 1936–1937, nr. 6–7, p. 79–93, și extras.
- MOCIOIU, NICOLAE. *Filiala Arhivelor Statului județul Brăila*, București, DGAS, 1983, 55 p, fig.
- NĂMOLOȘANU, VICTOR; TEMCIUC, ALEXANDRU; MARICA, ELISABETA. *Filiala Arhivelor Statului județul Vrancea (Prezentare)*, București, 1982, 60 p.
- NEGULEASA, DAN. *Filiala Arhivelor Statului județul Gorj. (Micromonografie)*, București, DGAS, 1984, 80 p.
- NEGULESCU, ELISABETA. *Prefectura județului Prahova. (1830–1949)*. În: RA, nr. 3, p. 433–440.
- NISTOR, NICOLAE. *Arhiva și colecțiile „Astrei”*. În: „Transilvania”, 1981, 10, nr. 11, p. 11–12.
- PAL-ANTAL, ALEXANDRU. *Arhiva Scaunului Mureș*. În: *Studii de Istorie a naționalităților conlocuitoare din România și a înfrățirii cu națiunea română. Naționalitatea maghiară, vol. I*, București, 1976, p. 19–55.
- PENEA, IONEL; DORU, GORUN; ERNEST, WAGNER. *Filiala Arhivelor Statului județul Sălaj. (Prezentarea)*, București, 1982, 57 p.
- PLEȘA, ION. *Filiala Arhivelor Statului județul Alba. (Prezentare)*. București, 1982, 59 p.
- PLEȘA, IOAN. *Filiala Arhivelor Statului din județul Alba într-un mare lăcaș*. În: RA, 1983, nr. 1, p. 129–130.
- POPA, GHEORGHE; GEORGESCU, MARIA. *Filiala Arhivelor Statului județul Teleorman*, București, DGAS, 1984, 60 p.
- POPOVICI, IOAN. *Filiala Arhivelor Statului județul Bihor*. București, DGAS, 1983, 79 p, fig., rez. în limba franceză, p. 78–79.
- POSTELNICU, VALENTINA; BRATU, VICTOR. *Filiala Arhivelor Statului județul Tulcea*, București, DGAS, 1984, 40 p.
- RADU, GHEORGHE; MĂȚĂ, IOAN. *Filiala Arhivelor Statului județul Neamț*. București, DGAS, 1984, 64 p.
- RĂDUCĂNESCU, A. *Informații istorice în fondul de arhivă al fabricii de ciment Cernavodă (1900–1944)*. În: *Comunicări de istorie a Dobrogei*, Constanța, 1980, p. 187–192.
- RANCA, IOAN; PAL-ANTAL; VIOREL, GRAMA. *Filiala Arhivelor Statului județul Mureș. (Prezentare)*. București, 1982, 59 p.
- SACERDOȚEANU, AURELIAN. *Arhivele Statului*. În: „Buletinul Centrului Român de Documentație”, V, 1944, nr. 114, p. 6–7.
- SACERDOȚEANU, AURELIAN. *Din arhiva mănăstirii Cozia (1393–1778)*. În „Hrisovul”, 1946, p. 65–104.

- SACERDOȚEANU, AURELIAN. *Arhiva generală la Mitropolie*. În: RA, 1947, VII, nr. 2, p. 393–394.
- SACERDOȚEANU, AURELIAN. *Documente de cultură românească veche*. În: MO, XVI, 1964, nr. 5–6, mai–iunie, p. 449–464. Cuprinde printre altele: „Zapisluire“ la 1635 (p. 457–459).
- SOLOMON, VIORICA. *Filiala Arhivelor Statului județul Galați*. În: RA, 1983, nr. 1, p. 53–54.
- SOVEJA, MARIA. *Îmbogățirea depozitelor arhivei istorice centrale cu noi materiale documentare*. În: RA, 1967, nr. 2, p. 261–268.
- STANCIU, MARIN; RĂDUCĂNESCU, AURICA. *Filiala Arhivelor Statului județul Constanța. (Prezentare)*, București, DGAS, 1982, 52 p.
- SUCIU, I. D.; GLÜCK, E. *Arhiva diocezei Aradului*. În: RA, 1969, nr. 2, p. 219–229.
- SZASZ, VASILICA; CSIA, ERNESTIN; SZEKELY, CARMEN. *Filiala Arhivelor Statului județul Covasna*, București, DGAS, 1984, 44 p.
- TAMAȘ, CORNELIU. *Filiala Arhivelor Statului Vilcea. (Prezentare)*. București, DGAS, 1982, 52 p.
- TATOMIR, VIRGIL. *Filiala Arhivelor Statului Municipiul București*. București, DGAS, 1984, 80 p.
- TEODOR, POMPILIU; MIHAIL, TRITEANU; LIVIU, URSUȚIU. *Arhiva istorică a Bibliotecii filialei din Cluj a Academiei R. S. România*. În: RA, 1967, nr. 1, p. 125–136.
- TUDOR, CONSTANTIN. *Filiala Arhivelor Statului județul Călărași. (Micromonografie)*, București, DGAS, 1984, 64 p.
- VASILE, MARINESCU, SERGIU; GULGĂU, BUJOR. *Filiala Arhivelor Statului județul Satu-Mare. (Micromonografie)*. București, DGAS, 1984, 52 p.
- VLAD, C. Colecția „Turcica”. În: RA, 1990, nr. 2, p. 191–192.
- ZAHARIA, DUMITRU. *Filiala Arhivelor Statului județul Bacău*. București, DGAS, 1983, 56 p, rez. în limba franceză, p. 56.
- ZAHARIA, DUMITRU. *Filiala Arhivelor Statului județul Bacău*. București, DGAS, 1983, 80 p.
- ZIMMERMAN, FRANZ. *Das Archiv der Stadt Kronstadt in Siebenbürgen*, În: „Archivalische Zeitschrift“, V, Stuttgart, 1880, p. 106–117.
- ZIMMERMAN, FRANZ. *Das Archiv der Stadt Hermannstadt und der Sächsischen Nation, Sibiu, 1887, 115 p; ediția a doua cu titlu: Das Archiv der Stadt Hermannstadt und der Sächsischen Nation. Ein Führer durch das selbe, Sibiu, 1901, 201 p.*
- ZOTTA, SEVER. *Din trecutul Arhivei Statului a Moldovei. Spicuirii din dosarele cancelariei*. În: „Arhiva Românească“, București, VI, 1941, p. 213–262.

VII. D. DOCUMENTE ROMÂNEȘTI ÎN ARHIVELE STRĂINE; DOCUMENTE STRĂINE ÎN ARHIVELE ROMÂNEȘTI

- ANDREESCU, ȘTEFAN. *Acte medievale din arhive străine*. În: R.I., 1981, 34, nr. 9, p. 1732–1746.
- ANDREESCU, ȘTEFAN. *Trois actes des Archives de Gênes concernant l'histoire de la Mer Noire au XV-e siècle*. În: RESEE, 1983, 21, nr. 1, p. 3–50.
- ANDREESCU, ȘTEFAN. *Giovanni Tiepolo și românii. Note pe marginea unor documente din Arhivele Veneției*. În: Românii în istoria universală, vol. III/2, Univ. „Alex. I. Cuza”, Iași, 1988, p. 157–172.

- ARIMIA, VASILE. *Revoluția de la 1848 în documente străine*. În: *Studia et Acta Musei Nicolae Bălcescu. Caietele Bălcescu*, 1984, 9–10, p. 17–22.
- AVAKIAN, GR. *Arhivele rusești din Cetatea Albă și importanța lor pentru istoria românilor*. În: RA, I, 2, 1925, p. 189–200.
- BĂLAN, TEODOR. *Arhivele Bucovinei*. În: RA, 1926, nr. 3, p. 301–306.
- BĂLAN, TEODOR. *Arhivele Statului din Bucovina*. În: RA, III, 1, 1936–1937, p. 94–98.
- BOIA, LUCIAN. *Stolnicul Constantin Cantacuzino în arhivele din Budapesta*. În: „Manuscriptum”, 1972, 3, nr. 4, p. 156–157 (facs.).
- BOTORAN, CONSTANTIN; MATICHESCU, OLIMPIU. *Documente străine despre lupta poporului român pentru făurirea statului național unitar*, Cluj–Napoca, Ed. Dacia, 1980, 335 p.
- BUCUR, MARIN. *Documente inedite din arhivele franceze privitoare la români în secolul al XIX-lea*. Vol. 1, București, Ed. Academiei Române, 1969, 363 p.
- BUSUIOCEANU, ANDREI. *Documente medievale românești în S.U.A., (1526–1627)*. În: RI., 1988, 41, nr. 10, p. 1009–1022.
- BUZATU, GHEORGHE. *Insurecția de la 23 August 1944 oglindită în arhive și ziare americane*. În: MI., 1984, 18, nr. 8, p. 41–45.
- CAMPUS ELIZA. *Despre fondul „România” din Arhiva Ministerului de Externe din Roma (1931, 1938–1940)*. În: Studii RI., 1969, 22, nr. 5, p. 947–967.
- CAPROȘU, I. *Documente moldovenești din arhivele vieneze. (Documents moldaves dans les archives de Vienne)*. În: AIIAI, 1973, 10, p. 399–410.
- CÂNDEA, VIRGIL. *La muntele Athos: un uriaș tezaur de documente privitoare la istoria românilor*. În: „România literară”, București, 1987, 20, nr. 35, p. 19.
- CÂNDEA, VIRGIL. *20.000 documente românești la Athos*. În: MI., 1988, 22, nr. 4, p. 6–8, 17.
- CEAUȘU, SIMONA; BULZ, ILEANA. *Documente diplomatice engleze privind cedarea Basarabiei și Bucovinei de Nord*. În: RA, 1991, nr. 2, p. 232–250.
- Cercetări în arhivele străine*, București, 1971, 1 vol., pag. dif. Culegere factică de articole cu informări asupra misiunilor de studiu efectuate în ultimii ani, pe țări și prezentarea tematică a unor colecții de microfilme.
- Cercetări în arhivele de peste hotare: Austria, Franța, R. D. Germană, Italia, R.S.F. Iugoslavia, R. P. Polonă, Turcia, Ungaria–V. Moisuc, Gh. Ungureanu, N. Marcu, Cornelia Crivăț, Dumitru Zaharia, Andrei Cacioara, M. Făneșcu, Mihail Guboglu, I. Adam, I. Ranca*, În: RA, 1972, nr. 1, p. 145–171 (facs.).
- ...*Cercetări în arhivele de peste hotare: Anglia, Austria, Belgia, R. P. Bulgaria, R. S. Cehoslovacă, Franța, R. D. Germania, Italia, R.S.F. Iugoslavia, R. P. Polonă, Spania, Turcia*. În: RA, 1979, nr. 4, p. 443–466.
- ...*Cercetări în arhivele de peste hotare: Anglia, Austria, R. P. Bulgară, Elveția, Franța, R. F. Germană, R. D. Germană, Grecia, R. S. F. Iugoslavia, Marele Ducat de Luxemburg, R. P. Polonă*, În: RA, 1980, nr. 3–4, p. 408–433.
- ...*Cercetări în arhivele de peste hotare, 1980. R. D. Germană, R. P. Polonă, Spania, S.U.A., R. P. Ungară*. În: RA, 1981, nr. 2, p. 188–201.
- ...*Cercetări în arhivele de peste hotare, 1980: Austria, R. P. Bulgaria, R. S. Cehoslovacă, R. D. Germană, R. F. Germană, Franța*, În: RA, 1981, nr. 3, p. 364–376.
- ...*Cercetări în arhivele de peste hotare, 1981 (I); Anglia, Belgia, R. P. Bulgaria, R. S. Cehoslovacă, Franța*, În: RA, 1982, nr. 3, p. 294–309.
- CERNOVODEANU, PAUL. *Documente inedite din arhive britanice. Scrisori cu sigiliile voievozilor români*. În: MI., 1985, 19, nr. 9, p. 11–12.

- CHIPER, IOAN. *Situația politică în România în primăvara și vara anului 1944 în lumina unor documente germane*. În: RI., 1984, 37, nr. 6, p. 518-533; RRR., 23, nr. 3, p. 209-226.
- CIACHIR, NICOLAE. *Informații despre fața noastră în arhivele din R.S.F. Iugoslavia (sec. XIX-XX)*. În: RA, 1966, nr. 2, p. 167-174.
- CIOCAN, EUGENIA; ELENA, MOISUC; EMILIA, POȘTĂRIȚĂ. *Ghidul microfilmelor. Documente din arhivele străine*, vol. II, București, DGAS, 1979, 215 p.
- CONSTANTINESCU, RADU. *Manuscrise de origine românească din colecții străine. Repertoriu*, București, DGAS, 1986, 229 p.
- CONSTANTINESCU, RADU. *Documente ragusane în colecția de microfilme a Arhivelor Statului*. În: RA, 1981, 58, nr. 1, p. 34-40.
- CORFUS, ILIE. *Documente privitoare la istoria României culese din arhivele Poloniei. Vol. V, (sec. XVII)*, București, Ed. Academiei, 1982, XXII + 364 p.
- CORIVAN, NICOLAE. *Date cu privire la unele fonduri documentare din arhiva Ministerului de Externe de la Paris care cuprind știri referitoare la istoria țării noastre*. În: RA, II, 1959, nr. 2, p. 215-224.
- CORIVAN, NICOLAE. *Informații inedite din arhiva Ministerului de Externe de la Viena cu privire la răscoala lui Tudor Vladimirescu*. În: AIIA., V, 1968, Extras.
- COSTANDACHE, GRIGORE. *Arhivele vechi din Viena*. În: RIR., II, 1932, p. 109-112.
- CRIVĂȚ, CORNELIA. *Instrumente de informare științifică în arhivele de peste hotare*. În: Culegere de referate, sesiunea 1969, București, DGAS, 1971, p. 230-266.
- DASCĂLU, NICOLAE. *Imaginea actului istoric de la 23 August în documente militare americane*. În: RI., 1984, 37, nr. 7, p. 682-693.
- DASCĂLU, NICOLAE. *Fondul „Lisabona” din arhiva secretă a Ministerului de Externe al Italiei. (1936-1943)*. În: RA, 1990, nr. 3, p. 281-288.
- DECEI, AUREL. *38 de cărți manuscrise arabe și turcești în Arhivele Statului din Craiova*. În: RA, 1969, 12, nr. 1, p. 3-12 (facs.).
- DIACONESCU, VIORICA. *Două documente românești din secolul al XVII-lea din Arhivele Academiei din Belgrad*. În: „Studia Bibliologica”, 1969, 3, p. 841-854.
- Documente din arhivele franceze referitoare la primul război mondial. Repertoriu întocmit de Emilia Poștăriță și Letiția Gănulescu*, București, 1983, 391 p. + ilustr.
- DRÎMBA, OVIDIU. *Scrisori ale lui Petru Cercel în Arhivele din Torino*. În: „Tomis”, Constanța, 1973, 8, nr. 14, p. 13.
- DUMITRIU-SNAGOV, ION. *Românii în Arhivele Romei (secolul XVIII). Romeni in archivus Romanis*, București, Cartea Românească, 1973, 566-571 p. cu tab. + 13 f. pl.
- EKREM, MEHMET ALI. *Vechi izvoare turcești despre români (din secolul IX)*. În: M.I., 1982, 16, nr. 7, p. 12-13 (fig.).
- FĂNESCU, MIHAIL; REGLEANU, MATEI. *Cercetări în Arhivele Centrale ale actelor vechi din Varșovia*. În: RA, 1967, nr. 1, p. 313-316.
- GAL, IONEL. *Informații documentare externe referitoare la ecoul Internațional al Unirii Principatelor*. În: Unirea Principatelor și puterilor europene. București, Ed. Academiei, 1984, p. 165-186.
- GAVRILOVICI, NIKOLA. *Documente din arhivele iugoslave referitoare la răscoala din 1784 condusă de Horea, Cloșca și Crișan*. În: SMIM, ed. vol. VI, 1973, p. 363-379.
- GEMIL, TAHSIN. *O colecție de documente importante pentru Istoria Românilor (1597-1607)*. În: AIIA, 1974, 11, p. 237-243.
- GEMIL, TAHSIN. *Mărturiile din arhivele turcești referitoare la sfârșitul tragic al domnului Moldovei, Grigore Al. Ghica (1777)*. În: RA, 1984, 61, nr. 3, p. 289-298.
- GLÜCK, EUGEN. *Cercetări în arhivele Danemarcei și Suediei (sec. XVI-XVIII)*. În: RA, 1983, nr. 3, p. 325-332.

- GLÜCK, EUGEN. *Cercetări la Viena. (Privind evul mediu și epoca modernă)*. În: RA, 1987, nr. 2, p. 223–224.
- GLÜCK, EUGEN. *Cercetări în Austria și Germania*. În: RA, 1991, (apărut 1992), nr. 4, p. 515–521.
- GLÜCK, EUGEN. *Cercetări la Nürnberg*. În: RA, 1991, (apărut 1992), nr. 1, p. 142–145.
- GLÜCK, EUGEN. *Unele arhive de interes românesc din Ungaria*. În: RA, 1991, (apărut 1992), nr. 2, p. 262–267.
- GLÜCK, EUGEN. *Cercetări în Ungaria și Austria*. În: RA, 1992, nr. 1, p. 98–102.
- GUBOGLU, MIHAIL. *Călătorii pentru cercetarea documentelor turcești aflate în arhivele din R.P. Bulgaria*. În: RA, 1970, nr. 1, p. 275–284.
- GUBOGLU, MIHAIL. *Despre materialele arhivistice străine din Turcia și importanța lor pentru istoria țărilor române (XV–XIX)*. În: RA, 1966, nr. 2, p. 175–194.
- GUBOGLU, MIHAIL. *Romanya tarihine ait Türk Kaynaktari (Izvoarele turcești referitoare la istoria României)*. În: Tarih Kongresi Ankara, 24–29, Eylül 1970, 11, Cilt. T. T. Kurumu Basimeri Ankara, 1973, p. 493–508.
- GUBOGLU, MIHAIL. *Documente arabe și istoria românilor*. În: RA, 1979, nr. 3, p. 351–358.
- HEGEMANN, MARGOT. *Documente din arhivele Republicii Democratice Germane cu privire la relațiile româno-germane până la 1944*. În: Studii RI., 1957, 10, nr. 5, p. 161–170.
- HOLBAN, THEODOR. *Noi documente românești din arhivele poloneze și franceze (1523–1567)*. În: AIIAI, 1982, 19, p. 591–596.
- HOLBAN, THEODOR. *Documente din arhive polone și franceze*. În: Români în istoria universală. Vol. III/3, Iași, Universitatea Al. I. Cuza, 1988, p. 387–401.
- HUDIȚA I. *Recueil de documents concernans les pays roumains tirés des archives de France, XV-e et XVII-e siècles, Iași, 1929*. Recenzie, în RIR, II, 1932, p. 301–304.
- IANCU, GH.; COLIBAN, T.; FENEȘAN, C.; CRIVĂȚ, C.; LIVEZEANU, D. *Cercetări peste hotare – R. D. Germania, R. F. Germania, Grecia*. În: RA, 1983, nr. 2, p. 201–210.
- IONESCU, MATEI. *Călătoriile de documentare arhivistică în Italia*. În: RA, 1969, nr. 1, p. 241–244.
- IONESCU, MIHAI. *Evenimentele din România din august 1944 în documente de arhivă britanice*. În: LIP, 1984, nr. 1, p. 51–54.
- IVANIUC, FLORENȚA. *Documente românești în arhive străine (I–II). Sec. XVII–XIX*. În: BOR, 1979, 97, nr. 6, p. 768–775; nr. 7–8, p. 1057–1066.
- LEONTE, ILEANA. *Cercetări în arhivele de stat ale R. P. Polone*. În: RA, 1969, nr. 1, p. 237–240.
- LINȚĂ, ELENA. *Documente în limba polonă emise de cancelariile domnilor români (sec. XVI–sec. XVII)*. În: „Romanoslavica“, 1966, 13, p. 169–188.
- Lista fondurilor din străinătate din care au fost selectate documente ce se păstrează la DGAS., sub formă de microfилme și xerocopii*. În: RA, 1974, nr. 3, p. 443–454.
- LIVEZEANU, DAN. *Documente de la Athos privitoare la câteva mănăstiri din Moldova (1617–1755)*. În: BOR, 1980, 98, nr. 5–6, p. 629–636.
- MATEI, VASILE. *Arhivele poloneze – sursă importantă pentru istoria României*. În: RA, 1991, (apărut 1992), nr. 4, p. 561–566.
- MATEI, VASILE. *Noi mărturii documentare din arhivele poloneze referitoare la relațiile lui Mihai Viteazul cu Polonia*. În: RA, 1991, (apărut 1992), nr. 3, p. 291–300.
- MEHMET, MUSTAFA A., DEMENY LUDOVIC. *Noi documente turcești privitoare la istoria Transilvaniei din secolul al XVII-lea*. În: RA, 1970, nr. 1, p. 209–237.
- METEȘ, ȘTEFAN. *Arhivele istorice românești din Budapesta*. În: RA, III, 1, 1936–1937, p. 50–62.
- MIHAIL, PAUL. *Documente inedite ale cancelariei moldovenești din veacul al XVI-lea (din arhiva metocului Sf. Mormînt din Constantinopol)*. În: RI, 1964, nr. 2, p. 335–359.

- MIHAIL, PAUL. *Acte românești de la Constantinoopol (1546–1620) V–VI. Documente românești la Constantinopol*. În: AIIAI, 1979, 16, p. 507–511, 1981, 18, p. 659–665.
- MIHAIL, PAUL. *Recherches dans les archives d'Athos*. În: RESEE, 1988, 26, nr. 4, p. 341–344.
- MIOC, DAMASCHIN. *Materiale românești din arhive străine*. În: SMIMed, 1973, 6, 325–347.
- MOCIOIU, NICOLAE; IVĂNESCU, DUMITRU. *Cercetări în arhivele franceze, 1981*. În: RA, 1982, 59, nr. 4, p. 423–428.
- MUREȘAN, CAMIL; MUREȘAN, HILDE. *1848 în mărturiile străine necunoscute*. În: MI., 1988, 22, nr. 7, p. 6–7.
- PĂCURARIU, D. *Correspondență românească inedită din arhivele vieneze. (Timotei Cipariu, I. Micu Moldovan, N. Densușianu, M. Gheorghiane Obedenaru, Ion Nădejde, Ion Bianu către Franz Miklosich)*. În: AUB., București, 1968, 17, p. 79–90.
- PLATON, GH. *Din domnia lui Alexandru I. Cuza. Documente din arhivele belgiene*. În: AIIAI, 1972, 9, p. 495–504.
- PLATON, GHEORGHE. *Documente polone privind situația Principatelor române în preajma revoluției de la 1848*. În: C.I., 1981–1982, 12–13, p. 517–525.
- PLOEȘTEANU, GRIGORE. *Mărturiile diplomatice inedite privind aspirația și lupta pentru independență a poporului român (provenind din Arhiva politică a Ministerului de Externe al R. F. Germania, 1873–1877)*. În: „Vatra”, 1985, 15, nr. 4, p. 169–A–169 C.
- POP, IOAN, AUREL. *Din documentele arhivelor naționale slovace de la Bratislava despre Țara Hațegului la începutul secolului al XVI-lea*. În: „Sargeția”, XVIII–XIX, 1984–1985, p. 215–229.
- POPOVICI, EUSEBIE. *Arhiva agenției austriece din București, din anii 1782–1808. Inventarul actelor, București, 1916, 12 p.*
- POȘTĂRIȚĂ, EMILIA. *Mărturiile din arhive străine*. În: „Manuscriptum” 1983, 14, nr. 4, p. 53–66.
- POȘTĂRIȚĂ, EMILIA; GĂMULESCU, LELIȚA. *Din arhivele franceze referitoare la primul război mondial. Repertoriu*. București, DGAS, 1983, 392 p.
- RELI, SIMEON. *Documente slavo-române din sec. XV–XVIII păstrate în Arhiva Statului din Cernăuți*. În: „Codrii Cosminului”, București II–III, 1925–1926, p. 427–442.
- RELI, SIMEON. *Ceva despre fondurile arhivistice din arhivele Bucovinei*. În: RA, 1926, I, nr. 3 p. 305–311.
- RELI, SIMEON. *Arhivele Statului din Cernăuți*. În: RA, 1941, IV, 2, p. 248–258
- RELI, SIMEON. *Politica religioasă a Habsburgilor față de biserica ortodoxă română, în secolul al XIX-lea, în lumina unor acte și documente inedite din Arhiva Curții imperiale din Viena*. În: „Codrii Cosminului”, București, IV–V, 1, 1927–1928, p. 445–562.
- SIRUNI, H. DJ. *Documente turcești referitoare la evenimentele din 1821–1822*. În: „Arhiva Românească”, IV, 1940, p. 259–263.
- STAN, VALERIU. *Călătorie de documentare în Marea Britanie*. În: R.I., 1983, 36, nr. 1, p. 931–932.
- STROIA, MARIAN. *Documente din arhivele spaniole referitoare la revoluția română din 1821*. În: DDIA, 1987, p. 3–10.
- STROIA, MARIAN. *Noi mărturii eterne privind anul revoluționar 1821 în țările române*. În: RA, 1988, 65, nr. 3, p. 311–331.
- ȘANDRU, D. *Materiale privitoare la România în Rockefeller Archives Center*. În: AIIAI, 1982, 19, p. 575–582.
- TOADER, ALEXANDRA. *Personallichkeiten der rumänischen in der Zwischenkriegszeit in den Prager Archiven*. În: Synthesis, 1986, 13, p. 19–25.
- UNGUREANU, ALEXANDRU. *Hărți referitoare la țările române în arhivele și bibliotecile pariziene*. În: RA, 1973, 50, nr. 4, p. 637–652.

- UNGUREANU, GHEORGHE. *Documente privitoare la istoria României păstrate în Arhivele Statului din Moscova și Leningrad (1638–1848)*. În: RA., 1962, nr. 1, p. 27–45.
- UNGUREANU, GHERGHE. *Documente inedite privitoare la răscoalele țărănești din 1907 aflate în arhivele de la Paris și Bruxelles*. În: RA., 1967, nr. 1, p. 263–274.
- UNGUREANU, GHEORGHE. *Documente inedite privitoare la Unirea Principatelor aflate în arhivele Ministerului de Externe, Bruxelles*. În: Studii și Cercetări de Bibliologie, 1969, 11, p. 123–127.
- UNGUREANU, GHEORGHE. *Documente românești din sec. XV–XVII aflate la Biblioteca Națională din Paris*. În: RA., 1972, nr. 2, p. 271–292 (facs.).
- UNGUREANU, GHEORGHE; MARCU N. *Arhive și biblioteci franceze, surse bogate de cercetare pentru istoria României*. În: RA., 1971, nr. 3, p. 419–432.
- UNȚANU, NICODIM; SLIVĂȚ, ALEXENIE. *Documente inedite franceze în arhive românești (1794–1813)*. În: RA., 1971, nr. 4, p. 595–607.
- VISARION, PUIU; CIOBANU, ȘT. *Documente din Basarabia, Chișinău*, 1928.
- ZABOROVSKI, VIRGIL. *Importanța arhivelor vieneze pentru istoria românilor*. În: Români în arhive străine, an I, 1925, nr. 2, p. 145–176.
- ZAHARIA, DUMITRU. *Documente nepublicate cu privire la istoria României aflate în unele arhive italiene (1821–1919)*. În: „Studii Cerc. Științifice de Șt. Sociale”, Bacău, 1970, p. 239–245.
- ZAHARIA DUMITRU. *Două documente din arhivele italiene despre mișcarea revoluționară de la 1821*. În: RA., 1970, nr. 2, p. 605–615.

VII. E. PERIODICE

- Activitatea editorială a Arhivelor Statului din România. Intervenția delegației României la referatul maghiar privind publicațiile Arhivelor la a VIII-a Consfătuire, Budapesta, 1982*. În: BDA., 3, 1982, p. 204–209.
- Analele Academiei Române*, București, 1867–1947. Seria I: Memorii și notițe I–IX (1867–1876). Analele Societății Academice Române: Secția I Dezbateri, Memorii și notițe X–XI (1877–1878); Secția II Memorii și notițe, X–XI (1877–1878). Seria II: Secția I, (Dezbateri), 1–65 (1878–1946); Secția II (Discursuri, memorii, notițe), II–VIII (1879–1886). Memoriile secțiunii literare 12–40 (1889–1920). Seria III: Memoriile Secțiunii istorice, I–XXIX (1922–1947); Memoriile Secțiunii literare I–XVII (1923–1948). Memoriile Secțiunii istorice; Mem. secțiunii științifice.
- Analele științifice ale Universității „Al. I. Cuza” din Iași, Serie nouă. Secțiunea III. Științe sociale*, Iași, 1955.
- Analele Universității București. Seria Științe Sociale. Istorie*. București, 1954 (anual). Din 1972 – de 2 ori pe an.
- Anuarul Institutului de istorie. Academia R. S. România. Filiala Cluj*, 1958–1959–1971.
- Anuarul Institutului de Istorie Națională*. Universitatea din Cluj. Publicat de Alexandru Lepădatu și Ion Lupaș, Cluj, I–X, 1921–1945.
- Anuarul Institutului de istorie și arhiologie. Academia R. S. România, Filiala Iași*, 1966.
- Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde (Arhiva Societății pentru Studiul Transilvaniei)*, Sibiu, I–XXXVII, 1843–1910/1911, dar nu și S.N. I–L, 1853–1944 (Brașov, 1853–1874; Sibiu 1872–1944, Bistrița 1944).
- „Arhiva” – organul societății științifice literare din Iași, 1889–1916; 1921–1940. Indice, 1974.
- Arhiva fonogramică a limbii române*. În: R.I.R., 1931, p. 223–224.
- Arhiva genealogică, Iași, 1912–1913. Director Sever Zotta*. Vezi: Indicele în RA, 1942, nr. 1, p. 277–290. Întocmit de A. Sacerdoțeanu și Mihăilescu Claudia.

- Arhiva istorică a României. Colecțiune critică de documente asupra trecutului român începând de la timpii cei mai depărtați și pînă la anul 1800. Publicație de B.P. Hașdeu. Tom. I, 1-2, II-IV, București, 1864/65-1867, 5 vol.*
- Arhivele Olteniei. Publicație trimestrială. Craiova, I-XXII, 1922-1943.*
- Arhiva pentru Filologie și istorie, Blaj, 1867-1870, 1872. Director Timotei Cîpăriu.*
- Arhiva. Revistă de istorie, filologie și cultură românească. Organul Societății de Istorie și filologie din Iași, Iași, XXVIII, XLVII, 1921-1940, director Ilie Bărbulescu.*
- Arhiva Românească. Foaie retrospectivă și trimestrială. Iași, Ediția I-a, 1840-1841, ediția a 2-a, 1860, 1862. Redactori: M. Kogălniceanu, serie nouă, București, 1939-1945/46. Vezi: Indice în RA., IV. 1940, nr. 1, p. 185-193, întocmit de A. Sacerdoțeanu.*
- Arhiva Someșeană. Revistă istorică culturală. Năsăud, 1924-1940. Director: Virgil Șotropa.*
- Buletin de documentare arhivistică. DGAS, nr. 1, 1989, p. 47-49. (Sumar bibliografic).*
- Buletinul de Informare și documentare arhivistică. DGAS, 1992.*
- 50 de ani de la apariția „Revistei Arhivelor”, În: RA., 4, 1974, p. 475-508.*
- Columna lui Traian, București, 1870-1875, 1876-1877, 1882-1883. (2 pe săptămîină). Director: B. P. Hașdeu.*
- FĂNESCU, MIHAIL. Publicațiile Arhivelor Statului apărute între anii 1947-1958. În: RA., 1962, nr. 1, p. 310-314.*
- FĂNESCU, MIHAIL. Noi publicații arhivistice. În: RA., 1958, nr. 2, p. 336-337.*
- Hrisovul. Buletinul Școlii de Arhivistică, București, 1941-1947; I-VII. Director: Aurelian Sacerdoțeanu.*
- Magazin Istoric pentru Dacia. București, I-V, 1845-1848, 1851 (sumar). Redactor: A. Treboniu Laurian și N. Bălcescu. Indice în: RA., III, 2, nr. 8, 1939, p. 402-417, întocmit de A. Sacerdoțeanu.*
- NECULCE, ION. Buletinul Muzeului municipal din Iași, Iași, I-IX, 1921-1933 (anual).*
- Oltenia. Culegeri, cercetări, documente privitoare la pămîntul și locuitorii Olteniei, din trecut și astăzi. Organul Institutului de istorie națională. Craiova, 1923. Cartea I, facs. I-XII, 1940-1945. Apariție neregulată.*
- PAPIU, ILARIAN. Tesauru de monumente istorice pentru România atît din vechiu tipărit cît și manuscrise cea mai mare parte străine. Adunate, publicate cu prefațiuni și note ilustrate. Tom. I-III, București, 1862-1864, 3 vol. Indice: RA., 1939, 2, nr. 8, p. 402-417.*
- Publicațiile Arhivelor Statului apărute în anii 1977-1978. În: BDA, 1978, p. 209.*
- Publicațiile Arhivelor Statului (1928-1983). În: BDA, 2, 1983, p. 74-79.*
- Publicațiile Arhivelor Statului apărute în anul 1984. În: BDA, 1, 1985, p. 156-159.*
- Publicațiile Arhivelor Statului apărute în anul 1985. În: BDA, 1, 1986, p. 105.*
- Publicațiile Arhivelor Statului apărute în anul 1986. În: BDA, 2, 1987, p. 73-74.*
- Publicațiile Arhivelor Statului apărute în anii 1987-1988. În: BDA, 1-2, 1988, p. 68-70.*
- Revista Arhivelor Statului Român (publicată de C. Bolliac).*
- Revista Arhivelor. Arhivistică, cronologie, diplomatică, heraldică, genealogie, instituțiuni, miniaturistică, paleografie, sigilografie. Vol. I (1924-1926)-VII (1946-1947). Scrie nouă, 1958.*
- Revista istorică a Arhivelor României. Sub auspiciile Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice. (publicată de C. D. Aricescu).*

VIII. TEHNICI MODERNE ÎN SERVICIUL ARHIVELOR

- ARVANY, IOSIF. *Aplicarea sistemului claselor numerelor de bază în arhiva comitatului Trei Scaune*. În: RA., 1972, nr. 1, p. 41–53.
- BĂDĂRĂU, SANDA. *Bibliografia de specialitate despre microfilme și microfilmare în arhive*. În: Culegere de referate. Sesiunea 1969. București, DGAS, 1971, p. 221–233.
- BĂDĂRĂU, SANDA; ȘINDELARU, VALERIA; STATIE, MIHAI. *Microfilmarea în arhive. I*. În: RA., 1980, nr. 2, p. 207–217; II – *Ibidem*, 1981, nr. 2, p. 191–200.
- BOBULESCU, GRAZIELA. *Tehnica reprografică, mijloc de conservare în arhive*. În: RA., 1985, nr. 1, p. 51–55.
- CIOCHINĂ CONSTANTIN. *Unele probleme privind documentele create în procesul de prelucrare automată a datelor*. În: RA., 1979, nr. 2, p. 143–150.
- CIOCHINĂ, CONSTANTIN; PÎRVULESCU, MARIA. *Prelucrarea informațiilor din documente cu ajutorul sistemului automat de regăsire a informațiilor din Arhivele Statului*. În: Știința și tehnica în Arhive, București, 1976, p. 147–164.
- COMAN, VOICA; NICULA, VASILE. *Arhivele foto, cinematografice și sonore. Importanța lor, sisteme de ordonare și evidență*. În: Culegere de referate. Sesiunea 1969. București, DGAS, 1971, p. 197–206.
- CONSTANTINESCU, PAUL; SORESCU, VALENTIN. *Abordarea sistematică a metodelor de înmagazinare și regăsire a informațiilor*. În: RA., 1980, nr. 1, p. 49–57.
- CRUCEANU, MONICA; LĂZĂRESCU, OVIDIU. *Laboratoarele Arhivelor Statului și facsimilarea de interes muzeistic*. În: RA., 1982, nr. 3, p. 246–251.
- DIMA, ELENA. *Documente imprimare*. În: RA., 1980, nr. 1, p. 46–49.
- DOGARU, MARIA; PÎRVULESCU, MARIA; STRACHINĂ, OLIVIA. *Experimentarea prelucrării electronice a datelor în arhivele din România*. În: RA., 1970, nr. 1, p. 489–503.
- DRĂGHICI, NATALIA. *Activitatea de standardizare – parte integrantă a informării și documentării științifice și tehnice*. În: RA., 1981, nr. 4, p. 478–480.
- DUMITRU, ION; CIOCHINĂ, CONSTANTIN. *Aplicarea informaticii în cercetarea documentară a arhivelor din România*. În: RA., 1973, nr. 4, p. 581–595.
- Experimentarea prelucrării electronice a datelor în arhivele din România*. În: RA., 1970, nr. 2, p. 489–496.
- GAL, IONEL. *Realizări și perspective ale aplicării științei și tehnicii în arhive*. În: RA., 1975, nr. 1, p. 63–65.

- GAL, IONEL. *Modernizarea și perfecționarea activității arhivistice*. În: RA., 1976, nr. 1, p. 5–10.
- HURMUZACHE, GABRIELA. *Arhivele și informatica*. În: RA., 1979, nr. 1, p. 12–17.
- HURMUZACHE, GABRIELA; RÎNZIȘ, FILOFTEIA; IONESCU. CODRIN. *Prelucrarea automată a datelor privind activitatea sălilor de studiu din DGAS*, În: RA., 1984, nr. 2, p. 176–180.
- MĂRCUȘ, ION. *Cu privire la prelucrarea tehnico-științifică a materialelor documentare create din instituțiile din Transilvania*. În: RA., 1962, nr. 2, p. 265–280.
- METMAN, Y. AUZARY B. *Arhivele judiciare și prelucrarea lor informatică*. În: RA., 1978, nr. 1, p. 82–85.
- MINCULESCU, G.; HAY, H.; ÎLIESCU, R. *Principii și criteriile de bază referitoare la prelucrarea materialelor documentare prezentate sub formă de microfилme*. În: Culegere de referate, sesiunea 1969, București, DGAS, 1971, p. 235–248.
- NEAMȚU, ALEXANDRU; ARDEVAN, RADU. *Arhivele statului din Cluj, laborator modern de cercetare științifică*. În: RA., 1979, nr. 2, p. 151–153.
- PÎRVULESCU, MARIA. *Cotele documentelor și codificarea lor în vederea regăsirii informațiilor*. În: RA., 1973, nr. 2, p. 213–217.
- POPESCU, SABINA. *Fotografia ca document istoric. Organizarea și prelucrarea colecției de fotografii*. În: Culegere de referate. Sesiunea 1969. București, DGAS., 1971, p. 207–219.
- Prelucrarea informațiilor din documentele de arhivă cu ajutorul echipamentelor electronice. Referatul delegației române la cea de a VI-a Consfătuire a serviciilor de arhivă din țările socialiste, Sofia*. În: BDA., 1, 1978, p. 173–176.
- RACOVICEANU, SANDA. *Noile tehnici arhivistice pe plan mondial*. În: RA., 1973, 2, p. 217–222.
- RÎNZIȘ, FILOFTEIA; KLAUS, MARIA. *Sistemul informatic al Arhivelor Statului în sprijinul economiei naționale*. În: RA., 1983, nr. 2, p. 141–143.
- SOVEJA, MARIA; LĂZĂRESCU, OVIDIU. *Prelucrarea tehnico-științifică a materialelor documentare din fondul arhivistic de stat*. În: RA., 1962, nr. 2, p. 219–246.
- STRACHINĂ, OLIVIA. *Facsimilarea documentelor de arhivă – o problemă de actualitate*. În: RA., 1972, nr. 1, p. 81–85.
- STRACHINĂ, OLIVIA. *Probleme noi în activitatea de facsimilare*. În: RA., 1973, nr. 2, p. 222–225.
- ȘINDELARU, VALERIA. *Microfilmarea și unele aspecte ale accesibilității în arhivele de peste hotare*. În: Culegere de referate, vol. II, DGAS, 1974, p. 3–17.
- Știința și tehnica în arhive. Comunicări prezentate în sesiunea științifică din 25 iunie 1976, București, DGAS, 1976, 194, p.*
- Tehnica microfilmării documentelor în practica Arhivelor Statului din România*. În: BDA., 1980, nr. 2, p. 117–120.
- TUDORICĂ, MIOARA. *Microfilmarea și utilizarea microfилmelor*. În: RA., 1978, nr. 3, p. 464–465.
- URSUȚIU, LIVIU. *Considerații privind tehnica prelucrării arhivelor familiale feudale*. În: RA., 1972, 49, nr. 4, p. 589–593.

IX. CONSERVARE ȘI RESTAURARE

- BOBULESCU, GRAZIELA. *Prelucrarea și conservarea microcopiilor gelatino-argentine pe film, în vederea arhivării*. În: Știința și tehnica în arhive, București, 1976, p. 95–107.
- BOBULESCU, GRAZIELA. *Tehnica reprografică, mijloc de conservare în arhive*. În: RA., 1985, nr. 1, p. 51–55.
- CHIPURICI, NICOLAE. *Despre distrugerii de documente feudale mehedințene*. În: AO., 1981, nr. 1, p. 173–177.
- CRUCERU, MONICA. *Restaurarea unui document pe hîrtie de la Filiala Arhivelor Statului Vaslui*. În: RA., 1985, nr. 1, p. 55–59.
- CRUCERU, MONICA. *Restaurarea unui pergament cu sigiliu de la F.A.S. Cluj*. În: RA., 1985, nr. 3, p. 301–305.
- DAMIAN NICOLAE; CRISTESCU VASILE. *Noi procedee tehnice de întărire a documentelor deteriorate*. În: RA., 1960, 2, p. 262–270.
- Documente relative la confecționarea sigiliilor și modul de păstrare a matricelor sigilare*. În: BDA., 2, 1982, p. 117–123.
- DOGARU, MARIA. *Forme de degradare și unele probleme ale conservării sigiliilor*. În: Știința și Tehnica, în Arhive, București, 1976, p. 180–115.
- DRĂGHICI, NATALIA. *Unele aspecte ale restaurării cu adezivi*. În: RA., 1970, nr. 1, p. 477–487.
- DRĂGHICI, NATALIA; PLATON, MARGARETA; SENCHIEVICI, ELEONORA. *Utilizarea polietilenei pentru restaurarea materialului documentar*. În: RA., 1, 1969, p. 151–157.
- DUMITRESCU, MARIA. *Sănătatea cărților*. În: „Hrisovul“, I, 1941, p. 241–268.
- GUȚU, OLIMPIA. *Metode de reconstituire a documentelor medievale parțial distruse*. În: RA., 1981, nr. 4, p. 491–494.
- GUȚU, OLIMPIA. *Reconstituirea unor acte în cancelaria lui Radu Șerban (1607–1608)*. În: RA., 1983, nr. 2, p. 182–192.
- MĂRCUȘ, ION. *Ceva despre distrugerile de documente. Aspecte și sugestii*. În: RA., 1946, nr. 1, p. 74–84.
- MUSTAȚĂ, GHEORGHE; VICȘOREANU, DAN; MUSTAȚĂ, MARIANA. *Unele date privind acțiunea dăunătoare a insectelor în muzee, (I). Insecte dăunătoare cărților*. În: Știința și Tehnica în Arhive, București, 1976, p. 67–73.
- OPREA, FLOREA. *Măsuri de recuperare a arhivelor inundate*. În: RA., 1975, nr. 4, p. 452–454.
- OPREA, FLOREA. *Tehnici și substanțe pentru tratamente de dezinsecții și dezinsecții în arhive*. În: RA., 1975, nr. 1, p. 63–65.
- OPREA, FLOREA. *Aspecte ecologice ale biodeteriorării documentelor*. În: Știința și Tehnica în Arhive. București, 1976, p. 54–65.

- OPREA, FLOREA. *Cercetări privind restaurarea pergamentelor și legăturilor din piele*. În: RA., 1980, nr. 1, p. 58–60.
- OPREA, FLOREA. *Investigația de laborator – etapă premergătoare restaurării*. În: RA., 1985, nr. 3, p. 291–301.
- OPREA, FLOREA. *Tehnologia de conservare și restaurare a hârtiilor și planurilor din fondurile și colecțiile păstrate de Arhivelă Statului*. În: RA., 1985, nr. 1, p. 44–51.
- OPREA, FLOREA. *Measures of Control and Hygiene of Records in Repositories*. În: „Archives et bibliothèques de Belgique”, 1987, 58, nr. 1–2, p. 299–312.
- OPREA, FLOREA. *Tehnologia de restaurare a documentelor și cărții de patrimoniu prin turnare de pastă celulozică*. În: RA., 1990, nr. 4, p. 418–427.
- OPREA, FLOREA. *Utilizarea meriolatului la dezinfectia materialelor de arhivă*. În: RA., 1991, (apărut 1992) nr. 1, p. 134–136.
- PALIU, PETRE. *Consfătuirea restauratorilor de documente*. În: RA., 1968, XI, nr. 2, p. 301–302.
- PANDELE, A. *Utilizarea datelor istoriografice în sprijinul activității de restaurare și conservare a documentelor și cărților vechi*. În: Știința și tehnica în arhive, București, 1976, p. 33–39.
- PĂUN, I.; OPREA, FLOREA; GOLDHAAR, I. *Folosirea radiațiilor gamma pentru dezinfectarea documentelor de arhivă*. În: RA., 1978, nr. 1, p. 79–82.
- Restaurarea documentelor de arhivă. Referatul delegației române la cea de a VI-a Consfătuire a conducerii Serviciilor de arhivă din țările socialiste (Sofia)*. În: BDA., 1978, nr. 1, p. 166–169.
- STAHL, HENRI. *Moartea documentelor*. În: „Hrisovul”, I, 1941, p. 100–116.
- SRACHINĂ, OLIVIA. *Rolul facsimilării în conservarea documentelor din Fondul Arhivistic Național*. În: Știința și tehnica în Arhive. București, 1976, p. 116–120.
- TRANDAF, VASILE. *Despre igiena în depozitele de arhivă și unele măsuri de conservare a materialelor documentare*. În: RA., 1960, nr. 1, p. 282–299.
- TRANDAF, VASILE; DAMIAN, NICOLAE. *Factorii biologici dăunători arhivelor în câteva metode de combatere aplicate în Arhivele Statului din țara noastră*. În: RA., 1958, nr. 2, p. 283–294.
- TUDORICĂ, VIOREL. *Problemele conservării filmului alb-negru*. În: RA., 1973, nr. 2, p. 226–230.

X. RELAȚII PUBLICE

a) Valorificarea. Expoziții. Muzeu.

- ADAMACHE, ADRIAN. *Sugestii pentru o teorie a valorizării documentului arhivistic*. În: RA., 1986, 63, nr. 4, p. 442–448.
- BEJAN, CEZAR. *Expoziția „Dunărea în istoria poporului român”. Documente de arhivă*. În: RA., 1985, nr. 4, p. 393–397.
- Catalogul expoziției organizată de Arhivele Statului din București cu ocazia deschiderii cursurilor Școlii de Arhivistică din luna noiembrie, 1942*. În: *Lecții de deschidere*. București, 1943, p. 129–156.
- Direcția Generală a Arhivelor Statului*. Expoziția arhivistică, București, 1965, 51 p. cu ilustrații. *Expoziții de documente*. În: RA., 1965, nr. 1, p. 289–298.
- Expoziția arhivistică. Brăila în documente. Cu prilejul aniversării a 600 de ani de atestare documentară*. Mai, 1968, 8 p., Arhivele Statului Brăila.
- Expoziția răscoalei țăranilor de la 1784 de sub conducerea lui Horea, Cloșca și Crișan în imagini și documente, Tîrgu-Mureș, 1964, 4 p.*
- Expoziții de documente*. În: RA., VIII, 1965, nr. 1, p. 289–298.
- Expoziția documentară „Unirea Principatelor”, Tîrgu-Mureș, 1966, 4 p.*
- Expoziție documentară „Mineritul în Maramureș”, Baia-Mare, 1967, (nepaginat).*
- FĂNESCU, MIHAIL. *Documente din expoziția organizată de Direcția Generală a Arhivelor Statului cu ocazia centenarului Unirii Țărilor Române*. În: RA., 1959, nr. 1, p. 135–146.
- FĂNESCU, MIHAIL. *Folosirea materialelor documentare în acțiuni cultural-educative*. În: RA., 1964, nr. 2, p. 71–83.
- IVĂNESCU, D. *Valorificarea documentelor moldovenești aflate în Arhivele Statului*. În: RA., 1977, nr. 3, p. 306–307.
- LEONTE, ILEANA. 1848. *Mărturii documentare. Expoziție arhivistică*. În: RA., 1968, nr. 5, p. 465.
- Lucrări de prezentare ale Arhivelor Statului. Cataloage și prezentări de expoziții*.
- MAKSUTOVICI, D. GELKU. *Expoziția documentară: „Vasile Alecsandri”*. În: RM. II, 1965, nr. 4, p. 334–335.
- MIHĂILESCU-BRÂNCEANU, LIDIA. *Expoziție la Muzeul de la Arhivele Statului: „Știința și tehnica în documentele epocii”*. În: RMM., 1981, nr. 10, p. 25–28.
- MIHĂILESCU-BRÂNCEANU, LIDIA. *„Istorie și cultură în tezaurul arhivistic craiovean” – expoziție la Filiala Arhivelor Statului din Craiova*. În: RMM., 1984, nr. 9, p. 95.

- BRÂNCEANU, LIDIA. *Expoziția „Bucureștiul văzut de un arhitect”*. În: RM., 1986, nr. 1, p. 91.
- BRÂNCEANU, LIDIA. *Expoziția „Unitatea, continuitatea, permanența poporului român pe pământul strămoșesc în documente arhivistice”*. În: RMM., 1986, nr. 1, p. 91.
- BRÂNCEANU, LIDIA. *Mesajul patriotic cultural – educativ al documentelor de arhive prezente în expozițiile arhivistice*. În: RM., 1986, nr. 10, p. 12.
- MOCIOIU, NICOLAE. *Brăila la 600 de ani*. În: RA., 1967, nr. 2, p. 147–164. (Expoziție de documente).
- MOISIL, CONSTANTIN. *Muzeul Arhivelor Statului*. În: RA., 1927–1929, 4–5, p. 261–262, 453.
- PARASCHIV, ION. *Expoziția generală a documentelor arhivistice cehoslovace, Praga, 1958*. În: RA., 1958, nr. 2, p. 304–310.
- PASCU, ȘTEFAN. *„Orice creație de valoare se întemeiază pe informare și documentare”*. În: *„Studii și cercetări de documentare”*, București, 1986, 28, nr. 3–4, p. 239–249.
- POPESCU, MIHAI. *Expoziția arhivistică din Viena*. În: RA., an I, 1925, nr. 2, p. 30.
- POȘTĂRIȚĂ, EMILIA. *Din activitatea sălii de studii a Direcției Generale a Arhivelor Statului București*. În: RA., I, 1963, p. 285–292.
- POȘTĂRIȚĂ, EMILIA; FĂNESCU MIHAIL. *Expoziția arhivistică*, București, 1965, 50 p.
- RUSU, ION. *Expoziția „George Coșbuc”*. În: RA., 1966, nr. 2, p. 201–204.
- SACERDOȚEANU, AURELIAN. *Proiecte pentru palatul Arhivelor Statului. Contribuții la istoria arhitecturii noastre în secolul XIX*, București, 1940, 32 p. + 111 f. pl.
- Simpozion. 1848 la Craiova*. În: RM., V, nr. 5, 1968, p. 466.
- ȘULESCU, NICOLAE. *Studii pentru construirea unui palat al Arhivelor Statului*. În: RA., 1960, nr. 1, p. 3–30.
- TATOMIR, VIRGIL. *Forme ale colaborării Muzeului Arhivelor cu instituțiile capitalei pentru organizarea acțiunilor cultural-educative*. În: RA., 1976, nr. 4, p. 379–380.
- TEODORESCU, Z. VIRGILIU. *Expoziția documentară „Putna 500”*. În: RA., 1968, nr. 2, p. 199–200.
- TEODORESCU, Z. VIRGILIU. *Expoziția „Din tezaurul Arhivelor – mărturii documentare”*. În: RA., 1970, nr. 1, p. 295–304.
- TEODORESCU, Z. VIRGILIU. *Muzeul Arhivelor – 50 de ani de existență*. În: RA., 1976, nr. 4, p. 364–367.
- Unele documente de valoare din patrimoniul Muzeului universitar de istorie – medicinei și farmaciei, Craiova*. În: BDA., 1982, nr. 2, p. 61–64.
- VÎLCEANU VARVARA. *Expoziția arhivistică a Direcției Generale a Arhivelor Statului*. În: RA., 1963, nr. 1, p. 267–284.

b) Manifestări internaționale

- Al VII-lea Congres internațional al Arhivelor, Moscova*, 21–25 august 1972, În: BDA., 1972, nr. 4, p. 136–144.
- BOERAȘ, FL. *A VII-a Conferință internațională a Masei Rotunde a Arhivelor, Madrid, 1962*. În: RA, 1962 nr. 2, p. 289–295.
- BURLACU, IOANA. *Congrese și conferințe arhivistice internaționale*. În: BDA., 1973, nr. 1, p. 35–46.
- DASCĂLU, G.M. *Arhivele Statului din R.P. Bulgaria. Note pe marginea unui schimb de experiență*. În: RA, 1962 nr. 1, p. 284–291.

- DINU, NICOLAE. *A VI-a Conferință internațională a Mesei Rotunde a Arhivelor, Varșovia, 16-19 mai, 1961*. În: RA, 1961, nr. 2, p. 239-242.
- DINU, NICOLAE. *Al IV-lea Congres internațional al Arhivelor*. În: RA, VII, nr. 2, 1964, p. 311-314.
- EDER, PAUL. *Über Archivfragen in den Friedensverträgen des 19 und 20 Jahrhunderts*. În: RA, I, 1924-1926, nr. 1-3, p. 77-84.
- FĂNESCU, MIHAIL. *Delegații arhivistice și cercetători de peste hotare la Arhivele Statului în ultimii ani*. În: RA, 1958, nr. 1, p. 313-316.
- MATEI, P. *În schimb de experiență la Arhivele Statului din U.R.S.S.* În: RA, 1962, nr. 1, V, p. 255-283.
- MĂRCUȘ, ION. *Vizitînd Arhivele Statului din R.P. Ungară*. În: RA., II, nr. 2, 1959, p. 293-300.
- MĂRCUȘ, ION. *Congresul extraordinar al Consiliului Internațional al Arhivelor*. În: RA., 1966, nr. 1, p. 307-308.
- MĂRCUȘ, ION; UNGUREANU GH. *A IX-a Conferință internațională a Mesei Rotunde a Arhivelor. Londra, 1965*. În: RA., 1965, VIII, nr. 1, p. 286-288.
- MĂRCUȘ, ION; UNGUREANU, GH. *Congresul extraordinar al Arhivelor, Washington, 1966*. În: RA., 1966, nr. 2, p. 161-166.
- PARASCHIV, ION. *A 4-a Conferință a Mesei Rotunde a Arhivelor*. În: RA., 1958, nr. 2, p. 295-303.
- PARASCHIV, ION. *Conferința arhivelor cehoslovace. Praga, 10-11 sept. 1958*. În: RA., 1959, II, nr. 1, 1959, p. 298-304.
- PARASCHIV, ION; BOERAȘ F.; UNGUREANU, GHEORGHE. *Al IV-lea Congres internațional al Arhivelor, Stockholm 1960*. În: RA., 1960, nr. 2, p. 271-287.
- POPESCU, MIHAIL. *Congresul arhivelor germane*. În: RA., 1926, nr. 3, p. 416-417.
- SACERDOȚEANU, AURELIAN. *Arhivistica de peste hotare după al doilea război mondial*. În: RA., 1958, I, nr. 2, p. 117-159.
- TITILEANU, GHEORGHE; UNGUREANU, GHEORGHE. *Cel de al VI-lea Congres internațional al Arhivelor de la Madrid*. În: RA., 1968, nr. 2, p. 297-300.

CODICOLOGIE. BIBLIOGRAFIE

DANIELA DULHARU

Studentă anul III Biblioteconomie

În istoriografia românească se face simțită tot mai acut lipsa bibliografiilor din domeniul științelor auxiliare ale istoriei. În acest sens, modesta noastră lucrare urmărește completarea acestei lacune.

Prezenta bibliografie a fost realizată pe baza materialelor aflate în fondurile următoarelor instituții: Biblioteca Academiei Române, Biblioteca Națională, Biblioteca documentară a DGAS., Biblioteca Facultății de Litere, Biblioteca Facultății de istorie. S-au folosit de asemenea o serie de bibliografii generale.

Titlurile sînt ordonate alfabetic pe următoarele probleme: I. Codexuri. II. Cataloge de codexuri, III. Ediții de codexuri. Despre codicologie.

De asemenea facem cunoscută mențiune că materialul a fost selectat. Deși este o bibliografie signalitică, considerăm că ea va fi utilă atît specialiștilor cît și unui cerc mai larg de cercetători. Ea se constituie într-un început de drum. În etapa următoare vom avea în vedere prezentarea unei bibliografii analitice.

I. CODEXURI

AMEISENOWA, ZOFIA. *Kodex Baltazara Behema Napisala Zofia Ameisenowa*. [Codexul lui Baltazar Behem]. Warszawa; Auriga 1961, 48 f. + 32 f., pl.

BANDINI, ANGELO, MARIA, *Catalogus codicum manuscriptorum Bibliothecae Mediceae Laurentianae*. Accedunt Supplementa tria ab E. Rostagno et N. Festa congesta, menon Additamentum ex inventariis Bibliothecae Laurentianae depromptum. Accuravit Fridolf Kudlien. [Florentuae] 1764–1770.

BARTONIEK, EMMA. *Codices manuscripti latini*. vol. I. Budapestini, Sumtibus Musei Nationalis Hungarici, 1940, XVII + 528 p.

Bibliorum Codex sacer et authenticus Testamenti utriusque Veteris et Nox exebraes & graeca veritate... fidelissime translatus in linguam latinam: (D. Sanctes pagnumus Lucensis). Francofurti, 1591. 2f. + 981 foi (+10) f.

Bibliorum Codex Sinaiticus Petropolitamus vol. I IV. Editit Constantinus Fichendorf Petropoli. 1862.

- Bibliotheca Cassinensis seu Codicum Manuscriptorum qui in tabulario Casinensi Asservantur series; cura et studio Monachrum Ordinis. S. Benedicti Abbatia Montis Casini Tomus I–IV, 1873–1894. 5 vol.*
- Codex Apocryphus Novi Testamenti, Collectus Castigatis, Testimoniusque Censuris & Animad-versisenibus illustratus a Johanne Alberto Fabricio. Editio secundo, Hambrugii, 1719, 7f + 97 p.*
- Codex Apocryphus Novi Testamenti. Elibris et manuscriptis, maxim gallicanis, germanicis et italicis colectus... Opera studie Ioannis Carlli Thile. Tomus I. Lipsiae, 1832. I, vol.*
- Codex Argenteus sive Sacrerum Evangeliorum versionis Gothicae fragmenta quae iterum recognita admnetationibusque instructa pelineas singulas ad fidem codicis additis fragmentis Evangelicis Codicum Ambrosianerum et tabula lapide expressa Edidit Andreas Uppstrom Upsaliae, 1854, 100 p. + XII pl.*
- Codex Argenteus Upsaliensis. Jussu Senatus Universtatis phitotipicae editus. Upsalinae. Typis expressit officena Almqvist & Wiksell; Malmogiae: 1927, 125 p. + 374 p. duble facs. + 30 f, facs.*
- Codex Cumanicus Bibliothecae ad Templum Divi Marci Venetiaarum primum, ex integro edidit, Prologomenis metis et compluribus glosarii instruxit comes Geza Kuun. Budapest Scient, Academis, 1880 20 p.*
- Codex Cumanicus. Edited by G Kuun With the Prolegomena to the Codex Cumanicus by Louis Ligetti. Budapest, 1981; 54+CXXXIV + 396 + 1f. Portret.*
- Codex Cumanicus bibliothecae ad templum divi Marci Venetiarum. Primum ex integro adidit Comes Geza Kuun + Additamentorum ad Codicem Cumanicum nevam seriem.../Tomus I–II/ Budapestini, Editie Scient, Academiae Hug. 1880–1883 2 vol./I.F. CXXXIV + 395 p. I, 40 p. II.*
- Codex Az Altenbergerféle codex Nagy–Szebeni Késiratának szovégkinyematása Kiadja Dr. Lindner Gusztar. – Der Cedex Altenberger Textabdruck der Harmannstädter Handschrift Haransgegeben von Dr. Gustav Lindner. Kolozsvart (Klausenburg) 1885, XII + 300–304 p. + 2 facs.*
- Codex Diplomaticus et epistolarius Regni Bohemiae. Condidit Gustavus Friedren. Praga, Academico Scientiarum Bohemo Slovenicae, 1962, 4 tom.*
- Codex Diplomaticus et epistolarius regni Bohemiae Candidit Gustavus Friedrich. Tom. 4 Fasciculus alter inde ABA, M.C.C.X.L.I usque ad A MCCLIII (Indices exempla scripturae sigilla concordantias continens). Ediderunt Jindúch Sebánek et Sáša Duskova. Praegae, Sumptibus Academiae Scientianem Bohemo–Slovenicae, 1965. 202p. + 22il.*
- Codex Diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae. [Ab anno 503–usque ad annum 1200]. Diplomaticki zbornik Kraljevine Hrvatske s Dalmacijom i Slavonijom IzdaJe Kukuljević Sakcinski. Dio I.II.U.Zagrebu, 1874–1875, XXIII + 236p. (I); XXXVI + 279 [–281] p.(II).*
- Codex Diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae... Collegit et digessit T Smičiklas et Marko Kostrenčić vol. II–X, XII–XV. 1904–1934; XI vol.*
- Codex Diplomaticus Hungaricus andegavensis. Anjoukori okmánytár zerkesztette Nagy Imre. Elsökötet /megydh kötet/. Budapest A.M. 1877–1884. 4 vol.*
- Codex Diplomaticus Arpanus. Arpádkori oklevelek 1095–1301. Az erederick utan teszi ifjabb kubinyi Ferenez Pest. f. e., 1867, XL + 197 p. + 4 pl.*
- Codex Diplomaticus partium Regno Hungariae adnexarum. Magyarország mellektartományainak oklevéltára. Szerkesztette Thallóczy Lajos... I–IV. Budapest, 1903–1915, 4 vol.*
- Codex Diplomaticus Lithuaniae e codicibus manuscriptis, in Archive Secreta Regiomontanié asserbatis, edidit Eduardus Raczynski. Kodex Dyplo matyczny litioy Vratslaviae, 1845, XV + 391 f.*

- Codex Diplomaticus et epistolaris Moraviae. Studio et opera Antonii Boczek...*, Tomus primus / I–VII/ Olomucii, typ. Aloysii Skarnirsl, 1836. 7 vol.
- Codex Diplomaticus Majoris Poloniae collectus a Casimiro Kokzynski*, Edidit Eduardus Raczynski. Posmaniae, f. e. 1840. XXII + 273 p. + 20 pl.
- Codex Diplomaticus Wielkiej Polski–Posmaniae*, 1840, XXII + 273 p.
- Codex Diplomaticus Silensiae. Herausgeben von Vereine für Geschichte und Alterthum Schlesiens*. Band I–IX. Breslan Joseph Max 1857–1870, 5 vol.
- Codex Diplomaticus Maioris Poloniae, Documenta, et iam Typis descripta, et adhuc inedita complectens, a nnum 1400 attingentia...* Tomus II–IV. [Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski...] Poznanic: Sumptibus Bibliothecae Kornicensis, 1878–1881 – 3 vol.
- Codex Diplomaticus Poloniae quo continentur Privilegio Regum Poloniae Maguarum Ducum Livaniae, Bullae Pontificum, ab antiqussimis inde temporibus usque ad annum 1505*. Editus Studio et opera Leonis Ryzyszeweki et Muezowski: Varsoviae, 1847–1858.
- Codex Diplomaticus Regni Poloniae et Magni Ducatus Lituaniae in qua pacta, foedera tractus pacis... aliaque omnis generis publica nomine actorum, et gestorum*. Tomus I Vilnae: Ex Typographia Regina et Reipublicae, Collegii... Scholarum Piarum, 1758, [17] f + 623 [–652] p + 1f pl. I.
- Codex Diplomaticus Regni Poloniae et Magni Ducatus Lituaniae in quo pacte, foedera, tractatus pacis... necnon conventiones, pactiones, concordata transactiones... pacta etiam matrimonialia et dotalia li terae item reversales concessionum, libertatis immuniratis*. Tomus V. Vilanae. MDCCLXIX /1759/ 15 f. + 522 p. + 5 f.
- Codex Diplomaticus Regni Poloniae et magni ducatus Lituaniae in quo pac ta foedera... eliaque... monumenta nunc primum ex archivis publicis eruta ac in lucem protracta exhibentur*. Vilnae 1758, 7 f. + 624 p. + 14 f.
- Codex Diplomaticus et epistolaris Slovaciae Tomus I. Inde ac a DCCCCV usque ad a MCCXXXV. Ad edndum paepar vit Richard Marsima*. Bratislavae: Sumptibus Academiae Scientiarum. Slovacae, 1971, XLVIII + 472 p. + 13 f. facs.
- Codex Diplomaticus patrius. Tomus I–IV Studium et opera Emerici Nagi, Joannis Paur, Caroli Ráth et Desiderii Vechely*. Jaurini, typis – Victors Saevein, 1865–1867, 4 vol.
- Codex Diplomaticus Tinecensis. Kodex Dyplomatyczny Tyniecki Wydany Staraniem i nacadem zakadu narodowego jmienia assolinskich*. Czesc. I. XIII i XIV, wick LiOW, 1871, VI + 199 p. I.
- Codex Evangelicorum utriusque confessionis in Hungaria et Transilvania diplomaticus publici juris fecit Andreas Fabó*, vol I. Pestini, 1869, XVI + 329 p.
- Codex Fejérvány–Mayer. Eine altmexikanische Bilder–handschrift der Free*. Publie Muscurus in Liverpool Erläutert von Dr. Eduard Seler. Berlin, 1901; VI + 230 p cu il.
- Codex Iustinianus. Recensuit Paulus Krueger. Berolini*: Apud Weidmannos, 1877, Ivol. LXXX + II 02 + 84 p.
- Codex Laureshamensis. Bearbeitet und neu herausgegeben von Karl Glockener Band I–III*. 1929–1936 [Darmstadt, 1963] 3 vol.
- Codex Gehe Codex der bezeichnungen von Arzneimitteln Kosmetischen Präparaten und wichtigen technischen Präparaten mit Kurzen Benurkkngen über Zusammensetzung Anwendung und Dosierung*. 1910, 2 f. + 392 p.
- Codex Nutrianski Kódex. Codex Nutriensis [Na vydanie pripavili Ph. Dr. Julius Sopko i C Sc a Ph. Dr. Julius Valach] Matica alovenscá*, 1987, 32 – p. + 235 f. facs.

- Codex Sticherarium Codex monasterii Chilandrici 307.* Copenhagen, 1957, 26 p. + 16 + 110 p. facs.
- Codex Medicamentarius. Pharmacopée française...* Paris. J. B. Baillièe, 1866, LXVII + 784 p.
- Codex Medicamentarius Gallicus sau Pharmacopeea Gallica, 6-e Edition, Tome I-II.* Rennes, 1737, 2 vol. XXIX + 623 p. + f (I); 1192 + 18 + 78 pl. (II).
- Codex A Müncheni 1466-ból (Codexul de la München din 1466).* *Kritikai szovegkiadas a latin megfélelővel egiutt szerkesztette Nyisi Antal.* Budapest: Akadémiai Kiado, 1971, 402 p. cv. facs.
- Codex Rehdigeranus heransgegeben von Heinrich Joseph Volges.* Rom. F. Pustet, 1913, XLV + 301 p.. + 3 pl.
- Codex Izmen nnâi i zanobo utverjennii deviza uarst vovania Nevesnoe prouvetanie (1149-1169)* Nauka 1987-1989, 4 vol.
- The British Pharmaceutical Codex 1934. An Imperial dispensatory for the uze of medical practitioners and pharmacists.* London, The Pharmaceutical. Press, 1934. XXIII-XXVI + 1768 p. + erata. Retipărit 1946.
- Dir Kaptisch-gnostische Schrift ohne Titel aus Codex II von Nag Hammadiim Koptischen Museum zu Alt Kairo Herausgegeben, ubersetzt und bearbeitet von Alexander Böhling und Pahor Labib,* Berlin, Akademie-Verlag, 1962, 132 p. + 1f. facs.
- Codex Hirmologium monasterii chiliandarici 308. (Praefatus est Roman Jakobson) Phototypice depictus.* Copenhagen: Ejuar Munksgaard, 1957, 14 p. + 47 p. facs.
- Codex Hirmologium e codice cripten și Roma,* 1950, 337 f. facs.
- Codex Hirmologium monasterii chiliandarici 308.* Copenhagen 1957, 14 p. + 74 f. facs.
- Codex Hirmologium Cryptense. Edendum curavit Laurentius Tardo.* Codex Cryptensis E. E. Roma, 1951, (I) f. + 95 p.
- Codex Hirmologium e codice criptensi E. II. Edendum curavit Laurentius Tardo Roma: La Libreria dello Stato, 1950, 337 f. facsimilate.* (Musicae by zantinae monumenta criptensi. Phototypicae expressa. I.).
- Miscellanea codicologia F. Masai dicata MCMLXXIX. Ediderunt Pierre Cockshale Monique-Cécile Garand et Pierre Jodogne.* Tom, I, II. Grand: E Story.
- Scientia, 1979, 2 vol. LVII + 609 p. + 40. pl. Studia codicologicae (I-II) ...* Berlin, 1977, IX + 509 p.
- Codex Sticherarium. Codex monasterii Chilandarici 307 [Praefatus est Roman Jacobson] Phototypice depictus.* Copenhagen: Ejnar Munksgaard, 1957, 26 p. + IV + 110 p. facs.
- Codex Strahovilnsis.* Wien, 1863, XXXVI + 310 + 1f. facs.
- Codex slovenius rerum grammaticarum.* Edited V. Jagic. Berlin 1896. München, Wilhelm Fink, 1968. XXIII + 779 -[781] p-.
- Codex Traditionum Ecclesiae Collegiatae Claustro-neoburgensis.* Wien, 1851, XVIII + 341 [343] p. + 1f. facs.
- Codex Theodosianu Jeyfarth, Wolfgang; Soziale Fragen der Spatrömischen Kaiserzeit Spiegel des Theodosianus,* Berlin 1963.
- Codex Veronensis quattkar Evangelia ante Hieroymum Latine translataeruta a codice scripto ut videtur saeculo quarto vel quinta in Bibliotheca Episcopali Veronensi asservato et ex Josephi Blanchini editioa principe.* Praegae, 1904 VI + 142 p.
- Codex Apor-kódex, Bevezetéssel ellátta és hasonmásban közzétesz Szabó Dénes Kolozsvár 1942, XX + 228 [-230] p. + 1 pl.*
- Codex Vaticanus Nr. 3773,* Berlin, 1902, 2 vol. VI + 356 p. + 48 f. pl. (I-II).

- Codex Upsaliensis Graecus* 28. *Geschichte und Beschreibung der Handschrift nebst einer Nachlese von Texten*. Stockholm. Almqvist & Wiksell, 1981, 95 p.
- Codex Hesichius Glassographus, Ecodice Vindobonensi graecorossica omnia, additis alijs pure graecis etrium eliorum cyrilliani lexicum codicum specimenibus... nunc primum edidit... Bartholomaens Kopitan*. Vindobonae, 1839, XXIV + 72 p.
- Codice diplomatico del monastero di San Calombano di Bobbio fino all'anno MCCVIII. A cura di Carlo Cipallea*. vol. I–III. Roma, 1918. 3 vol.
- Codice diplomatico Longobardo* A. cura di Luigi Schiaparelli. vol. I, Roma, 1926, 384–387 p.
- Codicele civile austriacu universale in marele Principatu Ardealului in patenta din 29 main 1853*, Tipografia de curte și de stat 1859–1860. pag. dif. (text din l. română și germană).
- Codicele civilu și romanu comentatu de Agregoriady Bonachi*. Fascicula I Folticeni, f.a. 1876, 60 p.
- Codicele civilu al Moldaviei*. Edițiunea III Iași, Tipariul Tribunei Române 1862. XVII + 465 p. + 12 p. + 1 pl.
- Codica civilă a principatului Moldovei Lex anima rei publicae*. Ediția a II-a Iași, Tipografia Francozo–Română, 1851, 422 + VIII + 1 pl.
- Codica Civila seau Politicească a Principatului Moldovei*. Esi, Privilegiata tipografie a Albaniei 1833. 5 f + 264 p. + 48 p. bis 14 p. + 2 f.
- Codică cromonală a două oară tipărită în zilele pre înălțatului domn Mihail Grigoriu Sturza V.V., domn Țării Moldovei*. Esii. In tipografia Albaniei 1838, 3 f + 68 p.
- Codicele cunmunale sau colecție de legi și regulamente privitoare la administrațiunea comunelor urbane și rurale adunate și anotate de Ioan Em. Petrescu și Dimitrie D. Paltineanu*. București, Frații Jonnitu, 1879, 815 p.
- Codices Armeni Bybliothecae Vaticanae Borgiani Vaticani Barberiniani Chisiani*, Romae, 1927, XIX + 393 (–395) p.
- Codices Barberiniani Graeci. Codices I–163 Tomus I. Recensuit Valentinus Capoccin*. Romae, 1958, XXXIX + 340 p. (I).
- Codice della Reale Academia Virgiliana di scienze, belle lettere ed arti*. Mantova, 1965, 14 p.
- Codice diplomatico Padovano*, Venezia, 1877–1881 – 3 vol.
- Codices Barneriniani Latini*. Codices 1–150 Recensuit Scatus Prete. [Romae], 1968, XV + 307 (–309) p.
- Codices Gotici Ambrosiani sive Epistolarum Pauli Esrae Nehemiae Holmiae et Lipsiae*: Samson et Wallin [1868] II, 124 p.
- Codice Irlandese. Il codice irlandese dell'Ambrosiana edito e illustrato da G.J. Ascoli*. Roma Torino Firenze – Ermanno Loescher 1878, XVI + 112 p. + 2 pl.
- Codices Latini Medii Aevi Bibliothecae Universitatis Budapestinensis*. Budapest: Akademiai Kiadó, 1961, 382 p. cu facs.
- Codices manuscripti latini. Recensuit Emma Bartoniek vol. I*. Budapestini, Hungarici, 1940, XVII + 528 p.
- Codices manuscripti Graeci Ottobonari Bibliothecae Vaticanae*. Romae, 1893, LIII + 303–305 p.
- Codices manuscripti Graeci Reginae Succorm...* Recensuit et digessit Henricus Stevenson senior, Romae, 1888, XII + 247 p.
- Codice manuscripti Palatini Graeci Bibliothecae Vaticanae*. Romae, 1885.
- Codices Palatini Latini Bibliothecae Vaticanae Tomus I*, Romae, 1886, [I] f. + CXXXII + 327 p. [I].

- Codici palatini della R Biblioteca Nazionale centrale di Firenze* vol. III. Fasc. 1–6 Roma 1880–1899.
- Codici Palatini della Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze* vol. II. Fasc. 1–6 Roma, 1890–1899, 6 fasc.
- Codici panciaticiani della Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze* vol. I, 1–3 Roma 1887–1891, 3 fasc.
- Codicele lui Scarlet Calimah din 1817 F.L. F.A. – paginație diferită.* Foaia de titlu smulsă. Text în limba greacă.
- Codicele Voroneșan cu un vocabulariu și studiu asupra lui de Ion al lui G. Sbierea.* Edițiunea Academiei Române cu două tabele. Cernăuți, Tipografia Arhiepiscopală, 1885, VI + 354 p. + 4 f. pl.
- Codicele Voroneșan. Ed. critică Mariana Costinescu.* București, Minerva, 1981, 488 p. + 44 f. pl.
- Codices Vaticani Latini. Codices I–II 709 Romae, 1902–1968, 10 vol.*
- Codices Urbinae Graeci Bibliothecae Vaticanae* Romae, 1895, CCII + 354 p.
- Codices Urbinae Latini* Tomus I. Romae 1902. 1 vol.
- Codices Vaticani Graeci, Codices 330, 1972, Romae, 1937–1973, 5 vol.*

II. CATALOAGE DE CODEXURI

- BARTOS. F. M. *Catalogus codicum manuscriptorum Musei Nationalis Pragenis.* Svazec I–II. f. + 330 p. (I) 424 p. II.
- A Catalogue of Canon and Roman Law, Manuscripts in the Vatican Library. Compiled... under the direction of Stheban Kuttner... and Reinhard Elze vol. I. *Codices Vaticani 54 I–2299.* Cittadel Vaticano. Biblioteca Apostolica Vatican, 1989, XXXIII + 334 p. (I).
- Czimjegyzéke A Budapesti M. Kir. Egyeteny Könyvtár Codexcinek Czimjegykéke* [Catalogul codexurilor din Biblioteca universitară regală maghiară]. Budapest: Nyomatatt a Magyar Királyi Egetim Nyomdájában, 1881, VII + 156 p.
- Catalogus codicum Bibliothecae Universitatis R. Scientiarum Budapestinen sis.* Budapestini, 1881, VIII + 156 p.
- Codici Panciaticiani della R. Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze/ Catalogo* vol. 1–3 Roma 1887–1891, fasc 3.
- DOKOUPIL, VLADISLAV. [*Catalogus codicum manuscriptorum Bibliothecae Monasterii Eremitorum*] S. Augustini Vetero Brunae. [v. Proze], 1957, 142 [–144] p. + 4 f. pl. + erata.
- JAZOZEWSKI. KONSTANTY. K. *Catalogus manuscriptorum codicum medii aevi latinorum sigua 180–260 comprehendens.* Wratislaviae 1882, 545 p. + erata.
- KETRZYNSKI, WOJCIECH. *Catalogus codicum manuscriptorum Bibliothecae Ossolinianea Leopoliensis. Kazalog recopisow Biblioteki Zazladu Nar. Im. Ossolinskich.* Wydal Dr. Vojchiech Ketrzynski. Tom I–III–Loow: Nackaden Zazladu Nar. Im. Ossolinskich, 1881, 1888, 3 vol.
- MAIER (P. GABRIEL). *Catalogus codicum manuscriptum qui in biblioteca servantur.* Tom. I. Lipsiae p. 899, 1 vol.
- Opisanje greceskih rukopisej mon Sv. Ekaterin na Sinae... pod redakciej i s dopolnenijani V. N. Benesevica.* Tom I–III–vyp. Catalogus codiceum manuscriptorum graecorum qui in mon. St. Catharinae in Monte sina asservantur... edidit V. N. Benesevic Tom, I–III. pars. I, 2 vol. S. Petersburg, 1911–1917, XXVIII + 664 p. 1, + 355 p. (III).

III. EDIȚII DE CODEXURI DESPRE CODICOLOGIE

- BOGDAN, DAMLIAN P. *Despre codicologie (I)*. În: RA, IX, 1966, nr. 1, p. 63–90; (II), ibidem, nr. 2, p. 49–66.
- BUCHENTAL, HUGO. *Codex Parisinus Graecus 139 Dissertation, Hamburg, 1933, 1 f. + 63 (-65) p.*
- CONOVICI MARIANA. „*Ex dono*” Constantin I. Karadža, ms. aflat în colecția Bibliotecii Facultății de Istorie din București. În: „Caietul seminarului special de științe auxiliare ale istoriei”, II, București, 1990, p. 11–12 și faks.
- CONSTANTINESCU, RADU. *Codicele Altenberger*. București Ed. Meridiane, 1988, 86 p. + 33 f. pl. + erata mss.
- CSPODI, CSABA. *A budai Királyi Palatabau 1686 – Ban talált Kódexek és nyomtatott könyvek. [Codices and Printed Books Found in the Royal Palace of Buda, 1686]*, Budapesta, 1984, 113 p. Cu facs.
- Codicele Voroneșean*. Ed. critică, Studiu filologic și lingvistic de Mariana Costinescu. București, Editura Minerva, 1981. 488 p. + /43/ f. facs.
- DAIN ALPHONSE, *Les manuscrits*, Paris, 1949.
- DRĂGANU, NICOLAE. *Două manuscrise vechi: Codicele Toderescu și Codicele Martian*. București, Socec și Sfetea... 1914, 247 + 6 p. I.
- DUMITRIU–SNAGOV, ION. *Țările Române în sec. al XIV-lea (Codicele latin de la Paris 7239 Paulus Sanctinus Ducensis)*. Tratat despre arta militară și mașinile de război – text latin – Codex Latinus Parisinus. 7239, București, Cartea Românească, 1979, 766 p. + f. gravură.
- FALVI, Z(OLTAN); L. MEZEL *Codex Albensis, Ein Atiphonav and dem 12* Budapest, 1963, 175 [-177] p. + 161 p. facs.
- FRAHCISCI, PETRARCAE VERGILIANUS. *Codex ad Publii Vergiliū Moronis. Mediolani: In Aedibus Hoeplianis, 1930, [5] + 269 f. + 1 f. pl.*
- FRIEDRICH, GUSTAVUS. *Codex diplomaticus et epistolaris regni bohemiae. Conditit Gustavus Friedrich, Tomus III–IV, Pragae 1962, 2 vol.*
- GALARZA, IOAQUIM, *Codex de Zempoala, Techialoyam E 705, manuscrit pictographique de Zempoala (Hidalgo, Mexique) Thèse... [Lilb], 1982, 503 p. – cu il.*
- GHEORGHIU, VASILE. *Codex Argenteus Upsaliensis* București. 1939 57 p. + 10 pl.
- GOLUCHOWSKI, AGENOR. *Codex Diplomaticus Wieliciensis. Kodex Dyplomacyzuy Wielicki. Wydany Zpolecenia... Agenora Goluchowskiego. Lwow: Staraniem i Nakadem Redakcyi „Gazety Lwowskiej”, 1872, [2]f. + 173 [-185] p. + 24 f. facs.*
- GYÖRFFY (GYÖRGY). *A Codex Cumanicus Heletkézésenek hédéséhez. [Cu privire la originea lui Codex Cumanicus]*, Budapest, 1942, 24 p. + 2 pl.
- HANDSCHRIFT. *Maya handschrift der Sächsischem Landesbibliothek Dresden. Codex Dresden-sis. [Heransgegeben, ...niot einem Vorwort von Prof. Eva Lips.] + Geschichte und Bibliographie, von Helmut Deckert. Berlin: Akademie – Verlag, 1962. 18–24 + 74 f. pl. (facsimilate); 86 p. + 1 f. facs.*
- HUNFALVY, PAL. *A Kun – va gy Petrarka – Codex es a künön. [Irtta Hunfalvy Pal [Codex Cumanicus sau Codex Petrarca și cumanii]* Budapest: AMT, 1881, 49 p.
- JAGIC, VATROSLAV. *Quattor Evangeliorum. Versions paleoslovenicae, Codex Marianus glogoliticus. Characteribus cyrillicis Aramscriptum. Edidit V. Jagic Berolini. Apud. Weidmannos, 1883, XXX + 60 f. p. + 2 f. facs.*

- JAGIK, VATROSLAV. *Codex Zographensis; Zografskoe Evangelie, izdannoe I Jagicem – Quatuor evangeliorum. Codex glagoliticus olim zographensis nunc Petropolitianus. Berolini. Apud. Weidehannous 1879. XLV + 176 + 3 f. facs.*
- JAKO SIGISMUND; MANOLESCU RADU. *Paleografie latină. București. Ed. Șt. Enciclop., 1971.*
- JIRECEK, HERMENEGELD. *Codex juris Bohemiei. Opera hermenegildi. Jirecek. Tomus I-II. Pragae. F. Tempsky, 1867, 1868, 4 vol.*
- KAUZNIACKI EMIL. *Actus epistocaeque apostolorum polaeoslovenice. Ad fidem codices Christianopolitani saeculo XII scripti Edidit Aemilianus Kauzni aeki. Vindobonae, Apud. Caroli Gerolidi, 1896, XXXIV + 72/ + 376 p. + 1 f. facs.*
- [KORZENIOWSKI (DR. JOSEPH)] STANISLAUS KUTRZEBA. *Catalogus codicum manscriptorum principum Czartoryski Cracoviensis Scripsit... Vol. II facs. 3-4; Cracoviae 1909-1903.*
- LAMBERT. *Lamberte Liber Floridus Codex autographus Bibliothecae Universitatis Gandavensis. Gandavi, 1968, XLVII + 580 + 114 p. cu facs.*
- LOUBAT, DUC DE. *Codex Fejérvár-Mayer. Manuscrit mexicain precolumbien des Free Public Museums de Liverpool. Paris, 1901, 28 p. + 1 f. pl.*
- MICHELSEN. *Codex Thuringiae Diplomaticus. Sammlung ungedruckur Urkunder zur Geschichte Thüringens. Jena: Friedrich Fromman, 1854 [I] f. + 96 p.*
- LINDENBROG, FRIEDRICH. *Codex legum Antiquarum, in quo continentur Leges Wisigothorum, Edictum Theodorici Regis, Lex Burgundionum, Lex Salica, ...1613. [12] f. + 1571 p.*
- LINDSTEN (CAROLUS). *De Codice Upsaliensi C49 Scripsit... Commentatio Academica... Gosthoburgi, 1916, IX + 185 p.*
- LOWE, E. A. *Codicis Latini Antiquiores. Part. VIII. Germany: Altamburg. Leipzig. Oxford 1959, XII + 69 p. + 28 f. facs.*
- LUDSTRÖM, VILELMUS, *Anecdota byzantina e Codicibus Upsaliensibus cum aelus collatis edidit Vilelmus Lündstrom. Fasciculus I. Anonymi Carmen Paraeneticum et Pauli Helladici epistolam continens. Upsaliae: In libraria Lundecuistiana. Lipsae: Otto Harrassowitz, 1902.*
- MORARIU LECA. *Codicele Pătrăușean și asasinarea lui Grigore Ghica (un mss. inedit) Botoșani, Tip. Reînvierea, 1922, 14. cu Ifacs. 230 + 150 p.*
- MAYR, ROBERT. *Vocabularium Codicis Justiniani, Edidit Robertus Mayr. [Reprografischer Nachdruck der Ausgabe, Prag, 1925. Tom. I] Pars latina; II. Pars graeca, edita curis Mariani San Nicolò. Hildesheim: Georgs Olmus, 1975, 2 vol. 2 f. + 2527 - [2576] col. (I); 498-504 col. (II).*
- MIHALCEA, ANCA. *Miniatura românească în opera lui Nicolae Iorga. În: „Caietul seminarului special de științe auxiliare”, II, București, 1990, p. 114-124.*
- NAGY IMRE; NAGY IVÁN és VÉGHÉLY, DEZSŐ. *Codex Diplomaticus Domus Senioris Comitum Zichy de zich et Vasonkeo. A zichi é Vásonkeői Grof Zichi-Csalad Idősb Aganah okmánystára I-V; VII2; XI. Pestini, 1871-1915, 7 vol. (Ediție Societatis Historica Hungarica).*
- PAOLI, CEZARE: *I Codici Ashburnhamiani della R. Biblioteca Mediceo-Laurenziana di Firenze. Vol. 1-4. Romae, 1887-1896, 4 fasc.*
- PINDAR PINDARE: *Olympiques. Reproduction du Vaticanus Graecus 1312 (fol. 1-95). Avec une introduction de Jean L'Égoïn. In civiltate Vaticana: ex. Bibliotheca Apostolica Vaticana, 1974, 26 p. + 95 f. facs.*
- SIMONESCU, DAN. *Codex Aureus. Studiu și note bibliografice însoțite de reproduceri facsimilate de miniaturi. București, Ed., Meridiane, 1972, 102 [-104] p. mss.*

- SIMONESCU, DAN. *Codex Burgundus: Studiu și note bibliografice însoțite de reproduceri facsimilate de miniaturi*. București, Ed., Meridiane, 1975, 92–96 p. mss.
- SABOL EUGEN: *Zdejin kódexov a miniatur na Slovensku*. (Din istoria codicelor și a miniaturilor în Slovacia). V. Martin: Matica Slovenská/ 1955, 26 p. + 47 pl.
- SCHAEFER, ERNEST. *Voluminum codicumque fragmenta graeca cum amuleta christiana*, edidit Ernestus Schaefer. Lipsiae. 1912, 2 f. + 33 p. + 5 f. facs.
- SOPKO, JULIUS. *Kodexy a neuplne zadhovane rukopisy v slovenskych cuiziciach. Codices ac fragmenta codicum bibliothecarum slovaciae*. [Martin] Matica Slovenska 1986, 256–260 p. facs.
- Les techniques de laboratoire dans l'étude des manuscrits, Colloque*, Paris, 13–15 septembre, 1972.
- TENORA, BOH. *Über die Kirchenslav-vorlage des Codice Voronetean Mitteilungen des Rumänischen Instituts an der Universität Wien...* Bd. I. Heidelberg, 1914, p. 145–221 (Recenzie de Hertvik Jarnik.). Praga, E. Leschinger f.a., 8 p.
- TORNBERG, C. I. *Codices arabici, persici et turciaei*. Lundae, 1849, XXIV + 355 p.
- TROMBELLI, GIOVAN-GRISOSTOMO. *Arte di conoscere l'età de codici latini a italiani. Second edizione. Accrescinta d'una Lettera del sig. Girolamo Tartarotti Serbati, con alcune riflessioni sopra di esta*. In Bologna, 1774, VIII + 127 p. + 1 f. pl.
- URECHEA, VASILE A. *Codex Bandinus. Memoriu asupra scrierii lui Bandinus de la 1646 urmatu de textu însoțitu de acte și dod.*, de V. A. Urechia. București, C. Göbl, 1895, CLXXIII + 161 p. + 2 f. facs.
- Codicele Mateiu Voileanu. Scrieri din prima jumătate a veacului trecut publicate de Mateiu Voileanu*. Sibiu, 1891, 1 f. + 144 p. + 2 pl.
- VERGILIUS FRANCISCI PETRARCAE VERGILIANUS. *Codex ad Publii Vergilii Maronis diem natalem bis millesimum celebrandum quam simillime expressus atque in lucem editus iuvantibus Bibliotheca Ambrosiana et Regia in Insubridus Academia studiis doctrinae litterisque provehendis. Praefatus est Johannes Galbiati. Ascita etiam Achillis rotti de hoc codice commentatione. Mediolani*. In Aedibus Hoeplianis, 1930 5 + 269 f. 1 f. pl.
- Leonardo Da Vinci. Treatise on Painting (Codex Urbinas Latinus 1271)*. Translated and Annotated by Philip Mc. Mahon. With an Introduction by Ludwig H. Heidenreich, vol. I (text); II (facsimile). Princetoun, New Jersey: Press, 1956, XKIII + 443 p. + 5 f. pl. 1; VI p. + 268 f. facs. (II).
- ZOTTER, HANS. *Antike Medizin. Die medizinische Sammelhandschrift Cod. Vindobonensis. 93 in lateinischer und deutscher Sprache. Mit 48 Faksimileseiten*. Graz (Austria) Akademische Druck- u. Verlagsanstalt, 1980; XXXII + 380 p. + 22 f. facs.

MINIATURISTICĂ. BIBLIOGRAFIE

Ruxandra Țucel, Lidia Stoica

Studente anul IV Facultatea de Litere, secția Bibliologie

Datorită lipsei unor instrumente de lucru în domeniul științelor auxiliare ale istoriei, am socotit necesară și, sperăm, utilă, alcătuirea acestei bibliografii de miniaturistică.

Din punctul de vedere al cuprinderii, această bibliografie înglobează lucrări ale unor autori români și străini, iar din punct de vedere al tehnicii de lucru ea nu face decât să semnaleze lucrările nu să le și prezinte analitic. Astfel se pot urmări cu ușurință nu numai influențele suferite de arta miniaturistică românească cât și influența, de loc de neglijat, a școlilor de miniaturişti din spațiul românesc asupra altor medii artistice. Pentru alcătuirea ei am recurs la cercetarea unor instrumente de lucru cum ar fi: „Bibliografia Istorică a României“, (vol. I și II) „Bibliografia Revistei de Istorie“ precum și diferite albume de documente, aflate în colecțiile Bibliotecii Academiei Române, Arhivele Statului, Facultatea de Istorie.

Bibliografia noastră are și trimiteri la lucrări diverse ale unor autori cunoscuți sau mai puțin cunoscuți în acest domeniu. Un capitol esențial îl ocupă scrierile lui Nicolae Iorga. Referitor la structura acestei bibliografii, lucrările sînt selecționate în ordine alfabetică pe autori.

Suntem conștiente că multe lucrări au fost omise, că s-au putut strecura erori privind numele autorilor, pagini etc. pentru care ne cerem scuze și așteptăm cuvenitele sesizări.

AGEAMIU, SILVIA. *Manuscrise miniate armene în colecții din România*, București, Ed. Meridiane, 1982.

Album de documente – *Din tezaurul arhivelor*. București, DGAS., 1976, p. 48–56 și 65–81.

Album de documente – *Mărturii ale trecutului*. București, DGAS., 1981, p. 86–175.

Les archives de l'état de Roumanie, Bucarest, 1969, p. 25–28.

BELESCU, ALEXANDRA. *Manuscrise miniate persane în colecții din România*, București, Ed. Meridiane, 1987.

BEZA, MARCU. *Urme românești în răsăritul ortodox*. București, 1937, p. 6–7, 10–15, 16, 18–19, 22–23, 32–33, 36–37, 46–47, 48–49, 56–57, 65–66, 84, 102–103, 107–110, 130–135–137, 138–139, 150–163, 190–191.

- BRĂTULESCU, VICTOR. *Icoane de familie ale lui Neagoe Basarab*. În: BOR., 1961, nr. 7-8, p. 775-786.
- BRĂTULESCU, VICTOR. *Miniaturi și manuscrise din Muzeul de Artă Religioasă*. București, 1939, p. 128-129.
- BIANU IOAN. *Documente de artă românească din manuscrisele vechi adunate*. București, 1922.
- BULUȚĂ, GHEORGHE. *Manuscrise miniate franceze în colecții din România*. București, Ed. Meridiane, 1978.
- BULUȚĂ, GHEORGHE. *Un miniaturist român din secolul XVII*, Popa Flor, extras din BOR., 1948, 61, nr. 11-12.
- BERECHET ȘTEFAN *Comori slavo-române răspândite*. În: BOR. vol. XL (1922), p. 618-628.
- BOGDAN, ION. *Evangelii de la Humor și Voroneț, facsimile și frontispicii din evangheliare slavone de la Neamțu*. În: Albumul editat de Comisia Monumentelor Istorice, București, 1913.
- BOGDAN, ION. *Manuscrise slavo-române*. În: „Convorbiri Literare”, XXV (1891), p. 503-511.
- BOGDAN, ION. *Cîteva manuscrise slavo-române din Biblioteca Imperială din Viena*. În: AARMSI., tom XI/1888-1889.
- CONOVICI, MARIANA. „*Ex dono*” Constantin I. Karadja, ms. aflat în colecția Bibl. Fac. de Istorie. În: „Caietul seminarului special de șt. auxiliare”, II, București, 1990, p. 11-14.
- CONSTANTINESCU, RADU. *Dionisie din Pietrari, miniaturist și caligraf*, București, Ed. Meridiane, 1982.
- CARTOJAN, NICOLAE. *Cărțile populare din literatura românească*. București, Ed. Enciclopedică, 1974, p. 480.
- CARTOJAN, NICOLAE. *Istoria literaturii române vechi*. București, Ed. Minerva, 1980, p. 33-42.
- DRĂGUȚ, VASILE. *Arta brâncovenească*. București, 1971.
- DRĂGUȚ, VASILE. *Arta creștină din România*, vol. 5, București, Ed. Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1989, p. 220-222, 222-224, 226-228, 256-263, 328-330.
- DRĂGUȚ, VASILE. *Arta românească. Preistorie, Antichitate, Ev. mediu, Renaștere, Baroc*. București, 1982.
- DRĂGUȚ, VASILE. *Pictura murală din Moldova sec. XIV-XVI*, București, 1982.
- DUȚU, ALEXANDRU. *Alexandriia, ilustrată de Năstase Negrule*. București, Ed. Meridiane, 1984.
- DENIS, FERDINAND. *Histoire de l'ornementation des manuscrits*. Paris, 1952.
- Dictionaire de miniatures du Moyen Âge et de la Renaissance dans les differences existentes dans l'Europe. Milano, 1949.
- GOLESCU, MARIA. *Comentarii iconografice pe marginea unor publicații (1941-1942)*. București, 1942, p. 357-370.
- TRAIAN, IONESCU-NIȘCĂV; SOVEJA, MARIA. *Acte de cancelarie domnească. Ornamente și miniaturi*, București, 1974, p. 1-120.
- IORGA, NICOLAE. *Activitatea culturală a lui Constantin-Vodă Brâncoveanu*. București, 1914.
- IORGA, NICOLAE. *Argintăriile românești, Vălenii de Munte*. Ed. „Datina Românească”, 1933.
- IORGA, NICOLAE. *Domnii români după portrete și fresce contemporane, adunate și publicate de Președintele Comisiunii*. Sibiu, 1929.
- IORGA, NICOLAE. *Icoane românești, Vălenii de Munte*, „Datina românească”, 1933.
- IORGA, NICOLAE. *Histoire de L'art roumain ancienne*, Paris, Ed. de Boccard, 1927, p. 70.

- IORGA, NICOLAE. *La figuration des evangelistes dans l'art roumain et l'école chypriote-valaque*. În: „Buletinul comisiei monumentelor istorice”, anul XXVI, 1933, p.
- IORGA, NICOLAE. *L'ornementation des vieux livres roumaines*, Paris, Ed. Jouve, 1925.
- IORGA, NICOLAE. *Les arts mineurs en Roumanie, vol. 2-3, Miniatures*, București. Imprimerie de l'état 1934, cap. V-VI (1435-1436), p. 418-423.
- IORGA, NICOLAE. *Miniaturi românești în secolul al XVII-lea*. În: „Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice”, anul XXIV, 1931, p. 145-153.
- IORGA, NICOLAE. *Miniatura românească*, București, 1933.
- IORGA, NICOLAE. *Muntele Athos în legătură cu țările române*, București, 1914.
- IORGA, NICOLAE. *Noi obiecte de artă găsite la Ierusalim în mănăstirea Sf. Sava și Muntele Sinai*. În: „Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice”, anul XXIV, 1931, p.
- IORGA, NICOLAE. *Patrafirul lui Alexandru cel Bun; cel dinții chip de domn român*, București, 1913.
- IORGA, NICOLAE. *Portretele domnitorilor noștri de la Muntele Athos*, București, Cultura Națională, 1928.
- IORGA, NICOLAE. *Portretele doamnelor române*, București, Ed. Imprimeria Supto, 1937.
- IORGA, NICOLAE. *Vechea artă religioasă la români, vol. 3 - Miniatura românească*, Vălenii de Munte, Ed. Episcopia Hotinului. Așezământul și tipografia „Datina Română”.
- IORGA, MAGDALENA. *Inițiale, litere ornate, chenare și înflorituri din documente muntene și moldovene din veacul al XVII-lea și al XVII-lea. Cuvânt înainte de N. Iorga*, Craiova, 1928-1929.
- KARADJA, C. *Notiță despre unele miniaturi înfățișând pe Matei Basarab și pe Doamna Elina*. În: „Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice”, 1926, p. 54-57.
- LEÇOY de la MARCHE, ALBERT. *Les manuscrits et la miniature*, Paris, 1884.
- LIGOR, ALEXANDRU. *Elemente de natură sau inspirație profană în gravurile cărților vechi românești cu destinație ecleziastică, expuse în muzeele noastre*. În: RMM., seria muzee, 1977, nr. 5, p. 71-80.
- MELCHISEDEC, *Episcopul. O vizită la câteva mănăstiri și biserici antice din Bucovina*. În: „Revista pentru istorie arheologie - filologie”, vol. II, București, 1883.
- MIHALCEA, ANCA. *Miniatura românească în opera lui Nicolae Iorga*. În: „Caietul seminarului special de științe ale istoriei auxiliare”, II, București, 1990, p. 114-124.
- NERSESIAN, S. *Une nouvelle réplique slavone du Paris, nr. 74 et les manuscrits d'Athanase Krimca*. În: „Melanges”, „d'Histoire”, Paris, 1933.
- PILAT, CORNELIA. *Pictura murală în epoca lui Matei Basarab*, București, 1980.
- POPESCU-VÎLCEA, GHEORGHE. *Miniatura românească*, București, Meridiane, 1984.
- POPESCU-VÎLCEA, GHEORGHE. *Cărțile populare miniate și ornate*, București, Ed. Meridiane, 1989.
- PORUMB, MARIUS. *Vechi icoane din Scheii Brașovului (sec. XVI-XVII)*. În: RMM, seria muzee, 1975, nr. 12, p. 73-76.
- SABĂU, N. *Originea iconografică a unui relief clujan din veacul al XVIII-lea*. În: AMN, 1976, p. 385-389.
- SACERDOȚEANU, AURELIAN. Arh. St. București, fond. „Aurelian Sacerdoțeanu”. Dosarul nr. 874 - „Miniaturi și documente”. (Decupări din „Albina” reprezentând miniaturi și scoarțe

de cărți vechi religioase, asediul Constantinopolului pictat la Mănăstirea Neamț; dosarul nr. 477/1981 – *Descrierea unei condici de documente (Condica Mănăstirii Tismana, scrisă de Dionisie Ecleziastul la 1787*; dosar 341 – *Așezările omenești din Moldova până la 1418. Așezările omenești din Țara Românească la 1418*, „Cartea manuscrisă”. „Cercetările istorice și pitorești prin mănăstirile noastre de acum 80 de ani. „Din arhiva mănăstirii Cozia”. „Documente privitoare la istoria românilor”, Ediții de documente și ipoteze istorice, „Evoluția scrisului și a cărții manuscris până la apariția tiparului; dosar nr. 330 – „Pomelnicul Schitului Pietroeni”; dosar 457, vol. I – „Scrisoarea lui Ștefan-Vodă” lb. germană, din Suceava, 11 iulie 1653, 1 fotografie; Hrisovul grecesc al lui Constantin Duca, domnul Moldovei din oct. 1702 pentru Patriarhia din Constantinopol. 1 fotografie; dosar nr. 457, vol. II. Fotografii după manuscritele miniate din colecția de la Alba-Iulia (pe spatele fotografiei nu scrie decât nr. manuscrisului, anul și Alba Iulia. Probabil manuscrisul se află la Biblioteca din Alba Iulia); dosar nr. 253 – „Cronica pictată de la Viena”, 3 fotografii; dosar nr. 584 – „Științele auxiliare ale istoriei”.

SOLCANU, ION, I. *Portretul lui Ștefan cel Mare în pictura epocii sale*. În: CI., 1975, 6, p. 83–100.

SIMONESCU, DAN. *Mănăstirea Neamțului ca factor de cultură*. Iași, 1943.

SIMONESCU, DAN. *Pagini din istoria cărții românești*, București, Ed. Ion Creangă, 1981, p. 17–71, 75–77.

SIMONESCU, DAN. *Codex Aureus*, București, Ed. Meridiane, 1972, p. 5–102.

SIMONESCU, DAN. *Codex Burgundus*, București, Ed. Meridiane, 1975, p. 5–90.

ȘTEFĂNESCU, I. D. *L' évolution de la peinture religieuse en Bucovine et en Moldavie, depuis les origines jusqu' au XIX-e siècle*, Paris, Librarie Orientaliste Paul Sauthner 1928, p. 61–62.

TURDEANU, EMIL. *Le metropolit Anastase Crimca et son oeuvre litteraire et artistique (1608–1629)*. În: „Revue des etudes slaves”, Paris, tom. 29, p. 54–75.

TURDEANU EMIL. *Miniatura bulgară și începuturile miniaturii românești*. În: „Buletinul Institutului Român din Sofia”, 1, București, p. 414–419.

TURDEANU, EMIL. *Din vechile schimburi culturale dintre români și iugoslavi*. În: „Cercetări literare”, București, 1959, p. 192–206.

VASILESCU, VERONICA. *Ornamentația și miniaturile documentelor din Țara Românească pînă, la Constantin Brâncoveanu*. În: RA., 1968, an XI, nr. 2, p. 253–269.

VASILESCU, VERONICA. *Scrierea chirilică română*. București, 1982, p. 34, 45, 55, 85, 89, 91, 95, 99, 105, 109.

VÎRTOSU, EMIL. *Condici de documente cu miniaturi ale mănăstirilor Radu-Vodă și Cotroceni*. București, 1939 (Extras din Arta și tehnica grafică).

VEXILOLOGIE, BIBLIOGRAFIE

PETRE DĂNILĂ

Student, anul III, Biblioteconomie

În epoca contemporană cercetarea steagurilor a luat o amploare remarcabilă în cadrul istoriografiilor naționale.

Aceasta poate fi o reacție a istoriografiilor naționale într-o epocă în care anumite forțe depun eforturi stăruitoare pentru anularea simbolurilor naționale și chiar a națiunilor. Or drapelul național reprezintă istoria, suveranitatea, independența integritatea teritorială și de neam a națiunii.

Avînd în vedere că la această disciplină de științe auxiliare ale istoriei nu s-a realizat pînă în momentul de față nici o lucrare de acest fel, am considerat utilă alcătuirea unei bibliografii care să semnaleze celor interesați, specialiști și nu numai, cele mai importante lucrări, studii și articole despre vexilologie.

Deoarece este destinată informării și orientării în acest domeniu am folosit o descriere bibliografică prescurtată în ordine cronologică. În modesta noastră lucrare am căutat să nu ometem nici o lucrare oricît ar părea de neînsemnată, din domeniul vexilologiei universale și românești dar desigur că nu am reușit.

Bibliografia menționează și cîteva periodice românești și străine care găzduiesc în paginile lor studii și articole referitoare la steaguri.

ADAM, PAUL. *Les enseignes militaires du Moyen Âge et leur influence sur l'héraldique*. Stockholm, Almqvist & Wiksell, 1961.

AGRAWALA, VASUDEVA. *The Wheel Flag of India*. Bénarès, Prirhivi Prakashan, 1964.

ALMAȘ, DUMITRU. *Tricolorul, simbol al libertății și unității poporului român*. București, Edit. Ion Creangă, 1984.

ANTONIU, AL. *Drapelul de luptă*. București, Edit. Militară, 1957.

ARTIN, YACOB. *Contribution à l'étude du blason en Orient*. London, Quaritch, 1902.

La Bandiera austriaca. Roma, 1986

La Bandiera del Regno Unito. Roma, 1977.

Banners, standards and badges from a Tudor manuscript in the College of arms. London, 1904.

BARRACLOUGH, E. M. C. *Flags of the World*. New York, London, Warld, 1951.

BEJEANCU, GH. și MOCANU, VASILE. *Chemarea din tricolor*. București, Edit. Militară, 1983.

- BERARIU, CONSTANTIN. *Tricolorul românesc*. Cernăuți, 1901.
- BIGOCZEWSKA, WANDA și WIEWIÓRA, HENRYK. *Sztandary ludowego Wojska Polskiego 1943–1974*. Warszawa, Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, 1974.
- BONASEWICZ, A. *Godla i flagi świata*. Warszawa, 1970.
- BOSCHEȘI, B. P. *Bandiere d'Europa*. Milano, Aenoldo Mondatori, 1976.
- BOUILLÉ DU CHARIOL, LOUIS AML. de *Les drapeaux français de 507 à 1872*. Paris, Dumaine, 1872.
- BUNEA, AURELIA. *Steagul poporului român din Transilvania în revoluția din 1848–1849*. În: AIIA, 1969, nr. 12, p. 37–52.
- BUNEA, AURELIA. *Steagul României, simbol de unire a Transilvaniei cu România în perioada dualismului*. În: AIIA, 1971, nr. 14, p. 299–311.
- САНЧА, ЛУИС. *Historia de los simbolos nacionales argentinos*. Buenos Aires, Albatros, 1953.
- CASTILLERO, REYES, ERNESTO. *Historia de los simbolos de la patria panamëno*. Panama, Libreria Selecta, 1959.
- CAYLEY, FRANK. *Flag of Stars*. Adëlaide, Rigby, 1966.
- ČESÁK, I. *Co je vexilologie*. Praha, 1972.
- CHAPMAN, CHARLES, F. *Piloting, Seamanship and Small Boat Handlong*. New York, Motor Boating, 1970.
- CHIFFLETTUS, IOANNES, IACOBUS. *Disertatio militaris de vexillo regali*, in Casteletensi ougna Francis crepto, Armis Philippi IV. Regis catholici, ductu Francisci de Mello Turris Lacunae Marchionis. Antverpiae, Ex Officina Plantiniana Balthasaris Moreti, 1642.
- COIMBRA, RAIMUNDO, OLAVO. *A bandeira do Brasil*. Rio de Janeiro, Fundação Instituto Brasileiro do Geografia e Statistica, 1972.
- COSTESCU, ELEONORA. *Steaguri de breasla (pictate) în veacurile XVIII–XIX*. În: „Ziridava,” 1979, nr 11, p. 817–822.
- CUMBERLAND, BARLOW. *History of the Union Jak*. Toronto, Briggge, 1960.
- DAVIS, BRIAN, L. *Flags and Standards of the Third Reich*. London, Macdonald Jane's, 1975.
- DEPARTMENT OF THE SECRETARY OF STATE OF CANADA. *The Arms, Flags and Floral Emblems of Canada*. Ottawa, Queen's Printer and Controller of Stationery, 1967.
- DESROCHES, M. J. P. *Le labarum*. Paris, 1894.
- DESJARDINS, GUSTAVE. *Recherches sur les drapeaux français*. Paris Morel, 1874.
- DIACONEȘCU, TEODORA, SPERANȚA. *Steaguri de breaslă bucureștene de la mijlocul secolului al XIX-lea*. În: RMM, 1989, nr. 5, p. 51–55.
- DIAZ, AUGUSTO, FERNÁNDEZ. *Les bänderas argentinas de Macha*. Rosario, 1963.
- DIAZ, AUGUSTO, FERNANDEZ. *Los primeros colores de la Patria*. Rosario, 1964.
- DOGARU, MARIA. *Tricolorul și cocardele în contextul luptei revoluționare pașoptiste*. În: RI.; XXXI, 1978, nr. 5, p. 861–869.
- DUBREUIL, B. *Les pavillons des états musulmane*. Rabat, Université Mohammed V, 1962.
- DUMOUTIER, G. *Les symboles*. Paris, Leroux, 1891.
- EDWARDS, D. J. *Standards, Guidons and Colours of the Commonwealth Forces*. Aldershot (England), Gale & Polden, 1953.
- EGGER, RUDOLF. *Das Labarum, die Kaiserstandarte der Spätantike*. Wienne, Rohrer, 1960.
- Estado Libre Asociado de Puerto Rico, sus documentos constitucionales y simbolos*. San Juan, 1958.
- EVANS, J. O. *Flags*. London, 1970.
- EVANS, J. O. *The Observer's Book of Flags*. London, 1971.
- FALA, PROFIRIE. *Steagul sau drapelul. Nația sau neamul*. Bălji, I. Pinkenzon, 1919.

- FELEA, I. *Steagul.roș.* București, Edit. Partidului Social-democrat, 1947.
- FERNANDEZ STOLL, JORGE. *La bandera*, Lima, Sociedad Bolivariana de Lima, 1957.
- Die Flaggen alles Staaten der Erde*. Leipzig, Moritz Ruhl, 193-.
- Flags of All Nations*. London, 1955-1958.
- Flag Book of the United Nations*. New York, 1963.
- Flaggen, Uniformen, Abzeichen, Effekten und Auszeichnungen*, Rostock, 1979.
- Flags of Nations*, Glasgow, 1971.
- Flags of the World*, Amsterdam, 1965,
- Flags of the Commonwealth*, London, 1967.
- FRIEDEL, ALOIS. *Deutsche Staatssymbole*. Frankfurt, Athenäum, 1968.
- GAGELONIA, PEDRO A. *The Philippine National Flag*. Manila, Departament of Education, 1963.
- GALBREATH, DONALD, LINDSAY. *Papal Heraldry*. London, Heraldry Today, 1972.
- Gasudarstvennye Flagi stran mira*, Moskva, 1968.
- Gasudarstvennyj gerby i flagi Sojuznyh Sovetskim Socialisti ceskih Republik*. Moskva, Izvestia, 1959.
- Gasudarstvennye gerby i flagi SSSR, Sojuznyh i Avtonomnyh Republik*. Moskva, Izvestia, 1972.
- GAY, FRANCO. *Dai gigli d'oro al tricolore*. Storia della bandiera francese. Roma, 1978.
- GAY, FRANCO. *La bandiera dei Paesi Bassi*. Roma, 1984.
- GAY, FRANCO. *La bandiere svedese*. Storia e tradizione. Roma, 1987.
- GAY, FRANCO. *Il nero e il bianco. il rosso e l'oro*. La complicata storia delle bandiere della Germania. Roma, 1982.
- GAY, FRANCO. *Il Lussemburgo e la sua bandiera*. Roma, 1988.
- GAY, FRANCO. „La Stars and Stripes”. Storia della bandiera americana. Milano, 1978.
- GAY, FRANCO. *Storia della bandiera italiana*. Roma, 1976.
- GAY-CALBÓ, ENRIQUE. *Los simbolos della nacion cubana*. Havane, Societed Colombista Panamericana, 1958.
- GAYRE of GAYRE and NIGC, ROBERT. *Heraldic Standards and Other Ensigns. Their Development and History*. Edinburg, Oliver & Boyd, 1959.
- GHIUBU, ONISIFOR, *Contribuții la istoria revoluției din 1821. Legăturile dintre Gheorghe Lazăr și Tudor Vladimirescu*. În „Repere Sibiene”, Sibiu, II, 1980.
- GHISI, ENRICO. *Il tricolore italiano (1769-1870)*. Milan, Società nazionale per la storia del resorgimento italiano, 1931.
- GUE, W. A. *The New Zealand Ensign*. Wellington, Government Printer, 1965.
- GRAHL-MADSEN, A. *International Flag Standart*. Bergen: 1974.
- HARDING, BROOKS. *WorldGlag Encyclopedia*. Washington, U.N. Honor Flag Committee, 1948.
- HENNINGSEN, HENNING. *Dannebrog of Flagforing til sos*. Copenhagen, Handles og Sofartsmu-
sect, 1969.
- HERALDY SOCIETY FLAG SECTION. *Dictionary of Flag Terminology*. London, Herakdry
Society, 1969.
- HORSTAMANN, HANS. *Vor-und Frühge schichte des europäischen Fläggenwesens*. Brene,
Schünemann, 1971.
- HULKKO, JOUKO. *Siniristilippumme*. Helsinki, Otava, 1963-.
- IOAN, CĂTĂLIN. *Onor la drapel*. București, Edit. Militară, 1984.
- JORDACHE, MARIN. *Noi contribuții în legătură cu steagul revoluției din 1821*. În: vol. *Oltenia*.
Studii și comunicări, III, Craiova, 1981, p. 147-152.
- ISCRU, G. D. *Contribuții documentare privind steagul revoluției din 1821*; În: MO., 1981,
nr. 7-9, p. 105-109.

- ISCRU, G. D. *Revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu*, București, Edit. Albatros, 1982, p. 101–109.
- ISCRU, G. D. *Steagul revoluției din 1821*. În: RA., 1981, nr. 2, p. 204–212.
- G. D. ISCRU, *Cuvînt despre tricolor*. În: „Rev. Academiei Tehnice militare”, București, 1992, nr. 2, p. 7–11.
- IORGA, NICOLAE. *Steagul lui Mihnea Vodă Radul în Muzeul istoric din Belgrad*, București, Socec, 1914.
- IRVING, JOHN. *The Manual of Flag Etiquette*. London, Seeley Service, 1938.
- INANOV, K. A. *Flagi gosudarstv mira*. Moskva, Transport, 1971.
- KARADJA, CONSTATIN I. *Steagurile cucerite de Mihai Viteazul în lupta de la Guruslau din 3 August 1601*. București, Monitorul Oficial, 1933.
- KARADJA, C. I. *Tot despre steagul lui Istrate Dabija, răscumpărat de Guvernul român în 1937*. Vălenii de Munte, Datina românească, 1938.
- KURTOGLU, FEVZI. *Türk bayragi ve oy yıldız*. Ankara, Türk Tarış Kurumu, 1938.
- LOUDA, J. *Flaggen und Wappen der Welt von A–Z*. Berlin, Bertelsmann Lexikon-Verlag, 1972.
- MADEJ, KAZINNIERZ. *Polskie symbole wojskowe 1943–1978. Godo, standary, ordery, odznaczenia i odznaki ludowego Wojska Polskiego*. Warszawa, WMON, 1980.
- MAMAEV, K. K. *Flagi rasskazyvajut*. Leningrad, Aurora, 1972.
- MASTAI, BOLESŁAW ȘI MASTAI MARIE-LOUISE D'OTRANGE. *The Stars and the Stripes*. Nwe York, Knopf, 1973.
- MATSUNAMI, N. *The National Flag of Japan*, Tokyo, 1928.
- MATTOS, JOSÉ. *As gloriosas bandeiras de Portugal*. Porto, Mattos, 1961.
- MELL, ALFRED. *Die Fahnen des osterrei chischen Soldtan in Wandel der Zeiten*. Vienna, Berland, 1962.
- MATZULESCU, AUREL. *Steagul lui Tudor Vladimirescu*, În: „Oltenia” II, 1941, nr. 9, p. 146–138.
- METZULESCU, STELIAN. *Reprezentări și inscripții religioase aflate pe steagurile din trecutul țărilor românești*. În „Glasul bisericii”, 1962, nr. 9–10, p. 917–941.
- MILLER, J. *Flagi*, Warszawa, 1970.
- CARRILLO, ANTONIO. *Monumento à la bandera*. Rosario, 1964.
- MUCHA, LUDVIK. *Vlajky znaky zemí sveta*. Praha, kartografie, 1975.
- NATIONAL GEOGRAFIC. *Flags of the United Nations*, Washington, 1961.
- NASTUREL, PETRE V. *Steagul, stema română. Însemnele domnești. Trofee*, București, Universala, 1903.
- NEUBECHER, OTTFRIED. *Fahnen und Flaggen*, Leipzig, L. Staackmann Verlag, 1939.
- NEUBECKER, OTTFRIED. *Historische Fahnen*. Hambourg, Altona, Zigarettenbilderdienst, 1932.
- NEUBECKER, OTTFRIED. *Real lexikon für deutsche Kunstgeschichte*. München, Druckenmüller, 1972.
- NICOLESCU, ST. *Steagul bisericesc al lui Ștefan cel Mare de la Muzeul Militar Național*. București, 1938.
- OCAMPO MOSCOSO, EDUARDO. *Historia de la Bandera Nacional*. Cochabamba, 1954.
- OPROIU, MIHAI. *A existat steagul Țirgoviștei?* În: „Valachica” 1977, nr. 9, p. 529.
- ORTEGA RICAURTE, ENRIQUE. *Heráldica nacional*. Bogota, Banco de la República, 1954.
- PĂLĂCEANU, ELENA. *Steaguri din colecția Muzeului de istorie al R. S. R.* În: „Muzeul Național”, București, 1974, p. 135–155.
- PAMA, CORNELIUS. *Lions and Virginis*. Cape Town, Humain & Rousseau, 1965.
- PEDERSEN, CH. F. *Internationales Wappen und Flaggen lexicon in Farben*. Berlin, 1970.

- PEDERSEN, CH. F. *The International Flag Book in Colour*. New York, Morrow, 1970.
- PEREUX, GABRIEL. *Les Origines du drapeau rouge en France*. Paris, Presses Universitaires de France, 1930.
- PERRIN, W. G. *British Flags*, Cambridge, 1922.
- POPA-LISSEANU, TRAIAN. *Steag orășenesc moldovenesc din vremea lui Ștefan cel Mare*.
- PRUNOIU, ION. *Sub fald de tricolor*. Craiova, Scrisul românesc, 1984.
- RABOW, ARNOLD. *Div-Lexikon politischer Symbole*. München, 1970.
- REZACHEVICI, C. *Steagurile militare ale Țării Românești și Moldovei în veacul al XVII-lea*. În: 1976, 29, nr. 8, p. 1199–1213.
- REY, JEAN. *Histoire du drapeau*. Paris, Techener, 1837.
- ROMANESCU, MARCEL. *Despre schiptru*. București, Imprimeria Națională, 1947.
- ROMERO FLORES, JESUS. *Banderas Historicas mexicanas*. Mexico, Costa-Amic, 1973.
- ROSETTI, RADU R. *Steguri, prapure, polemici*. București, 1939.
- ROSETTI, RADU R. *Știri mărunte și note relative la istoria armamentului la noi. Cind s-a adoptat steagul tricolor la noi*. București, Cultura Națională, 1930.
- RUSSOKI, STANISLAV; ȘTEFAN KUCZYNSKI și JULIUSZ WILLAUME. *Godlo, Barwy i hymn Rzeczypospolitej*. Warszawa, wiedza Powszechna, 1970.
- SBIERA, IOAN G. *Ceva despre tricolorul românesc*. Cernăuți, 1899:
- SEMYONOCICH, N.N. *Istoriya russkogo voenno-morskogo flaga*. Leningrad, Gosudarstvennyi Ermitazs, 1946.
- SEPET, MARIUS. *Le drapeau de la France*. Paris, Palmé, 1873.
- SIEGEL, RUDOLF. *Die Flagge*. Berlin, Reimer, 1912.
- SIERKSMA, KLAES. *Nederland vlaggenboek*. Utrecht, Prisma, 1962.
- SIERKSMA, KLAES. *Vlaggen: symbool, traditie, protocol*. Bussum, Dishoek, 1963.
- SIN, UI-SOP. *Uri Kukki*. Seoul, Hammi mun kwa sa, 1954.
- SHITH, WHITNEY. *The Bibliography of Flags of Foreign Nations*. Boston, Hall, 1965.
- SMITH, WHITNEY. *Les drapeaux à travers les ages et dans le monde entier*. Paris, Fayard, 1976.
- SMITH, WHITNEY. *The Flag Book of the United States*. New York, Morrow, 1975.
- SMITH, WHITNEY. *Flags of All Nations*. Glasgow, Brown Son & Ferguson, 1975.
- SMITH, WHITNEY. *The Perry Pictures Chart of Flags of the World*. Malden (Mass.), 1966.
- SMITH, WHITNEY. *Prologomena to the Study of Political Symbolism*. Boston, Boston University, 1968.
- SOKOLOV, V. A. *Simvoly gosudartvennogo suvereniteta*. Saratov, 1969.
- STĂNCIULESCU, TIBERIU. *Drapelul armatei sub domnia M. S. Regelui Ferdinand*. București, 1916.
- STĂNCIULESCU, TIBERIU. *Cutul drapelului*. București, f.a.
- STANLEY, GEORGE F. G. *The Story of Canada's Flag*. Toronto, McGraw-Hill Ryerson, 1972.
- STENZEL, AL. *Your Flag*. North Brunswick, Boy Scouts of America, 1973.
- STRACHINA OLIVIA; STRACHINA ALEXANDRU, *Reconstituirea steagului revoluției din 1821*. În: „Manuscriptum”, 1981, nr. 2, p. 213–216.
- STRACHINĂ, OLIVIA; STRACHINĂ, ALEXANDRU. *Tricolorul românesc, Tradiție și permanență* În: „Manuscriptum”, 1986, nr. 2, p. 148–152.
- STURDZA, DIMITRIE. A. *O scrisoare autografă de la Michaiu Viteazul. Steagul lui Șerban-Vodă Cantacuzino...* București, 1888.

- STURDZA-SĂUCEȘTI, MARCEL; GONȚA ALEXANDRU I. *Tricolorul românesc, simbol al unității naționale sun Mihai Viteazul*. În: RA, 1968, nr. 2, p. 69–78.
- STEPHĂNESCU, MIHAIL G. *Étandars princuers Roumains de l'époque phanariote*. Wien, Verlag der Wiener Medizinischen Akademie, 1972.
- SVOBODA, ZB. *Vexilologické názvoslovi*. Praha, 1972.
- STOICESCU, N. *Un nou steag românesc*, În: Studii. RI., 1978, nr. 8, p. 1470.
- TAKAHASCHI, KENICHI. *Buke no Kamon to Hatajiruschi*. Tokyo, 1973.
- TANINO, ATSUO. *Sekai no kokki*. Osaka, nunoi-shobo, 1964.
- TEODORU, ȘTEFAN GHEORGHE. *A Wallachian Flag*, New York, Aurhor's Publication, 1977.
- UCRAIN, CONSTATIN. *Steagul oștășesc în trecutul de luptă al poporului român*, București, Edit. Militară, 1965.
- VALENTIN, VEIT și NEUBECKER, OTTFRIED. *Die deutschen Farben*. Leipzig, Quelle & Meyer, 1928.
- VARKONI, ENDRE. *A magyar cimer utja*. Budapest, Kossuth, 1957.
- VASILE, AL. *Drapelul este istoria întregă a României*. În: LIP., 1985, nr. 1, p. 10–12.
- VELCU, ANTON D. *Prefață la memorialul drapelului oștirii române. Steag oștășesc din vremea lui Șerban Cantacuzino*. București, 1937.
- VELCU, ANTON. *Steagul lui Constantin Vodă Ipsilanti*, În: În amintirea lui C-tin Giurescu la douăzeci și cinci de ani de la moartea lui. București, 1944, p. 547–550.
- VELCU, ANTON D. *Steagul lui Ștefan ce Mare de la Muzeul Militar este oștășesc sau bisericesc?* București, Oltenia f.a..
- VÉRILLON, M. *Les Trophées de la France*. Paris, J. Lero, 1907.
- VIÊT-NAM. *Couleurs hymne et armoires de la republi que Democratique du Viêt nam*. Hanoi, 1956.
- Wappen und Flaggen der Bundersrepublik Deutschland und der Bunderländer Herausgegeben von Bundesministerium des Innern*. Köln, Carl Hegmann, 1966.
- WENTZCHE, PAUL. *Die deutschen Farben*, Heidelberg, Winter, 1955.
- ZVEGIN, TSOV, V. V. *Znamena i shtandarty russkoi armii*. Paris, 1964.
- ZVEREV, B. I. *Zovušcii k pobede*, Moskva. 1966.
- The Flag Bulletin, Newsletter*, II Periodica, Lexington, Winchester, 1967–1973.
- The Flag Bulletin, Winchester*, Massachusetts SUA. Flagmaster Chester, Anglia – 1971.
- HERALDRY Society, *Flag Section Newsletter*, London, 1969–1970.
- LEHNOAT VARIT, *Korso*, Finlanda –
- Nava News (Oaks, Pennsylvania)*. (SUA) – 1968.
- Vexilla Helvetica*, Zollinkon. (Elveția) – 1969.
- Vexilla Italica*, Torino (Italia) – 1974.
- Vexilla Nostra*, Nuiderberg (Țările de Jos) – 1966.
- Vexillologia*, Paris (Franța) – 1967.
- Vexillologie*, Praga (Cehia) – 1972.

INEDIT; MIHAI EMINESCU IN VIZIUNEA LUI B. P. HASDEU

LIDIA BRÂNCEANU
(DGAS)

În ciuda numeroaselor studii și lucrări consacrate, în ultimii ani, celor două genii ale culturii românești care prin opera elaborată s-au înscris în universalitate, mai descoperim, chiar și astăzi, noi documente care vin să lumineze și să aprofundeze aspecte ale vieții și activității lui Mihai Eminescu și B. P. Hasdeu și să ne demonstreze peste ani stima și considerația pe care și-o acordau unul altuia.

Numit la 15 mai 1876¹ director general al Arhivelor Statului, ca o recunoaștere și apreciere a activității științifice desfășurate, prin adunarea și editarea documentelor din țară și străinătate cu privire la istoria și limba vorbită de poporul român, făcute cunoscute în lucrările rămase și astăzi de referință, ca *Istoria critică a românilor*² și în revista „Arhiva Istorică a României”³, B. P. Hasdeu a ridicat prestigiul instituției, reușind să atragă atenția contemporanilor asupra valorii arhivelor.

Meticulos și exigent, convins că numai printr-un înalt profesionalism se pot realiza numeroasele lucrări caracteristice arhivelor de evidență, ordonare, inventariere și de publicare a documentelor scrise în chirilică, latină, slavă, germană gotică, maghiară, B. P. Hasdeu, printre alte îmbunătățiri aduse arhivelor, hotărâște ca ocuparea posturilor rămase vacante în arhive să se facă prin concurs anunțat public în *Monitorul Oficial*.

Un document de curînd descoperit de noi, cu ocazia pregătirii pentru editare a unui volum de documente referitoare la activitatea desfășurată de B. P. Hasdeu ca director general al Arhivelor, puțin cercetată pînă acum, arată că o excepție de la sistemul introdus, acesta a făcut-o doar cu Mihai Eminescu, fapt care completează, cu încă un amănunt important, biografia celor două somități ale culturii românești.

În 1883, îngrijorat de faptul că șeful filialei Arhivelor din Iași, G. Tăutu, în vîrstă și bolnav, nu mai prezenta garanția hotărîrilor pe care le lua în ceea ce privește activitatea

¹ Decret 841 din 15 mai 1876; V. I. Opreșan, *Romanul vieții lui B. P. Hasdeu*. București, Editura Minerva, 1990, p. 431.

² Lidia Brâncănu, *Documente de arhivă referitoare la elaborarea „Istoriei cruce a Românilor”*, de B. P. Hasdeu, în RMM, seria muzee, nr. 9, 1988, p. 51–58.

³ Lidia Brâncănu, *Arhiva istorică a României*, în „Manuscriptum”, an LXV, 1988, vol. XLX, nr. 2, p. 122–132.

arhivistică, a intervenit pe lângă Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, pentru scoaterea la pensie a acestuia. Ministerul de resort, după un an, în septembrie 1884, i-a răspuns lui B. P. Hasdeu, în următorii termeni:

„Domnule Director,

Avînd în vedere repetitoarele Domniei voastre raporturi relative la reaua conducere a serviciului Arhivei sucursale din Iași și considerînd că prin adresa Dvs. nr. 146 din 1883 ați arătat că aceasta provine din cauză că șeful acelei arhive a ajuns la așa o bătrînețe încît este surd și slab de vedere astfel că nu mai poate fi la înălțimea unei asemenea funcțiuni, subsemnatul, în vederea acestor considerațiuni și în interesul serviciului, are onoarea a vă invita, să binevoiți a recomanda altă persoană în locul domnului Tăutu care va rămîne a-și regula drepturile de pensiuine.

Primiți, vă rog, Domnule Director, asigurarea deosebitei mele considerațiuni, P. Ministru, Gr. Tocilescu”.

B. P. Hasdeu folosește acest prilej pentru a pune, pe adresa primită următoarea rezoluție: „Rugînd pe ministeriu a regula cît mai curînd la pensie pe dl. Tăutu, subscrisul recomandă în locu-i pe dl. Eminescu, foarte cunoscut nu numai ca scriitor dar posedînd totodată, după cum a avut subscrisul ocaziunea de a constata însuși, cunoștințe foarte serioase în istoria și paleografia română”.

Propunerii lui B. P. Hasdeu nu i s-a mai putut da curs. În 1884 Mihai Eminescu deși ieșise din Sanatoriul Ober-Döbling din Viena, unde fusese internat cu sprijinul lui Titu Maiorescu, starea sănătății lui lăsa de dorit. Cultura românească a pierdut în acest fel posibilitatea de a se bucura de lucrările pe care Mihai Eminescu, din impactul cu documentul de arhivă le-ar fi putut crea, impulsînd, în același timp și activitatea arhivistică. Această convingere ne este susținută de faptul că în perioada anilor 1875–1876, în calitate de revizor școlar în județul Iași și Vaslui, Mihai Eminescu printre primele măsuri luate, a fost aceea de a organiza arhiva lăsată de predecesorul său, într-o dezordine totală. Astfel, dovedind pasiune de arhivist, s-a străduit ca toate hîrțile disparat să le claseze pe ani, județe și plase, constituind dosare de probleme, a căror file erau numerotate⁴.

Mihai Eminescu, în elaborarea lucrărilor sale a avut mereu în atenție lucrările elaborate de B. P. Hasdeu pe baza documentelor aduse din arhivele și bibliotecile din străinătate. Motivîndu-și interesul față de lucrările acestuia, Mihai Eminescu scria: „Ceea ce se dezgroapă prin aceste documente istorice și lingvistice nu sînt dar numai materialuri de interes arheologic, ci e România însăși, e geniul poporului românesc”⁵. Recunoscîndu-i lui B. P. Hasdeu meticulozitatea și rigoarea științifică cu care publica documentele, Mihai Eminescu arăta: „Fără îndoială, unul din meritele Domnului Hasdeu, este de a fi introdus un nou metod, pozitivist oarecum, în cercetarea istoriei naționale. Întrunind cele

⁴ Gh. Ungureanu, *Prețuirea arhivelor de către Mihai Eminescu și Ion Creangă*, în RA, nr. 1, 1958, p. 167–276.

⁵ D. Vatamaniuc, *Eminescu și arhivele*, în RA, 1989, 66, vol. II, nr. 2, p. 209.

două calități ce caracterizează inteligențele geniale – memoria și judecata – cunoscînd o sumă de limbi vii și moarte, între care pe cele slave, domnia sa ne-a descoperit cel dintîi, izvoarele slavonești atingătoare de istoria noastră, cu atît mai prețioase cu cît, fiind înconjurați de slavi, aceștia ne cunoșteau poate mai bine decît popoarele apusene. Cronicele polone, colecțiunile de documente slavonești, poezia poporană a neamurilor balcanice și a celor de nord, multe din acestea au fost atrase în cercul cercetărilor sale și încet, încet istoria noastră se reconstruiește piatră cu piatră, manifestare uniformă a unui singur geniu național, al geniului poporului românesc“⁶.

La rîndul său, prețuind valoarea documentului de arhivă, B. P. Hasdeu, în calitatea sa de director general al Arhivelor arăta: „Cea mai frumoasă misiune a arhivelor este aceea de a înlesni pe bărbații de știință în cercetările lor istorice“.

Doi giganți ai literaturii române. Doi pasionați cercetători ai trecutului românesc prin prisma documentelor și o frumoasă trăsătură comună: dragostea de țară.

⁶ *Ibidem.*

IZVOARE ISTORICE

publicate în „Revista Arhivelor Statului Român“,
editată de Cezar Bolliac

Lector dr. ADINA BERCIU DRĂGHICESCU

Cezar Bolliac (23 martie 1813 – 26 martie 1881)¹ a fost una din personalitățile românești polivalente ale secolului al XIX-lea din Principate. Istoric, literat, arheolog și numismat, gazetar și militant revoluționar la 1848, a avut și atracția spre documentele scrise fiind și un arhivist de seamă, teoretician și practicant. Această înclinație a făcut ca în perioada 1864–1866 să fie numit director general al Arhivelor Statului din București. Cu această ocazie a adus cu sine în cetatea arhivelor o pasiune deosebită pentru buna organizare în planul administrativ precum și o înțelegere profundă a rolului acestei instituții în editarea izvoarelor necesare scrierii istoriei naționale „sine ira et studio“.

„El a socotit că aici la arhive avea o misiune greu de îndeplinit, de maximă importanță“ și i-a acordat toată puterea sa de înțelegere și de muncă în scurtul interval de doi ani cât a trăit în mijlocul documentelor².

În anul 1860 Petrache Teulescu, directorul de atunci al Arhivelor Statului, a avut inițiativa să publice izvoare istorice, editând un volum intitulat *Arhiva Română. Documente istorice*³.

Cezar Bolliac a socotit absolut necesară reluarea acestei acțiuni dar sub forma unei reviste editată periodic chiar de instituția al cărei director era.

Astfel, la scurt timp după ce a fost numit în noua sa funcție, la 15/27 septembrie 1864 făcea cunoscut, printr-o adresă, Ministerului Justiției, Cultelor și Instrucțiunii Publice, intenția sa pentru această nouă publicație precum și o serie de propuneri cu privire la modul de imprimare, stăruind și asupra modelelor de litere.

„Am început a pregăti materialul necesariu pentru publicațiuni“ – spunea Bolliac în adresa menționată. Și în continuare atrăgea atenția asupra „neapăratei trebuințe a da acestora o mai întinsă dezvoltare și spre aceasta am onoarea a vă ruga, Domnule Ministru,

¹ Illeana Leonte, *Cezar Bolliac*, în *Figuri de arhiviști*, București, DGAS, 1971, p. 116.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*, p. 119; vezi pentru această problemă și Arh. Stat. București, fond DGAS, dosar 229/1862.

ca să binevoiți, a ne autoriza să săvârșim publicațiunile Archivelor în Tipografia Statului unde este și mai convenit a se face asemenea lucrări ce apar în numele guvernului”⁴.

A solicitat de asemenea ca să se invite „Direcțiunea Imprimeriei Statului să ne comunice modelele de hîrtie ce posedă spre a ne alege pe cea mai proprie pentru asemenea tipări deodată cu finisarea formatului, a caracterului și celelalte”⁵.

Ulterior, prin diverse rapoarte către minister, Cezar Bolliac a revenit cu explicații mai ample, menționînd planul în amănunțime, seriile de documente ce urmau să fie publicate, formatul revistei, maniera de publicare a lor etc.

Astfel în adresa din 27 ianuarie/8 februarie 1865 către Ministerul Justiției, Cultelor și Instrucțiunii Publice se specifica că intenționează să editeze:⁶

„1) O publicațiune periodică mensuală, sub numirea de: Revista Generală a Arhivelor României.

2) Ea va cuprinde mai cu seamă texte de documente din arhivele Țerei și din acele străine; – Chronice vechi inedite, alte asemenea materiale (...) din țară cît și din străinătate, care ar pute interesă Istoria Națională. Aceste materiale se vor combina în fiecare broșură în trei serii și anume: seria I-a. De la începerea statului Țara Românească și Moldovei pînă la domnia Fanarioșilor. Seria a 2-a – Epoca domniei Fanarioșilor. Seria a 3-a – De la sfîrșitul domniilor fanariote (domnul Tudor Vladimirescu pînă la 24 ianuarie 1859)”.

A treia chestiune care o indica Cezar Bolliac în amănunțime era formatul. Revista urma să fie de format mare, în octavo, cu două coloane, „textul se va imprima cu *garmond*, fără linii, iară notele cu *petit*, în diferite limbi, după trebuință. Fiecare broșură mensuală va avea de la 8 pînă la 10 coale”⁷.

După o jumătate de an, la 29 aprilie/11 mai 1865, Ministerul i-a dat un răspuns favorabil, comunicîndu-i că sînt „gata acum a primi tipărirea Revistei Generale a Arhivelor României”⁸. Tot acum era invitat să ia „cuvintele dispozițiunii întru aceasta”. Drept urmare, Cezar Bolliac a scris pe adresa primită: „Se va face cunoscut Imprimeriei că chiar zilele acestea se va începe publicațiunea Revistei Archivelor Statului”.

Și peste cîteva zile, pe 18/30 mai 1865 expedia o adresă Imprimeriei Statului prin care anunța trimiterea în scurt timp a materialului⁹.

După alte două zile, la 20 mai/1 iunie 1865, o nouă adresă către Imprimeria Statului, scrisă și semnată de Cezar Bolliac specifica formatul în quarto (deci renunțase la formatul în octavo la care se gîndise inițial) și că „va apare pe fiecare lună, în broșuri de cîte 12 coale fiecare și se va tipări în 2000 de exemplare”¹⁰.

⁴ Arh. St. București, fond DGAS, dosar 286/1864, f. 7.

⁵ *Ibidem*

⁶ *Ibidem*, f. 17; vezi fondul Min. Instr. Publice, dosar 736/1865, f. 11, precum și dosarul 524/1864, f. 234, 235, 238, 239.

⁷ *Ibidem*, fond DGAS, dosar 286/1864, f. 17.

⁸ *Ibidem*, f. 18.

⁹ *Ibidem*, f. 19.

¹⁰ *Ibidem*, f. 20.

În iunie i se înaintau patru modele de hirtie ce se aflau în Magazia Imprimeriei Statului „spre a alege pentru tipărirea foi arhivelor”¹¹.

Pentru a putea fi tipărite în original unele expresii din documente Cezar Bolliac a trimis Imprimeriei Statului prin adresa din 15/27 iunie 1865, semnele alfabetului chirilic precum și unele abrevieri¹².

În 19/31 august 1866¹³ erau tipărite abia primele trei coale, însumând 24 de pagini, în 2000 de exemplare fiecare. Imprimeria solicita Arhivele Statului să vină să le ridice de la Magazia Imprimeriei¹⁴.

Explicația pentru timpul îndelungat necesar tipării se află în adresa Imprimeriei din 29 noiembrie/11 decembrie 1865 prin care aceasta se arăta nemulțumită că durează foarte mult returnarea corecturilor, circa două luni pentru fiecare dintre ele¹⁵.

Această revistă, care a apărut cu următorul titlu: *Revista Arhivelor Statului Român* (și nu *Revista Generală a Arhivelor României*) a reprezentat primul periodic al Arhivelor Statului. Este deosebit de interesantă prin conținutul și calitatea ei, deși a rămas aproape necunoscută deoarece nu a apucat să fie difuzată, stocul întreg fiind intrat în depozitul Arhivelor Statului. Desigur principala cauză o constituie înlocuirea lui Cezar Bolliac, cu o lună înainte (12 iulie 1866) de la conducerea Arhivelor Statului.

Noul director, dl. Grigore Manu avea alte gânduri în ceea ce privește tipărirea de documente. Drept urmare, prin memoriul din 12/24 noiembrie 1866 adresat Ministrului Justiției, Cultelor și Instrucțiunii, acesta anunța următoarele: „n-am socotit de cuviință a continua publicațiunile în acel mod și cred încă, cum că o asemenea lucrare trebuie să se îndeplinească după un sistem cu totul altul”¹⁶.

Revista a fost semnalată pentru prima dată de prof. Aurel Sacerdoțeanu pe coperta Inventarului Arhivelor Statului, publicat în 1939. I-a fixat locul în listă după publicațiile lui C. D. Aricescu, crezând probabil că ar fi putut fi o reluare după B. P. Hasdeu¹⁷.

În cele 24 de file tipărite după un an și jumătate de eforturi s-au tipărit acte cu caracter normativ, respectându-se criteriul cronologic dar și normele arheografice. Textul fiecărui document (traducere din slavonă sau transcriere din chirilică) este precedat de un rezumat scurt al conținutului, cu dată, cu cota de arhivă, cu informații privind forma sub care s-a păstrat, limba și materialul pe care a fost scris.

Astfel aici s-au publicat 11 documente, emise în Țara Românească, românești cu alfabet chirilic, dar și slavone, cuprinzând perioada 17 septembrie 1543 – 15 noiembrie 1775.

¹¹ *Ibidem*, f. 9. Dar adresa a primit-o C. Bolliac abia în 2/14 oct.

¹² *Ibidem*, f. 23 și f. 24. În 19 noiembrie/11 decembrie 1865 Imprimeria anunța că i-au sosit literele-*Ibidem* f. 31.

¹³ În articolul Elenei Leonte menționat mai sus, la nota 1 de la p. 120 este greșit menționat anul 1865 ca an de apariție al acestei reviste.

¹⁴ Arh. St. București, fond DGAS, dosar 286/1864.

¹⁵ *Ibidem*, f. 31.

¹⁶ *Ibidem*, f. 33; vezi și fond Min. Instr. Publice, dosar 445/1866, f. 377.

¹⁷ Elena Leonte, *op. cit.*, p. 120 și nota 21.

Anumite expresii din document sînt redade în chirilică fie în text, fie în notele care însoțesc documentul. Cifrele chirilice sînt urmate în paranteze de cifrele arabe. Editorul a menționat pentru fiecare document existența sigiliilor, dînd amănunte privind locul forma, și posesorul acestuia; a menționat semnăturile autografe, miniaturile, literele aurite sau cele în chinovar.

Notele conțin o serie de explicații despre termenii sau instituțiile menționate în textul documentului.

În mod constant sunt semnalate spațiile albe și locul unde documentele sînt deteriorate.

În ceea ce privește calitatea editării documentelor menționăm că în această revistă s-a publicat pentru prima oară și în varianta cea mai bună, hrisovul arhieresc al lui Antim Ivireanu.

Acțiunea de pionerat a lui Cezar Bolliac venea să se alăture altor două publicații care slujeau aceeași cauză națională: editarea izvoarelor istorice¹⁸. Este vorba de publicația lui Alexandru Papiu Ilarian: *Tesaur de monumente* apărută încă din 1862 (și a apărut pînă în 1865) la București și apoi de *Arhiva Istorică a României* tipărită din inițiativa lui P. Hasdeu și care, apăruse în august 1864 (a apărut cu întreruperi pînă în 1869).

Cele trei publicații au deschis seria editării izvoarelor atît de necesare scrierii istoriei României.

¹⁸ Pentru activitatea lui B. P. Hasdeu în această privință vezi Adina Berciu-Drăghicescu, *B. P. Hasdeu – editor al revistei „Arhiva Istorică a României”*, în „Caietul Seminarului Special de științe auxiliare ale istoriei. Opuscula bibliologica, genealogica, numismatica”, vol. III, București, 1992, p. 244–250.

O ÎNSEMNARE METEOROLOGICĂ (Mănăstirea Sucevița, toamna 1867)

Lector dr. CONSTANTIN DOMINTE

Însemnarea comentată în cele ce urmează se află ca notă pe o carte de cult, obișnuită în secolul trecut, al cărei titlu îl reproduc mai jos aproape integral, după coperta interioară, restituind între paranteze drepte literele și grupurile de litere omise prin uzanța curentă a abrevierilor în texte de felul acesta: *Întru Slava Sfî(n)tei și ceii de o ființă, și de viață făcătoarei, și Nedespărțitei TREIMI, S(-)JAU TYPĂRIT ACEST PROLOG. Adecă Adunare în scurt din Viețile Sf(i)nș(ilor)(...). Cu Blagosloveniia Înalt prea osf(i)nș(țitului) Arhiep(iscop) și Mitro(polit) Moldovei și Sucevei i Cavaler Kyriu Kyr SOFRONIE. Prin osîrdiia prea Cuviosului Arhimandrit și Stareș al sf(i)nș(ței) M(ănă)ș(tiri) Neamșul i Secul(,) Kyr NATHANAIL. Cu cheltuiala sf(i)nș(ței) M(ănă)ș(tiri) Neamșul acum întiași dată din nou typărită întru a sa Typografie. Anul 1854.*

Cartea, cu dimensiunile 31x19 cm, numără 266 de file și cuprinde rezumate din viețile sfinților („jiti” sau „hagiografii”) celebrați în cursul lunilor martie-mai. Dar nu cartea în sine interesează în primul rând aici, de altfel epoca scrierilor religioase de importanță literară sau cel puțin general-culturală era de mult încheiată la 1854, ci o dublă însemnare, făcută mai târziu, cu cerneală neagră, pe fila de gardă anterioară a exemplarului aflat în posesia autorului acestei comunicări.

Însemnarea constă dintr-o semnătură însoțită de titulatura semnatarului și din consemnarea unui interesant fenomen meteorologic. Redau mai jos, pe rând, semnătura și însemnătatea propriu-zisă.

Iată, mai întâi, semnătura și titulatura (între paranteze drepte am notat literele și grupurile de litere omise prin abreviere, iar între paranteze rotunde am coborât o literă suprascrisă):

Varnava Și(n)d(i)lar
Ieromo(nah) păstor sufletesc
și Namesnic, în sf(i)nș(ț) mon(ăstire) Sočavișă, 857/2.

Semnătura propriu-zisă continuă cu o linie zigzagată pe verticală apoi cu alta dreaptă spre stînga, ușor înclinată în jos, încheindu-se cu o buclă destul de largă. Abrevierea *sfn* pare modelată după aceea corespunzătoare din titlul cărții pe care e notată însemnarea, în schimb

mon este o abreviere „personală“, aparținând semnatarului, căci pe coperta interioară a cărții, aceluiași cuvânt îi corespunde abrevierea Ms. Comun titlului tipărit al cărții și titlaturii manuscrise a semnatarului este semnul ortografic constând din două puncte suprapuse pentru a marca abrevierile, de obicei, Cifra 2, de după bara oblică, semnificând, de bunăseamă, „luna februarie“, este notată cu o jumătate de rând mai jos în raport cu cifrele prin care este notat anul ([1]857). O deosebire importantă între titlatură (și însemnarea propriu-zisă), pe de o parte, și titlul cărții (ca și titlurile interioare, de capitole, și numerotarea filelor), pe de alta, constă în faptul că semnatarul, scriind în chirilice, recurge totuși la cifre arabe, în timp ce, în textul tipărit, se întâlnesc numai cifre chirilice, ceea ce denotă că acestea din urmă nu-i vor mai fi fost familiare ieromonahului.

Localizarea (mănăstirea Sucevița) și datarea (februarie 1857) cu care se încheie semnătura și titlatura – importante pentru istoria circulației exemplarului – arată că la trei ani după tipărire, poate chiar la mai puțin timp după aceea, cartea trecuse hotarul de miază-noapte al principatului Moldovei în ducatul Bucovinei, aflat atunci între granițele Imperiului habsburgic.

Persoana semnatarului nu prezintă importanță culturală; el este un necunoscut, în această privință, despre care se știe cu certitudine *ce a fost* la un moment dat al vieții lui, datorită titlaturii – ieromonah și namesnic, adică „loțjiitor într-o funcție importantă eclesiastică (aici: monastică)“, probabil loțjiitor al starețului mănăstirii Sucevița. Dacă e totuși să încercăm a afla mai îndeaproape și cine anume a fost semnatarul, ne ajută întrucâtva numele de familie *Șindilar*, cu circulație pînă în zilele noastre pe valea Moldovei superioare (de pildă, la Cîmpulung Moldovenesc). Prenumele mirenesc va fi fost Vasile, căci *Várnava* este fără îndoială un nume adoptat după intrarea posesorului său în cinul călugăresc¹.

Iscălitura și însemnarea, ușor distanțate una de alta, par a fi fost notate de una și aceeași persoană, desigur posesorul inițial al cărții, deși este evident că semnătura este trasată mult mai energic și aplică unele abrevieri și semne ortografice după modelul acelora de pe coperta tipărită, după cum am arătat mai sus, pe cînd însemnarea propriu-zisă, cu zece ani mai tîrzie, dă impresia că este notată de o mîină sovăitoare și abundă în sîngăcii și chiar greșeli ortografice (mai ales ligaturi între cuvinte distincte, ca: *aploa* = „a ploaia“, *adouzi* = „a doua zi“, *înziode* = „în ziua de“, *opalma* = „o palmă“; adjective cu inițială majusculă). Textul însemnării, fiind ceva mai lung, lasă să se observe unele particularități

¹ La origine, ebraicul *Bar Naba*, cunoscut din textele „Noului Testament“ (Faptele apostolilor, 13, 7) a ajuns, prin filieră neogreacă (*Varnavas*) în slavă (*Várnava*) și de aici în română, unde se mai întâlnește – destul de rar – doar ca nume de familie, sub forma *Vîrnav* și a variantelor ei (cf. N. A. CONSTANTINESCU, *Dicționar onomastic românesc*, Editura Academiei, 1963, p. 167, col. II; COSTANDIN SION, *Arhondologia Moldovei. Amintiri și note contemporane. Boierii Moldovei*, text ales și stabilit, glosar și indice de Rodica Rotaru, prefață de Mircea Angheliescu, postfață, note și comentarii de Ștefan S. Gorovei, București, 1973, p. 42, s.v. *VĂRNAV*, și nota 22; *Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900*, Editura Academiei, București, 1979, p. 907, col. I, 908 și 909, col. I; IORGU, IORDAN, *Dicționar al numelor de familie românești*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 487, col. II. În București se mai întâlnește și în zilele noastre numele de familie *Varnav*, *Várnav*, *Vîrnav*).

lingvistice locale: fonetice (*frumoasă*, pentru forma de feminin plural; *a ningi*, *a tria* ș.a.), morfologice (infinitiv în loc de conjunctiv după verbul *au început*), lexicale (*odată* = „deodată”, „brusc”, *omăt* = „zăpadă”, *șuh* sau *șuc* – o mică pată de cerneală acoperă parțial ultima slovă – = un germanism bucovinean, din *Schuh*, desemnând „o unitate de măsură a lungimii, egală cu 1/6 de stînjen”).

Iată, acum, textul însemnării, cu eliminarea particularităților de grafie proprii semnatarului, fiind totodată de observat că slova *e*, foarte asemănătoare în scrisul chirilic de mînă cu litera greacă epsilon sau cu un *3 arab întors*, este notată de ieromonah atît de aplicată spre stînga, încît aproape se confundă cu slova *i*, asemănătoare unui *u latin* de mînă:

Multe zile frumoasă și plăcute au fost! Odată noapte[a] spre zioa Crucii[,] adecă la 13 septemvri 1867[,] au început a fulgera și a tuna tare[,] au început a ploa, și a dou[a] zi în zio[a] de prazni[c][,] a ploa și a ningi, și a tria zi a ningi tare[,] și noapte[a] a ningi. S[-]au fost pus omăt de un șuh (?), sau de o palmă domnească, de gros.

Este vorba deci de un fenomen meteorologic care a durat de la 13 pînă la 15 septembrie 1867. O *palmă domnească* este de circa „20 cm”, în timp ce un șuc, fiind de „1/6 de stînjen” – iar acesta din urmă variind, după regiuni –, ar avea în medie „35 cm”. O măsurare „din ochi” nu putea fi decît aproximativă. Dar chiar înălțimea minimă, de 20 cm, a stratului de zăpadă, era suficientă pentru a-l fi impresionat pe curiosul meteorolog improvizat, căci în septembrie, în Bucovina, vremea este de obicei calmă și frumoasă.

Însemnarea pe care o comunic aici nu este menționată de Simion Florea Marian², nici de Ilie Corfus³, exemplarul respectiv al *Prologului* rămînînd necunoscut celor doi cercetători. În ceea ce-l privește pe autorul acestor rînduri, cartea i-a fost dăruită, în urmă cu aproape trei decenii, de gospodina Elisaveta Ropcean (1886–1973) din comuna Sadova (situată în imediata vecinătate nord-vestică a Cîmpulungului Moldovenesc). Cît despre manuscrisul profesorului Teodor Balan – pe care nu-l cunosc –, intitulat *Documentele mănăstirilor din Bucovina (1401–1850)*⁴, cu siguranță nu se referă la această însemnare, dat fiind anul la care se oprește cercetarea.

Volumul publicat de Ilie Corfus cuprinde însemnări relative la fenomene meteorologice similare în același sezon: la 22 septembrie 1739 („a nins la țară”) și la 18 septembrie 1740 („două zile au stătut”), pe la Brașov, la 23 septembrie 1784 („Au ninsu ca di doao degite [...], un lucru care nu ținu minte să fi mai fostu altădată la această vreme”, Enachi Kogălniceanu), fără localizare, și la 8 septembrie 1848, la Gurbești, dar și mai devreme de luna septembrie: la 3 august 1716, fără localizare, la 21 august 1833, undeva în Moldova, și chiar în toiu verii: la 13 iulie 1835 („au nins la munte ca de o palmă, scoborîndu-se pînă

² *Inscripțiuni de pe manuscripte și cărți vechi din Bucovina. Adunate și publicate de..., Partea I, Inscripțiunile de pe manuscriptele și cărțile din districtul Cîmpulungului*, Editura autorului, Suceava, 1900 (o continuare nu a mai apărut, după cîte știu).

³ *Însemnări de demult*, Editura Junimea, Iași, 1975 (al căror capitol IV cuprinde însemnări despre starea vremii, mergînd pînă în primii ani ai secolului nostru).

⁴ Apud GRAȚIAN JUCAN, *Cîmpulungul Moldovenesc. Pagini culturale*, Editura Litera, București, 1979, p. 62, nota 4.

la muntele Negru“ – fără altă localizare). Ninsorile mai puțin timpurii, din octombrie (la 27 octombrie 1835, „zăpadă de patru palme“ – unde?; la 6 octombrie 1903 – unde?) sau noiembrie (la 16 noiembrie 1875, nelocalizată) nu sînt fenomene surprinzătoare, în special la munte⁵.

Realitatea fenomenului pe care îl menționează însemnarea de la Sucevița e confirmată, două zile mai târziu, ceea ce s-ar putea explica prin diferența de localizare în urma eventualei deplasări în spațiu a isotermei și a isobarei respective, în însemnarea nr. 187 de la pagina 156 a foarte interesantei culegeri realizate de Ilie Corfus. Transcriu în întregime acea însemnare: „Să se știe că la anul 1867, săptevrie, 15, au început o ploae și au ținut o zi și o noapte. Și au nensu o noapte și o zi, de au căzutu zăpada de o palmă. Și pentru ținere de minte am scris, 1867, săptevre 14 [sic!] (C.r.v. [B.A.R.], 440, dublet 1, a treia foaie albă de la sfîrșit“).

Însemnarea aceasta nu e localizată, dar putem bănuși că a fost făcută în Muntenia ori Oltenia, în sudul Moldovei sau al Transilvaniei, dacă se consideră ca indiciu valid muntenismul *zăpadă*, corespunzător moldovenismului *omău* din însemnarea pe care o semnalez în această comunicare.

Mănăstirea Sucevița nu se află la o mare altitudine (este vorba de numai 550 de metri deasupra nivelului mării), iar latitudinea, într-adevăr una dintre cele mai nordice din țară (peste 47°30' N) nu ar fi nici ea prea elocventă din perspectiva acceptării localizării mai sudice a fenomenului comentat imediat *supra*, așa încît căderea zăpezii în miez de septembrie era efectiv impresionantă și menționarea ei merita să fie transmisă posterității într-o formă oarecare.

Cui sau la ce ar folosi însă asemenea date? Cu certitudine, mai întii meteorologiei, pentru a se putea urmări periodicitatea unor astfel de fenomene într-o vreme în care preocuparea față de ele încă nu era constituită ca disciplină științifică⁶. Nici istoria nu rămîne indiferentă la date ca acestea, în special prin intermediul disciplinei de graniță a climatologiei istorice⁷. În sfîrșit, sînt situații în care chiar istoria literară ar putea profita de

⁵ A se vedea însemnările – în această ordine – nr. 8 (p. 117), 30 (p. 122), 140 (p. 146), 3 (p. 115), 103 (p. 138), 111 (p. 141), 112 (p. 141), 208 (p. 160) și 191 (p. 157) din volumul menționat aici, în nota 3.

⁶ Amiralul englez Robert Fitzroy, conducătorul expediției circumterestre „Beagle“ (1831–1836), la care participase și Charles Darwin, a publicat în 1863 tratatul *Weather Book* – prima încercare de prognoză a vremii pe baze științifice. În România, primul buletin meteorologic a fost publicat în „Monitorul oficial“ din 9 august 1885, sub titlul *Buletin atmosferic*.

⁷ Interesul istoriei cu privire la evoluția cliimei, pentru a se conchide asupra relațiilor dintre aceasta și evoluția societății omenești, cu toată prudența de rigoare, este atestat de o bibliografie impresionantă, din care se detașează pregnant opera istoricului francez EMMANUEL LE ROY LADURIE, *L'Histoire du climat depuis l'an mil* (1967), tradusă în limba rusă în 1971 și, în același an, în limba engleză, sub titlul *Times of Feast, Times of Famine. A History of Climate since the Year 1000*. Și istoricii noștri și-au îndreptat atenția spre probleme de aceeași natură: a se vedea S. GOLDENBERG, *Clima, climatologia și istoria*, în „Anuarul Institutului de istorie și arheologie“, Cluj, 1973, p. 431–444; idem, *Le climat et l'histoire*, în „Revue roumaine d'histoire“, nr. 2, 1974, p. 305–321; LUCIAN BOIA, *Climatologia istorică*, în „Revista de istorie“, tom. 32, 1979, nr. 6, p. 1119–1130; idem, *Emmanuel Le Roy Ladurie*, în „Contemporanul“, 2 iulie 1982, p. 5. Precursorul climatologiei istorice românești este însă fără îndoială B. P. HASDEU, în „Istoria critică a românilor“ (a se vedea ediția Grigore Brăncuș, București, 1984, p. 277–293 și 345).

astfel de însemnări, pentru a data – fie și cu aproximație – evenimente din biografia unor scriitori. Să ne aminăm de vifornița, cu zăpadă, „în Duminica de Florii“, care îl prindea pe Nic’ a lui Ștefan a Petrii în „retragerea“ pe Plaiul Bătrîn spre Pipirig, după ce dărimase casa și omorîse una dintre caprele Irinucăi, la Broșteni! Creangă nu pomenește anul în *Amintiri din copilărie*. Găsim însă în prețioasele, și des citatele aici, *Însemnări de demult* din ediția Corfus, pe aceea cu nr. 139 de la pagina 146, datată la 10 aprilie 1848, „Sîmbăta Paștilor“, și localizată la Baia de Fier, din care aflăm că noaptea s-a produs o furtună cu fulgere și trăznete! Admițînd că expansiunea vremuielii s-a produs dinspre nord înspre sud în cursul unei capricioase săptămîni de primăvară, databilă în același an și în textul marelui humuleștean, ar rezulta că viitorul autor al *Amintirilor* (...) număra la 1848 între 9 și 11 ani, tocmai vîrsta la care putea urma „Școala lui Baloș“⁸.

Cît privește însemnătatea notiței de la Sucevița, deși prin ea ni se reamintește un fenomen deja cunoscut, aceasta aduce ca noutate atestarea aceluși fenomen într-o zonă a țării care la data respectivă se afla dincolo de frontarii; importanța ei crește dacă reflectăm la pușnătatea documentelor rămase în țară dintr-o provincie bîntuită de alți furtuni ale istoriei⁹.

⁸ Interesul arătat de scriitorii unor asemenea fenomene poate fi ilustrat, măcar în parte, prin menționarea unor nume ca ALECU RUSSO, descoperitor, în surghiunul său sovejean, al unei însemnări similare pe o carte din biblioteca mănăstirii, sau ca TITU LIVIU MAIORESCU, atestator scrupulos și cotidian al schimbărilor atmosferice în jurnalul său, aidoma lui J. W. GOETHE (cf. de exemplu, menționarea ninsorii din 16/28 aprilie 1873, reproducută în: Z. ORNEA, *Viața lui Titu Maiorescu*, vol. I, Editura Cartea Românească, 1986, p. 315); MOZES GASTER, *Literatura populară română*, ediția M. Angheliescu, 1983, p. 305, menționează o însemnare similară: „Să să știe că în anul 825, aprilie 9 zile, au nins într-a doua săptămînă după Paști în zi joi. Gavril ierodiacon“.

⁹ Din broșura citată *supra*, nota 2, a lui S. FL. MARIAN se poate afla (p. 1) că „...arhivele mănăstirilor [bucovinene] s-au străpurat [= transportat] la Viena...“, fiind vorba, desigur, de perioada de după momentul inițial al ocupației austriece (1775), ceea ce a dus la regretabila diminuare a patrimoniului arhivistic național. Alte pierderi de ordin arhivistic s-au produs în Bucovina spre finele primului război mondial (cf. VASILE, GH. MIRON, *Teodor Balan, 1885–1972*, în „Suceava. Anuarul Muzeului Județean“, XI–XII, 1984–1985, p. 358–359). Din fericire, documentele din arhiva lui Eudoxiu Hurmuzachi, de la Cernăuți, amenințate la un moment dat a fi confiscate de către autoritățile habsburgice, au putut fi recuperate de către Titu Maiorescu (cf. Z. ORNEA, *op. cit.*, p. 327). Dar, în preajma primului război mondial, ION NISTOR putea citi și copia numai din depozitele arhivelor vieneze un foarte prețios document, anume *Izvodul copiilor care îmblau în școala împărătească din târgul Cernăuțiului de la începutul lunii mai 1785 calendarul [= stilul] vechi pînă în 20 septembrie*, scris de un dascăl, Leonti Nicolaevici; istoricul bucovinean citează în câteva rînduri (1912, 1915) acest document, important pentru demonstrarea sîrbizării numelor de familie bucovinene sub influența Mitropoliei de Carlovăț – ultima dată, postum, în „Istoria Bucovinei“, Humanitas, București, 1991, p. 49–50. De reținut constatările pline de amărăciune ale lui NICOLAE IORGA în privința unor astfel de pierderi de documente, exprimate în *Noi, risipitorii de cele sfinte*, din „Neamul românesc“, 16 martie 1935, articol reprodus în „Sfaturi pe întuneric“, antologie, ediție îngrijită, note și comentarii de Valeriu Râpeanu și Sanda Râpeanu, București, 1977, p. 60–61.

Requiescat in pace

Requiescat in pace

Maria Anna de ...
Cognomen ...
Natus ...
Obitus ...
Sepulchrum ...
Anno ...

NICOLAE TITULESCU IN FILATELIA ROMÂNESCĂ

Ing. ANDREI POTCOAVĂ

Pe 16 martie 1992 s-au împlinit 110 ani de la nașterea lui Nicolae Titulescu, personalitate marcantă a intelectualității românești, neobosit luptător pentru cauza păcii – numit adesea „tribun al păcii“, „academician al păcii“, „pelerin al păcii“. El s-a aflat „voluntar și statornic“ timp de peste două decenii în „tranșeele păcii“, fără a se abate niciodată de la crezul vieții sale: „numai printr-o politică continuă de pace și prietenie cu toate popoarele, fără deosebire, se poate asigura viața și dezvoltarea țării noastre conform destinului ei...“.

Academician, profesor universitar de drept civil, strălucit orator, figură de seamă a diplomației europene în perioada dintre cele două războaie mondiale, ministru de externe al României (1927–1928; 1932–1936), distins reprezentant al țării noastre la Liga Națiunilor, al cărei președinte a fost ales în două rânduri (în 1931 și 1932), președinte al Academiei Diplomatice Internaționale, Nicolae Titulescu a întrunit aprecieri elogioase ale personalităților vieții politice internaționale cu care a venit în contact.

Personalitatea marcantă a diplomatului și omului politic român a fost comemorată pentru prima oară în filatelia română în anul 1974, când, între 15–20 aprilie a avut loc la București Sesiunea uniunii interparlamentare¹, la care au participat reprezentanți a 71 de state, care au dezbătut probleme importante privind comunitatea internațională. Cu această ocazie s-a emis o marcă poștală în valoare nominală de 1,75 lei (de format dreptunghiular, vertical, cu dimensiunea de 27/42 mm) pe care s-a reprodus, folosind culorile roșu-vișiniu, ocră, brun roșcat și negru, portretul ilustrului diplomat. Utilizându-se o machetă realizată de Aida Tasgian–Constantinescu, prin sistemul de imprimare „triefdruck“ (heliogravură), în patru culori, s-a realizat o marcă poștală pe hârtie alb–cretată, în culori, de câte 50 de bucăți (cu dantelura 13/12). Tirajul emisiunii este de 2.000.000 exemplare. Emisiunea a fost completată cu un plic „prima zi“, obliterat cu o frumoasă ștampilă reprezentând un glob pământesc, flancat în partea stângă de o ramură de laur și cu inscripțiile în trei registre: BUCUREȘTI 1974/16 APRILIE/PRIMA ZI A EMISIUNII“.

¹ Uniunea Interparlamentară este o organizație internațională neguvernamentală înființată în 1889, care avea drept scop înlesnirea contactelor dintre membrii tuturor parlamentelor pentru desfășurarea unor activități comune în vederea întăririi și dezvoltării colaborării între state.

În anul 1981 s-au mai realizat încă două mărci filatelice comandate de Administrația poștală a României. S-a realizat întregul poștal (55 b/1 leu) cu număr de cod 0076/81, care prezintă casa familiei Titulescu din comuna cu același nume din județul Olt (marca fixă, cu nominal de 55 b, prezintă fotografia, bust, a lui Nicolae Titulescu). Cu ocazia expoziției filatelice internaționale „Balcanfilia VIII” – care a avut loc la Istanbul între 8–16 august 1981, s-au executat un număr de două întreguri poștale cu marcă fixă ce aveau ilustrate pe ele emblema expoziției și inscripționarea: „BALCANFILIA VIII”, 55 B. POȘTA ROMÂNĂ Ilustrația unuia dintre plicuri reprezintă portretul diplomatului de seamă și al marelui patriot român și anii 1882–1941, (cod 0214/81).

Calendarul UNESCO pentru anul 1982 a înscris între personalitățile ce s-au omagiat pe Nicolae Titulescu, situație care a determinat administrația poștală a României să includă în seria de mărci poștale denumită „aniversării–comemorări” și o valoare (cu nominalul de 2,15 lei) pe care este prezentat chipul celui aniversat, în postură de orator, în mâna stângă ținând o bucată de hârtie cu textul care se citește. Pe marcă era inscripționat în partea superioară: NICOLAE TITULESCU și valoarea nominală de 2,15 lei. Lateral stânga se află scrise cu caractere arabe anii 1882–1941, iar în partea inferioară: POȘTA ROMÂNĂ și anul emisiunii: 1982 precum și numele machetatorului: Rodica Coteanu.

Seria cu trei valori are nominalul de 4,65 lei (respectiv 1; 50; 2,15) este realizată în tiraj de 250.000 exemplare (determinat de tirajul valorii de 2,15 lei), imprimată prin procedeul heliogravură, în policromie pe hârtie cromo; mărcile cu format de 27/42 mm și dantelură de 13 1/2 formează coli de 50 bucăți fiecare.

Emisiunea este completată cu plicuri „prima zi a emisiunii”, la care se utilizează pentru obliterare o ștampilă dublu cerc (cu diametru de 29 respectiv 18 mm) cu inscripționarea pe orizontală: ANIVERSĂRI, COMEMORĂRI pe două rânduri și pe care se află 2 ramuri de laur. Circular se înscrie: PRIMA ZI A EMISIUNII, BUCUREȘTI, 30. 01. 1982.

La data de 16 martie 1982, eminentul diplomat român a fost comemorat la Craiova. Cu această ocazie s-a vernisat expoziția filatelică omagială cu tema „Pacea – problemă vitală a omenirii”, în consens cu ideile de bază ale politicii și gândirii lui N. Titulescu.

Expoziția a fost găzduită de Liceul „Nicolae Bălcescu” din localitate care a numărat printre cei mai străluciți absolvenți ai săi pe Nicolae Titulescu.

Expoziția a prezentat publicului un număr de 29 exponate, rod al activității unui număr de 20 filателиști maturi și 9 tineri și a pus la dispoziție un plic festiv obliterat cu o ștampilă figurativă cu inscripția: EXPOZIȚIA FILATELICĂ OMAGIALĂ, 16 MARTIE 1982, 1882–1982, NICOLAE TITULESCU, CRAIOVA și cu chipul sărbătoritului. Cu aceeași ocazie a fost realizată o ilustrată maximă (cu o triplă concordanță care îi conferă calitatea de supermaximă), precum și încă două ștampile. Una publicitară cu chipul sărbătoritului și textul: VIZITAȚI EXPOZIȚIA FILATELICĂ BILATERALĂ DOLJ–OLT, NICOLAE TITULESCU, 16–21.03.1982. Una omagială aplicată la oficiul P.T.T.R. Craiova 1, cu chipul lui Nicolae Titulescu și Inscripția în cadrul dreptunghiular: NICOLAE TITULESCU, 100 ANI DE LA NAȘTERE și în cercul alăturat cu diametrul de 21 mm.: Craiova – 1100 – 16.03.1982.

Tot în ziua de 16 martie 1982, la Slatina își deschidea porțile expoziția filatelică omagială „Centenar Nicolae Titulescu, mare patriot și om politic român”, la care s-au

prezentat expodate din 14 județe ale țării. Cu această ocazie s-a realizat un catalog, 2 plicuri omagiale pentru care bust s-a folosit pentru obținere o ștampilă care are între ramuri de laur, chipul lui Nicolae Titulescu și textul: CENTENARUL NAȘTERII NICOALE TITULESCU, 1882–1982, SLATINA, 16.03.1982) și o ilustrată maximă (cu triplă concordanță, care îi conferă calitatea de supermaximă) a cărei obliterare a fost realizată cu o ștampilă figurativă cu inscripția: NICOLAE TITULESCU, 1882–1941, 100 ANI DE LA NAȘTERE, NICOLAE TITULESCU – JUD. OLT, 16.03.1982. Între două ramuri cu frunze de laur este redat chipul lui Nicolae Titulescu.

Cu aceeași ocazie a fost supratipărit întregul cod. poștal 0076/81, care are marcă fixă cu nominal de 55b, o imagine a lui Nicolae Titulescu, iar ca ilustrație casa familiei Titulescu din comuna cu același nume din jud. Olt. Supratipărirea întregului poștal s-a realizat cu textul: EXPOZIȚIA FILATELICĂ CENTENARUL NAȘTERII LUI NICOLAE TITULESCU, 16–21 MARTIE 1982, SLATINA. În ziua deschiderii expoziției plicul a fost obliterat cu ștampila figurativă realizată cu codul 0500 Slatina, care a fost prezentată anterior.

Consemnarea filatelică a aniversării a 100 de ani de la nașterea lui Nicolae Titulescu a fost realizată prin confecționarea și utilizarea flamelor publicitare cu dată fixă (16 martie 1982) și reprezentarea grafică din profil a bustului omagiatului de către filateliștii din Tîrgoviște, Iași, Satu Mare, Timișoara.

În primăvara anului 1982, în sala mare a bibliotecii județului din Brașov a avut loc un simpozion dedicat centenarului nașterii marelui diplomat român, simpozion la care au participat numeroase personalități din țară și de peste hotare. Manifestarea a fost marcată filatelic prin editarea unui plic ocazional și a unei ștampile publicitare utilizate la oficiul P.T.T.R. Brașov tranzit, cod 2200, la data de 29 iunie 1982. Textul înscris pe ștampilă este: SIMPOZION DEDICAT CENTENARULUI NICOLAE TITULESCU 1882–1982.

La data de 10 decembrie 1991, administrația poștală a României a pus în circulație o serie de 6 valori cu un nominal de 34 lei intitulate: „aniversări, comemorări“, cu un tiraj de 300.000 ex. Utilizând machetele elaborate de Vladimir Stoianov (Vlasto), au fost imprimate prin procedeul „tipar adânc“ pe hârtie cromo gumată mărci cu dimensiunea de 27/42 mm în coli de câte 50 bucăți. Valoarea cu nominalul de 4 lei, în tiraj de 1.000.000 ex. reprezintă un portret al lui Nicolae Titulescu (profil stânga). Compoziția grafică imprimată în patru culori este completată cu textul: NICOALE TITULESCU (la partea superioară) și POȘTA ROMANĂ (la partea inferioară); pe partea laterală se inscripționează anul nașterii și cel al morții, precum și valoarea nominală (respectiv 1882, 1941, 4 lei). În partea de jos, dreapta este reprezentată o ramură de laur.

Emisiunea este completată cu un set de două plicuri „prima zi a emisiunii“ (în tiraj de 5000 ex.) obliterare cu o ștampilă ocazională ovală, cu textul: PRIMA ZI A EMISIUNII, ANIVERSĂRI-COMEMORĂRI, BUCUREȘTI, 10.12.1991.

Apreciem pe această cale că, filatelia, cu modestele ei mijloace a adus un respectuos omagiu aceluia care a fost una dintre cele mai proeminente personalități ale timpului său, a cărui gândire și operă are multiple și deosebite semnificații în zilele noastre.

REPUBLICA SOCIALISTA ROMANIA

FIRST DAY COVER

ANIVERSARI-COMEMORARI
• 1982 •

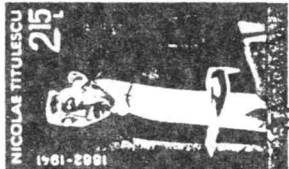
PACEA

PROBLEMA VITALĂ A OMENIRII

NICOLAE TITULESCU — diplomat
de seamă și mare patriot român
(1882—1941)

FIILIA, A.F.R. - OLT

FIILIA AFR - OLT

NICOLAE TITULESCU
CENTENARUL NASTERII
1882 - 1982

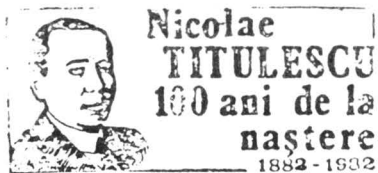
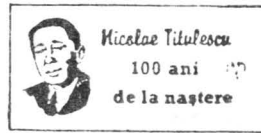

7

EXPOZIȚIA FILATELICA
„Centenarul nasterii lui
NICOLAE TITULESCU”
16-21 martie 1982
SLATINA

1982
Fotografia Titulescu

MEDALII EMISE IN 1992

Col.(r) IOAN DOGARU

I. MEDALIILE: „ȘTEFAN CEL MARE“; „CONSTANTIN BRÂNCOVEANU“

Cu ocazia sanctificării în iunie și iulie 1992, a marilor voievozi: Ștefan cel Mare (1457–1504) și Constantin Brâncoveanu (1688–1714), Secția de numismatică a Cercului Militar Național, a emis două medalii, dedicate acestor doi eroi ai neamului românesc.

1. ȘTEFAN CEL MARE

Aversul. Central, este reprodus monumentul Domnitorului, de la Chișinău stînd în picioare, privit din față, avînd în mîna dreaptă un paloș cu vîrf în jos (semn al liniștii și păcii), iar în mîna stîngă, o cruce în sus (semnul apărării creștinătății). De o parte și de cealaltă a statuii sunt gravate localitățile principale unde Domnul Ștefan cel Mare a dus cele mai mari bătălii: LIPNIC BAIJA VASLUI VALEA ALBĂ CATLĂBUGA SCHEIA DUMBRAVA-ROȘIE. Pe segmentul circular s-a gravat legenda: ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÎNT 1457–1504 BIRUITOR PENTRU ȚARĂ NEAM ȘI CRUCE.

Reversul. Central, pe un pergament este reprodusă o frază celebră din scrisoarea adresată Domnului, de Papa Sixt al IV-lea:

... FAPTA TA LA VASLUI
SĂVÎRȘITĂ DE TINE
CU ATÎTA ÎNȚELEPCIUNE
ȘI VITEJIE ÎMPOTRIVA
NECREDINCIOȘILOR TURCI
A ADUS GLORIE NUMELUI TĂU
TOȚI VORBESC DE TINE ȘI
TE LAUDĂ
SIXT IV

Pe segmentul circular inscripția: CTITOR DE ȚARĂ ROMÂNEASCĂ ȘI APĂRĂTOR AL ÎNTREGII EUROPE.

Medalia, este din tombac, opera artistului plastic Vasile Gabor, de la Monetăria Statului. Are un diametru de 60 mm. (Fig. 1). Un număr restrâns de medalii s-au bătut din argint.

2. CONSTANTIN BRÂNCOVEANU

Aversul. Chipul domnitorului în ținută de ceremonie, purtând căciula cu penaj și agrafă. De o parte și de cealaltă a bustului este gravată legenda: CONSTANTIN BRÂNCOVEANU 1688–1714/DOMNUL ȚĂRII ROMÂNEȘTI;

Reversul. Central este reprodusă stema Țării Românești de pe medalia bătută în anul 1713 în Transilvania: scut oval în câmpul căruia se află acvila cruciată cu aripile deschise, însoțită la dreapta și la stînga de soare și lună. Pe margine, circular, titulatura: D [EI] G [RATIA] VOIVODA/ET/PRINCEPS/VALACHIAE/TRANS/ALPINE.

Scutul este timbrat de coroană princiară închisă.

Pe segmentul circular al medaliei este gravat textul: 300 DE ANI DE LA URCAREA PE TRONUL ȚĂRII 1688–1988/SOCIETATEA NUMISMATICĂ ROMÂNĂ.

Medalia reprezintă reluarea aceleia bătute în anul 1988 când s-au aniversat 300 de ani de la urcarea sa pe tron.

Medalia este realizată de cunoscutul și regretatul artist plastic, Ștefan Grudinski, de la Monetăria Statului, București.

Are diametrul de 60 mm și este realizată din tombac. Într-un număr restrâns s-au realizat și din argint (fig. 2).

II. MEDALIA „ECATERINA TEODOROIU“

În cadrul manifestărilor organizate în cinstea aniversării a 75 de ani de la marcea victorie a armatei române din august 1917, de la Mărăști, Mărășești și Oituz, asupra dușmanului invadator, Asociația Filateliștilor din Tîrgu-Jiu, a organizat în perioada 22–29 august 1992, o amplă expoziție filatelică interjudețeană, dedicată evenimentului mai sus amintit.

Cu această ocazie, organizatorii au emis o medalie comemorativă.

A v e r s u l. În semiprofil spre stînga, este reprodus bustul eroinei de la Jiu, Ecaterina Teodoroiu, în ținută militară, încadrată de datele comemorative: 1917–1992, iar pe bust, mai jos de piept, data: 1894, anul nașterii eroinei. Pe veston are o decorație. În exergă legenda: ECATERINEI TEODOROIU/75 DE ANI DE LA TRECEREA ÎN ETERNITATE.

R e v e r s u l. În câmpul central are reprodus monumentul Muncii și Hărniciei populației din zona Tîrgu-Jiu, urmată de legenda: TÎRGU-JIU/22–29.VIII.1992. În exergă s-a gravat textul: EXPOZIȚIA FILATELICĂ INTERJUDEȚEANĂ. Medalia a fost distribuită ca premii la expoziția mai sus-amintită și este opera artistului plastic Constantin Dumitrescu, de la Monetăria Statului, care a reușit să redea chipul eroinei, de dîrz și hotărît luptător, dar și sensibilitatea și frumusețea feminină.

Medalia este bătută din tombac, la Monetăria Statului, în tiraj de 100 de bucăți, cu diametrul de 60 mm, grosime de 4 mm (fig. 3).

III. MEDALIA „SERGIU CELIBIDACHE“

Cu ocazia manifestărilor organizate în cinstea aniversării a 80 de ani de la nașterea marelui compozitor și dirijor, de renume mondial, Filarmonica „George Enescu“ din București, a emis o medalie aniversară, dedicată evenimentului mai sus amintit.

A v e r s u l. Central, este reprodușă efigia maestrului privit din față, sprijinându-și capul de mâna stângă, cu o privire profundă.

Pe semicerc dreapta, este gravată semnătura autografă în incizie, a dirijorului: **SERGIU CELIBIDACHE – 80 DE ANI.**

R e v e r s u l. Central, în planul îndepărtat clădirea Ateneului Român în care, marele dirijor a susținut neuitate concerte în fața publicului meloman din București. În plan apropiat, pe clădirea Ateneului, se profilează mâinile dirijorului care, cu bagheta, sugerează conducerea orchestrei în timpul concertului.

În semicerc dreapta, peste mâini, o ramură de măslin ca simbol al recunoștinței datorate de marele dirijor muzicii. În stânga, în exergă, inscripția gravată: **FILARMONICA BUCUREȘTI.**

Medalia este realizată de talentatul artist plastic Vasile Gabor, care prin compoziția artistică a reușit să dea o valoare deosebită medaliei.

A fost bătută la Monetăria Statului în tiraj de 150 de bucăți, din tombac, diametrul de 60 mm, grosime de 4 mm (fig. 4).

Medalia face parte din raritățile de acest gen ale muzicii românești care este destul de săracă în emisiuni medalistice jubiliare.

IV. MEDALIA „PREMIUL NOBEL PENTRU LITERATURĂ“

Din inițiativa Televiziunii Române s-a emis medalia „Premiul Nobel pentru literatură“.

A v e r s u l. În câmpul central, este produs bustul în profil spre stânga al marelui om de știință.

În semicerc stânga, s-a gravat inscripția: **ALFRED NOBEL**, iar în dreapta, pe două rânduri în semicerc anul nașterii și morții: **NAT. M D/C C C X X X I I I – OB. M D C C C / X C V.**

R e v e r s u l. Central, în două cercuri, sus, sunt reprezentate undele transmise de Televiziune urmate de inscripția **NOBEL PRIZE.** În exergă sus inscripția **TELEVI-ZIUNEA ROMÂNĂ.** În partea inferioară, în semicerc, pe două rânduri textul: **LAUREAȚII PREMIULUI NOBEL PENTRU LITERATURĂ.**

Menționăm că, talentatul artist plastic, Constantin Dumitrescu, a realizat o lucrare de excepție prin forme și sugestii plastice. Este prima realizare medalistică de acest fel în România.

Medalia a fost bătută din tombac la Monetăria Statului în tiraj de 100 de bucăți cu diametrul de 60 mm și grosimea de 4 mm (fig. 5).

Medalia poate ocupa un loc de cinste în muzeele din țară și străinătate precum și în colecțiile numismaților.

V. MEDALIA „AVRAM IANCU“

Cu ocazia comemorării a 120 de ani, de la moartea lui Avram Iancu, Secția Societății Numismatice Române din Arad, a emis o medalie dedicată celui ce a fost și a rămas „Craiful Munților“.

Cu acest prilej, au fost organizate, în Arad, Țebea, și în alte localități, simpozioane, expoziții de artă plastică și numismatică, serbări literar-artistice, spectacole omagiale etc. unde s-a scos în evidență rolul și importanța luptei lui Avram Iancu, în revoluția din 1848 și influența acesteia în Ardeal.

A v e r s u l. Central, este reprodus bustul lui Avram Iancu, cu privirea spre stînga, avînd gravat pe bust numele său; AVRAM IANCU sub care apar datele: 1824–1872.

Bustul croului este încadrat, stînga și dreapta de două ramuri de măsline. În semicerc, sub bust, s-a gravat legenda: VALEA EMILIAN-PIU – SOCIETATEA NUMISMATICĂ ROMÂNĂ – SECȚIA ARAD. Pe segmentul circular al medaliei s-a gravat inscripția: PREFECTUL LEGIUNII AURARIA GEMINA M.R. – EROU AL CAUZEI NAȚIONALE A ROMÂNILOR – 1992.

R e v e r s u l. Central, biserica și stejarul de la mormîntul lui Avram Iancu, de la Țebea, simbol al renașterii și duratei în timp a ideilor Revoluției din 1848. Sub aceste forme plastice s-a gravat, pe trei rînduri, orizontale, textul: – ȚEBEA – ALTARUL CONȘTIINȚEI NAȚIONALE. Pe segmentul circular al medaliei apare legenda: – 120 DE ANI DE LA MOARTEA CELUI CARE A FOST CRAIUL MUNȚILOR APUSENI – OMAGIUL ADUS DE ORAȘUL ARAD.

Este o realizare istorică de seamă a Secției Numismatice din Arad, care emite prima medalie dedicată lui Avram Iancu.

Medalia este opera artistului plastic Vasile Gabor care prin formă și idei plastice, dă o valoare deosebită medaliei bătută la Monetăria Statului. Este realizată din tombac, cu diametrul de 60 mm și grosimea de 5 mm, în tiraj de 120 bucăți (fig. 6).

VI. MEDALIA „125 DE ANI DE LA PRIMA EMISIUNE MONETARĂ“

Cu ocazia aniversării a 125 de ani de la prima emisiune monetară, Secția Societății Numismatice Române, Suceava a emis o interesantă medalie.

A v e r s u l. Sunt reproduse aversul și reversul primei monede divizionare românești din 1867. Pe aversul monedei, central, este gravat: I.BANU 1867, încadrat pe stînga și dreapta de două ramuri cu frunze de stejar și de măsline, care se încheie cu o fundă. Totul este încadrat într-un cerc perlat.

Pe reversul monedei, central, este înfățișată stema țării din perioada respectivă. Sub monedă, pe patru rînduri orizontale, s-a gravat legenda 125 ANI/DE LA PRIMA

EMISIUNE/MONETARĂ/1867–1992. Pe o eșarfă desfășurată, în semicerc deasupra monetei, apare inscripția: ROMÂNIA. Întreaga compoziție este încadrată cu un brîu cu funcție ornamentală într-o formă octogonală din patru linii.

Reversul. Central, este redată emblema Societății Numismatice Române (Minerva cu făclia științei și scutul de apărare) încadrată într-un cerc cu perle. Pe segmentul circular s-a gravat legenda: SOCIETATEA NUMISMATICĂ ROMÂNĂ. SECȚIA SUCEAVA. Toată compoziția este încadrată de un brîu octogonal la fel cu cel de pe avers. Inițiativa secției SNR Suceava este mai mult decît lăudabilă în emiterea acestei medalii, cu totul inedită, față de alte medalii clasice (fig. 7).

VII. MEDALIA „BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI”

Banca Națională a României a emis o medalie pentru protocol care este oferită distinșilor oaspeți care vin în contact direct cu probleme financiar-bancare, cu conducerea mai sus amintitei instituții.

Aversul. Este reprodusă fațada Băncii privită din unghiul dinspre nord (Str. Lipscani), a monumentalului edificiu, realizat după planurile arhitecților francezi Albert Galderon și Cassien Bernard.

În fața clădirii, pe medalie, se desfășoară în semicerc, o eșarfă ondulată. Deasupra clădirii, în semicerc, s-a gravat inscripția: BANCA NAȚIONALĂ. Întreaga compoziție artistică este încadrată într-un cerc de perle, ornamentale.

Reversul. În spațiul central, este redată sigla BĂNCII NAȚIONALE A ROMÂNIEI, într-o realizare artistică de excepție. Sigla este ca formă, sinonimă cu cele de pe bancnotele nou emise de 500, 1000 și 5000 lei. Sub siglă, s-a reprodus o placă ornamentală de epocă, pe care s-a gravat, pe trei rînduri orizontale, inscripția: FONDATĂ/ ÎN ANUL/1881. Placa ornamentală este încadrată, pe stînga și dreapta, de două ramuri de frunze de măslin.

În semicerc, sigla Băncii este încadrată de 29 perle mari.

Medalia este opera artistului plastic Vasile Gabor. Medalia a fost bătută din tombac, la Monetăria Statului cu diametrul de 45 mm și grosimea de 4 mm, în tiraj de 125 bucăți (fig. 8).

EVENIMENT NUMISMATIC: MEDALIA „BRĂILA 625“

AURICĂ SMARANDA

La 20 ianuarie 1993 au început serbările aniversare „Brăila 625“. Programul zilei a cuprins printre alte manifestări și o „Masă rotundă numismatică“ în cadrul căreia au susținut comunicări: dl. dr. Constantin Preda; „Contribuția descoperirilor monetare antice la cunoașterea istoriei regiunilor de la Dunărea de Jos“; dr. Gheorghe Poenaru Bordea: „Monede antice și bizantine din Dobrogea în colecția Muzeului din Brăila“; Miltiade Cărlan: „Două monede cu August și Rheometalces I stăpâni la Dunărea de Jos“; Valeriu Rusu: „Cu privire la formele premonetare“; Aurică Smaranda: „Documente istorice din metal privind importanța orașului Brăila ca port la Dunăre“; Nicolae Șerbănescu: „Medalia lucrărilor de ozonare a apei și a altor lucrări edilitare ale orașului Brăila în anul 1912“; Ioan Dogaru: „Noi medalii dedicate poetului național Mihai Eminescu“; Ionel Vâlcu: „În legătură cu monedele de Sadagura“. Numismații Ionel Vâlcu, Nicolae Șerbănescu, Ioan Dogaru, Valeriu Rusu și Miltiade Cărlan au făcut importante donații Secției Brăila a Societății Numismatice Române.

Tot cu această ocazie s-a lansat și medalia jubiliară „Brăila 625“ emisă de Secția Brăila a Societății Numismatice Române. Ea a fost decernată, împreună cu Diploma de

15 ani de la înființarea Secției Numismatice C.C.A. 1976–1991, București, Tipografia Militară a M.A.N., București, 1991, 48 p., + ilustrații.

Cu prilejul aniversării a 15 ani de la înființarea Secției Numismatice de la Centrul Militar Național (1976–1991), în afara sesiunii de comunicări și a unei expoziții de monede, bancare, medalii insigne etc. Comitetul de conducere al Secției a editat și prezenta lucrare.

Prima parte cuprinde un scurt istoric al Secției și activității acesteia, cu personalitățile de marcă, iubitori și cercetători din domeniul numismaticii, scoțându-se în relief și elogiindu-se bogata activitate a Secției în general și a Comitetului de conducere în particular.

În următorul capitol este publicată o mică parte din interesanta corespondență a Secției Numismatice Române și Secțiile din țară cu diferite personalități din domeniul numismaticii.

O altă parte, ilustrează în fotografii și tabele pe membrii Secției, Comitetul de conducere, Comisia de cenzori, colaboratori. Partea a patra, conține: activitatea propriu-zisă a Secției prin fotografii de arhivă și tablouri sinoptice, participările membrilor Secției la diferite simpozioane, sesiuni științifice, sesiuni organizate fie de Societatea Numismatică Română sau secțiile sale, fie de alte instituții de istorie (Muzeul Cîmpulungului Muscel, Muzeul Golești–Argeș, Muzeul Curtea de Argeș etc.). A cincea parte cuprinde fotografiile, medaliile și insignele emise de Secție, cu prilejul unor evenimente, în răstimpul celor 15 ani de activitate.

Lucrarea, apărută și editată de harnicul Comitet al Secției a fost îngrijită de președintele acesteia col. (r) Ioan Dogaru, a fost concepută ca un îndemn pentru pasionații și iubitorii numismaticii și ca un instrument de lucru în promovarea cercetării numismatice în România. (*Aurică Smaranda*)

Maria Dogaru, Ioan Dogaru, *Eminescu în documente de metal*, București, Editura pentru Turism, 1991, 96 p., ilustrații.

Pînă la apariția lucrării celor doi autori Maria Dogaru și Ioan Dogaru, chipul lui Eminescu era cunoscut din fotografii, din multe, foarte multe cărți, articole sau alte lucrări de specialitate, dar mai puțin era cunoscut din documente de metal. Medalistica a contribuit astfel la o mai bună cunoaștere a poetului nostru național.

Lucrarea prezintă cititorului toate medaliile și plachetele bătute în țară și în străinătate, pînă în anul 1990 inclusiv, cu diferite ocazii: aniversări, comemorări etc.

Volumul cuprinde trei părți. În prima parte sunt consemnate opiniile și confesiunile unor personalități de marcă ale vieții culturale, literare și științifice despre poetul Mihail Eminescu. A doua parte conține documentele, de mare valoare istorică, din domeniul medalistic, sigilografic, insignologiei și care au fost consacrate marelui poet.

A treia parte este rezervată bibliografiei (selectivă) pe care cei doi autori o pun la îndemîna cercetătorilor, literaților, istoricilor.

Se remarcă cercetarea laborioasă prestată de către cei doi autori în adunarea, sistematizarea și mai ales în interpretarea bogatului material medalistic.

Lucrarea este redactată coerent și îngrijit, într-o ediție elegantă („Polsib“ S. A. Sibiu) și bogat ilustrată. (*Aurică Smaranda*)

Onoare, unor personalități de cultură și știință, clerici, oameni politici precum și unor instituții și companii economice.

A v e r s u l medaliei are în compoziția heraldică: un scut pe care broșează o cetate cu două turnuri laterale. Deasupra se află acvila cruciată în zbor deschis ținând în gheare o semilună ca expresie a biruinței creștinilor asupra semilunei. În câmpul inferior al scutului este reprezentat un brâu undat.

Lateral, anii 1368–1993. Legenda în exergă sus: RENAȘTEREA BRĂILEI – OPERA CETĂȚENILOR URBEI. Dedesubt inscripția: SOCIETATEA NUMISMATICĂ ROMÂNĂ – SECȚIA BRĂILA.

R e v e r s u l reprezintă în câmp central, format din patru arcuri de cerc în formă de cruce, facsimilul documentului de atestare a orașului, cu sigiliul domnitorului Țării Românești, Vlaicu Vv. În partea superioară a câmpului se află, scutul cu stema veche a Țării Românești acvila cruciată și inscripția: 20 IAN.–1368–1993. Legenda circulară: BRĂILA – 625 DE ANI DE ATESTARE DOCUMENTARĂ/PRIVILEGIUL COMERCIAL DAT DE VLAICU VODĂ NEGUSTORILOR BRAȘOVENI.

Medalia este din tombac, diametrul: 60 mm; și a fost realizată de artistul plastic Vasile Gabor.

NOTE BIBLIOGRAFICE

Col. (r). Ioan Dogaru. Ștefan cel Mare în medalistica românească, București, Editura Recoop, 1987, 56 p. + ilustrații.

De la bun început trebuie să remarcăm că lucrarea se impune prin importanța subiectului tratat. Primul capitol are meritul de a pune în evidență evoluția interesantă a medalisticii românești pînă în momentul apariției prezentei lucrări.

În cea de a doua parte, în cuprinderea a 40 de pagini, autorul ilustrează și descrie amănunțit fiecare document medalistic, insignografic sau sigilografic amintitor de cel ce a zidit, pentru păstrarea credinței strămoșești, peste 40 de biserici și mănăstiri și a făcut multe danii bisericilor românești de peste hotare. Datele privind emiterea medaliilor, reperle tehnice privind aversul și reversul, dimensiunile acestora sunt redată cu acribie și profesionalism. Ele conferă volumului, calitatea de lucrare de referință. În afara celor de mai sus, autorul dă explicații ample despre cei ce au gânduri și au înfăptuit documentele metalice cercetate, despre artiștii plastici, creatori ai acestora, date care vin să completeze informații medalistice.

Cartea, în partea a treia, este completată de o „Notă bibliografică”. (*Aurică Smaranda*)

Martine Dalas. *Corpus des sceaux français du Moyen Âge. Vol. II. Les sceaux des rois et de regence.* Paris, Archives Nationales, 1991, 337 p. + ilustrații și tabele.

Prezentul volum, respectiv al doilea din ciclul „Corpus de Sigilii Franceze din Evul Mediu” însumează un material de cercetare oferit generos istoricilor și științelor sale auxiliare: sigilografia, arhivistica, diplomatica și istoria artei. Acesta, prin eforturile bibliotecarilor, arhiviștilor și cercetătorilor francezi completează imaginea pe care cititorul contemporan trebuie să și-o formeze despre simbolistica medievală. Spre deosebire de alte studii dedicate aceluiași simboluri iconografice, noua lucrare prezintă o istorie politică, administrativă și juridică a Franței, desfășurată cronologic, evitându-se pe cât posibil imaginile fragmentare.

Dacă primul volum consacrat sigiliilor orașelor reflecta prin diversitatea iconografică preocuparea politică, juridică și economică a unei colectivități, iată că ansamblul sigiliilor regale justifică și demonstrează mecanismul prin care se exprimă autoritatea monarhului.

Simbolurile iconografice regăsite nu sunt mai puțin semnificative în constituirea statului și a relațiilor acestuia cu sistemul politic.

Din felul în care s-a dispus materialul, cititorul va remarcă treptat: organizarea cultului regalității, exprimarea personalității suveranilor cât și a viitorilor suverani, organizarea anturajului regal.

După cum ochiul atent și cunoscător știe să privească detaliul și descoperă date nemenționate pînă acum în documente, tot așa sigiliul aparține alături de alte reprezentări pictate, sculptate și gravate, gramaticii decorative care prefigurează apariția și dezvoltarea simțului artistic. Astfel sigiliul furnizează detalii politice, sociale și economice.

Prezentul volum este înainte de toate o strîngere laolaltă a studiilor consacrate sigiliilor regale franceze de la Merovingieni pînă la încoronarea lui Francisc I. Astfel capitolele sunt următoarele: Sigiliul regal și mecanismul sigilării actelor în Franța medievală; sigiliul regal sub Capetieni și Carolingieni; sigilarea actelor regale de la Ludovic al VI-lea la Filip al IV-lea cel Frumos; sigilarea actelor regale la începutul războiului de 100 de ani; sigilarea actelor de natură administrativă; sigiliul secret

(sec. XIV); sigilarea actelor regale sub Carol al V-lea și Carol al VI-lea; sigilarea actelor regale sub Carol al VII-lea; sigiliul Delfinului; sigiliul *antesusceptum* și *postsusceptum*; *contrasigiliul* regal;

Strângerea sistematică a peceților regale din arhivele departamentale, comunale și chiar străine a permis descoperirea sau regăsirea de sigilii până acum necunoscute sau numai menționate în documente; unora li s-a stabilit scopul utilizării, iar altora natura diplomatică.

Cadrul îngust al unui catalog-inventar a fost lărgit „in extremis”, fiecărui suveran menționat acordându-i-se un spațiu amplu unde autoarea a așezat toate sigiliile folosite în timpul vieții sale.

Noțiunea însăși de sigiliu regal a devenit mai cuprinzătoare, deoarece în inventarul regal figurează și sigiliile auxiliare: cele folosite în numele regelui de instituțiile judiciare și sigiliul zilelor de sărbătoare: sigiliul de Troyes; sigiliul de Normandia; sigiliile micilor cancelarii ce funcționau în apropierea parlamentelor.

Un loc aparte îl ocupă instrumentele de validare a actelor ce au aparținut regențelor pe timpul guvernării în locul monarhului absent sau mort.

În sfârșit, acest inventar n-a fost restrâns numai la ceara originală sau la matricele autentice conservate până astăzi. În speranța că această nouă lucrare va suscita interesul altor cercetători, sigiliilor cunoscute fie printr-un desen sau o descriere li s-a acordat în aceeași măsură importanța cuvenită: astfel „Corpusul” aduce cca 20 de piese inedite sau cunoscute într-o manieră fragmentară.

Organizarea materialului documentar urmărește și descrie pecetea din două puncte de vedere: ca simbol al regalității și voinței monarhului și ca instrument de lucru al cancelariei regale franceze.

Catalogul diverselor sigilii este organizat în ordinea cronologică a succesorilor, de la cel oficial: marele sigiliu până la cel mai personal (sigiliul secret). Același principiu a guvernat și clasarea peceților din timpul unei singure domnii: marele sigiliu sau sigiliul maiestății; substitutele sale: sigiliul regenței, sigiliul de Chatelet, sigiliile comandate spre a valida actele regale cerute Curții de Justiție, sigiliul șahului de Normandia, sigiliile micilor cancelarii din apropierea parlamentelor, sigiliile cancelariilor particulare, sigiliul Delfinului, sigiliul ducelui de Bretania, sigiliul regatului Neapolelui și al ducatului de Milano.

Falsurile suveranului publicate în lucrări anterioare ca adevărate sînt respinse în diverse note unde se aduc argumente științifice bazate pe instrumente bibliografice.

Notița descriptivă a mărturiilor sigilografice constituie un act de identitate și originalitate: ea se găsește în măsură să-l lămurească pe cititor asupra semnificației și importanței documentului: titlul sigiliului și datele externe ale urmelor cunoscute;

descrierea tehnică; descrierea iconografică; legenda; cazul unui contra-sigiliu însoțit și el de o descriere materială, iconografică și o legendă; bibliografie.

Conștienți de importanța lucrării precum și de întrebările și greutățile pe care le-ar putea întâmpina atât cercetătorul experimentat cât și amatorul neinițiat, autorii „Corpus-ului” adaugă: un glosar de termeni folosiți în descrieri, o listă alfabetică a sigilanților, o listă cronologică de sigilii, genealogii și indexuri iconografice și heraldice. (*Cătălina Vlădescu, anul IV Bibliologie*).

BRĂILA ȘI ȚINUTUL INCONJURĂTOR INTR-UN REGISTRU DE RECENSĂMINT INEDIT DE LA SFÎRȘITUL SECOLULUI AL XVI-LEA

ANCA GHIATĂ

Documentarea noastră se bazează pe analiza unui izvor turcesc din categoria registrelor de recensământ general (*Tahrir defterleri* sau *Mufassal defterleri*), alcătuite în evul mediu de Poarta otomană pentru a avea evidența populației și veniturilor din ținuturile aflate în hotarele politico-administrative ale imperiului, recensământ care se repeta la 30-40 de ani¹.

Un astfel de registru imperial de recensământ este și *Mufassal defterleri livâ-i Silistre*, datat cca 1598/1006 Hegira, întocmit în vremea sultanului Mehmed III (1595-1603); registrul este inedit și cuprinde informații statistice privind demografia, viața economică și socială din teritoriile românești - Brăila, Dobrogea, Bugeac/Basarabia - aflate, la sfârșitul secolului al XVI-lea, sub dominație otomană, în regim de „pașalic”².

¹ Ö.L. Barkan, *Les grands recensements de la population et du territoire de l'Empire Ottoman et les registres impériaux de statistique*, în „I:M”, t. 2, nr. 1-4, 1941, p. 21-34, 168-178.

² „Tapu ve Kadastro Arşivi”, Ankara, nr. 83, izvor depistat de noi în 1970 și cercetat în 1990 și 1993. Întrucât condițiile editoriale dificile nu ne-au permis editarea materialului documentar, respectiv a tabelelor statistice, mulțumim colegei Adina Berciu-Drăghicescu, care ne-a oferit posibilitatea de a tipări un fragment din acest recensământ de la sfârșitul secolului al XVI-lea privind populația și viața socio-economică din ținuturile românești dunăreano-pontice (Brăila, Dobrogea, Bugeac/Basarabia de sud). Rezultatele cercetărilor noastre le-am făcut publice, în comunicări prezentate la sesiuni științifice din țară și străinătate: A. Ghiată, *Informații statistice privind demografia Dobrogei într-un izvor turcesc inedit de la sfârșitul sec. XVI*, la Simpozionul științific „Pontica - 1990”, noiembrie 1990, Constanța; idem, *Populația și așezările din Dobrogea într-un registru de recensământ inedit de la sfârșitul sec. XVI*, la ședința de comunicări a Laboratorului de studii otomane, octombrie 1991, București; idem, *Documente turcești privind istoria Bugeacului la sfârșitul sec. XVI*, la Simpozionul „Istorie și arheologie la Dunărea de Jos”, dedicat aniversării a 450 de ani de atestare documentară a orașului Reni, noiembrie 1991, Reni și Tulcea; idem, *Orta Çağda ve Yeni Çağda Dobruca'da türk yer adları. Tarihsel-cografyayı dayalı deliller* (= Toponimia turcă din Dobrogea medievală și modernă - privită din perspectiva geografiei istorice), la Congresul Internațional de Limbă Turcă, septembrie 1992, Istanbul-Ankara; idem, *Etnotoponime din Dobrogea - atestate în documente turcești*, la Simpozionul cu tema „Etnotoponime - reflectare a coabitării și a relațiilor interetnice” organizat de Centrul European de Studii în Probleme Etnice, octombrie 1992, Academia Română, București; idem, *Realități «in situ» reflectate de toponimia dobrogeană din izvoarele turcești din sec. XVI*, sesiunea dedicată omagierii lui Vasile Pârvan (110 ani de la naștere), octombrie 1992, Constanța; idem, *Tîrgul și kazaua Brăila, într-un izvor turcesc inedit de la sfârșitul sec. XVI*, la Simpozionul internațional cu tema „Brăila-mosaic etnic”, dedicat jubileului a 625 de ani de atestare istorică a Brăilei (1368-1993), organizat de Asociația de balcanistică și slavistică din România, mai 1993, Brăila; idem, *Brăila românească sub administrație otomană, la sfârșitul sec. XVI*, la ședința de comunicări a Laboratorului de studii otomane, mai 1993, București; idem, *Măcin și zona învecinată într-un registru de recensământ (mufassal defterleri) inedit, de la sfârșitul sec. XVI*, la Simpozionul „Efigii Măcinene”, octombrie 1993, Măcin; idem, *Mufassal, İcmal ve Evkâf Defterleri - izvoare inedite pentru istoria ținuturilor românești dunăreano-pontice (Brăila, Basarabia - Bugeac, Dobrogea) de la sfârșitul sec. XVI*, la Simpozionul Internațional cu tema „Convergențe de cultură materială și spirituală româno-turce pe teritoriul României”, noiembrie 1993, Constanța.

Modul de executare a recensământului consta în emiterea unei ordonanțe imperiale (*berat, talimat hükmün*) ce hotăra înființarea unei comisii de recensământ (*tahrir komisyon*). În această comisie intrau reprezentanții autorității locale în frunte cu cadul (*kadi*) la nivel de *kaza* și unii împuterniciți trimiși de guvernământul central: așadar, în comisia de recensământ se găseau o serie de funcționari și secretari (*emin ve kâtib*), clerici, civili, comisari, pereceptori (*ihtisâb*), controlori ai statului (*mevkufcu*); unii membri ai comisiei erau aleși dintre cunoscătorii serierii publice de contabilitate în care se redactau defterele imperiale (scrierea *siyakat* cu cifre în *divân rakamları*). Toți membrii comisiei trebuiau să colaboreze cu cadul pentru verificarea actelor, să întocmească registrul de recensământ al populației și, în funcție de anumite criterii legislative privind sistemul de impunere locală – și generală de epocă –, să fixeze valoarea impozitelor, dărilor sau altor taxe. În conformitate cu ordonanța imperială, toți posesorii de *timâr* (timarioți), *zeâmet* (zeamiți), *hâss* (hasioți), de *vakif* (*evkâf* la plural) și de proprietate *mülk* erau obligați să se prezinte la comisia de recensământ cu toate documentele (de tip *berat, vakifnâme, mülknâme, vesikalar*), atestând, alături de îndatoririle lor față de statul otoman, drepturile lor asupra surselor de venit provenind de la populația din așezările unui sangeac (*sancak*) sau *livâ*, mai exact locuind într-o anumită *kaza* sau *nahiye*, adică într-o subunitate administrativ-teritorială dintr-un sangeac. După ce se examina fiecare caz în parte, se fixa cuantumul impozitului pentru contribuabili și, implicit, al venitului ce revenea posesorilor de *timâr*, *zeâmet*, *hâss*, *vakif*, iar rezultatul era înscris în registre (*defter*) separate.

Aceste registre erau de mai multe feluri: 1) *Tahrir defterleri* sau *Mufassal defterleri*, registrele cele mai amănunțite alcătuite pe sangeacuri (iar în interior pe kazale); 2) *İcmal defterleri*, registrele de evidență a timarurilor, în care se reiau într-o formă prescurtată informațiile din registrele de tip *tahrir* sau *mufassal defterleri*; ele cuprindeau pentru o anumită zonă toate timarurile și zeameturile: la fiecare se trecea numele posesorului (*sipahi*) și valoarea totală a venitului ce-i revenea, apoi locul de unde provenea venitul (specificându-se numele așezării, fără numele contribuabililor); la fiecare așezare se scria suma și unitatea administrativă de care aparținea (sangeac, *nahiye*). Există o perfectă concordanță între datele statistice trecute în aceste două tipuri de registre; 3) *Evkâf defterleri*, registrele care cuprindeau numele așezărilor (făcând parte dintr-o anume unitate administrativă, sangeac-nahiye) și al locuitorilor („capi de familie”), a căror contribuție era repartizată ca venit pentru a servi întreținerii instituțiilor pioase, socio-culturale, de binefacere și religioase (medresele, geamii, orfelinate etc.). Textul registrelor ridică o serie de probleme, atât de paleografie – citire și transcriere –, cât și de traducere și explicare a terminologiei folosite pentru a desemna instituțiile în epocă. Aceste izvoare de cancelarie, prin felul sistematic și tematic în care au fost întocmite, prin modul în care autoritățile otomane au dispus ordonarea în registre a imensului material adunat din teren, impun o anumită orientare analizei și cercetării, încă din momentul consultării lor. Pentru o documentare cât mai amplă, am cercetat cele trei feluri de registre, care se completează între ele, obținând informații pentru unele teritorii – a căror istorie se află în centrul preocupărilor noastre științifice – și care, la sfârșitul secolului al XVI-lea, se găseau sub administrație otomană, și

anume: kazele Cetatea-Albă (AK-KERMAN), Chilia (KILI), Tighina (BENDER); kaza Brăila (BERAIL); kazalele Hirşova (HIRSOVA), Techirghiol (TEKFÜRGÖLÜ), Silistra (SILISTRE), Balçic (BALÇIK).

Legislația otomană din secolul al XVI-lea oferă elementele necesare înțelegerii sistemului socio-economic, juridico-religios și militar prin care se exercita administrația directă a Porții în teritoriile din hotarele politice ale imperiului; această legislație a ținut seamă și de particularitățile geografice și tradițional-cutumiare regionale, cum se constată în legislația sangeacului Silistra (*Silistre livâsi kanunu*), elaborată în timpul sultanului Soliman și cea din anul 1569/977 Hegira, din vremea sultanului Selim II, sangeac în care era înglobat din punct de vedere administrativ și teritoriul dobrogean³. Între prevederile legislative ale epocii și conținutul registrelor de recensământ se observă o concordanță; schimbările intervenite în vremea sultanului Mehmed III, față de epoca sultanilor Soliman Legislatorul (*Kanunu*) și Selim II, sînt sesizabile, studiind introducerea registrului de recensământ (p. 2 r – 18 r), datat cca 1598; această parte introductivă (din care lipsesc primele pagini, inclusiv foaia de titlu), cuprinde legislația (*kanun, kanunnâme*) privind sangeacurile (*Silistra*) și Cetatea Albă (*Ak-Kerman*), prin care se reglementau relațiile economico-comerciale în târguri (*kasaba*) și porturi (*iskele*), raporturile dintre raiale și timarioși sau *sipahi* în funcție de posesiunea pămîntului, cuantumul diverselor taxe, dări, impozite, și așa mai departe. De aceste prevederi am ținut seama, cînd am alcătuit Tabelele și Anexele, conținînd știri pentru kazaua Brăila; legislația privind târgul și portul Brăila (p. 3 r – 4 r: *Kanunnâme-i kasaba-i Berail* și *Kanunnâme-i iskele-i Berail*) urmează s-o publicăm separat, întrucît, pentru cunoașterea realităților socio-economice regionale, este necesară o documentare susținută de prevederile legislative ale epocii.

După această prezentare generală, vom face unele precizări referitoare la conținutul registrului de recensământ (*tahri* sau *mufassal defterleri*) cercetat de noi, dată fiind importanța lui documentară în a desluși felul în care trăia societatea în ținuturile Brăila, Dobrogea și Bugeac-Basarabia, la sfîrșitul secolului al XVI-lea. În esență, registrul conține două mari categorii de informații: cele care dau posibilitatea de a se reconstitui tabloul demografic și cele care concretizează mecanismele socio-economice și politico-administrative ce acționau în viața internă a societății din ținuturile respective. Analiza și interpretarea acestor informații reliefează specificul local, ținînd seamă de trăsăturile generale manifestate în diverse domenii ale organizării statului otoman.

Din perspectivă demografică se pot valorifica informațiile statistice, completate de cele de onomastică și toponimie, în ceea ce privește: numărul populației (înscris în registru pe grupe stabilite după criteriul stării civile, sex, religie, etnic), situația numerică și de habitat a comunităților diferențiate după criteriul etno-religios, repartizarea

³ A. Ghiță, *Structures socioéconomiques en Dobroudja (XVIe siècle)*, în „Analele Universității București”, istoric, an XXXVI, 1987, p. 39–47; A. Akgündüz, *Osmanli Kanunnâmeleri ve hukukî tahlilleri*, I ve II kitap, Istanbul, 1990, passim; *Turkish and English Lexicon (Shewing in english the significations of the turkish terms)* by Sir James W. Redhouse etc. Istanbul, 1978, 1 vol., 2224 p.; Ferit Devellioglu, *Osmanlica-Türkçe Ansiklopedik Lügat (eski ve yeni harflerle)*, Ankara, 1962.

geografică a populației și așezărilor, densitatea lor, mărimea localităților urbane și rurale într-o anumită regiune (sangeac, kaza, *nahiye*), mișcarea demografică etc.

A doua categorie de știri, din registru, se referă la situația socio-economică, deoarece grupează diversele impozite, dări și taxe (înscriind numele și valoarea lor numerică); din aceste informații, se impun atenției cercetătorului cele privind: ocupațiile și averea populației, puterea economică a gospodăriilor din mediul urban și rural, sistemul de impunere a populației în imperiu și, în directă legătură cu acesta, natura raporturilor sociale dintre stăpâni și supuși, cuceritori și cuceriiți, privilegiați și contribuabili; privilegiaților (timarioji, zeamiți, hasioji în frunte cu sultanul) le reveneau veniturile realizate din impozitarea contribuabililor (în principal raiale, și nu numai), care alcătuiau clasa cea mai numeroasă a producătorilor de bunuri. Precizăm că, în studiul de față nu ne vom ocupa de analiza relațiilor sociale ce decurgeau din sistemul de impunere și, în consecință, nu vom compara raporturile sociale din ținuturile românești Brăila, Dobrogea, Bugeac-Basarabia, aflate sub administrație otomană în regim de pașalic, cu cele din principatele autonome, Țara Românească, Moldova, Transilvania; desigur, comparația ar fi interesantă, și pentru că ar pune în lumină ce anume s-a preluat din dreptul românesc cutumiar (*örf, âdet*) în legislația otomană privind ținuturile cucerite.

Față de complexitatea informațională a registrului de recensământ, am încercat prezentarea materialului statistic, într-o formă cât mai accesibilă, întocmind câteva tabele sinoptice, supuse analizei critice, în dorința de a oferi cât mai multe știri documentare, specialiștilor din domenii diferite de activitate. În ceea ce ne privește ne-am mărginit la câteva concluzii în legătură cu situația demografică și unele aspecte privind ocupațiile și viața economică în târgul-port Brăila și în satele din ținutul cuprins în kazaau Brăilei, la sfârșitul secolului al XVI-lea.

În registrul de recensământ, ca, de altfel, în majoritatea actelor de cancelarie ale secolului, se folosește *BERAIL*, adică forma românească a toponimului Brăila, fiind mai puțin întrebuițată forma turcizată de *IBRAIL*. În izvoarele turcești de cancelarie figurează numai termenul de *kaza*, pentru a se indica unitatea administrativă ce cuprindea ținutul și care depindea de cadiul cu reședința în Brăila; termenul de „raiaua Brăila”, folosit în același sens, este o creație mai târzie a istoriografiei și provine de la condiția de *raya*, adică supus otoman, a locuitorilor din ținut.

Registrul de recensământ, enumeră localitățile aparținând kazalelor din sangeacurile Silistra (*SILISTRE*) și Cetatea Albă (*AK-KERMAN*) și, specifică în dreptul fiecăreia, dacă venitul era considerat *hâss* al sultanului, *hâss* al vizirului (*havass-i vüzere*), *zeâmet* (pentru diferiți zeamiți), *timâr* (încredințat diferiților timorioji sau unui timariot ce apăra o cetate / *timâr-i mustahfizan-i Kal' a-i*). În registrul de recensământ (*Mufassal defterleri livâ-i Silistre*, cca 1598), în volumul I, p. 61 v-71 v, 76 v („Tapu ve Kadastro Arşivi”, Ankara, nr. 83), sînt cuprinse informațiile referitoare la kazaau Brăila (*BE-RAIL*): în dreptul celor 7 așezări este precizat că venitul lor era instituit ca *hâss* al sultanului (*hâss-i Padişah-i Alempenâh, havass-i Hümayun*). La fiecare așezare sînt înscrise următoarele: în prima parte este trecut numele fiecărui „cap de familie”, ce era impus în calitate sa de raia (*raya*), adică de supus al statului otoman; capii

de familie erau adulți, de gen masculin, musulmani (*müslüman*) sau nemusulmani (*giberan*), cum îi indică și onomastica, căsătorii (în registru *hane*, marcați cu însemnul sau litera „*cim*“) sau celibatari (*mücerred*, marcați cu însemnul sau litera „*mim*“); mai figurează categoria văduve (*bive*), precum și alți capi de familie fără nici o însemnare care să le precizeze categoria, omisiune determinată de variate motivații (vezi Tabel I). În a doua parte, este trecută denumirea și cuantumul anual al impozitelor, dărilor și taxelor (suma în acele/*akçe*; la dările din cereale apare și cantitatea în *kile*); unele din aceste sume trebuiau strânse de la contribuabili în raport cu producția (de cereale, legume, fructe, in, cînepă etc.) sau pentru diferite îndeletniciri (stupărit, morărit, pescuit etc.) (vezi Tabel II, Anexa 1, Anexa 2). În totalitate veniturile anuale realizate în kazaua și târgul-port Brăila – datorită valorii lor ridicate – se depuneau în beneficiul sultanului, fiind socotite *havass-i Hümâyün*. Unele dări, de pildă, cele din cereale se calculau luîndu-se în considerație producția pe ultimii trei ani. Impozitele variau după zona geografică (în funcție de calitatea solului, climă, obiceiul locului etc.) și se fixau în conformitate cu prevederile legii incluse în partea introductivă a registrului de recensămînt.

Geografic, kazaua Brăila cuprindea un ținut care la est era riveran Dunării, la vest se învecina cu Țara Românească, în nord începea de la Vădeni (*VADENII*) sat și vad de trecere, în continuare urmau localitățile Baldovinești (*BALDOVINEȘTI*) sat, Brăila (*BERAIL*) târg, Gropeni (*GROPENII*) sat, Tufești (*TUFEȘTI*) sat, *KISALICA* sau *KISANICA* sat (probabil localitatea de mai târziu Odaia Vizirului), pentru a atinge în sud satele Bertești (*ZERNEȘTI* sau *BERTEȘTI*), al căror corespondent în luncă apare Vadu Șeicii, vad de trecere la Dunăre. Se constată că această delimitare geografică indica cea mai mare întindere a kazalei Brăila din timpul dominației otomane.

Din punct de vedere demografic, registrul de recensămînt, de la sfîrșitul secolului al XVI-lea, găsea și înregistra în cele 28 de cartiere (*mahalle*) ale târgului (*kasaba*) Brăila, 1060 capi de familie, *raya*, din care: 1006 nemusulmani (*giberan*) – care după onomastică erau în majoritate români-, 3 maghiari (*macar*) în cartierul nr. 27, greci etc.; 44 țigani (*kiptyan*) în cartierul nr. 26; 10 musulmani (*müslüman*). Cei 1060 capi de familie, raia, erau – conform însemnului aflat sub fiecare nume: 742 căsătorii (*hane*), 287 celibatari (*mücerred*), 1 văduvă (*bive*) și 30 nu aveau însemnul care să le indice categoria (vezi Tabel I). De la aceste raiale și de la categoria numită *haymana* se aduna anual din târgul Brăila, suma de 424.546 acele (vezi Tabel II).

Informațiile statistice privind populația și valoarea sumelor realizate ca urmare a sistemului de impunere – după aprecierea noastră –, arată Brăila ca un orașel sau un târg mijlociu, asemenea altor târguri (*kasaba*) din ținuturile dunăreano-ponice, a căror situație era înscrisă în aceleași registre de evidență, datate cca 1598; astfel, Babadag (*BABA-DAG*, din *nahiye* Hîrșova, sangeac Silistra), târg în 24 cartiere avea 1420 suflete (*nüfus*) capi de familie, de la care se aduna anual suma totală de 107.350

accele, venit considerat *evkâf* din vremea defunctului sultan Baiazid-Han⁴; Cetatea Albă (AK-KERMAN, reședința kazalei și sangeacului cu același nume), târg în 24 cartiere avea 1167 capi de familie și se strîngea suma de 330.921 accelle, iar în Chilia (KILI, reședința kazalei cu același nume, sangeac Ak-Kerman), târg în 21 cartiere avea 1165 suflete și 328.598 accelle; venitul acestor două târguri fiind considerat *hâss* al sultanului⁵.

Raportînd la populația din întreaga kaza, rezultă că în târgul Brăila se concentra cel mai mare număr de locuitori (1060 suflete), adică un total dublu față de 536 suflete capi de familie recenzați în cele 6 sate (*kariye*) din ținut; iar numărul celor căsătorii depășea cu mult pe cel al celibatarilor (vezi Tabel I). Mai mult, chiar, venitul anual în târgul Brăila (de 424.546 accelle) era de cca 4 ori mai mare față de totalul veniturilor obținute din celelate 6 așezări românești (de numai 151.814 accelle) și, reținem, că în calcul nu am inclus și venitul anual realizat din portul Brăilei.

Făcînd relația dintre numărul locuitorilor și valoarea totală a veniturilor adunate de la ei de statul otoman, ajungem la următoarele concluzii: în mediul rural din ținutul Brăilei, sătenii – toți nemusulmani, iar după onomastică români – erau înstăriți și așezările bogate; sate mari pot fi considerate: Tufești cu 181 capi de familie nemusulmani, adică *giberan* (de acum înainte sigla G) a căror impunere atîngea suma de 38.575 accelle anual și Grăpeni cu 149 G și 39.018 accelle; sate mijlocii: Bertești (sau ZERNEȘ/II) cu 77 G și 38.089 accelle, KISALICA cu 58 G și 14.377 accelle și Baldovinești cu 48 G și 18.429 accelle; sat mic Vădeni cu 23 G și 3.326 accelle (vezi Tabel I și Tabel II). Pentru comparație, redăm informațiile statistice privind unele așezări dobrogene situate dincolo de Dunăre, menționate ca sate (*kariye*) în același registru de recensămînt. De exemplu, în kazaua Hîrșova din *livâ-ua Silistra* figurează așezări pe care le considerăm sate foarte mari: Isaccea (ISAKÇA) în 7 cartiere cu 556–559 suflete (din care 522 G) și o sumă totală anuală rezultată din strîngerea impozitelor, dărilor și a altor taxe de 187.995 accelle, Hîrșova (HIRSOVA) în 6 cartiere cu 519 suflete (368 G) și 50.000 accelle, Măcin (MAÇIN) în 4 cartiere cu 358 suflete (334 G) și 82.113 accelle, Tulcea (TULÇI) în 8 cartiere cu 336–344 suflete (312 G) și 148.920 accelle; sate mari Vadu (KARA-HARMANLIK-KEBIR) în 5 cartiere cu 225–237 suflete (203 G) și 42.992 accelle, Luncavița (LUKOVIÇIA) cu 222 suflete (217 G) și 13.500 accelle, Tașburun (TAŞ-BURUN, sat desființat în zona dunăreană) cu 211 G și 11.317 accelle, Dăeni (DAYA) cu 195–197 G și 12.040 accelle, Topolog (TOPALOVA) cu 179 G și 8.299 accelle, Greci (SOGANLIK) în 2 cartiere cu 164 suflete (145 G) și 22.317 accelle, Iglia (IGLIÇA) cu 166 (163 G) și 13.000 accelle, Garvăn (KARVANIGARVAN-ESKI-HISARLIK) cu 150 suflete (142 G) și 8.000 accelle;

⁴ *Evkâf defterleri livâ-i Silistre*, cca 1598, „Tapn ve Kadastro Arşivi“, Ankara, nr. 561, p. 64 r–70 r; venitul *evkâf* din Babadag și la p. 73 r–v.

⁵ *Mufassal defterleri livâ-i Silistre ve Ak-Kerman*, cca 1598, „Tapu ve Kadastro Arşivi“, Ankara, nr. 83, vol. I, p. 2 v–8 r, 34 v–40 r. Pentru comparație dăm numărul populației din alte târguri-orășe ale Peninsulei Balcanice apud N. Todorov, *La ville balkanique aux XVe–XIXe siècles développement socio-économique et démographique*, Bucarest, 1980, p. 75 – dă capii de familie, pentru intervalul de timp 1571–1580: Plovdiv cu 1226 suflete, Sofia cu 1638, Ruse cu 1699, Varna cu 1748, Vidin cu 2152 suflete.

sate mijlocii: Mahmudia (*YENI-KÖY... lângă/der nezd-i/BEŞ-TEPE*) cu 142 G și 15.791 accele, Traian sau Turcoaia (*SINANÇE* cu alt nume/name diger/*YENI-KÖY* lângă/der nezd-i/*KARKUDLER*) cu 118–134 G și 38.556 accele, Niculițel (*MANASTIR*) cu 121–132 G și 14.198 accele, Sabangia (*SABANCA*) cu 109 suflete (104 G) și 7.000 accele, Minerii (poate *YENI-ÇATAL*) cu 109–120 G și 5.314 accele, Somova (*SOMOVI* aproape de fluviul Dunărea / *der kurb-i nehr-i Tuna*) cu 101 G și 15.677 accele, Peceneaga (*PEÇENEK-KEBIR*) cu 79 G și 3.000 accele, Văcăreni (*VAKAR*) cu 60 G și 6.000 accele, Parcheș (*PARKEŞ*) cu 42 G și 1.500 accele; sate mici: Rachel (*RAKEL* lângă/der nezd-i/Isaccea) cu 37 G suflete și 7.172 accele, Gîrliciu sau Ostrov (poate *TÜFEKÇI-İNE-HAN?*) cu 31 suflete (21 G) și 2.520 accele, Stîncă (*MEHMEDÇE*) cu 26 suflete (7 G) și 5.527 accele⁶ etc. În registrul *Evkâf defterleri livâ-i Silistra*, cca 1597, în *nahiye* Techirghiol (*TEKFÜR-GÖLÜ*), din *livâ-ua* Silistra, se menționează, ca *evkâf* instituit de defuncta Esmahan-Sultan, satele: Cernavodă (*KARASU-BOGAS*) în 10 cartiere cu 301 suflete (283 G) și 13.147 accele, Rasova (*RASOVAT*) cu 286 suflete și 11.019 accele, Mangalia (*MANKALIYA*) cca 184 suflete (68 G) și 3.550 accele, ȕrgul Medgidia (*GÖNCI-BAZARI*) cu un venit peste 35.000 accele anual⁷. Iar în registrul de recensământ, *Mufassal defterleri livâ-i Silistre*, tot în kazaua Techirghiol (*TEKFÜR-GÖLÜ*) figurează: ȕrgul Medgidia (*nefs-i kasaba-i GÖNCI-BAZARI* cu alt nume/name diger/*KARASU*) în 7 cartiere cu 250 suflete și un venit de 25.131 accele; apoi sate ca: Techirghiol (*TEKFÜR-GÖLÜ*) cca 223 suflete (194 G) și 34.477 accele, *ANADOLU* (azi cartier al orașului Constanța) cu 109 suflete (11–19 G) și 15.588 accele, Constanța (*KÖSTENCE* lângă *ider nezd-i/* lacul *SÜD-GÖLÜ*) cu 31 suflete și 12.000 accele⁸ etc. În Bugeac–Basarabia, localitatea Tighina (*BENDER*, în kazaua cu același nume, sangeac Ak–Kerman) în 6 cartiere avea 469 suflete și un venit de 87.447 accele⁹ etc.

Românii autohtoni dețineau majoritatea absolută în cele 6 așezări rurale din ținutul brăilean și erau cei mai numeroși în ȕrgul Brăila. Numărul românilor creștea prin sporul natural, dar și datorită noilor veniți din teritoriile românești învecinate. Între aceștia se aflau cei numiți *haymana*, despre care izvorul precizează că erau din „neamul celor din Moldova (*Bogdan taifesi*)“, se ocupau cu agricultura (*ziraat eder*), dădeau dări din recoltele de cereale (vezi Anexa 1); ei se aflau în toate cele 7 localități din kazaua Brăila și li se percepea impozitul *ispence*, care se încasa numai de la nemusulmani (vezi Tabel II). Cu timpul aceste *haymana* căpătau statutul de raia și rămăneau în kaza, ca supuși ai statului otoman.

Știrile privind pe unii români veniți din alte provincii în părțile Brăilei exprimau o realitate. Mișcarea demografică a românilor în ținuturile riverane Dunării a fost un fenomen neîntrerupt, avînd în trecerea timpului motivații diferite: lipsa brațelor

⁶ *Mufassal defterleri livâ-i Silistre...*, I, p. 195 v–207 r, 213 v–214 r, 215 r–217 v, 222 r–223 r, 226 v–231 r, 233 v–235 v, 238 r–239 v.

⁷ „Tapu ve Kadastro Arşivi“, Ankara, nr. 561, p. 131 v–139 r.

⁸ *Mufassal defterleri livâ-i Silistre...*, I, p. 292 v–295 v, 299 r, 301 r–v.

⁹ *Ibidem*, p. 49 v–51 v.

de muncă, păstoritul transhumant, sistemul de impozitare mai sever în perioadele de criză provocate de războaiele ce au avut loc în aceste ținuturi și nevoia de a se refugia la adăpostul natural oferit de Balta Brăilei sau a Borcei. Prin poziția sa geografică ținutul Brăilei se afla în zona mișcărilor demografice, căci – așa cum remarca savantul Nicolae Iorga – Dunărea n-a fost niciodată hotar pentru românii viețuind la nord și sud de fluviu. Astfel că, românii din Țările Române, ajungeau în ținutul brăilean, unii oprindu-se aici, alții trecând Dunărea în Dobrogea și Basarabia.

Prezența neîntreruptă a românilor, înainte și după cucerirea otomană în aceste ținuturi dunăreano-pontice, explică menținerea formelor românești în micro- și macro-toponimia locală și transmiterea lor neschimbată pînă în zilele noastre. Registrul de recensămînt al populației și așezărilor a preluat de la românii autohtoni forma românească a toponimelor de așezări din ținuturile Brăilei, Dobrogei și Basarabiei.

În târgul Brăila, în afară de români, mai locuiau musulmani, țigani, maghiari, greci, pentru ai aminti numai pe aceștia. Prezența unora se datora vechilor legături comerciale ale târgului cu Transilvania și Marea Neagră, a altora se justifica prin instaurarea dominației otomane. În mediul rural din kazaua Brăila, populația musulmană nu figura între contribuabilii recenzați, iar în târgul Brăila erau menționați doar 10 capi de familie musulmani, raia (vezi Tabel I și II). Numărul nesemnificativ al musulmanilor, raia, era suplinit, desigur, prin numeroșii musulmani veniți în reședința kazalei, la Brăila, în calitate de reprezentanți ai autorității otomane și aflați în toate organele de conducere locală (administrative, militare, religioase, judecătorești). Folosind această cale administrativă, Poarta a căutat să imprime un caracter turcesc târgului, fără mare succes, după cum reiese din documentele vremii; totuși funcționarii redactau actele în cancelaria locală în limba turcă, aceeași funcționari în frunte cu cadiul și sprijiniți de garnizoana militară, asigurau ordinea internă, aplicau legislația otomană (*şer'î*), controlau vama, percepeau impozitele etc.

Pentru a obține numărul total al populației (din localități, kaza, sangeac), se poate accepta propunerea de a considera 4 membri pentru fiecare familie¹⁰; acest calcul aproximativ, în kazaua Brăila, trebuie să includă pe toți locuitorii raia, indiferent de apartenența lor la o anume comunitate etno-religioasă, se adaugă și reprezentanții musulmani ai autorității locale, în sfîrșit se ia în calcul și categoria *haymana*, care plătea impozite. Se poate estima, că deși se simțea nevoia unor brațe de muncă, în secolul al XVI-lea, kazaua Brăila era un ținut populat în raport cu suprafața și în comparație cu o epocă mai târzie – marcată de războaiele ruso-turce – de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea.

¹⁰ Savantul agronom român Ion Ionescu de la Brad a efectuat, în 1850 din însărcinarea Porții, o călătorie de studii în Dobrogea și, ca un bun cunoscător al realităților demografice din teritoriile românești din stînga și dreapta Dunării, a considerat, pentru un calcul aproximativ al populației din aceste părți, 4 membri pentru fiecare familie sau 4 suflete într-o casă/gospodărie (vezi lucrarea *Correspondența lui Ion Ionescu de la Brad către Ion Ghica (1846-1874)*, publicată de Victor Slăvescu, București, 1943, p. 113). Aceeași apreciere estimativă – 4 membri pentru o familie – a făcut-o și prof. Ö. L. Barkan, savant turc de renume internațional după al doilea război mondial, specialist în domeniul istoriei economiei și demografiei Imperiului otoman.

Sinteza informațiilor privind situația economică a târgului și a satelor din ținutul Brăilei, de la sfârșitul secolului al XVI-lea, se află în tabelele-anexe ce însoțesc studiul și nu este necesară reluarea în text a statisticii. Totuși vom face câteva observații de ordin general în legătură cu trăsăturile caracteristice ale vieții economice.

Gospodăriile din țin și din satele kazalei aveau o putere economică ridicată: locuitorii își achitau obligațiile, ce decurgeau din sistemul de impunere, față de statul otoman; acopereau din producție proprie cele necesare traiului familiei lor și realizau, chiar, un surplus ce putea fi comercializat pe piața locală sau în afara acesteia; cu ceea ce obțineau puteau să-și procure acele produse care le lipseau în gospodărie, la prețuri de vânzare-cumpărare reglementate de legislația în vigoare.

Târgul și satele învecinate și-au păstrat caracterul românesc, care se regăsește și în trăsăturile economice și îndeletnicirile locuitorilor, caracter asigurat de dominarea numerică a elementului românesc în ținut.

Întreaga viață economică gravita în jurul Brăilei; portul-târg românesc Brăila și-a continuat activitatea ca *iskele* și *kasaba*, și cu toate că Brăila a devenit reședința kazalei, în sistemul administrativ otomană, nu și-a pierdut trăsăturile centrelor urbane dunărene românești.

Caracterul urban al Brăilei s-a menținut datorită numărului mare al târgoveților și al veniturilor, precum și ponderei însemnate a activității comerciale desfășurate în târg (vezi Anexa 2 col. XXIII cu notele) și în port (anual se aduna suma de 408.497 accele). Din urbea Brăilei, târg și port, veniturile anuale realizate de statul otoman erau importante, pentru sfârșitul secolului al XVI-lea: peste opt sute de mii accele, sumă din care peste jumătate de milion accele provenea din operațiuni comerciale.

Toate operațiunile comerciale și produsele destinate vânzării erau supuse impunerii. În registrul studiat, erau înscrise, pe de o parte, taxele pentru comerțul desfășurat în târgul (*kasaba*) Brăila, și anume, taxele de vânzare pe piața locală (*bâc-i bazar*) a produselor aduse fie de producătorii direcți, fie de negustori, taxe vamale sau taxe de transport până la târg (vezi Anexa 2 col. XXIII cu notele). Pe de altă parte, erau trecute într-un bilanș separat (în registru-defier la p. 76 v) toate taxele încasate în portul (*iskele*) Brăila și în alte porturi dunărene: taxe de trecere (*resm-i gûzar*), peste fluviu sau între insule, luate la vaduri, la poduri sau la bac, taxe portuare, taxe de transport sau taxe vamale (*gûmrük*) pentru care de fin și lemn (*giyâh ve hîme*), pentru vite-boi (*kâv*), oi (*agnam*), pentru robi (*esîr*), sare (*milh*); foarte însemnate erau taxele luate în port pentru peștele (*mahî*) obținut din Dunăre (*Tuna*), iazuri (*talyanhalda-lyanha*), lacuri (*gölha*), la gurile fluviului (*bogasha*) sau din Marea Neagră (*Kara Deniz*) etc. Sumele încasate în porturile dunărene – Brăila, Silistra, Hirșova, Tulcea, Isaccea, Măcin – erau grupate într-un bilanș, având titlul de „arenda din sangeacul Silistra (*mukataa livâ-i Silistre*)”¹¹, iar sumele din porturi învecinate – Chilia, Cetatea Albă, Oceacov – făceau parte din „arenda sangeacului Cetatea Albă (*mukataa livâ-i Ak-Kerman*)”¹²; totalul arendei din cele două sangeacuri era considerat venit în favoarea sultanului (*hâss-i Padișah-i Alempenah*). În registru, se găseau sumele anuale (*fi sene kâmile*) ale acestei arende, strânse în porturile amintite: 408.497 accele, totalul arendei din portul Brăila (*mahsul-i mukataa iskele-i Berail*), provenind din vamă și taxele de trecere la vadurile din kaza, percepute pentru diferite produse, din sare

¹¹ Sub acest titlu apar grupate porturile menționate, ceea ce indică târgul-port și kazaua Brăila în sangeacul Silistra. Deci sistemul de impunere și relațiile socio-economice, din kazaua Brăila erau reglementate conform legislației sangeacului Silistra; separat fiind prevederile legislative referitoare la târgul (*kasaba*) și portul (*iskele*) Brăila.

și, mai ales, pentru peștele obținut din iazuri și din Dunăre etc.; 566.666 acele, totalul arendei din porturile Silistra și Hirșova (*mahsul-i mukataa iskele-i Silistre ve Hirsova*), rezultând din taxele vamale luate pentru carele de fîn și lemn, boi, oi, robi, sare, din taxele pentru peștele obținut din Dunăre, din lacurile și iazurile dunărene, din taxele de trecere cu bacul sau cu alte mijloace în insule (*adahabâc*), iazuri și lacuri (*gölhabâc*), pentru mori (probabil mori plutitoare pe Dunăre), pentru animale fugite și pentru stupii duși în insule (*adaha-i küvare*) etc.; 561.675 acele, totalul arendei din porturile Tulcea, Isaccea și Măcin (*mahsul-i mukataa iskele-i Tulçi, Sakça ve Maçin*), reprezentând taxele vamale și de trecere pentru fîn, robi, boi, oi, sare, taxele pentru peștele din fluviul Dunărea și lacurile dunărene etc.; 957.236 acele, totalul arendei din portul Chilia și de la gurile fluviului Dunărea (*mahsul-i mukataa iskele-i Kili ve bogasha*), grupînd taxe vamale și de trecere pentru fîn, robi, sare, taxe pentru peștele din iazuri, lacuri și de la gurile fluviului etc.; 293.837 acele, totalul arendei din portul Cetatea Albă și de la gurile fluviului Nistru (*mahsul-i mukataa iskele-i Ak-Kerman ve bogasha*), provenind din taxe vamale și de trecere peste pod luate pentru boi, oi, robi, dar și pentru pește etc.; 79.303 acele, totalul arendei din portul Oceaov și de la gurile fluviului Nipru (*mahsul-i mukataa iskele-i Cankerman name diger Özü ve bogasha*), rezultând din taxele vamale pentru robi, oi și alte produse, din taxe pentru peștele luat din fluviu și de la gurile acestuia, precum și din Marea Neagră etc.¹².

Se observă, din datele statistice privind activitatea comercială a țărgurilor-porturi din ținuturile dunăreano-pontice, că prin mărirea veniturilor, Brăila se situa pe locul doi, imediat după Chilia, ceea ce subliniază însemnătatea acestor centre urbane, la sfîrșitul secolului al XVI-lea, pentru economia Imperiului otoman. Avînd sub administrație directă, Brăila și Chilia, împreună cu ținuturile românești dunăreano-pontice învecinate (Dobrogea și Bugcac-Basarabia), Poarta își asigura controlul exclusiv al cursului inferior al Dunării de Jos și al gurilor fluviului. Or, a domina bazinul dunăreano-pontic, era unul din obiectivele politicii imperiale, care răspundea necesităților de apărare și aprovizionare a capitale, Istanbul.

În mod justificat, savantul George Vlăsan remarcă: „Prin Dunăre se pun în legătură trei centre de cultură: al Europei Centrale, al Mediteranei prin Peninsula Balcanică și al stepelor răsăritene, care se sfîrșesc pe malurile acestui fluviu...”; Dunărea „poate permite pentru Europa Centrală un schimb mai ușor decît Mediterana“, căci Dunărea „este un golf al Mării Negre și deci al Mediteranei care intră adînc pînă în inima Europei. Și se poate spune mai mult: calea de apă a Dunării se poate prelungi pînă la Marea Nordului... Mișcarea comercială a Dunării niciodată nu se va opri la țărmul Mării Negre. Adevăratele guri comerciale ale Dunării sînt Bosforul și Dardanelele“; or, „Și grecii și romanii și bizantini și turcii au ținut să aibă legături cît mai strînse cu malul Dunării și prin aceasta au adus un omagiu acestei personalități geografice, mărturisind prin interesul lor valoarea mai mult decît locală a Dunării și

¹² *Mufassal defterleri livâ-i Silistre ve Ak-Kerman*, I, p. 76 v, passim.

îndeosebi a gurilor sale“; astfel, „Dunărea nu este o personalitate națională ci europeană“¹³.

Din această perspectivă istorico-geografică europeană, trebuie înțeleasă importanța porturilor și ținuturilor românești dunărcano-pontice pentru planurile dominante imperiale, care au căutat în repetate rânduri și epoci diferite să le aibă sub stăpînire.

Urbea Brăila de la sfîrșitul secolului al XVI-lea, deși aflată sub administrație otomană, prin aspectul economic tradițional și situația concretă demografică se înscria în specificul tîrgului medieval românesc: dominat de activitatea comercială, tîrgul avea o importantă funcție agricolă; viticultura era extinsă în mediul urban, iar meșteșugurile casnice se practicau în gospodăriile tîrgoveților.

Fiecare casă din tîrg era o gospodărie, care pe lîngă grădina de legume, vie și livadă, avea în cîmp un teren agricol (mai mare sau mai mic), un număr de animale și de stupi, precum și dreptul de a folosi islazul și pădurea, așa cum evidențiază natura impozitelor și dărilor percepute de la locuitorii urbei (vezi Tabel II, Anexa 1, Anexa 2).

Caracterul agro-pastoral domina economia întregului ținut (*kaza*) Brăila. Se cultivau, în ordinea importanței, cereale (grîu, orz, mei, ovăz, seacă, linte – vezi Anexa 1), în și cînepă, vița de vie, pomii fructiferi; se creșteau animale (porci numai de nemusulmani, oi, vite cornute) și albine (vezi Anexa 2). Locuitorii se îndeletniceau, cu pescuitul în Dunăre, în iazurile și lacurile din lunca fluviului, cum se desprinde din prevederile aceluiași registru, precum și cu unele meșteșuguri casnice. Se prelucrau în gospodării inul și cînepa; unii locuitori foloseau presa de stors (*mengene*) pentru obținerea ulciului, a vinului din struguri și din alte fructe; în unele ateliere din tîrg se extrăgea ceara de albine din fagure; alții făceau morărit. În tîrgul Brăila funcționa o moară, iar în restul kazalei mai erau opt mori; în calculul impozitului (*resm-i âsiyab*) se avea în vedere timpul de funcționare (1 an, jumătate de an), mărimea și tipul de moară (vezi Anexa 2 col. XVI cu notele)¹⁴.

Evident prin numărul lor românii alcătuiau majoritatea contribuabililor, de la care se percepeau impozitele, dările, taxele; diversitatea acestora arată că românii, trăind în urbea Brăilei și în satele din ținut, au continuat să practice toate îndeletnicirile tradiționale așezărilor dunărene: agricultura în cîmp, legumicultura pe lîngă casă, creșterea animalelor (mari și mici), stupăritul, pescuitul, viticultura. În legătură cu această ocupație observăm următoarele: se pretindea impozit pentru terenurile plantate cu viță de vie (*resm-i dônüm bagat*), numai de la raialele musulmane, locuind în tîrgul Brăila, adică celor nou veniți, dar nu și de la românii autohtoni, trăind din totdeauna în tîrg și satele din ținut; românii se ocupau cu viticultura, drept care plăteau dări pentru vin și impozit pentru butoi, dar nu și pentru teren, deoarece aveau stăpînirea viilor de la moșii și strămoșii lor (vezi Anexa 2 col. VII–X cu notele).

În afară de impozitul luat drept capitație și impozitele sau dările care se luau din produse, provenind din ocupațiile tradiționale, activitățile comerciale și meșteșugărești, locuitorii din kazaua Brăila trebuiau să achite administrației otomane, o serie de taxe

¹³ G. Vâlsan, *Chestia Dunării*, în „Buletinul Societății Regale Geografice Române“, LIV, 1935, p. 38, 46–48; ideile se regăsesc la G. Vâlsan și în studiile „Dobrogea“, în „Ibidem“, p. 56–75 și în *Dunărea de Jos în viața poporului român*, în „Graiul românesc“, I, 1927.

¹⁴ Morile din kazaua Brăila puteau fi mori plutitoare de lemn, care se ancorau la malul Dunării și funcționau cu roți din lemn, avînd 2–5 dulapi (*dolap/dolap*) sau mori de vînt din lemn. În același registru în Dobrogea era menționat și un alt tip de moară cu 1–3 uși/porti (*bab*).

Mulțumim pe această cale colugei Georgeta Moraru pentru explicațiile privind unele permanențe în viața societății românești din ținutul Brăilei. Vezi și G. Moraru, *Zona etnografică a județului Brăila*, în „Studii de etnografie și folclor în zona Brăilei“, Brăila, 1977, p. 41–54 cu harta „Zona Brăilei sec. XV–XVIII“.

pentru unele servicii: taxe pentru percepătorii și funcționarii de la primărie ce strungeau dările și alcătuiau registrele de evidență, impozite pentru redactarea actelor de căsătorie și pentru scrierea actului de posesiune a pământului, taxe pentru cîmpul nelucrat, taxe pentru animale fugite, fără stăpîn, pentru cineva fugar, adică rob, pentru fisc, pentru ceva/cineva ascuns, pierdut sau dispărut, taxe pentru hoție sau culpă de crimă (vezi Anexa 2).

Războiul dus de domnii români, la sfîrșitul secolului al XVI-lea și începutul secolului al XVII-lea împotriva Porții otomane, a urmărit între altele eliberarea, recucerirea și unificarea cu țara a ținuturilor dunăreano-pontice aflate sub administrație otomană. Așadar, datele recensămîntului din vremea sultanului Mehmed III capătă o dublă semnificație.

Pe de o parte, se poate constata, că pe fondul crizei care începuse în imperiu și a războiului de eliberare inițiat de Mihai Viteazu, Poarta s-a arătat hotărîtă să-și mențină pozițiile la Dunărea de Jos, la gurile fluviului și în ținuturile învecinate (respectiv în Dobrogea, Bugeac/Basarabia, Brăila). Astfel, Poarta a ordonat și a organizat acest recensămînt pentru a avea evidența cît mai exactă a populației și veniturilor din sangeacul Ak-kerman și din sangeacul Silistra; acesta din urmă cuprindea un întins teritoriu est-balcanic, traversat de drumul terestru ce asigura aprovizionarea Istanbulului cu produse procurate, atît din aceste ținuturi sud-dunărene (impuse la «capitație» și aflate sub regim de pašalic), cît și din cele nord-dunărene, respectiv din cele trei Țări Române (supuse sistemului «capitulațiilor» *ahidnâme*) și considerate autonome față de Poartă). Interpretarea conținutului statistic și instituțional, pe care-l oferă acest izvor de cancelarie, permite să se reconstituie tabloul vieții interne (cu aspectele politico-administrative, socio-economice și demografice) din ținuturile Brăila, Dobrogea, Bugeac/Basarabia de sud. Se observă, în ținutul Brăilei, o stabilitate demografică, în condițiile unei intense activități economice în mediul urban și în cel rural; așezările erau bogate, ținutul populat, locuitorii (tîrgoveți și săteni) înstăriți. Poarta era conștientă de potențialul mare economic al ținutului, dar și de poziția strategică a Brăilei la hotarul septentrional al imperiului. Prin acest cap de pod situat pe malul stîng al Dunării – organizat în kazaua ce cuprindea tîrgul Brăila și ținutul pendinte –, Poarta controla accesul spre gurile Dunării, putînd să stabilească și, mai apoi, să mențină monopolul comercial pe cursul Dunării de Jos, în condițiile în care Budapesta devenise pašalic, iar Transilvania principat autonom sub suzeranitatea Porții (1541). După părerea noastră, cucerirea și, instaurarea administrației otomane la Brăila, la jumătatea secolului al XVI-lea, s-au aflat în directă legătură cu evenimentele de pe cursul mijlociu al Dunării, cu victoria armatelor otomane asupra Ungariei. Planul imperial de a domina bazinul dunăreano-pontic a necesitat instaurarea treptată a dominației otomane în teritoriile românești învecinate fluviului și Mării Negre, și anume, în Dobrogea, ținuturile Chiliei și Cetății Albe (la sfîrșitul secolului al XV-lea, după campania din 1484), în Bugeac/Basarabia pînă la Tighina (după campania din 1538), dar și în ținutul Brăilei; numai așa, se putea asigura supravegherea îndeaproape a Țărilor Române și securitatea drumului ce lega pe uscat Poarta cu marele său vasal, hanul tătar din Crimeea. În acest scop, Poarta a căutat să imprime un caracter turcesc administrației din localitățile devenite reședințe de *nahiye*, kaza, sangeac, prin impunerea legislației otomane (*ser'i*), prin numirea unor funcționari turci și deplasarea unor trupe; aceasta era situația, ce o surprindea registrul de recensămînt, în ceea ce privește tîrgul-port Brăila, reședința a kazalei cu același nume. În schimb, în Dobrogea și Bugeac/Basarabia, Poarta și-a întărit dominația, imprimînd un pronunțat caracter turcesc vieții interne,

prin aplicarea în cursul secolului al XVI-lea a unui plan sistematic de colonizare a unei populații musulmane (turco-tătare) – realitate surprinsă cu date statistice în același registru de recensământ.

Pe de altă parte, reținem că registrul de recensământ a fost redactat în cancelaria locală, în condițiile în care oștile lui Mihai Viteazu, în 1595, au eliberat Brăila, iar în anii imediat următori, din ordinul aceluiași domn român, au avut loc intervenții ale oștirii dincolo de Dunăre, în sprijinul și pentru eliberarea populației românești din Dobrogea și Basarabia de sud. Or, datorită informațiilor privind onomastica, toponimia și statistica referitoare la demografie, provenind din acest registru de recensământ, apare evident, documentat, caracterul românesc al așezărilor dunărene, ceea ce justifică acțiunea eliberatoare a domnilor români, la Brăila și în dreapta Dunării, nu numai în virtutea dreptului istoric, dar și al realităților demografice medievale românești. Principalii contribuabili erau românii, care dețineau majoritatea numerică absolută în mediul rural și erau cei mai numeroși în târgul Brăilei; avînd în vedere această situație demografică, analiza funcțiilor economice ale târgului-port – pe baza bogatelor date statistice – conduce la ideea, că deși sub administrația otomană, Brăila continua să aibe toate trăsăturile specifice târgului medieval românesc.

Stabilitatea populației românești în așezările din ținuturile dunăreano-pontice, de-a lungul timpului, este atestată atât de izvoarele de cancelarie, cât și de cele narative. Și, cu toate că au fost obligați să trăiască divizați și în mai multe state medievale – datorită unor vremelnice intervenții și dominații străine – românii au rămas uniți în spiritualitate, limbă și obiceiuri prin respectarea tradițiilor, ceea ce a constituit premisa unității politice. Eliberarea și reintegrarea Brăilei, în 1829, a Basarabiei de sud, în 1856, și a Dobrogei, în 1878, în statul modern român, au fost adevărate etape ale procesului istoric de realizare a unității naționale și obținere a deplinei independențe statale a României, alături de momentele de culme ale împlinirii acestui proces îndelungat din istoria neamului nostru, momente marcate de anii 1600, 1859 și 1918¹⁵.

Note la Tabele și Anexe

< > Parantezele ascuțite indică situația în care cifrele trecute în coloanele din tabele și anexe au rezultat din calculul nostru. Literele din alfabetul turc actual i fără punct (care se citește ?) și g cu căciulă (care este mut) nu s-au putut culege în cuvinte ca: *hasil, kiptyan, kadi, kişlak, mustahfızan, vakif; ağıl, agnâm, bagat, bogas, Bogdan* etc.
SIGLE: coi. (coloana); G (*giberan*, comunitatea nemusulmanilor); jud. (județ); K (*kiptyan*, comunitatea țiganilor); k (*kile*); M (*müslüman*, comunitatea musulmanilor); nr. (număr); p. (pagina); r (recto); v (verso).

Note Tabel I

1. col. III-* azi Brăila, oraș – municipiu, reședință în jud. Brăila; ** *kasaba*; *** *mahalle*; col. VI - *30 capi de familie nu au însemn, iar I era văduvă (*bive*); col. VII-* nemusulmani împreună cu țigani (vezi Tabel II col. VII note); ** am numărat 44 țigani în cartierul țigănesc (*kiptyan mahalleli*) nr. 26; *** am socotit 10 musulmani (vezi Tabel II col. V)
2. col. III-* azi două sate Berteștii de Sus și Berteștii de Jos, în sudul jud. Brăila; ** *kariye*.
3. col. III-* azi Tufești, sat, jud. Brăila.
4. col. III-* azi probabil Odaia Vizirului, sat, jud. Brăila; ** KISALJCA/KISANICA – TUFEȘ(TI) *nam kariyeden bulunmuştur*.
5. col. III-* azi Baldovinești, sat în nordul jud. Brăila.
6. col. III-* azi Vădeni, sat în nordul jud. Brăila, punct de trecere, vad; ** *derbend tâb-i Beraîl*.
7. col. III-* azi Gropeni, sat între Brăila și Tufești, jud. Brăila.

¹⁵ A. Ghiață, *Lupta poporului român pentru deplină unitate politică și poziția Imperiului otoman*, în „Cercetări de istorie și civilizație sud-est europeană”, 1988, vol. V, București, 1989, p. 172–193; idem, *La politique roumaine et ottomane concernant le développement de la vie économique au Bas-Danube (XIXe siècle)*, în „Actele celui de al XI-lea Congres Internațional de Istorie Turcă”, (1990), Ankara.

EVIDENȚA POPULAȚIEI (RAYA) DIN KAZA BRĂILA (BERAIL)
la sfârșitul secolului al XVI-lea

Nr. crt.	Registru (Tahrir defterleri) pagina	AȘEZĂRI	Capii de familie			Total suflete (nūfus)
			căsătorii (hane) „cim”	celibatari (mücerred) „mim”	Fără însemn „cim”, „min”	
I	II	III	IV	V	VI	VII
1	62 v – 67 v	BERAIL*, ūrg** cu 28 cartiere***	<742>	<287>	<31*>	G 1.006* K <44**> M <10***>
2	68 r	ZERNEȘ(TI) (BERTEȘTI)*, sat**	<66>	<11>	-	G 77
3	68 v – 69 r	TUFEȘ(TI)*, sat (cu 2 cartiere)	<154>	<26>	<1>	G 181
4	69 v	KISALICA (KISANICA)*, sat care a aparținut de (satul) numit TUFEȘ(TI)**	<43>	<14>	<1>	G 58
5	70 r	BALDOVINEȘ(TI)*, sat	<44>	<4>	-	G 48
6	70 v	VADEN(I)*, sat de trecere, desigur în BERAIL**	<18>	<5>	-	G 23
7	70 v – 71 v	GROPEN(I)*, sat	<122>	<26>	<1>	G 149
		<TOTAL>	<1.189>	<373>	<34>	<1.596>

EVIDENȚA IMPOZITELOR, DĂRILOR ȘI TAXELOR LA SFÎRȘITUL SEC. XVI
KAZA BRĂILA

Nr. crt.	AȘEZĂRI	Total general rezultat din impozite, dări și taxe*		din care					
		Înscris în registru p. 62 v - 71v	Recalculat de noi < >	impozite date de capii de familie**			Impozit pe coș de casă și haimanale (ispence haymana ve/maa duhan)	Dări din cereale	Alte impozite, dări, taxe
				Căsătorii (resm-i çift) M 22 acce	Celibatari (resm-i mücerred) M 6 acce	Nemusulmani (ispence) G 25 acce			
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
1	BERAIL, târg	424.546	380.841	220*	-	32.125*	580		
2	ZERNEȘ(TI) (BERTEȘTI), sat	38.089	38.155	-	-	1.925	1.500	v e z i a n e x a 1	v e z i a n e x a 2
3	TUFEȘ(TI), sat	38.575	38.701,50	-	-	4.500	500		
4	KISALICA, sat	14.377	idem	-	-	1.450	375		
5	BALDOVINEȘ(TI), sat	18.429	18.829	-	-	1.600	1.100		
6	VADEN(I), sat	3.326	idem	-	-	264	150		
7	GROPEN(I), sat	39.018	39.023	-	-	3.325	500		
	<TOTAL>:	576.360	533.252,50	220	-	45.189	4.705		

* În registru se preciza că în suma totală (hasil) a impozitelor, dărilor se include și contribuția (salariaie, care era o taxă suplimentară ce se percepea separat în momente de necesitate); deci se încasau împreună hasil ve/maa salariye.

** «Capitația», caracteristică regimului de pașalic. În același timp, pot fi considerate impozite funciare, întrucât rezultau în principal din relația contribuabililor cu pământul - adică din posesiunea unui teren agricol cultivat (tarla, çift, çiftlik, mezre'a) -, contribuabilii fiind diferențiați după religie și starea civilă.

1. col. V-* din valoarea impozitului rezultă 10 musulmani contribuabili, raia; col. VII-* în registru erau înscrși 1006 nemusulmani împreună cu țigani (giberan maa kiptyan); din valoarea impozitului rezultă 1285 nemusulmani; noi am numărat 1006 nemusulmani și 44 țigani.

**DĂRI DIN CEREALE
KAZA BRĂILA**

Anexa I

Nr. crt.	AȘEZĂRI	Grâu (öşr-i hînta) 1 k = 7 acce		Orz (öşr-i şair) 1 k = 4 acce		Ovăz și secară (öşr-i alef ve çavdar) 1 k = 3 acce		Mei (öşr-i erzen) 1 k = 4 acce		Linte (öşr-i mercimek) 1 k = 7 acce	
		kile	acce	kile	acce	kile	acce	kile	acce	kile	acce
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1	BERAIL, tîrg	2.700	18.900	2.140	8.560*	127	381	1.560	6.240	10*	70
2	ZERNEȘ(TI) (BERTEȘTI), sat alte dări din cereale	1.150	8.050	705	2.820	360	1.080	645	2.580	10	70
		500*	3.500	250	1.000	ovăz 50 secară 50	150				
3	TUFEȘ(TI), sat alte dări din cereale*	2.000	14.000	1.200	4.800	120	360	700	2.800	10	70
		220*	1.540	175	700	100	300	101	404	-	-
4	KISALICA, sat	200*	4.200*	510	2.040	50	150	420	1.680	10	70
5	BALDOVINEȘ(TI), sat	1.020	7.140	541	2.186*	252	756	220	880	10	70
6	VADEN(I), sat	22	660*	22	352*	-	-	-	-	-	-
7	GROPEN(I), sat	2.022	14.154	1.540	6.160	114	342	1.013	4.052	15	105
	<TOTAL:>	9.834	72.144	7.083	28.618	1.223	3.669	4.769	19.076	65	445

1. col. VI - * sau 8.160 (?); col. XI - * dare din linte și... (öşr-i mercimek ve' mau in Brăila și cele 6 sate.

2. col. III - * 500 kile grâu (gendüm).

3. col. II - * hariçki Bogdan tufesi ziraat eder; col. III - * 220 kile grâu (gendüm).

4. col. IV - * după calculul nostru rezultă 1.400 accele (200 kile x 7 accele).

5. col. VI - * după calculul nostru rezultă 2.164 accele (541 kile x 4 accele).

6. col. IV - * după calculul nostru rezultă 154 accele (22 kile x 7 accele); col. VI - * după calculul nostru rezultă 88 accele (22 kile x 4 accele).

1. col. III-* impozit luat de la nemusulmanii (*giberan*) căsătoriți (*müzevvec*) în Brăila și în cele 6 sate.

col. VII-* 1 dönüm = cca 940 m², unitate de măsurat suprafața;

col. IX-* impozit pe/pentru butoi (*resm-i fuçî*); **impozit pe castane(?) (*resm-i kestane*). Impozite luate separat de la locuitorii Brăilei, în timp ce de la locuitorii celor 6 sate se luau împreună impozitul pe butoi și cel pe castane (*resm-i fuçî vel/maa kestane*);

col. X-* *öşr-i şire maa monopolya ve salariye*, adică se lua darea din vin/must (obținut din struguri și alte fructe) în intervalul numit *monopolya* de 75 zile, când se interzicea vinderea produsului; odată cu darea se lua și contribuția, *salariye*. De la locuitorii celor 6 sate se lua numai darea din vin/must (*öşr-i şire*), fără alte prevederi;

col. XII-* taxă pentru locul folosit ca țarc (pentru cirezi de vite) sau stână (pentru turme de oi) din afară (*ez hariç*), adică loc situat în afara localității sau folosit de cei din afara acesteia (*resm-i agil ve kişlak ez hariç*);

col. XIII-* impozit din in și cîneapă (*öşr-i ketan maa kendir*); ** impozit numai din in (*öşr-i keten*);

col. XIV-* Impozit luat, după cum se vede, numai din Brăila, nu și din celelalte 6 sate;

col. XV-* taxe pentru animale fugite, fără stăpîn și pentru cineva fugat, adică rob (*mahsul-i yâve ve kaçgun*); ** taxe pentru fisc (*mahsul-i beyt-ül mal*), pentru ceva/cineva pierdut, ascuns sau dispărut (*mal-i gâib ve mal-i mefkûd*). De la locuitorii celor 6 sate se încasau împreună toate aceste taxe inclusiv taxa pentru tarla (*çifti*);

col. XVI-* moară cu 3 dulapi (*dolab/dolap*) fiecare a 60 accele anual (*fi sene 60*);

col. XVIII-* taxe încasate de la nemusulmani (*giberan*) pentru vite fugite (*mahsul-i dâna-i Idene-i?! yâve*);

col. XXIII-* total rezultat din calculul nostru prin adunarea mai multor impozite și taxe, provenind din comercializarea unor produse în târgul Brăila; în registru erau înscrise totalurile (*mahsul*) 110.250 accele, taxe de piață și transport (*bâc*) pentru care de fin (*giyâh*), butoaie, legume, vamă (*gümriik*) și altele (*ve gayr*); 9.308 accele, taxe de transport; 60.904 accele, taxe pentru legume/zarzavat (*bâc-i kabak*); 15.000 accele, taxe de la cei ce făceau luminări în ateliere de luminări (*şemihane*); 8.312 accele, taxe de la țigani (*mahsul-i kiptyan*); 7.005 accele, taxe pentru piață (*mahsul-i bâc-i bazar*); 3.514 accele, taxe de piață și transport pentru produse legumicole și de măcelărie (*mahsul-i bâc-i kabak maa kasab*); 10 accele de la un anume Usuli Niculaie din apropiere de târgul Brăila.

3. col. XVI-* 1 moară cu 5 dulapi (*dolap*) fiecare a 60 accele anual.

5. col. XVI-* 5 mori cu 2 dulapi, fiecare moară a 120 accele anual.

6. col. VI-* dare din legume și din fructe împreună/laolaltă (*öşr-i bostan maa meyya*);

col. XVI-* 1 moară cu 2 dulapi fiecare a 60 accele anual.

7. col. XVI-* 1 moară cu 1 dulap a 35 accele anual, care probabil funcționa numai jumătate de an.

ALTE IMPOZITE, DĂRI, TAXE PENTRU DIFERITE ÎNDELETNICIRI, CULTURI, ANIMALE etc.
KAZA BRĂILA

Nr. crt.	AȘEZĂRI	Impozit din fin și lemn (resm-i giyâh ve hîme)	Dare din produse de la stupi (ôșr-i kovan)	Dare din le-gume (ôșr-i bos-tan)	Dare din fructe (ôșr-i meyva)	Impozit pentru teren plantat cu vie (resm-i dönüm bagat)	Impozit pentru presă de stors (resm-i mengene)	Impozit pe butoi și castane (resm-i fuçi) maa kestane	Dare din vin/must (ôșr-i şire)	Impozit pentru pășunat și din oi (âdet-i agil ve resm-i agnâm)	Impozit pentru țarc și stână (resm-i agil ve kişlak ez hariç)	Dare din in și cînepă (ôșr-i ketan maa kendir)	Taxe pentru plata perceptorilor (mahsul-i ihtisâb ve ihzârîye)	Taxe pentru animale și robi fugiți, fisc, ceva ascuns, pierdut, dispărut, tarla	Impozit pentru morărit (resm-i âsiyab)	Impozit din porci (resm-i hanâzir ve bojik)	Taxe luate de la nemusulmani pentru vite fugite (mahsul-i dâna-i yâve)	Impozit pentru căsătorie (resm-i arus)	Taxe pentru cîmp nelucrat (âdet-i deştibâni)	Impozit privind scrierea actelor pentru pămînt (resm-i tapu-i zemin)	Taxe pentru hojcie, crimă (niyabet cürm-i cinayet)	Impo-zite, dări, taxe grupate < >
		1 căruță G = 12 acce	1/10 acce	acce	acce	1 dönüm = 4 acce	5 acce	acce	1 mûd = 6 acce	acce	acce	acce	acce	acce	acce	2 porci = 1 acce	acce	acce	acce	acce	acce	acce
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	XV	XVI	XVII	XVIII	XIX	XX	XXI	XXII	XXIII
1	BERAIL, tîrg	G 13.728*	1.882	4.172 50	50	M200*	820	6.456* 8.574**	4.900*	1.621	202*	2.430* 5.473**	3.376*	1.038* 3.883**	180*	2.980	G 9.040*	G + M 7.221	1.197	2.615	17.374	214.303*
2	ZERNEȘ(TI) (BERTEȘTI), sat	G 1.200	460	132	66	-	25	320	420	1.536	150 4.900	220	-	1.812	-	500	G 100	500	260	200	2.089	-
3	TUFEȘ(TI), sat	G 1.000	46,50	33	33	-	15	300	300	40	1.800	150	-	1.560	300*	400	G 100	500	600	50	1.500	-
4	KISALICA, sat	G 504	356	60	10	-	15	80	150	820	50	70	-	880	-	386	G 100	280	45	50	556	-
5	BALDOVINEȘ(TI), sat	G 700	400	215	216	-	30	150	612	300	75	150	-	809	600*	200	G 130	220	80	50	160	-
6	VADEN(I), sat	-	142	-	15*	-	15	45	330	255	25	-	-	207	120*	70	G 110	160	26	20	360	-
7	GROPEN(I), sat	G 1.620	586	145	45	-	230	200	360	1.964	260	180	-	1.600	35*	400	G 400	533	236	60	1.531	-
	<TOTAL>	18.7523	23.872,50	4.807	435	200	1.150	16.125	7.072	6.536	7.462	8.673	3.376	11.789	1.235	4.936	9.980	9.414	2.444	3.045	23.570	214.303

VERIFICAT
2017

VERIFICAT
2007

*Dat la cules 12.VII.1993. Bun de tipar 28.12.1993.
Tiraj 351 ex. Coli tipar 9*

Tipar executat sub c-da nr. 36/1993
la Tipografia Editurii Universității București

ISBN 973—9160-09-3

Lei 888

<https://biblioteca-digitala.ro> / <https://unibuc.ro>